1 5

BIBLIOTHECA GRAECA

VIRORUM DOCTORUM OPERA RECOGNITA

ET

COMMENTARIIS INSTRUCTA

CURANTIBUS

FRIDERICO IACOBS

ET

VAL. CHR. FR. ROST.

B.

SCRIPTORUM ORAT. PEDESTRIS

VOL. X. SECT. III.

CONTINENS

XENOPHONTIS HELLENICA.

ED.

LUDOVICUS BREITENBACH.

GOTHAE,

SUMPTIBUS FERD. HENNINGS.

MDCCCLIII.

XENOPHONTIS
OPERA OMNIA

RECENSITA

ET

COMMENTARIIS INSTRUCTA.

VOL. IV. SECT. III.

CONTINENS

XENOPHONTIS HELLENICA.

ED.

LUDOVICUS BREITENBACH.

GOTHAE,
SUMPTIBUS FERD. HENNINGS.
MDCCCLIII.

XENOPHONTIS

DE POSTREMIS

BELLI PELOPONNESIACI ANNIS

LIBRI DUO

SIVE

HELLENICORUM

QUAE VULGO FERUNTUR LIBRI I. ET II.

RECOGNOVIT

ET

INTERPRETATUS EST

LUDOVICUS BREITENBACH,
PHIL. DOCT., GYMNASII VITEBERGENSIS PROFESSOR.

GOTHAE,
SUMPTIBUS FERD. HENNINGS.
MDCCCLIII.

XENOPHONTIS

DE POSTREMIS

BELLI PELOPONNESIACI ANNIS

LIBRI DUO

SIVE

HELLENICORUM

QUAE VULGO FERUNTUR LIBRI I. ET II.

RECOGNOVIT

ET

INTERPRETATUS EST

LUDOVICUS BREITENBACH,

PHIL. DOCT., GYMNASII VITEBERGENSIS CONRECTOR.

GOTHAE,

SUMPTIBUS FERD. HENNINGS.

MDCCCLIII.

PRAEFATIO.

Ut saepius solet fieri, ut sententia aliqua cum audacia quadam in medium prolata, quamvis ipsa a vero recedat longissime, ad indagandam tamen veritatem, praesertim quum a viro profecta sit et eruditione et auctoritate praeclaro, plurimum conferat, sic severissimo de Xenophonte et maxime de eius Hellenicis iudicio, quod ante hos sex et viginti annos evulgavit Niebuhrius[1]), factum est, ut haud parvus virorum veritatis studio non minus quam ingenii acumine atque accurata Xenophontis notitia instructorum numerus examinando Hellenicorum pretio et explorando praecipue consilio et animo, quo conscriptus esset ille liber, suam navarent operam. Quum enim Niebuhrius Xenophontem non solum pessimum civem, sed etiam malignae fidei — maxime in historia Graeca — rerum scriptorem se praebuisse contendere potius quam demonstrare esset conatus, primus F. Delbrückius[2]) haec crimina refellere simulque universorum Xenophontis librorum praestantiam vindicare studuit. Deinde vero exstiterunt qui in eo maxime elaborarent, ut acerbissimum illud Niebuhrii de Hellenicis dictum vel impugnarent, ut fecerunt C. W. Krügerus[3]), C. Peterus[4]), I. Spillerus[5]), vel certe corrigerent et ad modum quendam revocarent,

---

[1]) In Museo Rhen. a. 1827. Vol. I. fasc. III. p. 196 seqq., iterum in Niebuhrii opusc. hist. et phil. T. I. p. 464 seqq.

[2]) In libro, qui inscribitur: *Xenophon. Zur Rettung seiner durch B. G. Niebuhr gefährdeten Ehre.* 1829.

[3]) In: *Histor.-philol. Studien.* 1837. p. 244 seqq.

[4]) In Comment. crit. de Xen. Hell. 1837.

[5]) In Quaest. de Xen. Hist. Gr. spec. 1843.

ex quibus nomino G. R. Sieversium[1]) et C. H. Volckmarum[2]). Qui viri docti ut in eo ad unum omnes consentiunt, iniquius et perperam a Niebuhrio iudicatum esse de animo, quo composita sint Hellenica, sic una in re et ea quidem quae ad recte aestimandum hunc librum haud minimi est momenti, inter sese vel maxime dissentiunt. Quum enim viro illi clarissimo placuisset Xenophontis historiam Graecam ex duabus constare partibus et consilio et tempore plane inter se diversis et invito auctore uno volumine conprehensis, ab aliis haec sententia admodum probata est, ab aliis prorsus reiecta, ab aliis ita laudata, ut mediam quandam inter utrosque tenerent viam. Qua quidem virorum doctorum contentione hoc unum omnibus, quorum est de tali re iudicare, probatum fuerit, argumenta, quibus usus est Niebuhrius ad stabiliendam suam sententiam, tantum non omnia vel falsa esse, vel levioris certe momenti. Leviora profecto sunt Marcellini et Dionysii Halicarnassensis testimonia, quibus eorum quae contendit ille de historia Graeca, altera tantum pars confirmatur, nec vero ea, in qua maior vis inest. Leguntur enim apud Marcellinum in vita Thucydidis §. 45. (in Thucyd. ed. Popp.) haec: *Ἀπέθανε δὲ (ὁ Θουκυδίδης) μετὰ τὸν πόλεμον Πελοποννησιακὸν ἐν τῇ Θρᾴκῃ συγγράφων τὰ πράγματα τοῦ εἰκοστοῦ καὶ πρώτου ἐνιαυτοῦ. Εἴκοσι γὰρ καὶ ἑπτὰ κατέσχεν ὁ πόλεμος· τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἓξ ἐτῶν πράγματα ἀναπληροῖ ὅ τε Θεόπομπος καὶ ὁ Ξενοφῶν, οἷς συνάπτει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν*[3]). His quidem verbis quin duae Hellenicorum partes discernantur, nequaquam dubium est. Quod si noluisset indicare Marcellinus, dicere debebat non *οἷς συνάπτει τὴν Ἑλλ. ἱστ.*, sed *ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ* vel aliud quid simile. Alter

---

[1]) In Comment. hist. de Xen. Hell. 1833. Adde huius libri censuram a M. H. E. M factam in Annal. litter. Halens. 1834. no. 148.

[2]) In Comment hist.-crit. de Xen. Hell. 1837.

[3]) G. H. Grunertus (in Museo Rhen. I, 3, p. 169 seq.) malebat *ὃς συνάπτει*, qua coniectura nihil mutatur. Tamen probatur Sieversio (l. l. p. 3), quanquam verba *οἷς συνάπτει τὴν Ἑλλ. ἱστ.* prorsus delere mavult, cui audaciae neminem, quoad sciam, habuit adstipulantem.

locus Dionysii Halicarnassensis in epist. ad Pomp. c. 4. hic est: *Πρῶτον μὲν γὰρ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἱστοριῶν ἐξελέξατο καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀνδρὶ φιλοσόφῳ προσηκούσας, τήν τε Κύρου παιδείαν, εἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ εὐδαίμονος, καὶ τὴν Ἀνάβασιν τοῦ νεωτέρου Κύρου, ᾧ καὶ αὐτὸς συνανέβη, μέγιστον ἐγκώμιον ἔχουσαν τῶν συστρατευσαμένων Ἑλλήνων, καὶ τρίτην ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης, ἐν ᾗ καταλύονταί τε οἱ τριάκοντα καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἃ Λακεδαιμόνιοι καθεῖλον, αὖθις ἀνίστανται*[1]). Hic quoque duae commemorantur partes, *ἡ Ἑλληνική* et *ἡ ἱστορία* (nam hoc vocabulum ad voculam *ἣν* cogitando est addendum) *ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης*, quae Xenophontis Hellenica efficiant. Unde quanquam pro certo habendum est iam Marcellinum et Dionysium non fugisse duobus prioribus Hellenicorum libris opus Thucydideum continuari, posterioribus autem quinque libris historiae Graecae contineri partem, quae per se posset constare, id tamen, quod Niebuhrius probari maxime voluit, his ipsis locis non probatur. Etenim nec Marcellinus nec Dionysius de duabus istis partibus loquuntur tanquam seiunctis vel seiungendis, utramque potius coniunctam totum quiddam efficere diserte dicunt, alter vocabulo *συνάπτει*, alter verbis *ἐν ᾗ καταλύονται κτλ.*, ubi *ᾗ* ad *τρίτην* pertinet, quod vocabulum utramque partem comprehendit. Dionysius enim, qui in antecedenti capite Thucydidem reprehenderat, quod tam tristes res scripsisset neque bellum Peloponnesiacum usque ad id tempus narrasset, quo exsules Phyle Athenas redissent, hoc loco id maxime spectabat, ut laudaret Xenophontem eo nomine, quod scribendi materiam optime elegisset. Quare addit: *ἐν ᾗ καταλύονται κτλ.*, ut facilius intelligatur, ad quam potissimum Hellenicorum partem illa laus pertineat[2]). Itaque, quum Dionysius de tertio modo, non de tertio

---

[1]) Krügerus quidem *καὶ* ante *ἣν* delendum censet, quod fieri nequit, quia dicere non licet: *Ξενοφῶν ἔγραψε τὴν Ἑλληνικήν, ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης*. V. Peteri l. l. p. 71. Spiller. l. l. p. 29.

[2]) V. Peter. l. l. p. 71. Spiller. l. l. p. 29.

et quarto Xenophontis opere historico loquatur, apparet hunc locum non magis quam Marcellini argumento esse nostrum librum duobus constare operibus invito auctore in unum conglutinatis. Neque tamen inde, quod Dionysii et Marcellini temporibus duo priores cum quinque posterioribus historiae Graecae libris uno volumine erant comprehensi, concludendum est hanc coniunctionem ab ipso Xenophonte esse profectam. Imo vero post Xenophontis mortem aliter fieri vix potuit, quam ut utrumque opus, etiam contra auctoris voluntatem, arcte iungendum existimarent, quia alterum Graeciae historiam eo ipso loco excipit, quo alterum desinit, atque insuper illius exordium ita est comparatum, ut non novum opus inchoare, sed inchoatum continuare videatur. Ita factum est, ut non antiqui solum, sed recentioris etiam temporis viri docti de ratione, quae quinque posterioribus cum duobus prioribus Hellenicorum libris intercedat, non prius recte iudicaverint, quam Niebuhrii tandem acumine vera illa ratio est revelata. Ut vero haud raro fit in talibus rebus, non tam diligenti studio et accurata nostri libri pervestigatione, quam divinatione quadam illustris ille vir ad veritatem videtur esse adductus. Quum enim duo essent probanda, priore loco duos priores libros nihil esse nisi operis Thucydidei quasi supplementum, altero loco quinque posteriores libros et instituto et consilio ab antecedentibus libris tantopere esse diversos, ut eiusdem operis partes esse non possint, illam quaestionem Niebuhrius omnino praetermisit, hanc tractavit quidem, sed ita, ut differentiae indicia proferat, quae nulla sunt, ea autem quae gravissimi sunt momenti, ne attingat quidem. Quibus vero in rebus Niebuhrium fefellerit opinio, uberius exponere, id quod longum est et ab harum plagularum angustiis utique alienum, eo magis possum supersedere, quia hoc accuratissime factum est a Krügero, Petero, Spillero, qui viri doctissimi de aeque ac recte aestimando nostro libro prae ceteris optime sunt meriti. Itaque quaestionem de ratione, quae posteriori Hellenicorum parti cum priore intercedat, ipsam statim aggrediar, aliorum opinionibus, quae a meis discedunt, non respectis, nisi ubi res videatur postulare.

Duos priores Hellenicorum libros non nisi ad continuandam Thucydidis historiam scriptos esse demonstratur.

Ut demonstretur priorem historiae Graecae partem non alio consilio, quam ut opus Thucydidis ad finem perduceretur, scriptam esse, primum probandum est Xenophontem inde exordium capere, ubi Thucydides defecit, altero loco singula narrationis fila in fine operis Thucydidei abrupta a Xenophonte esse excepta et ita quidem, ut exordium huius ex illius fine totum pendeat et illud non recte intelligatur nisi ab eo qui hunc legerit.

Quod ad priorem quaestionem attinet, Thucydidem excipi a Xenophonte praeter Dionysii et Marcellini locos modo commemoratos testantur Diodorus Siculus XIII, 42: *Ξενοφῶν καὶ Θεόπομπος ἀφ' ὧν ἀπέλιπε Θουκυδίδης τὴν ἀρχὴν πεποίηνται*, et incertus quidam vitae Thucydideae scriptor (in Popp. ed. Thucyd. §. 5.), qui, postquam Thucydidem in pugna ad Cynossema facta desiisse narravit, sic pergit: *τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἑτέροις γράφειν κατέλιπε, Ξενοφῶντι καὶ Θεοπόμπῳ.* Iam igitur videamus, unde exordiatur Xenophon et quibus rebus finiatur Thucydidis opus. In Hellenicorum exordio breviter refertur de proelio parvi, ut videtur, momenti Athenienses inter et Lacedaemonios commisso et §. 2. pugna Rhoetea narratur, quae Diodoro (XIII, 45—46.) teste ol. 92, 2. sive 411. a. Chr. accidit et ineunte quidem hieme, i. e. sub finem mensis Septembris, ut intelligitur e Xenophonte §. 2. Quae pugna quum paulo post commissa esse dicatur quam cuius §. 1. mentio fit, proelium hoc exeunti aetati, i. e. medio fere mensi Augusto anni 411. assignandum erit. Cum hac ratione operis Thucydidei finis optime concinit. Ibi enim legimus Athenienses post pugnam navalem (VIII, 104—106.) apud Cynossema commissam adversus Cyzicum (c. 107.), quae urbs desciverat ab illis, navigasse, Peloponnesios Elaeuntem se recepisse, Epicle et Hippocrate in Euboeam missis naves inde petitum. Sub idem tempus, pergit Thucydides c. 108., Alcibiades Cauno et Phaselide, ubi apud Tissaphernem commoratus erat, Samum proficiscitur, unde, classe sua aucta, ab Halicarnassensibus pecunias exigit, Coum mu-

nit ibique archonte instituto Samum redit. Eodem tempore Tissaphernes in Hellespontum properat et (c. 109.) Ephesum advenit. Utrumque fit (c. 108.) πρὸς τὸ μετόπωρον, i. e. extrema aestate sive ineunte mense Augusto a. 411. Ex qua temporum ratione apparet Xenophontem inde exordiri, ubi defecit historia Thucydidis [1]). Inde tamen haud ita multum profici monet Sieversius (p. 6.), qui nihil causae fuisse dicit id tempus, quod a summo ac principe historico iam tractatum erat, denuo describendi. Eandem ob causam Theopompo [2]) et Cratippo [3]) suas historias, usque ad pugnam Cnidiam productas, quas nemo pro supplementis operis Thucydidei haberi velit, ab eodem tempore exordiri visum esse. De Cratippo quidem et Theopompo quid iudicandum sit, parum liquet, quoniam illius omnino nulla [4]), huius perpauca tantum ad nostram aetatem pervenerunt fragmenta [5]). Hoc tamen sine dubio mirum et vix credibile vi-

---

[1]) Iam Petitus in Observv. I, 12., Usserius in Annall. p. 116. ed. Genev. et Palmerius in Exercitt. in auctores Gr. p. 60. statuerunt ab initio Hellenicorum, quod cur tam abruptum esset, non intelligebant, temporum iniuria aliquid intercidisse. Recenti vero tempore Sieversius l. l. p. 8. probare conatur Xenophontem inter et Thucydidem quadraginta fere dierum esse lacunam. Commemoratu enim dignum fuisse classem Peloponnesiam, duodecim navibus exceptis, Ephoro apud Diodorum XIII, 41. teste, naufragio periisse et verisimile esse Hegesandridam et Hippocratem in Euboea remansisse, quam insulam non prius reliquissent, quam ea cum continente terra ponte iuncta fuisset. Recte autem Spillerus l. l. p. 7 seq. monuit pontem illum ex ipsius Diodori chronologia non a. 411., sed demum a. 410. mari Euboeico iniectum esse, et Ephori de naufragio apud Athos promontorium facto testimonium fidei esse admodum dubiae docet Krüger. ad Dionys. Historiogr. p. 324.

[2]) Praeter locum incerti auctoris vitae Thucyd. supra citatum (§. 5. in Popp. ed. Thucyd.) vide etiam Dionys. Halic. ep. ad Pomp. c. 6: ἡ μὲν τὰ λοιπὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου περιέχουσα, quae verba ad Theopompi opus spectant.

[3]) Dionys. Halic. de Thucyd. iudicium c. 16: ὡς καὶ Κράτιππος ὁ συνακμάσας αὐτῷ (scil. τῷ Θουκυδίδῃ) καὶ τὰ παραλειφθέντα ὑπ' αὐτοῦ συναγαγὼν γέγραφεν.

[4]) De Cratippo v. Krüger. ad Dionys. Hal. p. 102. et 261.

[5]) Theopompi fragmenta collegerunt R. H. E. Wichersius et C. Theissius.

detur, opus aliquod historicum initium capere in medio aliquo bello, praesertim ubi propter continuam rerum seriem nec subsistere neque exordiri liceat, nisi aut in ipso exordio, cur inde incipiatur, expositum est, id quod fortasse Theopompus et Cratippus fecerunt, aut auctoris consilium est alieni operis non ad finem perducti supplementum scribere, id quod valet de Xenophontis Hellenicis. Hoc ita esse iam apparet ex initio libri, quod sic est comparatum, ut, si per se consideratur, intelligi nequeat. Quis enim aliquem librum sic exordiatur: *Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης ναῦς ἔχων ὀλίγας, καὶ εὐθὺς ἐναυμάχησαν αὖθις Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι κτλ.*[1]), nisi continuaturus aliud opus, quocum suum arctissime coniunctum velit? Alioquin quo referamus *μετὰ ταῦτα*, quid sibi velit vocabulum *αὖθις*, quo loco pugnatum sit, ne coniectando quidem assequi licet. Etiam in sequentibus paragraphis nescimus, quomodo Mindarus (§. 4.) Ilium venerit, unde Alcibiades (§. 5.) cum duodeviginti navibus Hellespontum contendat, unde eodem (§. 9.) properet Tissaphernes. Haec omnia[2]) plana fiunt ac perspicua, si initium historiae Graecae arcte ita nectis cum fine operis Thucydidei, ut illam nihil nisi huius supplementum habeas. Quod si noluit Xenophon, aliter ei exordiendum erat, sin autem Thucydidem continuare voluit, pauca modo et quae levioris sint momenti in exordio desideraveris. Huius generis est, quod neque apud Thucydidem neque apud Xenophontem legimus, quomodo fieri potuerit, ut cum Thymochare Hellespontum intranti Hegesandridas confligeret, quum post pugnam inter Sestum et Abydum commissam Lacedaemonii Mindaro duce victi Elaeuntem (Thuc. VIII, 107.) se receperant, quod oppidum non intra Hellespontum, sed in occidentali Merso-

---

[1]) Peterus (l. l p. 13 seqq.) quidem censet quae §. 1—7. narrantur a librario nescio quo ficta esse ad exemplum Thucydidis VIII, 95. et 104—107. Argumenta autem, quibus utitur, tam infirma sunt et ab Hertlinio (*Zeitschr. f. d. Alterthumsw.* 1837. no. 125.) et maxime a Spillero (l. l. p. 6 seqq.) tam accurate refutata, ut satis habeam ad eos relegare huius rei studiosos et ad ea quae disserui in Philologo 1847. p. 442 seqq.

[2]) De singulis vide quae sunt notata ad singulos locos.

nesi littore situm erat: quae difficultas facile ita tollitur, ut statuamus a Lacedaemoniorum nauarcho ad ostium Hellesponti, a quo Elaeus haud procul aberat, naves aliquot ad custodiendum collocatas fuisse, duce, ut videtur, Hegesandrida [1]), qui, quum Thymocharem cum paucis navibus videret appropinquantem, aut cum iis quas secum habebat navibus aut aliis in subsidium Elaeunte statim arcessitis Atheniensibus occurrit. Dorieus porro non narratum videmus unde Rhodum [2]) venerit, a qua insula in Hellespontum pervenisse (§. 2.) dicitur, quum Thucydides (VIII, 84.) eum Mileti apud Peloponnesios versantem reliquisset. Hanc rem explanat Diodorus. Eo enim teste (XIII, 38.) Dorieus a Mindaro cum tredecim navibus Mileto Rhodum missus erat, ut seditionem ibi motam opprimeret, quod ubi perfecisset, in Hellespontum (c. 45.) abiisse, ut cum Mindaro se coniungeret. Unde apparet Doriei adversus Rhodum expeditionem a Thucydide fuisse commemorandam, antequam Mindarum cum classe Mileto in Hellespontum navigasse narraret, quod fecit VIII, 99. [3]). Neque admodum offendimus eo, quod Xenophon (§. 2.) silentio praeterit classem Atheniensem Cyzico, quo (Thuc. 107.) profecta erat, iam redisse et Mindarum (§. 4.) Elaeunte relicto Ilium naves suas deduxisse. Talia, quae ex rerum ordine facile cognoscuntur, quod omissa sunt in Hellenicis, studio cuidam brevitatis tribuendum videtur, quo per tria maxime priora libri primi capita ductum fuisse Xenophontem ex ac-

---

[1]) Quo se converterit Hegesandridas, eodem Thymochare apud Eretriam victo, non dicit Thucydides (c. 95.), opinari tamen licet, Euboea Atheniensibus erepta, cum copiis suis eo illum contendisse, ubi mox de rerum summa decertatum iri verisimile erat, i. e. in Asiam ad Mindarum, quocum Mileto (Thuc. 99—101.) in Hellespontum venisse videtur.

[2]) Sievers. l. l. p. 63. verba ἐκ Ῥόδου praeter necessitatem pro additamento librarii habet, qui locum natalem Doriei significare voluerit. Idem probare videtur Volckmar. l. l. p. 29.

[3]) Haec quidem recte Spillerus l. l. p. 11 seqq., quanquam negari nequit Xenophontis fuisse, ubi Doriei primum mentionem faceret, quae a Thucydide praetermissa videret, addere, praesertim quum pro certo habendum sit hunc, ubi ad hanc Rhoeteam pugnam accessisset, more suo, quae antea gessisset Dorieus, fuisse narraturum.

curata huius libri cum Diodoro et Plutarcho comparatione intelligitur [1]).

Itaque apparet non solum inde opus suum exordiri Xenophontem, ubi Thucydidis opus finitur, sed etiam illius exordium ex huius fine tam arcte esse nexum, ut dubitare non possimus, quin Thucydideum opus Xenophon ad finem perducere voluerit [2]).

Quod ut faceret quaerentibus quid moverit Xenophontem, cuius sanam ac modestam mentem tanta huius rei difficultas fugere non poterat, opportune nobis se offert locus quidam Diogenis Laertii. Is enim in Xenophontis vita II, 57. haec tradit: *λέγεται δ', ὅτι καὶ τὰ Θουκυδίδου βιβλία λανθάνοντα, ὑφελέσθαι δυνάμενος, εἰς δόξαν ἤγαγεν.* Thucydidem, qui exeunte ol. 95. sive 396. a. Chr. scribere desiit [3]), suum opus non ipsum in lucem edidisse apparet ex abrupto libri fine. Quod factum esse a Xenophonte ex Diogenis verbis intelligitur. Hic enim cum Agesilao a. 394. ex Asia rediens, quum eodem itinere proficisceretur [4]), quo Xerxes Graeciam petierat [5]), Hellesponto traiecto, Thraciae littora sequens, Scaptesulam videtur pervenisse, ubi Thucydi-

---

[1]) Petero l. l. p. 20 seqq. illa brevitas adeo offensioni est, ut quinque priora capita a librario quodam truncata et corrupta existimet, ad quam sententiam ista certe Diodori et Plutarchi cum Xenophonte comparatio eum adducere non debebat. Vide quae adnotavi ad I, 1, 15. 27. 31. 3, 14. 19.

[2]) Idem ex antiquis hominibus ii videntur existimasse, qui historiae Thucydideae novem numerarent libros, id quod commemorat Diodorus XIII, 37. et 42. Habebant enim duos priores Xenophontis libros pro nono libro Thucydidis. Alii, Marcellino (§. 43.) teste, Thucydidis librum octavum Xenophonti tribuerunt, quod idem est testimonio, quam arcto vinculo veteres Hellenicorum priorem partem cum Thucydidis historia coniunctam voluerint. Quod autem Niebuhrius ad confirmandam suam sententiam affert in Aldina a. 1502. Hellenica Xenophontis inscribi: Paralipomena Thucydidis, errore deceptus est, quem primus detexit Dindorfius in Iahni Annal Lips. a. 1832. T. I. F. II. p. 254 seqq. V. etiam Spiller. l. l. p. 29 seq.

[3]) V. Ullrich. *Beiträge zur Erklärung des Thucyd.* p. 137 seq.

[4]) Hellen. IV, 2, 8: *ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἥνπερ βασιλεύς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστρατεύετο.*

[5]) V. Herodot. VII, 108 seq.

dem mortuum esse constat[1]. Inde Xenophon Thucydidis historiam aut inventam aut sibi traditam secum abstulit atque evulgavit[2]. Quam quum imperfectam videret, facillime ei in animum venire potuit egregium opus ad finem perducere, praesertim quum in scriniis Thucydidis collectam reliquorum, quae hic scripturus erat, materiam illum invenisse veri sit simillimum[3]. Quod vero Xenophon non solum ad eum finem, quem Thucydides[4]) praestituerat, i. e. usque ad Piraeum et longos muros occupatos, sed usque ad expulsos triginta tyrannos et redditam Atheniensium reipublicae libertatem opus suum produxit, id nequaquam mirum est, quia triginta tyrannorum imperium et libertatis popularis restitutio aptissimum belli Peloponnesiaci efficiunt epilogum atque expulsis demum tyrannis et *ἀμνηστίᾳ* illa populum inter et optimates per Thrasybulum pacta pax durans et quietus reipublicae Atheniensis status est restitutus[5]).

---

1) V. Plutarch. Cim. 4: *καὶ τελευτῆσαι μὲν ἐν τῇ Σκάπτῃ ὕλῃ (τοῦτο δ' ἔστι τῆς Θρᾴκης χωρίον) λέγεται φονευθεὶς ἐκεῖ.* Idem cum Zopyro et Cratippo, Thucydidis coaevo, testatur Marcellinus in vita Thucyd §. 33. 45. 55.

2) V. Haackii dissert. chron. de postr. belli Pelop. annis p. 3. Krügeri *Untersuchungen über das Leben des Thuc.* p. 80 seq. Volckmar. l. l. p. 9 seqq.

3) Ullrich. (*Beitr. zur Erklär. des Thucyd.* p. 132 seq.) diligentissime demonstravit Thucydidem res gestas ab initio usque ad finem belli scribendo secutum esse. Itaque aliter fieri vix potuit, quam ut cum elaboratis octo libris Xen. commentarios una nancisceretur, quibus ad elaboranda cetera usurus fuerat Thucydides. Ex natura talium *ὑπομνημάτων*, quae non aequali ubique modo institui solent, sed modo in brevius contrahuntur, modo plenius fluunt, explicanda videtur quae in tribus fere prioribus Hellenicorum capitibus animadvertitur narrationis quaedam brevitas, de qua supra dictum est.

4) Thucyd. V, 26. Qui locus Sieversio (p. 3.) tanti est ponderis, ut iam inde concludendum existimet Thucydidis historiam continuandi consilium alienum fuisse a Xenophonte.

5) V. Krügeri *histor.-phil. Stud.* I. p. 262 seqq. Iam Dionys. Halic. ep. ad Pomp. c. 3. Thucydidem, quanquam iniuria reprehendit, quod de Atheniensibus tam tristia narraverit, Xenophontem magna effert laude c. 4., quod laetissimum operi suo dederit finem.

Quinque posteriores libros a duobus prioribus separandos esse demonstratur.

Inde, quod primo et secundo libro Xenophon Thucydidis historiam continuavit et ad finem perduxit, nondum consequitur quinque posteriores libros ab antecedentibus esse seiungendos. Etenim dicere aliquis possit, ut priori parte Hellenicorum Thucydides, sic posteriori parte continuari priorem, ita ut utraque pars totum quiddam efficiat [1]. Hoc vero non ita esse intelligitur ex accurata utriusque partis comparatione. Primum enim in duobus prioribus libris res eadem ratione ordinantur atque a Thucydide. Namque per singulos annos quae gesta sunt narrantur ita, ut anni spatium in duas aequales partes dividatur, in aestatem et hiemem. Incipit autem unusquisque annus ab Aprili, quo mense exortum est bellum Peloponnesiacum et unde Thucydides belli annos numerat. Prorsus aliter rem instituit Xenophon in quinque posterioribus libris. Quum enim in ea parte, quae septem tantum annorum res gestas continet, uno excepto [2], uniuscuiusque anni initium indicetur, in altera parte, ubi unius et quadraginta annorum historia narratur, novi anni indicium non nisi ter [3] invenitur. Novies [4] quidem ex facta veris vel aestatis mentione novi anni initium coniicere licet, sed tamen facile est intellectu non tam novi anni initium quam anni tempus, quo quid factum esset, his locis indicare voluisse auctorem. Hiems quoque quinquies [5] tantum et non nisi ubi ad rem aliquid videatur interesse, hieme aliquid an aestate sit gestum, commemoratur. In priori contra parte hiemis

---

[1]) Hoc contendit Krügerus (*hist.-phil. Stud.*) I. p. 262 seqq., maxime eo nisus, quod libri tertii exordio arctior utriusque partis cohaerentia indicetur.

[2]) I, 4, 8., ubi v. adn. Anni initium indicatur formulis: *τῷ δ' ἄλλῳ ἔτει, τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει*, semel (I, 4, 2.) *ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος*.

[3]) III, 2, 25: *περιιόντι τῷ ἐνιαυτῷ*, VII, 1. 1. et 2, 10: *τῷ ὑστέρῳ ἔτει*.

[4]) III, 2, 6. 30. 4, 16. IV, 1, 41. 7, 1. 8, 7. V, 3, 1. 4. 47. 58, 59.

[5]) III, 2, 30. IV, 8, 7. V, 4, 14. VI, 5, 20. 50.

initium quatuor locis [1]) diserte indicatur. Quod ubi non factum est, alia non desunt huius temporis indicia. Sic anni 407. hiems omittitur, quia ex verbis: μετὰ τὸν κατάπλουν (qui Plynteriis [2]) i. e. mense Maio accidit) τρίτῳ τῷ μηνί, aestatis finis facile cognoscitur. Anni 405. hiemis initium ubi ponendum sit, aequales — his enim scripsit Xenophon — inde facile collegerunt, quod II, 1, 21—29. infelicissima apud Aegos Potamos pugna narratur, quam mense Decembri commissam esse Atheniensium nemo ignorabat. Accedit, quod II, 2, 17. Theramenes quarto mense a Lysandro redire dicitur, unde Athenas anni 404. mense Aprili Lysandro deditas esse patet. Anni 404. deinde hiems ubi incipiat, non indicatur, quia II, 4, 21. triginta tyrannos per octo menses regnasse dicitur, unde consequitur II, 4, 23., ubi potestate illi expelluntur, anni 404. finem vel anni 403. initium esse ponendum. Anni denique 408. nulla fit mentio hiemis propterea, quod totus annus, uti ex I, 4, 6 seq. apparet, agendo de pace transactus est. Praeterea alia occurrunt temporis indicia, quae complures comprehendunt dies [3]). Quod autem Xenophon per quinque posteriores libros neque singulorum annorum initia neque anni tempora accuratius notat, huius rei causa posita est in consilio, quo hanc nostri libri partem composuit. Postquam enim belli Peloponnesiaci historiam ad Thucydidis exemplum perfecit, rerum sequentium scribere non annales, i. e. ea percensere, quae per singulos annos essent gesta, sed sequentis temporis imaginem exhibere voluit, certis quibusdam finibus circumscriptam, unde aequales sui praecepta quaedam haurire possent ad mores et officia atque ad certum quendam vitae usum pertinentia [4]). Xenophon philosophia Socratica imbutus eaque omnem doctrinam ad vitae aliquem usum referre edoctus per longissimum vitae spatium et per maxime varias fortunae vicissitudines saepius quam plurimi mortales nactus est occasionem immortalis sui magistri praecepta, qualia in Commentariis Socratis memoriae mandavit, singulorum ho-

---

[1]) I, 1, 2. 2, 14. 4, 1. II, 1, 1.

[2]) V. I, 4, 12.

[3]) I, 1, 10. 20. 2, 7. 5, 1.

[4]) V. Creuzeri de Xen. hist. diss. p. 42 seqq. p. 48 seqq.

minum et civitatium et factis et sortibus videndi probata. Qui enim viderat Periclem et cum eo Athenas in summo potentiae ac splendoris fastigio stantes, idem sub Critia eiusque sociis suam patriam vidit turpissime depressam et eadem ne pateretur timentem, quae civitatibus subiectis antea fecerat [1]). Alcibiadem bis summa gloria florentem, bis exsulem et ad imam ignominiam praecipitatum vidit. Vidit Lacedaemonios, quibus, Atheniensibus devictis, universa Graecia paruerat, Leuctrensi et Mantineensi cladibus potentia sua deiectos atque in summum rerum discrimen adductos. Qui talia expertus esset Xenophon, eius doctrinae memor, quam a Socrate ipse acceperat, qua omnem felicitatem non nisi virtute comparari didicerat, animum induxit, ut suae aetatis historiam ita scriberet, ut quae feliciter vel infeliciter gesta essent, ad hominum et civitatium virtutes vel vitia referret. Summa autem Socratica virtus est *σωφροσύνη* [2]), quae bona atque honesta sequitur, turpia et impia fugit et in omnibus rebus certum quendam tenet modum. Haec ut singulos homines ad felicitatem evehit [3]), sic quae ei est contraria *ἀκρασία* ad licentiam perducit atque ad perniciem [4]). Maximum *τῇ σωφροσύνῃ* parat periculum fortuna secunda, quae saepissime efficit *ὕβριν*; adversa vero fortuna haud raro fons est *σωφροσύνης* [5]). Atque quod de singulis hominibus, idem valet de civitatibus. Athenienses superbiam, quam in Melios, Histiaeos, Scionaeos, Toronaeos et Aeginetes exercuerant, gravissimo infortunio luisse Xenophon, quanquam quasi in transitu ac

---

[1]) V. Hellen. II, 2, 3. 10.

[2]) V. Comment. Socr. IV, 3, 1. III, 9, 4.

[3]) E. c. Cyrum, quem *σωφροσύνῃ* omnibus dilectum et exemplar optimi regis reddit. Cyrop. III, 1, 9. VI, 1, 47. De Agesilao v. Ages. V, 7. Cf. Oecon. VII, 14. XXI, 12. Cyneg. I, 11.

[4]) E. c. Alcibiadem et Critiam, qui, quia temperantia carebant, et se ipsos et suam civitatem infelicissimam reddiderunt. V. Comment. Socr. I, 2, 12 seqq., maxime §. 15. Cf. Hellen. III, 4, 18. VII, 3, 6.

[5]) V. Cyrop. VIII, 4, 14: *Δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα ἢ τὰ κακά· τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ.*

tecte, dicit II, 2, 3. et 9. Eodem vitio Spartanos summo potentiae fastigio deiectos esse, haec est principalis sententia, quae per quinque posteriores Hellenicorum libros quasi regnat: id quod cognoscitur maxime ex singulari quodam loco, qui in medio fere collocatus est libro [1]). Lacedaemoniis ibi ait Xenophon adhuc omnia prospere successisse, ut iam Thebani ac Boeoti reliqui ipsorum essent in potestate, Corinthios socios haberent fidelissimos, Argivi demissis essent animis, Athenienses ab aliis deserti essent, socii denique, quotquot in Lacedaemonios animis non satis amicis fuerant, multati essent, omnino imperium ipsorum praeclare comparatum satisque munitum esse videretur; tum propter superbiam atque impietatem, qua arcem Thebanam occupassent et in sua potestate retinuissent, quum paullo ante se libertatem civitatibus concessuros iurassent, tam graviter punitos esse Lacedaemonios, ut ii qui ante id temporis a nemine mortalium victi essent, a solis iis, adversus quos iniurii fuerant, gravissimis cladibus afficerentur. Hanc sententiam esse summam ac primariam, qua totius libri — dico alterius Hellenicorum partis — quasi argumentum comprehendatur, ex aliis quoque locis intelligitur. Initio statim libri tertii (§. 5.) de magna Lacedaemoniorum potentia, cui omnes Graeciae civitates pareant, sermo est ita, ut facile cognoscas auctori illos male fecisse visos esse, quod tantam potestatem augere voluissent. Apertius iam reprehenduntur Lacedaemonii III, 5, 5. verbis: *ἄσμενοι ἔλαβον πρόφασιν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους.* Alio deinde loco (IV, 5, 6 seq.) Agesilaus fortuna secunda elatus Thebanorum legatos pacem orantes magna cum superbia (*μάλα μεγαλοφρόνως*) repudiat: quo facto statim de una mora Lacedaemoniorum ad Lechaeum ab hostibus caesa nuntius adest. Postquam vero Antalcidae pax quae vocatur facta est [2]), Lacedaemoniorum adversus Thebanos, Mantineenses, Phliasios, Olynthios facinora, quanquam more suo quae sentit auctor non diserte prodit, ita narrantur, ut

---

[1]) V, 3, 27. 4, 1. V. Delbrück. p. 125 seqq., qui primus cognovit, cuius momenti hic locus sit ad rationem et consilium posterioris Hellenicorum partis recte perspiciendum. Adde Peter. p. 80 seqq.

[2]) V, 1, 31.

quantopere ab eo improbentur, non dubium sit [1]). Manifesta autem Xenophontis de Lacedaemoniorum superbia fit sententia maxime ubi referuntur quae pugnam Leuctrensem antecesserunt [2]). Postquam Prothous Spartanus suasit, ut Cleombrotus, qui Phocensium agros occupatos tenebat, revocaretur, haec sequuntur: Ἡ δὲ ἐκκλησία ἀκούσασα ταῦτα ἐκεῖνον μὲν φλυαρεῖν ἡγήσατο· ἤδη γάρ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἦγεν, quae postrema verba significant per deum quendam eorum mentes fuisse obcaecatas, ut non facerent quod facere aequum erat, insolentiae suae iam poenas daturi. Etiam in Mantineensi pugna Lacedaemonii punientis dei iram sentiunt [3]). Haec si recte sunt disputata, simul apparuerit, cur opus suum Xenophon exorsus sit expeditione ab Agesilao in Asiam suscepta, finierit pugna apud Mantineam commissa [4]). Illud enim adversus Persarum regem bellum Lacedaemonios ad summum potestatis ac gloriae fastigium evexit, bellum Thebanum, quo hostem, quem antea maxime contempserant, ante Spartae portas victorem videbant, eorum spiritus prorsus fregit iisque Graeciae principatum, quem tot per annos obtinuerant, ademit [5]).

Sed non in Spartanis solum Xenophon ostendit, quomodo superbia et impietas a diis castigetur, sed in aliis

---

[1]) V. V, 1, 36., ubi verba: προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης, inserta sunt gravi cum opprobrio. Adde V, 2, 1, 34. 3, 7.

[2]) VI, 4, 3. Hunc locum et eos, qui antea allati sunt, qui accuratius legerit, assequi non poterit, quomodo Niebuhrius in eam sententiam adductus sit, ut per totam alteram Hellenicorum partem turpi Lacedaemoniorum studio duci Xenophontem existimaret.

[3]) VII, 5, 26: ὁ δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησε, ὥστε κτλ.

[4]) In errore versari qui Xenophontem in pugna Mantineensi scribendi finem fecisse propterea putent, quod postea quod memoriae traderet, non habuisset, iam inde patet, quod non ante annum 355., quo bellum sacrum ortum est, Xenophontem mortuum esse satis constat. V. Krüger. de vita Xen. p. 29 seq.

[5]) Ita certe iudicat Diodorus XV, 33: (οἱ Λακεδαιμόνιοι) μετὰ ταῦτα περὶ Μαντίνειαν πολεμήσαντες τοῖς ὅπλοις ἐσφάλησαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀνελπίστως ἀπέβαλον· ἀγαθὴ γὰρ ἡ τύχη τοὺς μέγα φρονοῦντας παραδόξως σφῆλαι καὶ διδάξαι μηδὲν ἄγαν κατελπίζειν, quem locum Peterus affert l. l. p. 83.

etiam Graeciae populis. Thebani III, 4, 4. Agesilaum, quominus sacra faciat, prohibent, qua re irati postea Spartani III, 5, 5. Cadmeam a Phoebida occupatam non reddunt. Quum post pugnam Leuctrensem Thebani id agant, ut Lacedaemonios porro bello persequantur, Iason, quem belli socium conciliare conantur, eos VI, 4, 23. hortatur, ne victoriae modo reportatae fructum discrimini committant; deo enim saepe laetitiae esse eos qui parvi sint magnos, qui magni sint parvos reddere. Thebani cum Argivis, Atheniensibus et Corinthiis adversarios ad deorum statuas occidunt IV, 4, 2—3., cuius sceleris poena sequitur §. 12. Magnam *ἀσέβειαν* committunt Thebani V, 4, 12., ubi pactis induciis sacramentoque confirmatis Cadmea exeuntes Spartanos maligna fide comprehensos necant. Itaque pugnae Mantineensis exitus talis erat, ut manifestum esset deum de Thebanorum victoriae splendore aliquantum detraxisse [1]). Nam utrique tropaea statuebant. Mortuos autem utrique tanquam victores per inducias reddebant, utrique tanquam victi per inducias recipiebant. — Uti vero superbia et impietas deorum iram movet et ab iis punitur, sic hominibus, qui pie agunt et temperanter, prosperos dant rerum eventus. Dercyllidas III, 1, 17—19., quum pluries sacrificanti ei non perlitatum esset, quanquam acgerrime ferens, deorum numini obsequens Cedrenem aggredi abstinet: paullo post illa urbs sponte sua se ei dedit. Phliasii VII, 2, 19. hostes multo potentiores vincunt, quia magna cum religione erga amicos fidem servaverant. Omnium autem saepissime Agesilai erga deos pietas commemoratur. Sic III, 4, 11. ei magno est commodo, quod in eo foedere manet, quod a Tissapherne rumpi non ignorabat. Erga senes, mulieres et infantes in oppido Eutaea ab hostibus relictos humaniter se gerit VI, 5, 12., et si quo egerent ipsius milites, id ab illis emptum pretio accipiebat. Praeter alia maxime commemoratu dignum est, quod IV, 3, 20. octoginta hostes, qui post pugnam Coronensem in templum quoddam confugerant, non solum servat, sed etiam, quanquam ipse multis vulneribus affectus erat, tamen numinis haudqua-

---

[1]) Hoc fere dicit Xen. VII, 5, 26 seqq.

quam oblitus [1]), ut abeundi quo vellent potestas iis fieret edixit neque laedi eos passus est. Praeterea magni locorum numeri, quibus sacrificiorum mentio fit, maior pars ad Agesilaum pertinet [2]). Inde factum, ut in describendis Agesilai rebus ac virtutibus, ut patet, libentissime commoretur, Thebanis autem, qui multa et varia in deos et homines committunt scelera, id quod negari nequit, parum favet [3]).

Ita videmus Xenophonti quinque posteriores Hellenicorum libros scribenti id maxime propositum fuisse, ut certam quandam historiae Graecae partem, cuius ipse partim testis, partim certe aequalis fuisset, ita tractaret, ut quae pie ac temperanter agerentur, bonum habere eventum, superbia vero et impietate vel amplissimas opes minui ac debilitari appareret.

At vero non ad hominum mores solum observandos et ad ea quae honesta aut inhonesta, quae pia aut impia essent, Xenophon — quae erat eius indoles — attentus erat in scribendis historiis, sed etiam maxime ad virtutes et vitia imperatoris et ad omnia quae, quia ad belli usum pertinent, cognoscere interest futuri ducis [4]). Talibus praeceptis nullus alius Xenophontis liber historicus tam refertus est, quam altera pars Hellenicorum [5]). Nos quidem satis habemus Petero duce [6]) ostendere, quae a Xenophonte in Hipparchico proponuntur praecepta, eorum exempla quasi exhiberi in nostro libro. Primum erga deos pietas et sacra rite esse instituenda in unaquaque fere pagina Hipparchici praecipitur, e. c. I, 1. II, 1. III, 1. 2. VII, 1. IX, 3. 8. 9. Postremo loco haec legimus: *εἰ δέ τις τοῦτο θαυμάζει, ὅτι πολλάκις γέγραπται τὸ σὺν θεῷ πράττειν, εὖ ἴστω, ὅτι, ἢν πολλάκις κινδυνεύῃ, ἧττον τοῦτο θαυμάσεται.* Hipp. I, 26. iubet praemia proponi, ut studiorum contentio fiat, et certaminis arbitros eos fieri,

---

[1]) *ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου.*

[2]) Hi loci, quos Peterus p. 87 seq. collegit, sunt: III, 4, 4. 23. IV, 6, 10. V, 3, 14. 4, 37. 41. 47. 5, 12. 17. VI, 5, 12. 17. 18.

[3]) V. Peter. p. 87.

[4]) V. Creuzer. *Histor. Kunst der Griechen* p. 303. et 305.

[5]) Diligentissime quaecunque eo pertinent, congessit Peter. p. 88 seqq.

[6]) Peter. p. 98 seqq.

quorum auctoritatem maxime suspiciant equites, quod facit Agesilaus Hellen. IV, 2, 5—8. — Hipp. IV, 9. praecipitur, ut milites convocentur potius *ἀπὸ παραγγέλσεως ἢ ἀπὸ κήρυκος ἢ ἀπὸ προγραφῆς*; idem facit Epaminondas Hell. VII, 5, 9. — Hipp. V, 9. docetur nihil in bello adeo fructuosum esse atque fallaciam, quocum praecepto cf. Hellen. V, 1, 8 seq. 18 seqq. al. — Hipp. V, 12. commendatur, ut, dum naves instruantur, aliquid terra geratur et vicissim, dum terra insidiae simulentur, mari res conficiatur: id quod fit ab Iphicrate Hellen. IV, 8, 35. et a Chabria V, 1, 10—12. — Hipp. VI, 2 seq. dicitur militum benevolentiam ducem eo maxime sibi conciliare, si comiter eos complectatur ac prospicere se declaret, ut et victum habeant et tuto se recipiant, et omnino si eius cura de illorum rebus necessariis manifesta sit. Talem ducem se praebet Teleutias Hell. V, 1, 13—18. — Hipp. VI, 4. postulatur, ut qui cum imperio sit, quaecunque suos facere iusserit, ea rectius ipse facere videatur. Talis vir describitur Iason Hell. VI, 1, 4. — Hipp. VII, 12. nonnunquam commodum esse docetur hostes aggredi vel castra metantes, vel prandentes, vel coenantes vel e cubili surgentes. Hoc faciunt Struthas Hellen. IV, 8, 18 seq. et Epaminondas VII, 5, 15. Haec et alia quae praeceptis non solum in Hipparchico, sed etiam in Commentariis Socratis et in Cyropaedia occurrentibus respondent, tam copiose narrantur et ita sunt comparata, ut docendi consilium perspicue cognoscatur. Quid, quod auctor ipse se duci eo consilio nonnunquam vel aperte profitetur vel certe indicat, aliquoties aliorum sententias refutans? Tales loci sunt: V, 1, 4., ubi dicit id homini consideratu maxime dignum se arbitrari, qua re Teleutias effecerit, ut tales in ipsum essent militum animi; tale enim viri opus multo magis esse commemorandum quam multas opes et multa pericula. V, 1, 19. Teleutiae ratiocinatio defenditur contra eos, qui eum temeritatis arguere velint. — V, 2, 7. rerum apud Mantineam gestarum exitu edoceri dicit homines, ne per muros amnem in urbem ducant. — VI, 2, 32. Iphicrates admodum laudatur, quod rationem repererit, qua ipsius copiae inter navigandum ad proelium navale exercitentur et propter has exercitationes tardius iter non facerent. —

VI, 3, 21. Archidami commemorat celeritatem adiiciens: δῆλον ποιῶν, ὅτι πολλαχοῦ τὸ τάχος μᾶλλον τῆς βίας διαπράττεται τὰ δέοντα. — VI, 5, 52. reprehendit Iphicratem, quod equites non paucos, sed universos speculatum miserit, paucos enim aeque aliquid ac multos posse videre, pedem vero referre multo facilius posse paucos quam multos. — V, 3, 7. ex eo, quod Teleutiae acciderit, dicit nos erudiri (παιδεύεσθαι), ne in servos quidem animadvertendum esse commoto ad iram animo, hostes autem non consulto, sed iracunde adoriri vel maximum esse delictum. Quum ubique id agat Xenophon, ut discatur aliquid e narratione, vel exiguas res non spernit, si modo ad imperatoris usum referri possint. Sic IV, 5, 4. narrat, quomodo Agesilaus cohorti cuidam in montis vertice pernoctanti in ollis ignem perferendum curaverit, quae res ne ignoremus cur narretur, praemittuntur haec: ἔνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ μέν, καιρίῳ δ' ἐνθυμήματι εὐδοκίμησε.

Ita apparet quinque posteriores Hellenicorum libros quadraginta fere annorum historiam ita tractatam continere, ut conferretur ad mores et ad vitae usum[1]). Prorsus diversa est ratio duorum priorum librorum, in quibus simpliciter quae per septem postremos belli Peloponnesiaci annos gesta sunt narrantur[2]). Cui discrimini respondet etiam ea ratio, qua in utraque Hellenicorum parte res sunt ordinatae ac compositae. Ut enim in priori parte suas unicuique anno res Thucydidem sequens assignat, sic in posteriori complurium annorum res quae communi quodam vinculo cohaerent inter se, complectitur et his demum absolutis pedem refert ad supplenda ea quae illa narratione non contineantur. Sic[3]) III, 1, 1.

---

[1]) *Vom moralisch-praktischen Gesichtspuncte.*

[2]) Peterus p. 66. plura quidem ex primo et secundo libro percenset, quae ad docendum esse scripta videantur, e. c. qua fraude Eteonicus post pugnam ad Arginusas commissam I, 6, 36 seqq. Cononem fefellerit; quo modo Thrasybulus triginta tyrannorum equites necopinantes adortus sit II, 4, 4 seq. al. Sed talia reperiuntur ubicunque res bellicae describuntur, uti ex nullo scriptore plus discere licet quam ex Thucydide, quo nemo a consilio singula quaeque docendi fuit magis alienus.

[3]) Peter. p. 75 seqq.

— III, 2, 20. narrantur quae gesta sunt a Lacedaemoniis in Asia minori, primum Thibrone, deinde Dercyllida duce, qui per annos 400—397. civitates Ionicas contra Persas iis propter auxilium Cyro latum iratos tuentur. Iam interponitur III, 2, 21—31. bellum ab Agide rege in Elide per annos 399—397. gestum. Postquam in cap. 3. Agidis mors et Agesilai cum Leotychide de regno contentio, deinde Cinadonis coniuratio locum nacta est, sequitur in cap. 4. Agesilai in Asiam expeditio et quae in Asia geruntur anno 396. et aestate anni 395. Ad Agesilaum demum IV, 1, 1. redit auctor, postquam III, 5. Tithraustis fraudes et infelix Lysandri adversus Boeotos expeditiö narratae sunt. IV, 1—2, 8. quid Agesilaus hieme anni 395—394. gesserit et quomodo a Lacedaemoniis revocatus in Graeciam reditum paraverit, legitur. Interim, initio anni 394., Lacedaemonios in agrum Sicyoniorum processisse et quae praeterea in Graecia usque ad Agesilai reditum acciderint, IV, 2, 9—23. exponitur. IV, 3. de pugna Cnidensi et Coroneensi refertur, quae incidunt in annum 394. IV, 4—7. continent quid per reliquos belli Corinthiaci annos terra, IV, 8. et V, 1. quid mari gestum sit usque ad pacem Antalcidicam, qua bellum finitur anno 387. Eadem ratione utitur Xenophon in sequentibus libris, quod maxime conspicuum fit VI, 4., ubi, postquam de Iasonis rebus gestis expositum est, de Thessalorum rebus uno tenore quindecim annos (371—357.) percurrit, quo facto VI, 5. quae in Peloponneso gesta sint, narrantur. — Hic igitur Xenophontem non singuli, ut in primo et secundo libro, anni, sed ipsae res ducunt atque rerum cohaerentia. Quae quum ita sint, luce clarius esse videtur alteram Hellenicorum partem diverso rerum ordine, diversa ratione, diverso consilio scriptam esse ac priorem partem. Iam igitur num eas licet dicere partes eiusdem esse operis? Nullo modo, nisi velis contendere plura membra inter se prorsus inaequalia unum posse corpus efficere. Neque, opinor, tam longum per tempus illud credidissent, nisi codices et editiones ad unam omnes utramque partem in unum opus coniunctam exhiberent. Hoc autem, quum titulis, quos antiqui scriptores, ut notissimum est, nihil curabant, utrumque opus, item ac Thucydidis historia, careret, nequaquam mirum et sine

dubio inde factum est, quod liber tertius ibi fere narrationem excipit, ubi secundus liber desiit, et maxime inde, quod prima libri tertii verba arctius quoddam cum antecedenti libro indicare videntur vinculum. Sed bene scimus Xenophontem amare suos libros non solum nulla praemissa praefatione exordiri, id quod in omnibus suis — Cyropaedia et de Lacedaemoniorum republica libello exceptis — fecit scriptis, sed etiam singulorum librorum initia ita effingere, ut necti videantur ex iis libris, in quibus simile argumentum tractavit. Etenim ut prima verba libelli de republica Atheniensium ad librum de republica Lacedaemoniorum, sic Symposii, Oeconomici, Apologiae exordia aperte ad Commentarios Socratis respiciunt, neque adhuc quisquam horum librorum unumquemque per se constare posse negavit. Neque aliter quae verba tertium Hellenicorum librum incipiunt: *Ἡ μὲν δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησε*, accipienda sunt. Indicant respectis iis, quae antea de postremis belli Peloponnesiaci annis scripserat, novum opus inchoasse Xenophontem. Ut igitur olim, quum vera ratio, quae utrique operi intercederet, non cognosceretur, tanquam unius operis duae partes in unum volumen titulo Hellenica praetexto conglutinabantur, sic nunc, postquam illa ratio rectius perspecta est, quin in duo rursus volumina sint dividenda, nemini erit dubium.

Duas Hellenicorum partes diversis temporibus esse scriptas ostenditur.

Prior Hellenicorum pars, quum opus Thucydideum continuet, prius inchoata esse non potest, quam Xenophon Thucydidis librum in manibus haberet, i. e., ut supra vidimus, non ante annum 394. [1]), quo cum Agesilao

[1]) Iam ex hac temporis ratione refellitur opinio Niebuhrii, qui (p. 467.) primum et secundum Hellenicorum librum a Xenophonte nondum exsule scriptum esse putat, quum illum iam ol. 95, 1. sive 400. a. Chr., quia cum Cyro adversus Artaxerxem regem Atheniensibus tunc amicum profectus fuisset, multatum esse exsilio nunc inter omnes constet. V. Krüger. l. l.

Xenophon ex Asia per Thraciam in Graeciam rediit. Patria pulsus se convertit Scilluntem, Elidis oppidum haud procul ab Olympia situm, ubi Lacedaemonii praedium ei dono dederant. In hoc refugio librorum suorum plurimos, nominatim, cuius rei testes sunt Dinarchus apud Diog. Laert. §. 8. (Xen. Cyr. ed. Born.), Plutarchus de exsilio p. 388. ed. Reisk. et Dio Cass. 38, 28. p. 427. ed. Sturz. (apud Spillerum p. 3. et 49.) libros historicos composuit. Thucydidis historiam in lucem edendam primum eum curasse pro certo habendum videtur, nec minus hoc opus, quum materiam sequentium

---

p. 245 seqq. Ut autem de tempore, sic etiam de animo, quo conscripta sit utraque pars, in magno vir ille cl. versatus est errore. In duobus enim prioribus libris quippe ante exsilium, uti opinabatur, scriptis aequum et a studio partium alienum, in quinque posterioribus, quos in exsilio composuerit, suae patriae inimicissimum, Lacedaemoniis aequo magis faventem se praebere Xenophontem dicit: quae criminatio cuivis, qui nostrum librum non praeiudicata opinione perlegerit, adeo falsa apparebit et a Delbrückio, Sieversio, Petero, Krügero, Spillero tam accurate est convicta, ut taedium lectoribus meis, opinor, moverem, si ea argumenta recoquere vellem, quibus illi viri doctissimi iustitiam atque ingenuitatem, qua et Atheniensium et Lacedaemoniorum res gestae a Xenophonte narratae sunt, vindicaverunt. Hoc unum concedendum est, Thebanis et Arcadibus parum fuisse benevolum Xenophontem propter pietatem, ut supra commemoratum est, ab his populis saepius quam ab aliis violatam. V. Peter. p. 87. et 108. Tamen Epaminondas Thebanus, cui quod parum faveret saepissime in vituperium incidit Xenophon, summa laude non caret VII, 5, 18 seqq. Prae omnibus vero ceteris Agesilaum plurimis ac maximis efferri laudibus, consilio, quo posterior Hellenicorum pars conscripta est, recte perspecto, nemini erit offensioni. Ille enim, ut maxime ex eius encomio cognoscimus, is erat, quem potissimum sibi eligeret ad imaginem imperatoris omnibus numeris absoluti fingendam. Itaque nulla est causa in dubitationem vocandi Xenophontis veritatis studium, quod diserte ei testantur iam Lucian. de conscrib. histor. §. 39: *ἀλλ' οὐ Ξενοφῶν αὐτὸ ποιήσει, δίκαιος συγγραφεύς, οὐδὲ Θουκυδίδης· ἀλλά, κἂν ἰδίᾳ μισῇ τινας, πολὺ ἀναγκαιότερον ἡγήσεται τὸ κοινὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ πλείονος ποιήσεται τῆς ἔχθρας, κἂν φιλῇ, ὅμως οὐκ ἀφέξεται ἁμαρτάνοντος*, et Diodor. Sic. I, 37: *Ξενοφῶν καὶ Θουκυδίδης ἐπαινούμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἱστοριῶν*. V. Delbrück. p. 124 seqq. Peter. p. 102 seqq. Spiller. p. 32 seqq.

rerum describendarum paratam accepisset, si non eodem tempore, tamen paullo post continuatum publicasse veri est simile. Tempus autem, quo conscripti sint liber I. et II., quanquam certissime definire non licet, haud longe tamen a vero recesserit, id quod Krügerus[1]) opinatur, perfecta demum priori Hellenicorum parte, quum usque ad illud pervenisset tempus, in quod Cyri minoris in fratrem expeditio incideret, Xenophontem ad Anabasin, Cyropaediam et Commentarios Socratis componendos se convertisse. Ita duo priores Hellenicorum libri paullo postquam Scillunte consedit, i. e. annis 394–390. a. Chr. orti esse videntur. Cum hac ratione concinunt etiam postrema libri secundi verba. Id enim recte vidit Niebuhrius[2]), verba: *ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ γε πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος*, non eodem tempore scripta esse posse, quo liber sextus, qui, ut ex VI, 4, 37. intelligitur, non ante a. 357. compositus est. Etenim oblivionis illud iusiurandum, cuius mentio fit in fine libri II., quum non nisi certis quibusdam personis respectis[3]) daretur, iam post hominis aetatem quomodo potuerit violari dici vix potest, atque quinque et quadraginta annis post, si qui adhuc vivebant qui iuraverant, cui in mentem venire poterat, in ius aliquem vocare propter ea quae triginta tyrannorum tempore fecisset? Accedit quod istis verbis Xenophon, ut patet, Athenienses propter servatam concordiam laudare volebat, quae quidem laus, quo plures post illam discordiam decurrunt anni, eo magis minuatur necesse est, quoniam annorum decursu ira atque ulciscendi cupiditas solet defervescere. Unde apparet inter pacem per Thrasybulum compositam et id tempus, quo libri secundi finis scriptus est, quadraginta vel plures annos nullo modo posse interpositos fuisse. Possunt autem decem vel quindecim ex illo tempore anni fuisse praeter-

---

1) *Histor.-phil. Stud.* I. p. 262 seqq.

2) *Kleine histor. u. phil. Schr.* p. 465 seq.

3) Qui enim iurabat illud *οὐ μνησικακήσω*, affirmabat propter delicta quae in dissidii tempus incidissent, sive facinora sive verba, se non instituturum esse accusationem, neque in tali causa se iudicem aut testem, neque in causis propter alias res instituendis civilis illius discordiae memorem esse futurum. V. Hermann. *Griech. Staatsalterth.* §. 169.

lapsi, quod temporis spatium pertinet fere ad primos annos, quos Xenophon Scillunte degit. Eo igitur usque Athenienses iusiurandum illud servarant, quanquam simultas et occultum odium etiam tum fortasse ex animis non prorsus evanuerat[1]).

Transeamus ad alteram Hellenicorum partem. Hanc non ante Anabasin scriptam esse apparet ex III, 1, 2. Hoc enim loco Xenophontem suum nomen non aliam ob causam reticuisse, quam quo ei libro, in quo suas ipsius res gestas narrasset, maior haberetur fides, iam a Plutarcho[2]) traditum est atque hodie inter viros doctos satis constat[3]). Iam ergo, quum Anabasis ante ol. 102, 1. sive 372. a. Chr. composita esse non possit[4]), Hellenicorum libri tertii initium post illum annum scriptum esse necesse est. Ad finem autem perductum nostrum librum non esse ante annum 357., consequitur ex VI, 4, 37.[5]), ubi eo tempore, quo hic liber litteris mandabatur, Tisiphonus regnare dicitur, qui Pherarum tyrannus non ante annum dictum, quo eodem Alexander, eius frater, interfectus est, regnum occupavit[6]). Licet quidem per verba *ὅδε ὁ λόγος* illum locum ita intelligere, ut sextus tantum Hellenicorum liber tunc temporis componeretur; sed ne tres antecedentes libros multo prius esse scriptos credamus vetat ea ratio, qua totam posteriorem Hellenicorum partem compositam esse supra vidimus. Quum enim auctor complures semper annos, quorum res gestae quodammodo coniunctae inter sese essent, comprehenderet, ita ut saepius pedem referret ad ea quae prius essent facta,

---

1) V. adn. ad *ὁμοῦ γε* II, 4, 43.

2) In eo libello, qui inscribitur: *Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι*, ubi cap. 1. haec leguntur: *Ξενοφῶν μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτοῦ γέγονεν ἱστορία, γράψας ἃ ἐστρατήγησε καὶ κατώρθωσε, καὶ Θεμιστογένη περὶ τούτων συντετάχθαι τὸν Συρακούσιον, ἵνα πιστότερος ᾖ διηγούμενος ἑαυτὸν ὡς ἄλλον, ἑτέρῳ τὴν τῶν λόγων δόξαν χαριζόμενος.*

3) V. Krüger. de auth. et integr. Anab. Xen. p. 18 seqq. Spiller. l. l. p. 35. Kühner. ed. Anab. mai. p. XIX seq.

4) V. Krüger. l. l. p. 4.

5) Verba Xenophontis sunt: *τῶν δὲ ταῦτα πραξάντων ἄχρις οὗ ὅδε ὁ λόγος ἐγράφετο, Τισίφονος, πρεσβύτατος ὢν τῶν ἀδελφῶν, τὴν ἀρχὴν εἶχε.*

6) V. Spiller. l. l. p. 40 seqq.

vel anticiparet quae ex temporum ratione posteriori loco erant collocanda, longioris annorum seriei res gestas certe adumbratas illum habuisse, quum ad eas disponendas atque secundum consilium suum componendas se accingeret, consentaneum est. Hanc vero scribendi materiam quando sibi congesserit si quaeritur, quin per singulos annos, sicut fecit Thucydides [1]), res, ut acciderant, litteris consignaverit, non dubitandum videtur. Ita etiam intelligitur, quae ratio Hellenicis intercedat cum illo libello, qui inscribitur Agesilaus. Qui quanquam statim post Agesilai mortem, i. e. post a. 361. vel 360., scriptus est [2]), inde tamen non consequitur, quae in utroque libro iisdem fere verbis sint expressae, sententias ex Agesilao in Hellenica esse transscriptas. Statuendum potius videtur Xenophontem, quum scriberet Agesilaum, ex Hellenicis tum non elaboratis quidem, sed in commentariorum modum perscriptis nonnulla quae ad Agesilai vitam pertinerent, mutatis iis quae pro diversa utriusque libri indole ac consilio erant mutanda, in encomium transtulisse [3]). Collegit igitur Xenophon materiam ad scribendos quinque libros posteriores ab initio rerum gestarum, elaborare vero coepit postremis demum vitae suae annis, certissime non ante pugnam Leuctrensem. Etenim si de consilio, quo haec Hellenicorum pars composita sit, supra recte a nobis iudicatum est, priusquam Xenophon res certa quadam ratione ordinaret, priorem certe quam Spartani a Thebanis acceperunt cladem accidisse necesse est.

Altera igitur Hellenicorum pars non, ut prior, Scillunte scripta est, unde Xenophontem post pugnam Leuctrensem (a. 371.) pulsum esse scimus [4]), sed Corinthi, ubi postremos vitae annos degit et, non satis certum est quo anno, sed certe non ante a. 355., mortem obiit [5]).

---

1) V. Ulrich. *Beitr. zur Erkl. d. Thuc.* p. 132 seq.
2) V. Praefat. ad Ages. p. VI.
3) V. Praef. ad Ages. p. IV. et X seq.
4) V. Krüger. de Xen. vit. quaestt. critt. p. 26.
5) V. Krüger. l. l. p. 30.

De notationibus annorum quae exstant in duobus prioribus libris.

Ut supra vidimus, in primo et secundo libro res gestae ex singulorum annorum ordine percensentur. Initia autem annorum non solum formulis illis: τῷ δ' ἄλλῳ ἔτει, τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, sed aliis etiam quibusdam temporum notis signata videmus, quae neque apud Herodotum neque apud Thucydidem reperiuntur. I, 2, 1. enim numeratur olympias, II, 3, 1. eadem nominato stadii victore denotatur. Olympiade non commemorata stadii victoris mentio fit etiam I, 2, 1., ibidem bigae victoris. Archon et ephorus eponymi simul commemorantur I, 2, 1. 3, 1. 6, 1. II, 1, 10. 3, 1. Haec additamenta, quum primum a Marshamo [1]) in suspicionem essent vocata, deinde a Dodwello [2]) et ab omnibus fere, qui recentiori tempore hanc quaestionem tractaverunt [3]), a Xenophonte abiudicata sunt et merito. Quod enim primum attinet ad olympiadis mentionem, ea semel quidem fit etiam apud Thucydidem [4]), sed non nisi data occasione, quia narrantur quae Olympiae gesta sunt, sicut eandem ob causam certamina Olympia V, 49. commemorantur. Aliter haec res se habet apud Xenophontem, ubi olympiadis commemoratio inservit annis universe designandis, quare uno loco (I, 2, 1.) etiam numeratur olympias, quod Thucydides nusquam fecit. Accedit quod apud hunc olympias notatur per pancratii victoris nomen, cuius certamen multo videbatur esse insignius, apud Xenophontem per nomen stadii victoris, qui seriori demum tempore olympiadis eponymus factus est. — Archontem Atheniensem Herodotus semel [5]) tantum commemorat, ubi is annus definiendus erat, quo Athenae a Persis devastatae sunt. Thucydides saepius quidem Archontum non

---

[1]) In Can. chron. p. 487.

[2]) De vett. Graecorum et Romanorum cyclis, diss. VIII. p. 340.

[3]) Post Peterum (p. 55 seqq.), quem sequi videtur Spiller. l. l. p. 31., Voemelius in Progr. Francof. a. 1851. illas temporum notas Xenophonti vindicare frustra conatus est.

[4]) Thucyd. III, 8.

[5]) VIII, 51.

solum, sed etiam ephororum et Iunonis Argivae sacerdotum mentionem facit, sed non nisi ut singularum quarundam rerum memoratu imprimis dignarum tempora accuratius constituerentur, non vero ut singulorum annorum initia tanquam secundum aeram quam vocant notarentur, id quod factum est in suspectis istis Hellenicorum locis. Talem olympiadum cum archontum Atticorum, ephororum et regum Lacedaemoniorum, sacerdotum Iunonis Argivarum, stadionicarum in eponymorum locum assumptorum annis computationem et chronologiam in hac computatione positam ante Timaeum ab historicorum consuetudine alienam fuisse certissimus testis est Polybius[1]). Iam ex his causis suspectae esse debent illae subtiliores annorum determinationes, etiam si ubique recte se haberent. Ita vero non est. Namque I, 2, 1., ubi olymp. 93. numeratur, ponenda erat ol. 92., et ibidem non anni 410, qui ibi incipit, sed a. 408 nominantur magistratus, atque I, 3, 1., ubi est annus 409, anni 407 magistratuum exstant nomina. Itaque illae determinationes chronologicae, praesertim quum per libros I et II non in omnium annorum initiis reperiantur — desunt enim I, 4, 1. 8. II, 4, 24. — et in quinque posterioribus libris, ubi nullo temporis momento, unde annos computemus, adiuvamur, olympiadum, archontum, ephororum, stadionicarum omnino nulla fiat mentio, non esse dubium videtur, quin interpolatae sint seriori tempore, quo integri magistratuum et victorum Olympicorum exstabant fasti, quales Demetrius Phalereus edendos curasse traditur.

Duobus locis magistratuum notis adiectus est belli annorum numerus, qui tertio loco (II, 1, 7.) exstat neque olympiade nec magistratibus commemoratis solus. Quae additamenta quanquam defendi videntur usu Thucydidis, qui ubique quotus belli annus finiatur, accurate observat, Xenophonti tamen aliena opera inserta censenda sunt, quum I, 6, 1. et II, 1, 7. falsus indicetur annus, dum ibidem magistratuum nomina recte se habent, tertio autem loco (I, 3, 1.), ubi annus recte numeratur, falsa sint magistratuum nomina: unde iure colligitur ab alio annorum belli numeros, ab alio magistratus esse interpolatos[2]).

[1]) XII, 12.

[2]) Peterus p. 55 seqq., qui omnes illas temporum deter-

Alio loco (I, 6. 1., ubi v. adn.), ubi novus incipit annus, duo commemorantur facta, quae a Xenophonte profecta esse nequeunt, quia una commemoratio manca est, altera omnino falsa.

Ita ad initia annorum significanda nihil relinquitur nisi formulae: τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, τῷ δ' ἄλλῳ ἔτει cet., nisi quod I, 3, 1. verba: ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς ἐνεπρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος, inveniuntur, quae in eandem fortasse trahuntur suspicionem, quod hoc factum iam unum relictum et id quidem, quo novus annus indicetur, vix dignum videatur [1]).

At non solum in initiis, sed etiam in finibus annorum occurrunt quae Xenophontis esse non possunt. Quo primum pertinent tres loci (I, 1, 37. 5, 21. II, 2, 24.), quibus res Siculae referuntur, quae, quum cum bello Peloponnesiaco nullum habeant vinculum, non nisi ad annum exeuntem accuratius definiendum adduntur. Alibi autem Siculorum mentio non iniecta est nisi ubi iis ratio aliqua intercedat cum Graecis inter se bellantibus, uti I, 1, 27., ubi de Hermocrate et de aliis Syracusanorum ducibus dicendum erat, quia eorum copiae aliquam Peloponnesiorum partem efficiebant, et VI, 2, 4. 33. VII, 1, 20., ubi auxilia erant commemoranda, quae Dionysius Lacedaemoniis mittebat. Ne Thucydides quidem hac in re exemplo fuit, quippe qui de Sicilia referat ea modo, quae belli cursus et ratio postularet [2]). Si iam has ob causas suspecti sunt illi duo loci, multum haec adaugetur suspi-

---

minationes genuinas esse censet, temporum rationem perturbatam opinatur a librario, qui nescio quo errore ductus Xenophontem exordiri non ab anno 411, sed ab anno 409 credens temporum notas partim deleverit, partim translocaverit. Qua in re nec quo iste librarius deceptus sit nec cur in mutando tam perverse egerit, ut belli annorum numeri et magistratuum nomina prorsus repugnent inter se, id nequaquam patet.

[1]) Hanc ob causam haec quoque verba interpolata censet Brücknerus, vir doctissimus, qui totam hanc „de notationibus annorum in historia graeca Xenophontis suspectis" quaestionem in progr. Suidnicensi a. 1838 tam accurate tamque subtiliter pertractavit, ut ego eum sequi in hac re non dubitaverim.

[2]) Thucyd. III, 116., ubi sextus belli annus finitur, Aetnae eruptionis mentio fit propterea, quod paullo ante de rebus Siculis et de Pythodoro Atheniensi in hanc insulam misso sermo fuit.

cio eo, quod cum chronologia, qualis ex Diodoro cognoscitur, non concinunt et inter se ipsi plane repugnant. De rebus autem Siculis Diodorum Siculum maiore fide esse dignum, praesertim quum ex Ephoro et Timaeo Siculo hauriret [1]), nemo facile infitiabitur. Ceterum videas ad utrumque locum adnotationes.

Duobus aliis locis res Persarum commemorantur. I, 2, 19 enim Medi in Darii potestatem redacti esse narrantur, quae res a bello Peloponnesiaco toto coelo est remota. Magis etiam idem valet de altero loco (II, 1, 8), ubi non solum rei narratae levitas, sed ipsa verba etiam librarii manum aperte produnt [2]).

Haec omnia si recte disputata sunt, eiectis [3]) iis quae aliena manu in verborum contextum invecta sunt, nulla alia relinquuntur temporum signa, quam quae adhibuit Thucydides. Is enim acquiescit fere in discernenda singulorum annorum aestate et hieme [4]), quam rationem praestantiorem esse quam quae nitatur in enumerandis magistratibus, qui diversis anni temporibus suscipiantur, ipse V, 20 diserte dicit. Eandem viam ingressus est Xenophon, quanquam, ut recte monuit Brücknerus [5]), non tam accurate in ea re versatus est, quam Thucydides, qui non solum uniuscuiusque anni et initium et finem, sed etiam aestatis exitum ubique indicat. Nec tamen in ea re adsentientem me habet Brücknerus, quod etiam formulas: *τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, τῷ δ' ἄλλῳ ἔτει* cet., deleri vult. Quod si facimus, I, 6, 1 et II, 3, 1 ineuntis anni nota omnino deest, quum alibi, ubi anni initium non indicatur, ut I, 4, 2, veris certe fiat mentio, aut, ut I, 4, 8, antecedentis anni decursus ex rerum cohaerentia cognoscitur. Praeterea, eiectis illis formulis, ne sententiae hiarent abruptae, verborum suasit Brücknerus mutationes, quas non, nisi necessitate quadam cogente, instituere liceat [6]).

---

[1]) V. Diodor. XIII, 54. 60.

[2]) V. ad utrumque locum adnotationes.

[3]) Quae equidem uncinis includere satis habui.

[4]) V. Thucyd. II, 1: *γέγραπται δὲ ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα.*

[5]) In Progr. l. p. 6 seq. adn. 21.

[6]) Brücknerus scribendum censet I, 2, 1: *ἐκεῖθεν δὲ εἰς*

Postremo loco vix est quod moneamus cuiusque anni initium apud Xenophontem esse ver[1]). Id docent I, 3, 1 et I, 4, 2, imprimis I, 3, 1 verba: *ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγε.* Neque impedimento est I, 2, 1, ubi verba *ἀρχομένου τοῦ θέρους* aut de initio spatii semestris[2]), aut ita intelligenda sunt, ut, Thrasyllus antequam Samum proficisceretur, ver, quo Thoricum ab Atheniensibus munitum est, iam praeterlapsum dicatur.

Quibus denique causis motus sim, ut cum Haackio belli annum 21 usque ad finem primi capitis libri primi pertinere, annum autem 24 I, 4, 8 incipere cum Herbstio statuam, apparebit ex adnotatis ad I, 1, 11 et I, 4, 8.

De Hellenicorum libris manuscriptis et editis.

Codices Xenophontis Hellenica continentes, quorum scripturae varietates adhuc sunt publici iuris factae, sunt hi:

A. Parisinus, nota 1793 insignitus, chartaceus, elegantissime scriptus, ad saeculum XVI referendus est[3]).

B. Parisinus n. 1738, membranaceus, saeculo XIV exaratus est. Deficit VII, 1, 38 in verbis: *ἐπῄνει τὰ τοῦ βασιλέως· ὁ δ'.* Sevinus eum bombycinum appellat.

Βυζάντιον ἐσώθησαν. Καὶ Ἀθηναῖοι μὲν Θορικὸν ἐτείχισαν —. Postrema libri I cap. 5 paragrapho deleta cap. 6 incipere vult sic: *Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ* —. II, 1, 7 deletis omnibus iis, quae verbum *ναυαρχεῖν* subsequuntur, §. 10 exorditur sic: *Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος* —. Libri II cap. 2 postrema et cap. 3 prima sectionibus eiectis, §. 2 incipit: *Ἔδοξε δὲ τῷ δήμῳ* —.

1) Secundum Thucyd. II, 2 bellum Pelop. ortum est *Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις*, i. e., si cum Poppone pro *δύο* scribas *τρεῖς*, Aprili mense anni 431. Inde ut Thucydides belli annos numerat, sic singulos annos exorditur Xenophon.

2) Ut constanter apud Thucyd. II, 47. 71. III, 1. 26. IV, 1. 52. 117: *ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους*, al.

3) Refero quae de hoc et de ceteris codicibus diligentissime narrat Spillerus in Commentatione de Xen. historia graeca, quae inest in Novis Annalibus Lipss. a. 1840. Vol. Supplem. VI. fasc. I. p. 528 seqq.

C. Parisinus n. 2080, chartaceus. Catalogus bibliothecae regiae Parisinae saeculo XVI, Sevinus XIV eum assignat.

D. Parisinus n. 1642, chartaceus, saec. XV, ut videtur, exaratus, de quo vide Praef. ad Ages. p. XII, illic nota *C.* insignito.

E. Parisinus n. 1739, chartaceus, saeculo XVI scriptus videtur.

F. Parisinus n. 317, bombycinus, saeculo XIV exaratus est.

Y. Hoc signo notatur exemplum editionis Henrici Stephani a. 1561, in quo vir quidam doctus adscripsit lectiones nonnullas.

Hos codices comparavit I. B. Gailius eorumque scripturae diversitatem evulgavit in editionis Xenophontis operum vol. VII, p. 337—500.

Accedit Vict., qua nota indicantur varietates codicis nescio cuiatis a P. Victorio ad margines Aldinae Monacensis adscriptae, quas publicavit Lud. Dindorfius in Praef. ad ed. Lips. a. 1824. Commemorandi denique sunt duo codices Venet. quorum ex altero bibliothecae Marcianae catalogus (Veneti, 1740, p. 173) duodecim lectiones exhibet, ex altero Car. Cobetus in Oratione de arte interpretandi grammatices et critices fundamentis innixa cet. p. 68. et 69. ad Hellen. I, 1, 35. et III, 2, 27. duas affert lectiones, de quibus v. adnotata ad utrumque locum.

De his codicibus quum alio loco [1]) quid sit iudicandum accuratius exposuerim, hic rem paucis absolvere verbis liceat. Omnium antiquissimus et longe praestantissimus est cod. B. [2]), qui non solum saepe aliorum menda solus sanat, sed saepius etiam praebet aperte genuina, ubi in reliquis libris mutata legimus quae a librariis non erant intellecta.

---

[1]) *Zeitschr. f. d. Alterthumswissenschaft* a. 1851. no. 61 seqq. Adde quae disserui in censura editionis Dindorfianae a. 1850 in Novv. Annall. Lipss. a. 1852. p. 227 seqq., imprimis p. 241 seqq.

[2]) Codd. B. et D. recenti tempore diligenter comparavit Haeusserus a III, 1, 5. usque ad III, 2, 18., de qua re v. Hertlin. observv. critt. in Xen. hist. gr. part. II. Werthem. 1841. p. 3.

Ad huius bonitatem proxime accedit cod. D.[1]), quare maximi momenti est ubi cod. B. desiit. Ex his duobus totus pendet cod. C., quum in bonis lectionibus usque fere consentiat cum illis, quas autem habet peculiares, malae aut dubiae sint notae. Cod. E. compluribus videtur scriptus esse manibus, qui, quanquam multis omnis generis scatet vitiis, maioris tamen quam cod. C. nobis est pretii eo, quod haud raro tradit solus aperte genuina. Prorsus alius indolis sunt codd. A. et F. In his plurima occurrunt glossemata et correctiones, quare etiam ubi praebent quod placeat, caute iis utendum est[2]). Victorii denique lectiones conspirant fere cum optimis libris Parisiensibus, nec tamen ita, ut omnes ex his manaverint.

Editiones, quarum mentio fit in hoc libro, sunt hae:

Ald. i. e. Aldina a. 1502 et a. 1525. Utramque comparavit Morus.

Iunt. i. e. Iuntina a. 1516 et a. 1527, quas comparavi Zeunius.

Hal. i. e. Halensis ed. 1540.

Bryl. i. e. Brylingeriana sive Basileensis a. 1555.

Cast. i. e. Castalionea, quae quo anno emissa sit, in titulo non est indicatum.

Steph. I. i. e. H. Stephani ed. a. 1561.

Steph. II. i. e. H. Stephani ed. a. 1581. Margo notatur per m. St.

Leoncl. i. e. Leonclavii ed. a. 1594. Margo notatur per m. L.

Wells. i. e. Wellsii ed. a Thiemio curata a. 1764.

Mor. i. e. Mori ed. a. 1778.

Schneid. I. i. e. Schneideri ed. a. 1791.

Weisk. i. e. Weiskii ed. a. 1799.

Schneid. II. i. e. Schneideri ed. a. 1821.

Schaef. i. e. Schaeferi ed. a. 1819.

---

[1]) Hunc plenius describit Schneiderus in Praef. ad Plat. Civit. vol. I. p. XXXII.

[2]) Quanquam de cod. F. minus liquet propterea, quod per tres priores libros non plus sexies eius mentionem facit Gailius nec pro certo habemus hunc librum, ubi non commemoretur, consentire cum Schneideri ed. I, ad quam Gailius comparationem instituit.

Dind. I. i. e. Dindorfii ed. Lipsiensis a. 1824.

Dind. II. i. e. Dindorfii ed. Berolinensis a. 1847.

Paris. i. e. ed. Parisiis apud Firm. Didot a. 1847. emissa.

Dind. III. i. e. Dindorfii ed. Lipsiensis a. 1850.

Ex his editionibus ipse comparavi Aldinam a. 1525, Brylingerianam a. 1555, Stephanianam a. 1561, Leonclavianam a. 1594 et sequentes omnes. — Eae, quae ante Stephanum in lucem prodierunt, maxime consentiunt cum codd. A. et F. Stephanus autem et Leonclavius, praecipue in marginibus, multa praebent, quae nostro tempore ex optimis libris Parisiensibus in verborum contextum recepta sunt, maxime a Dindorfio, qui prae ceteris editoribus de Hellenicis egregie meritus est. Meum erat eadem via, quam hic vir doctissimus ingressus erat, pergere, sed ita, ut in aestimandis codicibus B. et D. ab eius vestigiis aliquantum discederem. Hi enim codices, quanquam omnibus ceteris multo praestant, ab interpolationibus tamen, interpretamentis et correctionibus non prorsus sunt liberi. Talia sunt I, 1, 30. *ἀνεκοινοῦτο* pro *ἀνεξυνοῦτο*, I, 7, 31. *τριηραρχῶν* pro *ταξιάρχων*, III, 1, 10. *ταύτης τῆς χώρας* pro *αὐτῷ τῆς χώρας* I, 6, 24. *δέκα* pro *τοὺς δέκα*, I, 6, 29. *ἐπὶ μιᾷ* pro *ἐπὶ μιᾶς*, II, 4, 31. *προσέβαλλον* pro *προσέβαλλε*, III, 2, 12. *ἔπεμψαν (ἀγγέλους)*, III, 4, 14. *(Περσῶν) εἰς αὐτῶν*, III, 4, 17. *τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν (τὴν Ἔφεσον)*. Si in his locis corrigentis vel addentis librarii manus non agnosci non potest, uni codici B. non obsequendum existimabam ubicunque aliquam correctionis vel alius mendi moveret suspicionem. Hanc legem Dindorfius non ubique secutus. E. c. I, 1, 4. scripsit cum uno B. *ἀπέπλει*, *ὅπως ἀναλάβοι*, ubi ceteri libri praebent *ἀναλάβῃ*, I, 1, 22. *καὶ εἴ τι ἄλλο δύναιντο* pro *ἠδύναντο*, quia in B. est *δύναντο*, II, 4, 20. post *κακὸν* inseruit *μέν*, quod ob sequens *δέ* sine dubio illatum est, III, 3, 7. recepit ex solo B. *ἐρωτώμενος, ἐν τίνι χρόνῳ ταῦτα μέλλοι πράττεσθαι* pro *μέλλει*. Ut vero his et multis aliis locis huic codici nimium tribuit, sic haud raro quae optimus liber offert vel melioris vel non peioris fidei, quam quae vulgo leguntur, sine iusta causa sprevit. Saepius enim *καί* omisit ubi B. retinet: I, 1, 22. II, 1, 17. II, 4, 33. III, 1, 24. III, 2, 18. Prae-

fert I, 5, 10. συνετέτακτο, III, 5, 9. ἀπωλώλειτε, quum B. habeat συντέτακτο et ἀπολώλειτε. II, 2, 19. post ἐκέλευον non delevit αὐτοὺς, quod deest in B. D. C. Eadem inconstantia usus est Dindorfius in scribendis quibusdam vocabulis. Gailio teste [1]) codices B. D. C. constanter exhibent εἰς, σύν, θάλασσα, cod. A. ἐς, ξύν, θάλαττα. Nihilominus Dindorfius scribit I, 1, 7. ξυμφράξαντες, I, 1, 9. ξυλλαβών, I, 1, 25. ξυγκαλέσας, I, 1, 27. ξυμφορὰν cum codice A., dum I, 1, 24. 2, 14. 17. 3, 8. secundum B. D. C. συμμάχοις, συντάττοντος, συνέβησαν, συνεχώρησαν dat. Praeterea ubique scribit θάλατταν, τέτταρες, πράττειν, κηρύττειν et μέχρι ante vocalem etiam invitis libris, velut I, 1, 3. 27. Idem modo ἐκεῖνος, modo κεῖνος antecedente vocali exaravit sine certa quadam lege. Namque I, 6, 14., ubi optimi codices τὸ κείνου habent, apud Dindorfium τὸ ἐκείνου, IV, 1, 8. μὴ κεῖνον contra codices, IV, 1, 4. ἢ ἐκεῖνος cum codicibus scriptum legimus. Equidem in his quoque rebus praestantiores libros manuscriptos secutus sum. Quum enim veterem inter et recentiorem atticismum Xenophon medium quoddam teneat, atque inde tanta in scribendis συν et ξυν, σσ et ττ, ρσ et ῤῥ, γίγνεσθαι et γίνεσθαι et similibus librorum inconstantia explicanda videatur [2]), nostrum est eam certe constantiam affectare, ut antiquissimorum et optimorum codicum vestigia certa quadam ratione persequamur.

Quod denique ad interpretationem attinet, vel rerum vel verborum secundum Morum, Schneiderum et Weiskium plurimum debeo Petero, Brücknero et Hertlinio, quorum primus in commentatione supra saepius laudata haud parvum locorum numerum acute vel explicavit vel sanavit, alter non solum in programmate de notationibus annorum scripto, sed etiam in animadversionibus de Xenophontis Hellenicorum lib. I et II (*Zeitschr. f. d. Alterthumsw.* a. 1839. no. 50—51.) ad verba Xenophontis

---

[1]) Vide eius adnn. ad I, 1, 2. 6. 7. Idem confirmat Haeusserus apud Hertlin in observv. critt. in Xen. hist. gr. part. II. 1841. p 6.

[2]) V. Poppo Praef. ad Xen. Cyrop. XXXIII seqq. Eiusd. Praef. ad Anab. p. XLI seqq.

rectius intelligenda permultum contulit, tertius subtilissima elocutionis Xenophonteae instructus notitia in tribus programmatis observationes criticas in Xenophontis historiam graecam continentibus (Werthem. 1836, 1841, 1845.) in defendendis aut emendandis Xenophontis verbis egregie et magna cum laude versatus est. Quae hi viri doctissimi et alii in Xenophontis Hellenica contulerunt studia, iis me ita usum esse spero, ut inde non minus quam ex mea ipsius qualicunque opera haud exiguus in hunc librum redundet fructus.

Vitebergae prid. Id. April. a. MDCCCLIII.

XENOPHONTIS

HELLENICA.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Post infelicem in Hellesponto pugnam Athenienses iisdem in locis, quum Alcibiades venisset subsidio, prospera fortuna utuntur. Tissaphernes in Hellespontum profectus Alcibiadem comprehensum in custodiam coniicit: unde ille noctu elapsus petit Clazomenas. Thrasyllus Athenas navigat ad novas copias et naves petendas. Quum Lacedaemonii Athenienses denuo petere vellent, his auxilio venit Alcibiades, quo duce pugna ad Cyzicum feliciter pugnata est, in qua cecidit Mindarus. Inde quum Athenienses e Cyzico, Perintho, Selybria pecunias coegissent, munita Chrysopoli, portorium instituerunt. Afflictis Lacedaemoniorum rebus succurrit Pharnabazus. Interim praetoribus Syracusanorum domi abrogatum imperium: in Thaso eiecti qui rebus Lacedaemoniorum studerent. Athenis autem Agis admovet exercitum, quem minus armis quam minis Athenienses repellunt. Eodem anno Carthaginienses magno exercitu aggressi duas urbes Graecas ceperunt.

---

1 Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλ-
Ol. 92, 2. θεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης ναῦς ἔχων ὀλίγας· καὶ
B.P. a. 21. εὐθὺς ἐναυμάχησαν αὖθις Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθη-
ναῖοι, ἐνίκησαν δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἡγουμένου Ἡγη-
2 σανδρίδου. Μετ' ὀλίγον δὲ τούτων Δωριεὺς ὁ Δια-
γόρου ἐκ Ῥόδου εἰς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει, ἀρχομέ-
νου χειμῶνος, τέτταρσι καὶ δέκα ναυσὶν ἅμα ἡμέρᾳ.
Κατιδὼν δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἡμεροσκόπος ἐσήμανε
τοῖς στρατηγοῖς. Οἱ δὲ ἀνηγάγοντο ἐπ' αὐτὸν εἴκοσι

Cap. I. §. 1. Marg. Leoncl. Θυμόχαρις.
§. 2. εἰς ex B. C. D. E. Vict. scripsit per totum librum Dind. II. III. pro ἐς, quam formam non nisi in cod. A. reperiri tradit Gailius. — Dind. III. ἐσήμηνε. — A. et libri ante Dind. II. edd. ἑαυτοῦ, Vict. αὑτοῦ. — Port. pro ἤνοιγε maluit ἤπειγε, Leoncl. ἤνοιξε coll. 5, 13.
§. 3. Dind. II. III. μέχρι. V. Saupp. ad Comment. IV, 7, 2.

Cap. I. §. 1. Μετὰ δὲ ταῦτα] His Xenophon verbis excipit ea quae Thucydides VIII, 107. narrat. Inde nimia quaedam brevitas, qua novum hoc proelium commemoratur. Namque et locum certaminis et hostium vires, quibuscum Thymochares conflixerit, ex hac Thucydidis cum Xenophonte cohaerentia facile colligis. Quum enim post pugnam apud Cynossema commissam Athenienses adversus Cyzicum profecti essent, Peloponnesii autem Elaeuntem se recepissent, paucis diebus post Athenis advenit Thymochares et in Hellespontum, ut videtur, intrans ab accelerantibus opprimitur Lacedaemoniis, qui de duodenonaginta navibus in superiori pugna viginti tantum et unam amiserant. Thucyd. VIII, 106. Factum est hoc proelium non multo ante τὸ μετόπωρον (Thuc. VIII, 108.), i. e. medio fere Aug. mense anni 411 a. Chr. V. Praef. p. V. seqq.

ναῦς ἔχων ὀλίγας] Thucydide (VIII, 95.) auctore Thymochari, quum apud Eretriam ab eodem Hegesandrida gravi proelio victus esset, quattuordecim erant naves reliquae, ad quas fortasse accesserunt novae viginti, quas post illam cladem Athenienses exstruxerant. Thucyd. VIII, 97. Hegesandridas a Mindaro erat accitus. Thucyd. VIII, 107. V. Praef. p. VII.

§. 2. Μετ' ὀλίγον δὲ τούτων] Genitivus pendet a notione comparativa, quae inest in formula μετ' ὀλίγον. Ioseph. Antiq. I, 22. μετ' οὐ πολὺ τῆς ἀφίξεως. Cf. Hdt. VI, 46: δευτέρῳ ἔτεϊ τουτέων, i. e. secundo post anno. V. Schaefer. ad Bos. ellips. gr. 553 seq. Bernhardy. Synt. p. 138. Kühner. gr. max. §. 514. Quod attinet ad rem, Athenienses ante Doriei adventum a Cyzico in Hellespontum redisse, id quod praetermisit Xen., refert Diod. XIII, 40. extr. V. Praef. p. VIII.

Δωριεύς] Ex Rhodo patria Atheniensium opera pulsus Thurios confugerat, unde post cladem Siculam cum navibus Thuriis (Thucyd. VIII, 35. 84. Diod. XIII, 45., cf. infra 5, 19.) reversus, antequam in Hellespontum profectus est, a Mindaro Rhodum missus erat, ut seditionem ibi motam opprimeret. Diod. XIII, 38. V. Praef. p. VIII.

ἀρχομένου χειμῶνος] i. e. exeunte Septembri.

ἐσήμανε] Incerta quidem est lectio Anab. II, 1, 23. et

ναυσίν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν πρὸς τὴν γῆν ἀνεβί-
βαζε τὰς αὐτοῦ τριήρεις, ὡς ἤνοιγε, περὶ τὸ Ῥοί-
τειον. Ἐγγὺς δὲ γενομένων τῶν Ἀθηναίων, ἐμάχοντο 3
ἀπό τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέχρις οἱ Ἀθηναῖοι
ἀπέπλευσαν εἰς Μάδυτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον
οὐδὲν πράξαντες. Μίνδαρος δὲ κατιδὼν τὴν μάχην, 4
ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, ἐβοήθει ἐπὶ τὴν θάλατταν
καὶ καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις ἀπέπλει, ὅπως
ἀναλάβῃ τὰς μετὰ Δωριέως. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀντανα- 5
γόμενοι ἐναυμάχησαν περὶ Ἄβυδον κατὰ τὴν ᾐόνα

§. 4. Brücknero (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 50.) placet *ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, κατιδὼν τὴν μάχην.* — B. Dind. II. III. *ἀναλάβοι.*

§. 5. Dind. II. *ἀνταναγαγόμενοι*, quod postulat Hertlin. (Programm. Werthem. 1836. p. 3 seq.). — Ante Dind. II. scribebatur *ἠϊόνα* et deinceps *θεοῦσαιν.*

Cyrop. IV, 2, 13., ubi v. Bornemannum; sed h. l. et infra II, 1, 5. 28., invitis omnibus libris et edd. et scrr, nihil est moliendum. V. Poppo. ad Cyrop. IV, 5, 36., Lobeck. ad Phryn. p. 25., Buttm. gr. max. I. p. 438., Kühner. ad Anab. II, 1, 23.

ἤνοιγε] quid sit, ex locis similibus 5, 13. et 6, 21. bene explicat Schneiderus. Dorieus Hellesponti angustias iam intraverat, quum ei occurrunt Athenienses. Reversus igitur cum classe in altum pelagus viam sibi aperit et Rhoeteum promontorium circumflectens ad littus appellit. Unde intelligitur iungenda esse *πρὸς τὴν γῆν ἀνεβίβαζε τὰς αὐτοῦ τριήρεις* cum verbis *περὶ τὸ Ῥοίτειον.* Cf. Diod. XIII, 45: *κατέφυγεν εἰς Δάρδανον*, quod promontorium Rhoeteo admodum est vicinum.

§. 3. *ἀπέπλευσαν — οὐδὲν πράξαντες*] Diodoro auctore Mindarus accurrit, priusquam Athenienses abeunt, et proelium ad littus statim commissum finitur demum Alcibiadis interventu.

§. 4. *Μίνδαρος*] Ab Elaeunte, quo post cladem apud Cynossema acceptam, teste Thucyd. VIII, 108., se contulerat, Abydum discessisse videtur. Inde enim eum cum Dorieo subsidio venisse narrat Diod. l. d. V. Praef. p. VIII.

κατιδὼν τὴν μάχην] De pugna nuntium venisse Mindaro narrat Diodorus.

ὅπως ἀναλάβῃ] H. e. ut susciperet et secum duceret. Eodem sensu *ἀναλαμβάνειν* dicitur II, 2, 8. Thucyd. V, 7, 64. Krügerus ad Dion. Hal. p. 284. in fine huius paragraphi lacunam esse suspicatur; addendum enim fuisse censet, Mindarum, assumpto Dorieo, versus Abydum navigasse hostemque ad pugnam provocasse. Dindorfius ex uno cod. B. recepit optativum, quanquam in hac re sibi ipse non constat, qui I, 6, 15., ubi idem B. *φύγοι* praebet, scripserit *ἐδίωκε, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγῃ*, de quo usu vix est quod relegem lectores ad ea quae adnotata sunt ad Ages. VII, 7. Infra VII, 5, 24.

§. 5. *ἀνταναγόμενοι*] Cf. infra I, 6, 20. Anab. VI, 2, 1: *ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγόμενοι πνεύματι ἔπνεον καλῷ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν.* Thucyd. I, 29: *ἀνταναγόμενοι καὶ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν.* II, 33.

μέχρι δείλης (ἐξ ἑωθινοῦ). Καὶ τὰ μὲν νικώντων, τὰ
δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης ἐπειςπλεῖ δυοῖν δεούσαις
6 εἴκοσι ναυσίν. Ἐντεῦθεν δὲ φυγὴ τῶν Πελοποννη-
σίων ἐγένετο πρὸς τὴν Ἄβυδον· καὶ ὁ Φαρνάβαζος
παρεβοήθει, καὶ ἐπειςβαίνων τῷ ἵππῳ εἰς τὴν θάλασ-
σαν, μέχρι δυνατὸν ἦν, ἐμάχετο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς
7 αὑτοῦ ἱππεῦσι καὶ πεζοῖς παρεκελεύετο. Συμφράξαν-
τες δὲ τὰς ναῦς οἱ Πελοποννήσιοι καὶ παραταξάμενοι
πρὸς τῇ γῇ ἐμάχοντο. Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν τριά-
κοντα ναῦς τῶν πολεμίων λαβόντες κενὰς καὶ ἃς αὐ-
8 τοὶ ἀπώλεσαν κομισάμενοι εἰς Σηστόν. Ἐντεῦθεν πλὴν

ἐξ ἑωθινοῦ uncinis seclusi.

§. 6. Venet. ἐπεβοήθει. — θάλασσαν scripsi cum B. C. D. E. pro θάλατταν; v. Popp. Praef. Anab. p. XLIII.

§. 7. Συμφράξαντες B. C. D. E., antea ξυμφρ. scriptum erat; v. Kühner. ad Comment. I, 2, 18., qui tamen falsa narrat de formis εἰς et ἐς; v. supra ad §. 2. Gailio et Haeussero (Progr. Werth. 1841. p. 6.) testibus in codd. B. et D. fere ubique σύν scriptum est; tamen vulgatam scripturam nusquam mutavi, nisi VIII, 23. Cf. infra I, 6, 21. Unde apparet non opus esse Hertlinii correctione. Praesens enim tempus, ut constanter fit in quibusdam verbis, his locis statum quendam significat, in quo quis permanet post actionem. Rost. gr. schol. §. 151, 3. addit. 2. Kühner. gr. schol. §. 255. adnn. 2. 3.

μέχρι δείλης (ἐξ ἑωθινοῦ)] Ordo quidem verborum nihil habet offensionis. Hertlinius affert Appian. VIII, 72. ἐς νύκτα ἀπ' ἠοῦς. Plutarch. Themist. 9. εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης. Idem de Anim. Procr. 10. ἄχρι τέλους ἀπ' ἀρχῆς. Adde Anab. V, 4, 31. εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως, et imprimis VII, 4, 18. εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότου. Sed mirum est, quod hoc proelium a matutino tempore incepisse dicitur, quum plures certe horae interiectae sint necesse sit, ex quo Hellespontum Dorieus ingressus est, id quod factum (§. 2.) ἅμα ἡμέρᾳ. Etiam Plutarchus Alcib. 27. ἄχρι δείλης, omissa matutini temporis notatione, pugnatum esse tradidit. Quare verba ἐξ ἑωθινοῦ interpolatoris esse recte iudicavit Brücknerus, cui assentitur Hertlinius (Programm. Werthem. 1841. p. 7 seq.), opinans ex ipso illo ἅμα ἡμέρᾳ originem duxisse ista verba.

ἐπειςπλεῖ] ex Samo insula, ubi erat Alcibiades. Thucyd. VIII, 108. Diodor.: ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον ἰσόῤῥοπος ἦν ἡ μάχη διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρ' ἀμφοτέροις φιλοτιμίας· μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάμου παραδόξως ἐπεφάνη μετὰ νεῶν εἴκοσι. V. Praef. p. VII. De numero navium Plutarchus Alcib. 27. consentit cum Xenophonte.

δεούσαις] Constanti usu sic cum numeralibus verbum δεῖν coniungi demonstrant Schaefer. Appar. crit. ad Demosth. I. p. 266. 560. III. p. 171., Bremi ad Demosth. Or. adv. Aphob. p. 34. ed. Goth., Goeller. ad Thucyd. IV, 102.

§. 6. παρεκελεύετο] μάχεσθαι scil.

§. 9. Τισσαφέρνης ἦλθεν] Epheso. Thucyd. VIII. extr. V. Praef. p. VII.

τεσσαράκοντα νεῶν ἄλλαι ἄλλῃ ᾤχοντο ἐπ' ἀργυρο-
λογίαν ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καὶ ὁ Θράσυλλος, εἷς
ὢν τῶν στρατηγῶν, εἰς Ἀθήνας ἔπλευσε ταῦτα ἐξαγ-
γελῶν καὶ στρατιὰν καὶ ναῦς αἰτήσων. Μετὰ δὲ ταῦτα 9
Τισσαφέρνης ἦλθεν εἰς Ἑλλήσποντον· ἀφικόμενον δὲ
παρ' αὐτὸν μιᾷ τριήρει Ἀλκιβιάδην ξένιά τε καὶ δῶρα
ἄγοντα συλλαβὼν εἷρξεν ἐν Σάρδεσι, φάσκων κελεύειν
βασιλέα πολεμεῖν Ἀθηναίοις. Ἡμέραις δὲ τριάκοντα 10
ὕστερον Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάρδεων μετὰ Μαντιθέου τοῦ
ἁλόντος ἐν Καρίᾳ ἵππων εὐπορήσαντες νυκτὸς ἀπέ-
δρασαν εἰς Κλαζομενάς. Οἱ δ' ἐν Σηστῷ Ἀθηναῖοι, 11

ubi Gailius exaratum esse *σύν* diserte indicat. V. nos ad Hier. VI, 2.

§. 8. Scripsi cum B. C. D. E. *τεσσαράκοντα* pro *τετταράκοντα*. — Ante Dind. II. scribebatur *Θρασύλος* cum codicibus; *Θράσυλλος* exhibent Thucydides et Plutarchus. — *εἷς* om. B. — *ὢν* om. D.

§. 9. *συλλαβὼν* pro *ξυλλ.* scripsi cum B. C. D. E. — Edd. vett., excepta Ald., *εἷρξεν*, quod correxit Steph. II.

ξένιά τε καὶ δῶρα] Utrumque vocabulum iunctum habet Lucian. Alex. 56. ed. Iac.: *ξένια καὶ δῶρα πολλὰ πέμψας*, et ibid. 31. *ξενίοις καὶ ταῖς ἄλλαις δωρεαῖς*. Plutarch. Alcib. 27. *ξένια καὶ δῶρα παρασκευασάμενος*. Sunt autem *ξένια* quae ad cibum et potum, *δῶρα* quae ad ornandam vitam pertinent, arma, pocula, tripodes, similia. Cf. infra VII, 2, 3: *βοῦν ξένια ἔπεμψαν*. Anab. IV, 8, 23. VI, 1, 15. 2, 4.

φάσκων] Plutarch. l.d.: *πάλαι κακῶς ἀκούων ὁ Τισσαφέρνης ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ φοβούμενος αἰτίαν λαβεῖν ἐκ βασιλέως, ἔδοξεν ἐν καιρῷ τὸν Ἀλκιβιάδην ἀφῖχθαι, καὶ συλλαβὼν αὐτὸν εἷρξεν ἐν Σάρδεσιν, ὡς λύσιν ἐκείνης τῆς διαβολῆς τὴν ἀδικίαν ταύτην ἐσομένην.*

§. 10. *Ἀλκιβιάδης — ἀπέδρασαν*] Etiam latine dicere licet: Alcibiades cum Mantitheo — aufugerunt. V. Kühner. gr. lat. §. 3. adn. 3. Thucyd. III, 112: *Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατηγῶν — σπένδονται.* Kühner. gr. gr. max. §. 420. adn. Mantitheum eundem esse, qui secundo huius belli anno captus fuisse narratur Thucyd. II, 69., vix est credibile.

§. 11. *Οἱ δ' ἐν Σηστῷ Ἀθηναῖοι*] Hinc cum Dodwello Schneiderus et Weiskius auspicantur novum annum, quem Xenophon, ut Thucydides, in annis belli Peloponnesiaci numerandis solet a vere exordiri. V. Praef. p. XXX. Quod ut facerent, maxime moti sunt testimonio Diodori, qui XIII, 49. pugnam Cyzicenam factam esse narrat *ἤδη τοῦ χειμῶνος λήγοντος*. Recte autem vidit Haackius (dissertat. chronol. 1822. p. 4 seqq.) a Diodoro significari (anni 410 a. Ch.) Februarium, quo mense mare clausum esse desinit. V. Lambin. ad Horat. I, 4, 2. Quae deinceps in hoc capite narrantur, ea eundem belli annum XXI facile capere idem Haackius comprobavit p. 9 seqq. Assentiuntur Sievers. Comm. hist. de Xen. Hell. p. 8. et 104., Herbst. *die Rückkehr des Alcibiades* p. 59 seqq., Boeckh.

αἰσθόμενοι Μίνδαρον πλεῖν ἐπ' αὐτοὺς μέλλοντα ναυ-
σὶν ἑξήκοντα, νυκτὸς ἀπέδρασαν εἰς Καρδίαν. Ἐν-
ταῦθα δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ἧκεν ἐκ τῶν Κλαζομενῶν
σὺν πέντε τριήρεσι καὶ ἐπακτρίδι. Πυθόμενος δὲ,
ὅτι αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐξ Ἀβύδου ἀνηγμέ-
ναι εἶεν εἰς Κύζικον, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἦλθεν εἰς Ση-
12 *στόν, τὰς δὲ ναῦς περιπλεῖν ἐκεῖσε ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ*
δ' ἦλθον, ἀνάγεσθαι ἤδη αὐτοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ
ναυμαχίαν, ἐπεισπλεῖ Θηραμένης εἴκοσι ναυσὶν ἀπὸ
Μακεδονίας, ἅμα δὲ καὶ Θρασύβουλος εἴκοσιν ἑτέραις
13 *ἐκ Θάσου, ἀμφότεροι ἠργυρολογηκότες. Ἀλκιβιάδης*
δὲ εἰπὼν καὶ τούτοις διώκειν αὐτὸν ἐξελομένοις τὰ
μεγάλα ἱστία αὐτὸς ἔπλευσεν εἰς Πάριον· ἀθρόαι δὲ
γενόμεναι αἱ νῆες ἅπασαι ἐν Παρίῳ ἓξ καὶ ὀγδοή-
κοντα τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀνηγάγοντο, καὶ τῇ ἄλλῃ
ἡμέρᾳ περὶ ἀρίστου ὥραν ἧκον εἰς Προικόννησον.
14 *Ἐκεῖ δ' ἐπύθοντο, ὅτι Μίνδαρος ἐν Κυζίκῳ εἴη καὶ*

§ 11. Ante Schneid. II. legebatur *ἐκ τῆς Κλαζομενῶν*; *ἐκ τῶν Κλ.* est in B. margg. Steph. et Leoncl. — B. *ἐπακτρίσι.*

§. 14. Venet. *Κορίνθῳ* pro *Κυζίκῳ.* — *τῇ δὲ ὑστ.* A. B. C. D. E. Dind. II. III. pro *τῇ δ' ὑστ.*

§. 15. *ἐξαγγεῖλαι* B. D. Vict. Dind. II. III. pro *ἐξαγγεί-*

Staatshaush. der Ath. I. p. 441. ed. II.

ἑξήκοντα] Diodor. *ὀγδοήκοντα.*

ἐκ τῶν Κλαζομενῶν] Haud scio an genuinum sit *ἐκ τῆς Κλαζομενίων.* Cf. II, 2, 9: *τῆς αὐτῶν ἐστέροντο.*

ἐπακτρίδι] Codicis B. lectionem esse vitium intelligitur ex sequentibus paragraphis, coll. §. 8. Unde apparet cum sex tantum navibus advenisse Alcibiadem.

ἐκεῖσε] Sestum scil.

§. 12. *Θηραμένης — Θρασύβουλος*] Theramenes cum triginta navibus ab Atheniensibus missus, ut Euboeenses a mole exstruenda arceret, postquam deinceps Archelaum Pydnam obsidentem adiuverat, ad Thrasybulum abiit in Thraciam, unde uterque iam in Hellespontum advocatus properat. Diodor. XIII, 47. 49.

§. 13. *ἐξελομένοις τὰ μεγάλα ἱστία*] Quo consilio hoc praecipiat, videbis ex VI, 2, 27.

§. 14. *χρήματα ἡμῖν*] Iisdem fere verbis utitur Plut. Alcib. 28., sed addit *μὴ πάντη κρατοῦσιν*, quae verba h. l. excidisse putant sine iusta causa.

§. 15. *ἐπειδὴ ὡρμίσαντο*] Quum ingressi essent portum, non Parii, ut Schneiderus dicit, sed Proiconnesi, id quod recte monet Brücknerus.

τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ μικρά] Schneiderus, cui assentitur Peterus (Comment. crit. de Xen. Hell. p. 21.), *καὶ* delendum censet. Non enim, aiunt, periculum erat, ne maior aliqua navis clam elapsa nuntia-

Φαρνάβαζος μετὰ τοῦ πεζοῦ. Ταύτην μὲν οὖν τὴν
ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἀλκιβιάδης
ἐκκλησίαν ποιήσας παρεκελεύετο αὐτοῖς, ὅτι ἀνάγκη
εἴη καὶ ναυμαχεῖν καὶ πεζομαχεῖν καὶ τειχομαχεῖν·
οὐ γάρ ἐστιν, ἔφη, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις
ἄφθονα παρὰ βασιλέως. Τῇ δὲ προτεραίᾳ, ἐπειδὴ 15
ὡρμίσαντο, τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ μικρὰ συνήθροισε
παρ' ἑαυτόν, ὅπως μηδεὶς ἐξαγγείλαι τοῖς πολεμίοις
τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, ἐπεκήρυξέ τε, ὃς ἂν ἁλίσκηται
εἰς τὸ πέραν διαπλέων, θάνατον τὴν ζημίαν. Μετὰ 16
δὲ τὴν ἐκκλησίαν παρασκευασάμενος ὡς ἐπὶ ναυμα-
χίαν, ἀνηγάγετο ἐπὶ τὴν Κύζικον ὕοντος πολλῷ. Ἐπει-
δὴ δ' ἐγγὺς τῆς Κυζίκου ἦν, αἰθρίας γενομένης καὶ
τοῦ ἡλίου ἐκλάμψαντος, καθορᾷ τὰς τοῦ Μινδάρου
ναῦς γυμναζομένας πόρρω ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ ἀπει-
λημμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἑξήκοντα οὔσας. Οἱ δὲ Πελο- 17
ποννήσιοι ἰδόντες τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις οὔσας

λη. — *διαπλέων* Schneid. II. Dind. cum B. C. D. Vict. Steph. Wells. pro *ἐπιδιαπλέων*; Morus *ἔτι διαπλέων*.

§. 16. *πολλῷ* dant Iunt. Leoncl. Steph. Mor. Schneid. II. Dind. III. cum A. B. C. D. E. pro *πολλοῦ*, quod tradit Eustath. ad Odyss. XIV, 457. p. 557. ed. Bas. — Pro *ὑπ' αὐτοῦ* Schneider. II. Dind. cum E. scribunt *ἀπ' αὐτοῦ*.

ret hosti consilium ducis; at vero parva navigia seu *ὑπηρετικὰ* facile audere tale quid potuisse; ergo ea sola coercenda et iuxta ducem ducenda et custodienda fuisse, dum reliqua in portu starent: quae sententia confirmari videtur verbis Plutarchi: *ἐκέλευσεν ἐντὸς περιβάλλειν τὰ λεπτὰ πλοῖα καὶ παραφυλάσσειν, ὅπως μηδεμία τοῖς πολεμίοις ἐπιπλέοντος αὐτοῦ γένοιτο μηδαμόθεν προαίσθησις.* Mihi vero sensus, qui postulatur, verbis vulgatis non minus bene exprimi videtur. Nam si cunctas naves in portu coerceri iussit, quod cur neget fieri potuisse Schneiderus, non patet, id quod prohibere voluit, prohibuit Alcibiades. *καὶ τὰ μικρὰ* vero adduntur, quia minora navigia, ut veri simile est, saepius minus strenua lege utebantur.

ὅπως — ἐξαγγείλαι] Optativum quominus pro librarii emendatione (cf. §. 4.) habeamus, prohibet Victorii cum duobus optimis libris consensus.

§. 16. *ὕοντος πολλῷ*] Hertlinius (Progr. Werth. 1845. p. 3.) *πολλοῦ* multo exquisitius esse dicit, quoniam Graeci pro adverbiis saepissime ponant adiectiva, e. c. Cyrop. V, 2, 30: *ὁ λόγος οὗτος πολὺς ἤδη ἔσπαρται.* Thucyd. IV, 22: *Κλέων ἐνταῦθα δὲ πολὺς ἐνέκειτο.* Quum vero non dubium videatur, quin facilius *ὕοντος πολλῷ* in *ὕοντος πολλοῦ* quam hoc in illud potuerit mutari, Graecis autem, id quod Hertlinius multis exemplis demonstrat, *πολλῷ ὕει* non minus usitatum fuerit, quam *πολὺ ὕει*, codicum scriptura merito recepta est.

ἀπειλημμένας ὑπ' αὐ-

πλείους τε πολλῷ ἢ πρότερον καὶ πρὸς τῷ λιμένι
ἔφυγον πρὸς τὴν γῆν· καὶ συνορμίσαντες τὰς ναῦς
18 ἐμάχοντο ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκιβιάδης δὲ ταῖς
εἴκοσι τῶν νεῶν περιπλεύσας ἀπέβη εἰς τὴν γῆν. Ἰδὼν
δὲ ὁ Μίνδαρος καὶ αὐτὸς ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ μαχόμε-
νος ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον. Τὰς
δὲ ναῦς οἱ Ἀθηναῖοι ᾤχοντο ἄγοντες ἁπάσας εἰς Προι-
κόννησον πλὴν τῶν Συρακοσίων· ἐκείνας δὲ αὐτοὶ
19 κατέκαυσαν οἱ Συρακόσιοι. Ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ
ἔπλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Κύζικον. Οἱ δὲ Κυζικηνοί,
τῶν Πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐ-
20 τήν, ἐδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ μείνας

πρὸς τὴν γῆν dedit Dind. ex E.; antea erat *ἐς τὴν γῆν*.
§. 18. *ἁπάσας*, quod antea positum erat ante *πλήν*, primus Dind. collocavit post *ἄγοντες*, ut est in B. C. D. E. — Ante Dind. scribebatur *Συρακουσ*.
§. 20. Koeppenius malebat *τοὺς ἐν τῇ πόλει*.
§. 21. *Σηλυβρ.* pro *Σηλυμβρ.* dederunt Weisk. et Dind. cum A. C. D. E. F. Venet. Vict. edd. vett. marg. Leoncl. Vid.

τοῦ] H. e. interclusas a se, quod quid offensionis habeat, cum Brücknero equidem non video. *ἀπ' αὐτοῦ* qui legunt, intelligunt: a portu, quod, si cum optimis libris facis, per se intelligitur.

§. 17. *ἢ πρότερον*] I. e. quam in superiori pugna. Alcibiadis enim, Theramenis et Thrasybuli adventu Atheniensium classis quadraginta sex navibus aucta erat. V. §. 11. et 12. Plenius haec narrant Plutarchus et Diodorus. His auctoribus a Peloponnesiis prius navium Atheniensium pars tantum conspiciebatur, quae Alcibiade duce ad provocandos hostes ceteris praecurrerat, deinde, quum reliquam Atheniensium classem appropinquantem et se fraude deceptos viderent, pugnam iam accepturi Lacedaemonii, subito reversi, ad terram confugerunt. Diodorus XIII, 49. extr. addit etiam Alcibiadem prope Cyzicum copias Charete duce exposuisse easque, fuga Lacedaemoniorum ad littus facta, Athenienses adiuvisse. Quae si cum hac narratione comparaveris, multo quidem breviora Xenophontea, sed hanc ob causam manca aut depravata non iudicabis. V. Praef. p. IX. Ceterum verba illa *ἢ πρότερον* recte a nobis explicata esse vel ex §. 15. colligere licet, ubi erat: *ὅπως μηδεὶς ἐξαγγείλαι τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν νεῶν*, vel ex Diodoro, qui XIII, 49. tradit *νυκτὸς τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν πόλιν παραπλεῦσαι πρὸς τὸ μὴ κατανοηθῆναι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων*. V. Herbst. *Rückkehr des Alcibiades*. 1843. p. 40.

ἔφυγον πρὸς τὴν γῆν] *πρὸς* necessarium esse probant quae statim sequuntur. Diodorus: *Ὁ Μίνδαρος ἠναγκάσθη καταφυγεῖν τῆς χώρας πρὸς τοὺς καλουμένους Κλήρους, ὅπου καὶ Φαρνάβαζος εἶχε τὴν δύναμιν*.

§. 18. *ταῖς εἴκοσι τῶν νεῶν*] Plutarch.: *Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης εἴκοσι ταῖς ἀρίσταις διεκπλεύσας καὶ προσβαλὼν τῇ γῇ καὶ ἀποβὰς ἐνέκειτο τοῖς φεύγουσιν ἐκ τῶν νεῶν καὶ πολλοὺς ἔφθειρεν*. Inde Zeunius apud Xenophontem excidisse *ταῖς ἀρίσταις* opinatur. Qua

αὐτοῦ εἴκοσιν ἡμέρας καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν Κυζικηνῶν οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει ἀπέπλευσεν εἰς Προικόννησον. Ἐκεῖθεν δ' ἔπλευ- 21
σεν εἰς Πέρινθον καὶ Σηλυβρίαν. Καὶ Περίνθιοι μὲν εἰςεδέξαντο εἰς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον· Σηλυβριανοὶ δὲ ἐδέξαντο μὲν οὔ, χρήματα δὲ ἔδοσαν. Ἐντεῦ- 22
θεν δ' ἀφικόμενοι τῆς Καλχηδονίας εἰς Χρυσόπολιν ἐτείχισαν αὐτὴν καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν δεκάτην ἐξέλεγον τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων, καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες ναῦς τριάκοντα καὶ στρατηγὼ δύο, Θηραμένην καὶ Εὔμαχον, τοῦ τε χωρίου ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων, καὶ

Wessel. ad Diodor. XIII, 66. et Kühner ad Anab. VII, 2, 28.
§. 22. Ante Dind. II. scribebatur *Χαλκηδ.*; *Καλχ.* est in B. — *ἐξέλεγον* B. C. D. E. Venet. Vict. marg. Steph. Dind.; ceteri *ἐξέλεγοντο.* — *καὶ* ante *φυλακὴν* Weisk. omittit, Schneid. et Dind. secludunt. — *Εὔμαχον* B. C. D. E. Vict. marg. Steph. Dind. I.; *Εὔβουλον* ceterae edd. cum A.

coniectura non opus est, siquidem Thucydides certe, quum totum quiddam dictum est, parti articulum aliquoties addit. V. I, 116: *Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ᾔσθοντο, πλεύσαντες ναυσὶν ἑξήκοντα ἐπὶ Σάμου ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα τῶν νεῶν οὐκ ἐχρήσαντο κ.τ.λ.* VIII, 39. 102. Krüger. ad Dionys. p. 303. Herbst. l. l. p. 41. Poppo ad Thucyd. I, 116. Nostro loco totius classis commemoratio latet in verbis *ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις.*

πλὴν τῶν Συρακοσίων] Syracusani, Atheniensibus in Sicilia devictis, duce Hermocrate classem auxilio miserant Lacedaemoniis. Thucyd. VIII, 26.

§. 22. *ἐξέλεγον*] Media forma, quam postulat Schneiderus, quia *ἐκλέγειν τὴν δεκάτην* sit decimas exigere alii, non sibi, non opus esse multis exemplis comprobavit Hertlinius (Progr. Werth. 1836. p. 5 seq.). Sufficit inspicere Thucyd. VIII, 44: *οἱ δὲ χρήματα μὲν ἐξέλεξαν εἰς δύο καὶ τριάκοντα τάλαντα, οἱ Πελοποννήσιοι, παρὰ τῶν Ῥοδίων.* Demosth. Phil. I. p. 49. adv. Ctesiph. p. 504. Adn. ad Oecon. I, 6. Kühner. gr. max. §. 398, 3. Rem, quae hic narratur, dilucide explanat Boeckh. *Staatshaush. der Ath.* I. p. 441. ed. II.

καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες] Sensus est: Chrysopoli *δεκατευτήριον* instituerunt atque, postquam etiam praesidium cum duobus ducibus ibi reliquerant, exigere coeperunt decumas. Ita quam vim habeat *καί*, cognoscitur. Non enim sufficiebat constituere qui portoria reciperent et administrarent, sed accedere debebant etiam copiae, quae solvere decumas recusantes cogerent. Neque a Xenophonte, uti Brücknerus (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 50.) putat, dissentit Diodorus, qui XIII, 64. tradit: *Χρυσόπολιν ᾤκισαν φρούριον καὶ τὴν ἱκανὴν αὐτῷ κατέλιπον δύναμιν· τοῖς δ' ἐπὶ τούτων κατασταθεῖσι προςέταξαν δεκάτην πράττεσθαι τοὺς ἐκ τοῦ Πόντου πλέοντας,* in quibus ordo quidem sententiarum contrarius, sensus plane idem est atque apud Xenophontem.

Θηραμένην καὶ Εὔμα-

εἴ τι ἄλλο ἠδύναντο βλάπτειν τοὺς πολεμίους. Οἱ δ'
23 ἄλλοι στρατηγοὶ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ᾤχοντο. Παρὰ
δὲ Ἱπποκράτους, τοῦ Μινδάρου ἐπιστολέως, εἰς Λακεδαίμονα γράμματα πεμφθέντα ἑάλωσαν εἰς Ἀθήνας, λέγοντα τάδε· Ἔῤῥει τὰ κᾶλα. Μίνδαρος ἀπεσσούα.
24 Πεινῶντι τὤνδρες. Ἀπορίομες, τί χρὴ δρᾶν. Φαρνά-
βαζος δὲ παντὶ τῷ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματι καὶ τοῖς συμμάχοις παρακελευσάμενος μὴ ἀθυμεῖν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως, ἕως ἂν τὰ σώματα σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τ' ἔδωκεν ἑκάστῳ καὶ ἐφόδιον δυοῖν μηνοῖν, καὶ ὁπλίσας τοὺς ναύτας φύλακας

B. *δύναντο*, unde Dind. II. III. *δύναιντο*.

§. 23. *κᾶλα* scripsi ex emendatione Bergkii (*Zeitschr. f. A.-W.* 1852. no. 2. p. 9.) pro vulg. *καλά*. — Vulg. *δ' ἀπέσσυται* primus correxit Morus ex Plutarcho et Eustathio, assentiente cod. B., in quo est *ἀπεσσύα*; *δ'* abest etiam apud Plutarch. Alc. 28. et Eustath. ad Iliad. I. p. 63.; Ahrens. de dial. dor. p. 483. vult *ἀπέσστα· πεινᾶντι*, quem confutat Bergk. — *Ἀποqίομες* coniecit Valcken., recepit Dind. ex B. et Vict. pro vulg. *ἀπορέομες*. — Pro *δρᾶν* Dind. cum Hermanno scripsit *δρῆν*.

χον] Schneiderus, quum vulgo *Εὔβουλον* legatur, scriptum fuisse existimat *Θρασύβουλον*, qui commemoratur una cum Theramene §. 12. Nec tamen credibile est *Θρασύβουλον* corruptum esse in *Εὔβουλον*, nec Schneideri opinio congruit cum Diodoro, qui l. d. narrat: *μετὰ δὲ ταῦτα διελομένων αὐτῶν τὰς δυνάμεις, Θηραμένης μὲν μετὰ πεντήκοντα νεῶν κατελείφθη πολιορκήσων Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον, Θρασύβουλος δὲ περὶ Θρᾴκην πεμφθεὶς τὰς ἐν τούτοις τόποις πόλεις προσηγάγετο.* Dindorfius autem optimorum librorum lectioni *Εὔμαχον* alteram *Εὔβουλον*, cuius alibi non magis fit mentio quam illius, non assequor, cur praetulerit.

καὶ εἴ τι ἄλλο ἠδύναντο] Codicis B. scriptura merum esse vitium videtur. Quin, si clare scriptum exhiberet *δύναιντο*, librariis imputandum esset, qui in orationem obliquam optativum intrudere amabant.

§. 23. *Ἱπποκράτους*] Hic secundum Thucyd. VIII, 107. in Euboeam missus erat ad arcessendas naves, quae, si fides habenda est Diodoro XIII, 41., quum ab Epicle adducerentur, apud Athon promontorium perierunt.

πεμφθέντα] De participii transpositione v. adn. ad Oecon. IX, 4.

ἑάλωσαν εἰς Ἀθήνας] Plut. Alc. 28: *Ἑάλω δὲ καὶ γράμματα Λακωνικῶς φράζοντα τοῖς ἐφόροις τὴν γεγενημένην ἀτυχίαν.* De hac brachylogia v. Stallb. ad Plat. Rep. V. p. 468. *τὸν δὲ ζῶντα εἰς τοὺς πολεμίους ἁλόντα.* Cf. infra II, 2, 17: *ᾑρέθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα.* Kühner. gr. max. §. 622. b. De plurali numero verbi substantivo neutrius generis coniuncto v. adn. ad Ages. I, 21. Kühner. ad Comment. IV, 3, 12.

τὰ κᾶλα] Proprie sunt ligna, deinde naves. Sic Aristoph. Lysistr. 1251: *ὄκα τοι μὲν ἐπ' Ἀρταμιτίῳ πρόκροον θείκελοι ποττὰ κᾶλα τὼς Μήδως τ' ἐνίκων*, ubi schol. cod. Rav. interpretandi causa addit

κατέστησε τῆς ἑαυτοῦ παραθαλασσίας γῆς. Καὶ συγκαλέ- 25
σας τούς τε ἀπὸ τῶν πόλεων στρατηγοὺς καὶ τριηράρχους
ἐκέλευε ναυπηγεῖσθαι τριήρεις ἐν Ἀντάνδρῳ ὅσας ἕκαστοι
ἀπώλεσαν, χρήματά τε διδοὺς καὶ ὕλην ἐκ τῆς Ἴδης κομί-
ζεσθαι φράζων. Ναυπηγουμένων δέ, οἱ Συρακόσιοι ἅμα 26
τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρου-
ρᾷ ἤρεσαν πάντων μάλιστα. Διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεσία τε καὶ
πολιτεία Συρακοσίοις ἐν Ἀντάνδρῳ ἐστί. Φαρνάβαζος μὲν
οὖν ταῦτα διατάξας εὐθὺς εἰς Καλχηδόνα ἐβοήθει.

Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἠγγέλθη τοῖς τῶν Συ- 27
ρακοσίων στρατηγοῖς, ὅτι οἴκοθεν φεύγοιεν ὑπὸ τοῦ

§. 24. Ante Schneid. II. edebatur *Συρακουσίοις* pro *συμμάχοις*, quod est in B. C. D. E. Venet. — B. C. om. *σῶα*. — Ante Weisk. scribebatur *φυλακάς*. — Dind. *παραθαλαττίας*.

§. 25. *συγκαλ.* scripsi cum B. C. D. E. pro *ξυγκ.* — *ἐκέλευε* A. B. C. D. E. marg. Steph. Schneid. II. Dind.; reliqui *ἐκέλευσε*.

§. 27. *οἴκοθεν φεύγοιεν* dedi ex B. pro *φεύγοιεν οἴκοθεν*.

πρὸς τὰ πλοῖα, codices autem vel *κάλα* vel *καλά* exhibent. Vulgata scriptura *τὰ καλά*, quo nomine utebantur Spartani de omni disciplina publica (v. Haasium ad Rep. Lac. III, 3. Heiland. Quaestt. de dial. Xen. capp. sell. p. 2. Müller. *Dor.* II. p. 300.), ab h. l. aliena est. Ut de Mindari obitu, de alimentorum inopia, sic imprimis de amissis navibus nuntiare debebat Hippocrates. Male autem Spartanum legatum, quamvis gravi proelio victum, decebat scribere, rempublicam esse perditam vel de omnibus esse desperandum.

ἀπεσσούα] Eustathius explicat *ἀφώρμησε*, *ἀπῆλθε*, *τέθνηκε*. Est enim forma dorica pro *ἀπεσύη*. V. Valcken. ad Theocr. p. 263. et, qui eum corrigit, Hermannum de emend. rat. gr. p. 294.

Ἀπορίομες] V. Ahrens. de dial. dor. §. 26. p. 207 seq. Valckenarius hanc epistolam duobus versibus iambicis claudicantibus constare dicit. Hermannus autem ad restituendos iustos duorum trimetrorum numeros scribi vult: *Μίνδαρος δ᾽ ἀπεσσούα — ἀποριῶμες ὅττι δρῆν*, cui mutationi obstat testimonium Plutarchi, qui, nisi quod *ἀπορέομες* praebet, eadem epistolae verba conservavit, quae in cod. B. legimus. Post cladem Cyzicenam, testibus Diodoro XIII, 52., Iustino V, 4., Schol. ad Eurip. Orest. 371. 772., Lacedaemonii Athenas legatos de pace miserunt, quae impedita est opera Cleophontis praepotentis tunc demagogi. Sievers. Commentt. histt. de Xen. Hell. p. 11. Herbst. l. l. p. 42.

§. 24. *συμμάχοις*] Praeferendum alteri lectioni, quia praeter Syracusanos alii quoque Lacedaemoniis erant socii.

§. 25. *ἀπὸ τῶν πόλεων*] in quas apud Cyzicum devicti dilapsi erant.

§. 26. *Ναυπηγουμένων*] *τῶν Πελοποννησίων*. V. ad *δεομένων* §. 29.

εὐεργεσία] Nomen euergetarum, h. e. eorum, qui de republica bene promeriti es-

δῆμον. Ξυγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας, Ἑρμοκράτους προηγοροῦντος, ἀπωλοφύροντο τὴν ἑαυτῶν συμφοράν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν ἅπαντες παρὰ τὸν νόμον· παρῄνεσάν τε προθύμους εἶναι καὶ τὰ λοιπά, ὥςπερ τὰ πρότερα, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀεὶ παραγγελλόμενα, μεμνημένους ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς νενικήκατε καὶ ναῦς εἰλήφατε, ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων ἀήττητοι γεγόνατε, ἡμῶν ἡγουμένων, τάξιν ἔχοντες τὴν κρατίστην διά τε τὴν

προηγοροῦντος, quod Hertlin. (Progr. Werth. 1836. p. 7.) coniecit, non dubitavi recipere, quum B. C. D. E. Venet. Vict. margg. Steph. et Leoncl. *προηγοῦντος* praebeant; reliqui *προηγουμένου*. — *συμφοράν* scripsi cum B. C. D. E. pro *ξυμφ.* — Verba *μεμνημένους — ὑπάρχουσαν*, quae vulgo post *χρῆναι διδόναι* (§. 28.) posita erant, Moro postulante, Schneid. transposent, honorificentissimum erat. SCHNEID. V. interpretes ad Demosth. adv. Lept. p. 475, 10.

§. 27. *Ἑρμοκράτους*] Compara Thucyd. VIII, 85.

προηγοροῦντος] Ceterorum nomine verba faciente. Ita vertit Leonclavius. Recte. At hic sensus vulgatae lectioni vix inest. Usitatum potius in hoc genere dicendi vocabulum *προηγορεῖν*. V. infra II, 2, 22. Anab. V, 4, 7: *ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις — καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἔλεγον· προηγόρει δὲ Ἑκατώνυμος.* Uti vero sensus postulat *προηγοροῦντος*, sic eodem ducit optimorum librorum lectio *προηγοῦντος*, quae e *προηγουμένου* oriri vix potuit.

ἀδίκως — παρὰ τὸν νόμον] Schneiderus frustra desideravit *καὶ* ante *παρὰ τὸν νόμον*, quae verba Zeunio prorsus abundare videbantur. V. quae afferunt Koeppenius et Hertlinius (Progr. Werth. 1845. p. 4 seqq.): infra I, 7, 25: *τούτους ἀπολλύντες ἀκρίτους παρὰ τὸν νόμον.* Demosth. 23, 2: *κατὰ τοὺς νόμους δικαίως κρῖναι τὴν γραφήν.* 44, 7. *κατὰ τοὺς νόμους δικαίως.* Isae. 10, 5: *παρὰ πάντας τοὺς νόμους ἀδικεῖ.*

μεμνημένους — ὑπάρχουσαν] Dindorfius, quanquam in ed. Berol. haec verba neque, ubi olim erant, neque quo Schneiderus ea collocavit loco ferri posse, sed post *παραγγελλόμενα* inserenda censuit, tamen in altera quoque ed. Lips. vulgatum verborum ordinem servavit. Sunt autem illa verba sic plane inepte posita, nisi *λόγον — διδόναι* (§. 28.) ita velis accipere, uti usurpantur V, 2, 20., ubi significant dicendi potestatem dare. Tum verbis *μεμνημένους — ὑπάρχουσαν* causa adderetur, qua Hermocrates se defendendi potestatem sibi vindicaret. Qua in re id maxime mirum esset, quod veniam eam, quae nequissimo cuique ab adversariis facile conceditur, multis peterent verbis iidem duces a militibus suis, quorum studium modo adeo experti sunt, ut eos in officio erga magistratus, qui ipsos patria expulissent, continere aegre potuerint. Contra eo loco, quo nunc vides, verbis illis insertis, omnia bene inter se cohaerent. Hermocrates, postquam suam et collegarum deploravit fortunam, cohortatur milites, ut fortes sint sub alio-

ἡμετέραν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπάρχουσαν· ἑλέσθαι δὲ ἐκέλευον ἄρχοντας, μέχρις ἂν ἀφίκωνται οἱ ᾑρημένοι ἀντ' ἐκείνων. Οἱ δ' ἀναβοήσαντες ἐκέλευον κείνους ἄρχειν, 28
καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι καὶ οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ κυβερνῆται. Οἱ δ' οὐκ ἔφασαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν· εἰ δέ τις ἐπικαλοίη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι διδόναι. Οὐδενὸς δὲ οὐδὲν ἐπαι- 29
τιωμένου, δεομένων, ἔμειναν, ἕως ἀφίκοντο οἱ ἀντ'

suit post verba ἀντ' ἐκείνων. — B. D. Vict. habent αὐτοί τε καθ'. — B. ἡμῖν ἡγουμένων. — Schneid. II. et Dind. scripserunt ὑμετέραν ἀρετὴν — ἡμετέραν προθυμίαν. — D. E. θάλασσαν. — Dind. μέχρι. — B. edd. vett. εἰρημένοι.

§. 28. Cast. Leoncl. Wells. Schneid. Weisk. Dind. ἐκείνους. V. Bornem. ad Symp. IV, 12. Lobeck. ad Phryn. p. 7.

rum quoque imperio; nam gloriam et armis et erga duces obedientia partam porro etiam iis esse tuendam. Quum autem milites alios eligere duces recusent, iterum dux admonet, ut in officio erga rempublicam maneant; se autem futuros iis esse exemplo, qui, si forte ex ipsis militibus exsistat aliquis accusator, imperii sui rationem debeant reddere. Iam vero quum nemo surgeret accusaturus, militibus denuo precantibus, imperium retinebant Hermocrates cum collegis, donec novi duces Syracusis advenerunt.

ὅσας — νενικήκατε] Eodem modo oratio obliqua in rectam transit infra IV, 1, 13. VI, 5, 35. Anab. I, 3, 14. 16. VI, 6, 25: οὐ μέντοι ἔφη νομίζειν, οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος, βίαν χρῆναι πάσχειν αὐτόν, ἀλλὰ κριθέντα, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς νῦν ἀξιοῦτε, τῆς δίκης λαχεῖν. V. Kühner. ad I, 3, 14. et eiusd. gr. schol. §. 345. adn. 6. Rost. gr. max. §. 123b, 5. et 6. Buttm. §. 139. adn. 3.

ἡμετέραν — ὑμετέραν] Modestiam et prudentiam loquentis postulare ὑμετέραν ἀρετὴν — ἡμετέραν προθυμίαν censuerat Weiskius, cui sequentes editores nimis alacriter obsecuti sunt. Ubique enim militibus, non duci tribui προθυμίαν bene monuit Sauppius (*NN. Jahrbb. f. Ph. u. P.* 1833. p. 389.). Alius quidem generis est §. 30., ubi inter privatas et quasi domesticas ducis virtutes, quales sunt ἐπιμέλεια et κοινότης, numeratur προθυμία. H. l. de iis virtutibus agitur, quibus paritur belli gloria. Ex his autem sunt primariae ducis ἀρετή et militum προθυμία, quae quidem προθυμία animum non minus ad pugnandum quam ad obediendum significat paratum. Opponitur enim Cyrop. I, 6, 13. προθυμία ἀθυμίᾳ, unde apparet et ἀρετή et προθυμία denotare fortitudinem, illam eius, cuius est ducere, hanc eorum, quorum est obedire.

μέχρις] Dindorfius ubique, etiam invitis libris, μέχρι scribit. Iniuria hoc facere edocemur iis, quae disserunt Lobeck. ad Phryn. p. 14., Sauppius ad Comm. IV, 7, 2. Obsecutus sum in hac quoque re melioribus codicibus. V. Praef. p. XXXIV.

§. 29. δεομένων] Morus δέ, Weiskius πάλιν sive σφόδρα addere volebant, Schneiderus maluit γενομένων seu γεγενημένων. Omissum subiectum non desideramus; v. adn. ad Oe-

ἐκείνων στρατηγοί, Δήμαρχός τε Ἐπιδόκου καὶ Μύσκων
Μενεκράτους καὶ Πόταμις Γνωσία. Τῶν δὲ τριηράρχων
ὀμόσαντες οἱ πλεῖστοι κατάξειν αὐτούς, ἐπὰν εἰς Συ-
ρακούσας ἀφίκωνται, ἀπεπέμψαντο ὅποι ἠβούλοντο
30 πάντας ἐπαινοῦντες· ἰδίᾳ δὲ οἱ πρὸς Ἑρμοκράτην
προσομιλοῦντες μάλιστα ἐπόθησαν τήν τε ἐπιμέλειαν
καὶ προθυμίαν καὶ κοινότητα. Ὧν γὰρ ἐγίνωσκε τοὺς
ἐπιεικεστάτους τῶν τριηράρχων καὶ κυβερνητῶν καὶ
ἐπιβατῶν, ἑκάστης ἡμέρας τὸ πρωῒ καὶ πρὸς ἑσπέραν
συναλίζων πρὸς τὴν σκηνὴν τὴν ἑαυτοῦ ἀνεξυνοῦτο
ὅ τι ἤμελλεν ἢ λέγειν ἢ πράττειν, κἀκείνους ἐδίδασκε
κελεύων λέγειν τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα, τὰ δὲ
31 βουλευσαμένους. Ἐκ τούτων Ἑρμοκράτης τὰ πολλὰ
ἐν τῷ συνεδρίῳ εὐδόξει λέγειν τε δοκῶν καὶ βουλεύ-
ειν τὰ κράτιστα. Κατηγορήσας δὲ Τισσαφέρνους ἐν
Λακεδαίμονι Ἑρμοκράτης, μαρτυροῦντος καὶ Ἀστυό-

§. 29. τε Ἐπιδόκου dedit Dind. e Thuc. VIII, 85. et Vict. pro τε Πιδόκου. — B. Γνωσίους, C. Γνωσίας. — Venet. καὶ τριηρ. pro Τῶν δὲ τρ. — B. ὅπη.

§. 30. οἱ e marg. Steph. cum Zeunio addidit Weisk. — Schneid. II. Dind. ἐγίγνωσκε. V. ad I, 6, 4. — Vict. καὶ τῶν τριηρ. — τὸ ante πρωῒ seclusit Dind. III. — συναλίζων, auctore Moro, recepit Schneid. pro συναυλίζων. — Vict. om. τὴν post σκηνήν. — ἀνεξυνοῦτο pro ἀνεκοινοῦτο debetur Suidae, qui hoc vocabulum ex h. l. bis laudat; primus recepit con. XX, 20. Supra §. 26. Cf. infra II, 2, 16. 4, 29. IV, 1, 13. VI, 2, 34. Adde Kühner. ad Anab. I, 2, 17. Quia vero non idem est subiectum ac praecedentis participii, particulae δέ ne locus quidem erat. Verte: Quum nemo eum accusaret, quia precabantur (omnes), manebant.

§. 30. οἱ πρὸς Ἑρμοκράτην προσομιλοῦντες] Schneider. postulat προσομιλήσαντες, quod huic loco parum convenit propterea, quod non exprimit quotidianam cum Hermocrate consuetudinem. Pertinet autem hoc quoque praesentis participium ad eum usum, de quo dixi supra ad §. 5. et infra ad I, 7, 28. προδιδόντι.

Ὧν γάρ] H. e. τοὺς γὰρ ἐπιεικεστάτους τῶν — ἐπιβατῶν, ὧν ἐγίνωσκε.

ἀνεξυνοῦτο] Vox dorica. V. Valcken. ad Theocr. II. p. 47. ξυνός pro κοινός apud Pindarum saepius legi animadvertit Heiland. Quaestt. de dial. Xen. p. 8.

§. 31. Κατηγορήσας] Hoc et sequentia verba Brücknerus l. d. suppositicia et adscripta esse censet ab eo, qui Hermocratem e Thucydide (VIII, 85.) nosset Tissaphernis apud Lacedaemonios accusatorem exstitisse et causam inde invenire sibi visus esset, qua Pharnabazus, quippe infestus illi, tam benigne eum excepisset. Omnino quidem alienam esse ab h. l. commemorationem illius accusationis, qua potissimum Hermocrates Pharnabazi gratiam sibi

χου, καὶ δόξας τὰ ὄντα λέγειν, ἀφικόμενος παρὰ Φαρνάβαζον, πρὶν αἰτῆσαι χρήματα λαβὼν, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν εἰς Συρακούσας κάθοδον ξένους τε καὶ τριήρεις. Ἐν τούτῳ δὲ ἧκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακοσίων εἰς Μίλητον καὶ παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στράτευμα.

Ἐν Θάσῳ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον στάσεως 32
γενομένης, ἐκπίπτουσιν οἱ λακωνισταὶ καὶ ὁ Λάκων
ἁρμοστὴς Ἐτεόνικος. Καταιτιαθεὶς δὲ ταῦτα πρᾶξαι
σὺν Τισσαφέρνει Πασιππίδας ὁ Λάκων ἔφυγεν ἐκ
Σπάρτης· ἐπὶ δὲ τὸ ναυτικὸν, ὃ ἐκεῖνος ἠθροίκει
ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιππίδας, καὶ
παρέλαβεν ἐν Χίῳ. Περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους, 33
Θρασύλλου ἐν Ἀθήναις ὄντος, Ἆγις ἐκ τῆς Δεκελείας
προνομὴν ποιούμενος πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη ἦλθε τῶν
Ἀθηναίων· Θράσυλλος δὲ ἐξαγαγὼν Ἀθηναίους καὶ
τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας ἅπαντας παρέ-

Morus. — Ald. Iunt. Wells. Mor. Schneid. I. Weisk. Dind. I. om. prius ἤ, quod est in B. C. D. E. Vict. — ἤμελλεν dedi cum B. pro ἔμελλεν.

§. 31. εὐδόξει dedit Steph. pro εὖ δόξει, Cast. ηὐδόξει. — A. C. E. Y. Venet. edd. vett. ante Steph. βουλεύων.

§. 32. Θάσῳ primus rescripsit Morus cum Vict. pro Θάσσῳ. — A. edd. vett. Κρατισιππίδας.

§. 33. Ante Dind. II. scribebatur Θρασύλον et Ἄγις. Portus scribit ὁ Ἄγις.

conciliavit, non probavit V. D., quanquam Petero (l. l. p. 23 seq.) concedendum est, quae integro fere anno post facta est, Hermocratis adversus Syracusas expeditionem sine ulla temporis notatione subiungi, esse durissimum. Narrant enim Thucyd. l. l. et Diodor. XIII, 63. Hermocratem, quo tempore Astyochus imperio, quod ante Mindarum gessit, se abdicabat, Spartam venisse ad accusandum Tissaphernem. Pecunias autem a Pharnabazo nunc demum accipit, ubi bellum contra patriam parat, quod factum est ol. 92, 4. sive 409 a. Chr. V. etiam quae de h. l. disserit Kruegerus ad Dion. Hal. p. 322 seq.

Ἐν τούτῳ — εἰς Μίλητον] Etiam teste Thucydide l. l. Ephesi copias susceperunt novi duces. Quo autem modo classis Syracusana Antandro, ubi erat §. 26., Ephesum venerit, narrare omisit Xenophon. Gravius etiam esse videtur, quod verba Ἐν τούτῳ — ἧκον οἱ διάδοχοι discrepare aiunt cum §. 29., ubi adventus successorum Hermocratis et ceterorum ducum iam commemoratus est. Quod quidem recte monuissent Peterus et Brücknerus, si scriptum esset Ἐν τούτῳ — ἦλθον. Est autem scriptum ἧκον, i. e. interea aderant, advenerant, quod ab iis, quae §. 29. leguntur, non dissentire manifestum est. V. Praef. p. IX.

§. 33. Δεκελείας] Demum hunc atticum suasu Alcibiadis anno belli undevicesimo muniverant Lacedaemonii. Thucyd. VI, 91. 93. VII, 19.

ταξε παρὰ τὸ Λύκειον γυμνάσιον ὡς μαχούμενος, ἂν
34 προσίωσιν. Ἰδὼν δὲ ταῦτα Ἆγις ἀπήγαγε ταχέως, καί
τινες αὐτῶν ὀλίγοι τῶν ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν ἀπέθανον. Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι τῷ Θρασύλλῳ διὰ ταῦτα ἔτι προθυμότεροι ἦσαν ἐφ' ἃ ἧκε, καὶ ἐψηφίσαντο ὁπλίτας τε αὐτὸν καταλέξασθαι χιλίους, ἱππέας δὲ ἑκατόν, τριή-
35 ρεις δὲ πεντήκοντα. Ἆγις δὲ ἐκ τῆς Δεκελείας ἰδὼν πλοῖα
πολλὰ σίτου εἰς Πειραιᾶ καταθέοντα οὐδὲν ὄφελος ἔφη εἶναι τοὺς μετ' αὐτοῦ πολὺν ἤδη χρόνον Ἀθηναίους εἴργειν τῆς γῆς, εἰ μή τις σχήσοι καὶ ὅθεν ὁ κατὰ θάλατταν σῖτος φοιτᾷ· κράτιστόν τε εἶναι καὶ Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, πρόξενον ὄντα Βυζαντίων, πέμψαι εἰς
36 Καλχηδόνα τε καὶ Βυζάντιον. Δόξαντος δὲ τούτου, πλη-
ρωθεισῶν νεῶν ἔκ τε Μεγάρων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πεντεκαίδεκα, στρατιωτίδων μᾶλλον ἢ ταχειῶν, ᾤχετο. Καὶ αὐτοῦ τῶν νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἳ ἀεὶ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλαττον, αἱ δ' ἄλλαι ἔφυγον εἰς
37 Σηστόν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Βυζάντιον ἐσώθησαν. (Καὶ ὁ
ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι, Ἀννίβα ἡγουμένου,

A. Ald. *περὶ τὸ Λύκειον*. — Portus delet *γυμνάσιον*. — Edd. vett. *μαχόμενος*.

§. 34. *ἐψηφίσαντο* B. C. D. E. margg. Steph. et Leoncl.; ante Schneid. II. legebatur *ἐπεψηφίσαντο*.

§. 35. *καὶ ὅθεν*, quod coni. Weisk. et recep. Schneid. II. Dind., est in B. C. E. pro vulg. *ὅθεν καί*. — Schneid. II. Dind. I, suadente Wolfio, *σχήσει*. — Dind. II. delet *καὶ* ante *Κλέαρχον*; Cobet. Orat. de arte interpretandi grammatices et critices fundamentis innixa p. 69. pro *κράτιστόν τε εἶναι* ex Veneto quodam codice rescripsit: *Ἐν δὲ Λακεδαίμονι καλὸν ἔδοξε τοῖς τέλεσι Κράτιστόν τε τὸν Ἀριστομένους καὶ Κλέαρχον*, quae recepit Dind. III. Utitur autem Cobetus hoc loco tanquam exemplo, quam callide librarii interdum locos lacunis depravatos refinxerint. Namque ex iis, quae in codice Veneto invenit, colligit, postquam verba *Ἐν δὲ Λακεδαίμονι καλὸν ἔδοξε τοῖς τέλεσι* excidissent, insertum esse *εἶναι*, omissum *τὸν Ἀριστομένους*. Quae quanquam subtilissime sunt disputata, non tamen explicant, quo modo in iis, quae statim sequuntur, de solo Clearcho, omisso eius nomine,

§. 34. *ἐφ' ἃ ἧκε*] V. §. 8.

§. 36. *εἰς Σηστόν*] Huius oppidi, quod tum Athenienses tenebant, praesidium fortasse non satis magnum aut non paratum erat ad propellendas hinc Clearchi naves, praesertim quum non diutius quam ad respirandum erat necessarium, Sesti eas commoratas esse consentaneum videatur.

§. 37. *Ἀννίβα*] Filius Gesconis et nepos Hamilcaris, qui in bello contra Gelonem ad Himeram ceciderat. Diodor. XIII, 43. — Ceterum quae h. l. de

στρατεύσαντες ἐπὶ Σικελίαν δέκα μυριάσι στρατιᾶς αἱροῦσιν ἐν τρισὶ μησὶ δύο πόλεις Ἑλληνίδας Σελινοῦντα καὶ Ἱμέραν.)

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Thrasyllus cum classe Samum petit. Inde in Asia nonnulla feliciter gerit, sed Ephesum aggressus, a Tissapherne et Syracusanis defensam, afficitur magna clade. Rursus ad Lesbum navibus quattuor Syracusanorum captis navigavit Sestum, ub erant reliquae Atheniensium copiae. Hinc universus exercitus Lampsacum se contulit ad hiberna, in quibus, Alcibiade duce adversus Abydum expeditione suscepta, Pharnabazum vincunt et aliis locis Persarum terras vastant.

---

1 *Τῷ δὲ ἄλλῳ ἔτει (ᾧ ἦν Ὀλυμπιὰς τρίτη καὶ ἐνενηκοστή, ᾗ προστεθεῖσα ξυνωρὶς ἐνίκα Εὐαγόρου Ἠλείου,* B.P.a.22. *τὸ δὲ στάδιον Εὐβώτας Κυρηναῖος, ἐπὶ ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν Σπάρτῃ Εὐαρχίππου, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις*

sermo esse possit, quasi de altero praefecto antea omnino nulla facta esset mentio. Si igitur recte inserta sunt, quae cod. Ven. addit, adiiciendum est insuper Clearchi nomen post *δόξαντος δὲ τούτου* vel post *ᾤχετο*. (§. 36.) Vereor autem, ne calliditas eius potius sit, qui codicem Venetum scripsit, quam eorum, qui vulgatam lectionem tradiderunt. Fieri enim facile potuit, ut qui particulam *καί* male intellexisset, *κράτιστον* acciperet pro nomine proprio: unde conveniens videbatur fictum patris nomen addere, atque necessarium, eiecto *εἶναι*, ut *πέμψαι* haberet, unde suspensum esset, interpolare formulam illam: *ἐν δὲ Λακ. — τοῖς τέλεσι.*

§. 36. Ante Dind. II. scribebatur *ἐννέα νηῶν.*

Cap. II. §. 1. Morus et Schneid. verba *ᾧ ἦν — Κυρηναῖος* uncinis secludunt. — Vulg. *ἐννενηκοστή*; Schneid. I. *ἐννεηκοστή*; A. B. Mor. Schaef. Dind. *ἐνενηκοστή*. — Diodor. XIII, 68. B. C. D. E. Venet. marg. Steph. *Εὐβάτας*; Vict. *Εὐάτας*; Dind. II. III. cum Pausan. VIII, 6. marg. Steph. *Εὐβώτας*; antea scribebatur *Εὐβότας*. — Schwidop (Progr. Regiom. 1839. p. 2.) mavult *ἐπὶ ἐφορεύοντος μὲν*, coll. I, 3, 1. 6, 1. II, 1, 10.

rebus Siculis traduntur, teste Diodoro XIII, 62., facta sunt ol. 92, 4, non ol. 92, 2, cuius anni finis hic designandus erat. Quare totam hanc paragraphum spuriam esse merito suspicantur Sieversius (Comm. histor. de Xen. Hell. p. 91.) et Brücknerus (Programm. Suidnic. 1838. p. 8.). V. Praef. p. XVIII.

Cap. II. §. 1. *Τῷ δὲ ἄλλῳ ἔτει*] i. e. anno belli vicesimo altero. Quae sequuntur verba interpolatoris manum manifeste produnt. Nam ne recte quidem novum annum indicari apparet

Εὐκτήμονος,) Ἀθηναῖοι μὲν Θορικὸν ἐτείχισαν, Θρά-
συλλος δὲ τά τε ψηφισθέντα πλοῖα λαβὼν καὶ πεντακισ-
χιλίους τῶν ναυτῶν πελταστὰς ποιησάμενος (ὡς ἅμα
καὶ πελτασταῖς ἐσομένοις) ἐξέπλευσεν ἀρχομένου τοῦ
2 θέρους εἰς Σάμον. Ἐκεῖ δὲ μείνας τρεῖς ἡμέρας ἔπλευ-
σεν εἰς Πύγελα· καὶ ἐνταῦθα τήν τε χώραν ἐδῄου καὶ
προσέβαλλε τῷ τείχει. Ἐκ δὲ τῆς Μιλήτου βοηθήσαν-
τές τινες τοῖς Πυγελεῦσι διεσπαρμένους ὄντας τῶν Ἀθη-
3 ναίων τοὺς ψιλοὺς ἐδίωκον. Οἱ δὲ πελτασταὶ καὶ τῶν
ὁπλιτῶν δύο λόχοι βοηθήσαντες πρὸς τοὺς αὑτῶν ψι-
λοὺς ἀπέκτειναν ἅπαντας τοὺς ἐκ Μιλήτου ἐκτὸς ὀλί-
γων, καὶ ἀσπίδας ἔλαβον ὡς διακοσίας, καὶ τρόπαιον
4 ἔστησαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἔπλευσαν εἰς Νότιον καὶ ἐν-
τεῦθεν παρασκευασάμενοι ἐπορεύοντο εἰς Κολοφῶνα.
Ol. 92, 3. Κολοφώνιοι δὲ προσεχώρησαν· καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς
ἐνέβαλον εἰς τὴν Λυδίαν, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ
κώμας τε πολλὰς ἐνέπρησαν καὶ χρήματα ἔλαβον καὶ ἀν-
5 δράποδα καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Στάγης δὲ ὁ Πέρσης
περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὤν, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ στρα-
τοπέδου διεσκεδασμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἰδίας λείας, βοη-
θησάντων τῶν ἱππέων, ἕνα μὲν ζωὸν ἔλαβεν, ἑπτὰ δὲ
6 ἀπέκτεινε. Θράσυλλος δὲ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν ἐπὶ θά-
λατταν τὴν στρατιὰν ὡς εἰς Ἔφεσον πλευσούμενος. Τισ-

C. E. πεντακ. πελτ. τῶν ναυτ. ποι. — Wells. ἐσομένους, iubente Steph.; uncinas addidi cum Schneid.

§. 2. Ante Schneid. II. legebatur προσέβαλε, B. D. πρόσβαλλε. — Ald. Iunt. A. C. E. F. πρὸς τῷ τείχει; Morus et Schneid. I. πρὸς secludunt.

§. 4. Dind. II. III. τῇ δ' ὑστ. V. Saupp. ad Comment. III, 12, 6. — E. ἐνέβαλλον, Venet. ἀνέβαλον.

ex iis, quae ad finem antecedentis capitis sunt dicta. Novus belli annus incipit cum vere olympiadis 92, 2. Quae de ξυνωρίδι hic legimus deprompta sunt fortasse ex Pausania, qui V, 8, 3. haec narrat: δρόμος δὲ δύο ἵππων τελείων συνωρὶς κληθεῖσα τρίτῃ μὲν ὀλυμπιάδι ἐτέθη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα· Εὐαγόρας δὲ ἐνίκησεν Ἠλεῖος. Vide etiam quae de temporum notis disserui in Praef. p. XXVII.

Θράσυλλος] V. I, 1, 8. Qui cum Dodwello hinc tertium et vicesimum belli annum auspicantur, Thrasyllum ad arcessendas naves duos fere annos Athenis versatum esse statuunt, quod quomodo fieri potuerit, non intelligitur. V. Herbst. l. l. p. 59.

[ὡς ἅμα καὶ πελτασταῖς ἐσομένοις]] Peterus vertit: cum his, qui simul pro peltastis futuri erant, comparans V, 2, 4: τάφρον ὤρυττε κύκλῳ περὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν ἡμίσεσι τῶν στρατιω-

σαφέρνης δὲ αἰσθόμενος τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα στρατιάν
τε συνέλεγε πολλὴν καὶ ἱππεῖς ἀπέστελλε, παραγγέλλων
πᾶσιν εἰς Ἔφεσον βοηθεῖν τῇ Ἀρτέμιδι. Θράσυλλος δὲ 7
ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς Ἔφεσον
ἔπλευσε καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας πρὸς τὸν Κορησσὸν ἀπο-
βιβάσας, τοὺς δὲ ἱππεῖς καὶ πελταστὰς καὶ ἐπιβάτας καὶ
τοὺς ἄλλους πάντας πρὸς τὸ ἕλος ἐπὶ τὰ ἕτερα τῆς πό-
λεως ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσῆγε δύο στρατόπεδα. Οἱ δ' ἐκ 8
τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν, οἵ τε σύμμαχοι, οὓς
Τισσαφέρνης ἤγαγε, καὶ Συρακόσιοι οἵ τ' ἀπὸ τῶν προ-
τέρων εἴκοσι νεῶν καὶ ἀπὸ ἑτέρων πέντε, αἳ ἔτυχον τότε
παραγενόμεναι, νεωστὶ ἥκουσαι μετὰ Εὐκλέους τε τοῦ
Ἵππωνος καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἀριστογένους στρατηγῶν,
καὶ Σελινούσιαι δύο. Οὗτοι δὲ πάντες πρῶτον μὲν πρὸς 9
τοὺς ὁπλίτας τοὺς ἐν Κορησσῷ ἐβοήθησαν· τούτους δὲ
τρεψάμενοι καὶ ἀποκτείναντες ἐξ αὐτῶν ὡσεὶ ἑκατὸν καὶ
εἰς τὴν θάλασσαν καταδιώξαντες πρὸς τοὺς παρὰ τὸ
ἕλος ἐτράποντο. Ἔφυγον δὲ κἀκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπώ-
λοντο αὐτῶν ὡς τριακόσιοι. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι τρόπαιον 10
ἐνταῦθα ἔστησαν καὶ ἕτερον πρὸς τῷ Κορησσῷ. Τοῖς δὲ
Συρακοσίοις καὶ Σελινουσίοις, κρατίστοις γενομένοις,
ἀριστεῖα ἔδωκαν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν
ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί· Σελινουσίοις δέ,

§. 5. *ἐκ τοῦ στρατοπέδου* delet Vict. — Venet. *πεζὸν* pro *ζωόν*.

§. 7. *πρὸς τὸν Κορ.* B. C. D. F. Vict. marg. Steph.; ante Dind. II. legebatur *ἐς τὸν Κορ.*; Steph. Byz. et Strabo XIV, p. 948. scribunt *Κόρισσος*, Aristid. rhet. P. I. p. 309. *Κόρεσσος*.

§. 8. *οἱ* ante *Συρακ.* cum B. D. Vict. primus om. Dind.

§. 9. *θάλασσαν* codd. et edd.; Dind. II. III. *θάλατταν*.

τῶν προκαθημένοις σὺν τοῖς ὅπλοις τῶν ταφρευόντων, τοῖς δὲ ἡμίσεσιν ἐργαζομένοις. V. etiam Matth. gr. gr. §. 405, 2. Kühner. gr. max. §. 568. adn. 5. Nihilominus haeoverba, quae inutilem tautologiam continent, pro interpretamento antecedentium verborum existimanda nobis videntur. A librario ad marginem fortasse scriptum erat *ὡς ἅμα καὶ πελταστὰς ἐσομένους*, quae quum deinde in verborum seriem recepta essent, ne prorsus idem atque antea dici videretur, dativus est repositus. De re v. Boeckh. *Staatshaush. d. Ath.* I. p. 391. ed. II.

§. 4. *παρασκευασάμενοι*] Absolute hoc verbum usurpatur etiam infra I, 3, 20. Anab. VII, 3, 36.

ἀκμάζοντος τοῦ σίτου] i. e. mense Iulio anni 410 a. Chr.

§. 8. *ἀπὸ τῶν προτέρων εἴκοσι νεῶν*] De his v. Thucyd. VII, 26., unde videmus duas Selinusias naves simul cum

11 ἐπεὶ ἡ πόλις ἀπωλώλει, καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. Οἱ δ'
Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπολαβόντες ἀπέ-
πλευσαν εἰς Νότιον κἀκεῖ θάψαντες αὐτοὺς ἔπλεον ἐπὶ
12 Λέσβου καὶ Ἑλλησπόντου. Ὁρμοῦντες δὲ ἐν Μηθύμνῃ
τῆς Λέσβου εἶδον παραπλεούσας ἐξ Ἐφέσου τὰς Συρα-
κοσίας ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι· καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀναχθέντες
τέτταρας μὲν ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας κατε-
13 δίωξαν εἰς Ἔφεσον. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους αἰχμαλώτους
Θράσυλλος εἰς Ἀθήνας ἀπέπεμψε πάντας, Ἀλκιβιάδην
δὲ Ἀθηναῖον, Ἀλκιβιάδου ὄντα ἀνεψιὸν καὶ ξυμφυγάδα,
ἀπέλυσεν. Ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσεν εἰς τὴν Σηστὸν πρὸς
τὸ ἄλλο στράτευμα· ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ στρατιὰ διέβη
14 εἰς Λάμψακον. Καὶ χειμὼν ἐπῄει, ἐν ᾧ οἱ αἰχμάλωτοι
Συρακόσιοι, εἰργμένοι τοῦ Πειραιῶς ἐν λιθοτομίαις,
διορύξαντες τὴν πέτραν, ἀποδράντες νυκτὸς ᾤχοντο εἰς
15 Δεκέλειαν, οἱ δ' εἰς Μέγαρα. Ἐν δὲ τῇ Λαμψάκῳ συν-
τάττοντος Ἀλκιβιάδου τὸ στράτευμα πᾶν, οἱ πρότεροι
στρατιῶται οὐκ ἠβούλοντο τοῖς μετὰ Θρασύλλου συν-
τάττεσθαι, ὡς αὐτοὶ μὲν ὄντες ἀήττητοι, κεῖνοι δὲ ἡττη-

§. 10. *ἀπωλώλει* B. D. Vict. Dind. II. III, ceteri *ἀπολώλει*.
§. 12. B. *ὁρῶντες* pro *ὁρμοῦντες*.
§. 13. Pro vulg. *κατέλευσεν* Brod. maluit *κατέλυσεν*, Wolf. *ἀπέλυσεν*, quod receperunt Schneid. et Dind.; Federi *κατηλέησε* placet Petero (l. d. p. 24.) et Sauppio (*NN. Jahrbb. f. Ph. u. P.* 1833. p. 389.).

Syracusanis advenisse. Igitur *καὶ Σελινούσιαι δύο* dictum est pro *καὶ οἱ ἀπὸ Σελινουσίων δυοῖν*.

§. 13. *ἀπέλυσεν*] Hoc sensus postulat. Cf. infra IV, 8, 21: *καὶ Τιγράνην — λαμβάνει — καὶ χρημάτων πολλῶν ἀπέλυσε*. Solum quidem *κατελεεῖν* non habet vim nostri verbi *begnadigen*. Opinor autem scriptum esse a Xenophonte *κατελεήσας ἀπέλυσεν*, quae duo vocabula facile poterant in unum conflari. Cf. infra 5, 19: *ἐλεήσαντες ἀφεῖσαν*.

§. 15. *οὐκ ἠβούλοντο — συντάττεσθαι*] Cf. Plut. Alc. 29.

ἅπαντες] et Alcibiadis et Thrasylli copiae.

§. 18. *τὸ Κορυφάσιον*] Paus. Messen. c. 36: *τὴν ἄκραν τὸ Κορυφάσιον, ἐπ' αὐτῇ δὲ ἡ Πύλος κεῖται*. Helotes Maleam promontorium habitantes, facta seditione, abierunt et ad Coryphasium se converterunt. Paullo autem ante Pylum, quam Athenienses cum Messeniis per sedecim annos obtinuerant, Lacedaemonii recuperaverant initio anni 409 a. Chr. sive ol. 92, 3. Diodor. XIII, 64. Haack. dissert. chron. p. 5.

ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Τραχινίᾳ — τοὺς ἐποίκους] Haec iungenda esse docet sensus; quare non opus est, ut verba transponamus sic: *τοὺς ἐν Ἡρ. τῇ Τρ. ἐποίκους Ἀχαιοί*. Cur autem Achaei Heracleenses in bello cum Oetaeis proderent, duae erant causae. Quum belli

μένοι ἥκοιεν. Ἐνταῦθα δὴ ἐχείμαζον ἅπαντες Λάμψακον 16
τειχίζοντες, καὶ ἐστράτευσαν πρὸς Ἄβυδον· Φαρνάβαζος
δ' ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς καὶ μάχῃ ἡττηθεὶς ἔφυγεν.
Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν ἔχων τούς τε ἱππέας καὶ τῶν
ὁπλιτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρχε Μένανδρος, μέχρι
σκότος ἀφείλετο. Ἐκ δὲ τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν 17
οἱ στρατιῶται αὐτοὶ αὑτοῖς καὶ ἠσπάζοντο τοὺς μετὰ
Θρασύλλου. Ἐξῆλθον δέ τινας καὶ ἄλλας ἐξόδους τοῦ
χειμῶνος εἰς τὴν ἤπειρον καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως
χώραν. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς εἰς 18
τὸ Κορυφάσιον τῶν Εἱλώτων ἀφεστῶτας ἐκ Μαλέας
ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ
ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Τραχινίᾳ Ἀχαιοὶ τοὺς ἐποίκους, ἀντιτε-
ταγμένων πάντων πρὸς Οἰταίους, πολεμίους ὄντας,
προέδοσαν, ὥστε ἀπολέσθαι αὐτῶν πρὸς ἑπτακοσίους
σὺν τῷ ἐκ Λακεδαίμονος ἁρμοστῇ Λαβώτῃ. Καὶ ὁ 19
ἐνιαυτὸς ἔληγεν οὗτος, ἐν ᾧ καὶ Μῆδοι ἀπὸ Δαρείου
τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀποστάντες πάλιν προσεχώρησαν
αὐτῷ.

§. 14. Ante Morum *εἰργμένοι*.
§. 15. *κεῖνοι* scripsi cum B. V. I, 1, 28.
§. 16. *Ἐνταῦθα δὲ* B.
§. 17. Pro *δέ τινας* A. *δέ τινες*, quod voluit Brod.
§. 18. Ald. Cast. *ἐς Κορυφάσιον* pro *εἰς τὸ Κορ.* — Articulum *τοὺς* ante *Οἰταίους*, quem ex codd. solus A. habet, omisi.

Peloponnesiaci anno sexto Lacedaemonii sex millia colonorum in Thessaliam mitterent, qui conderent Heracleam, admittebantur ad coloniam ex omnibus Graeciae civitatibus qui vellent, exceptis Achaeis et Ionibus, Thucyd. III, 92. At postea Agis, quum ad castigandos Oetaeos, qui finitimos Lacedaemoniorum colonos bello vexare non cessabant, in Phthiotidem venisset, Achaeos, obsides et pecunias iis imperans, ad ineundam cum Trachiniis societatem coegit, Thucyd. VIII, 3.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Athenienses Chalcedonem, quae ad Lacedaemonios defecerat, oppugnant. Eam infeliciter defendere conatur Hippocrates, Lacedaemoniorum harmosta. Quare, quum hic in pugna occidisset, Athenienses cum Chalcedoniis et Pharnabazo, qui his auxilio venerat, pacem ineunt. Mox eodem modo Byzantium oppugnant a Lacedaemoniis occupatum: quod, quum capi non potuisset, a Byzantiis ipsis et Lacedaemoniis quibusdam, absente Clearcho harmosta, in manus Atheniensium, quos clam noctu intromiserant, traditur.

---

1 Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθη-
B.P.a.23. νᾶς ἐνεπρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος. Ἐπεὶ δ' ὁ χει-
μὼν ἔληγε (Παντακλέους μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ'
Ἀντιγένους), ἔαρος ἀρχομένου, (δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν
τῷ πολέμῳ παρεληλυθότων) οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν εἰς
2 Προικόννησον παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. Ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ
Καλχηδόνα καὶ Βυζάντιον ὁρμήσαντες ἐστρατοπεδεύ-
σαντο πρὸς Καλχηδόνι. Οἱ δὲ Καλχηδόνιοι προσιόντας
αἰσθόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τὴν λείαν ἅπασαν κατέθεντο
3 εἰς τοὺς Βιθυνοὺς Θρᾷκας, ἀστυγείτονας ὄντας. Ἀλκι-

Cap. III. §. 1. Ante Dind. III. legebatur *ἐτοῖν* pro *ἐτῶν*. — D. *παρεληλυθ. τῷ πολ.*

§. 2. *Καλχηδόνα* v. I, 1, 22.

§. 4. *ὅσον οἷόν τ' ην* dedit Dind. ex B. marg. Steph. et Leoncl. pro vulg. *ὅσον τ' ἦν*; Morus maluit *ὅσον γ' ἦν*.

§. 6. *μέχρι* B. Dind. pro *μέχρις*.

Cap. III. §. 1. *Ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγε*] Post diem vicesimum quintum mensis Martii anni 409. a. Chr. Quae sequuntur verba seclusi; nam interpolatoris esse produnt eo, quod magistratus hic nominati ad quintum, non ad tertium et vicesimum belli annum pertinent. Belli annorum commemoratio, quanquam h. l. recte fit, eiusdem tamen esse videtur, qui I, 6. 1. et II, 1, 7. falsos interpolavit numeros. Brücknerus (Progr. Suidn. 1838. p. 9.) antecedentem quoque sectionem pro insiticia habet, ut quae sunt I, 2, 18. continuo sequantur verba: *ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγεν, ἔαρος ἀρχομένου, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν κτλ.* V. quae in Praefatione de annorum notationibus disserui.

§. 2. *λείαν*] i. e. opes hostilibus praedationibus obnoxias. Cf. §. 3. et Plutarch. Alc. 29: *οἱ δὲ δείσαντες τήν τελείαν ἀπέδοσαν.*

§. 4. *ὅσον οἷόν τ' ἦν*] Mo-

βιάδης δὲ λαβὼν τῶν τε ὁπλιτῶν ὀλίγους καὶ τοὺς ἱπ-
πέας καὶ τὰς ναῦς παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν εἰς τοὺς
Βιθυνοὺς ἀπῄτει τὰ τῶν Καλχηδονίων χρήματα· εἰ δὲ
μή, πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς. Οἱ δὲ ἀπέδοσαν. Ἀλκιβιά- 4
δης δὲ ἐπεὶ ἧκεν εἰς τὸ στρατόπεδον τήν τε λείαν ἔχων
καὶ πίστεις πεποιημένος, ἀπετείχιζε τὴν Καλχηδόνα παντὶ
τῷ στρατοπέδῳ ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν καὶ τοῦ πο-
ταμοῦ ὅσον οἷόν τ᾽ ἦν ξυλίνῳ τείχει. Ἐνταῦθα Ἱππο- 5
κράτης μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἁρμοστὴς ἐκ τῆς πόλεως
ἐξήγαγε τοὺς στρατιώτας ὡς μαχούμενος· οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι
ἀντιπαρετάξαντο αὐτῷ, Φαρνάβαζος δὲ ἔξω τῶν περιτει-
χισμάτων προσεβοήθει στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς.
Ἱπποκράτης μὲν οὖν καὶ Θράσυλλος ἐμάχοντο ἑκάτερος 6
τοῖς ὁπλίταις χρόνον πολύν, μέχρι Ἀλκιβιάδης ἔχων
ὁπλίτας τέ τινας καὶ τοὺς ἱππέας ἐβοήθησε. Καὶ Ἱππο-
κράτης μὲν ἀπέθανεν, οἱ δὲ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον εἰς
τὴν πόλιν. Ἅμα δὲ καὶ Φαρνάβαζος οὐ δυνάμενος συμ- 7
μίξαι πρὸς τὸν Ἱπποκράτην διὰ τὴν στενοπορίαν, τοῦ
ποταμοῦ καὶ τῶν ἀποτειχισμάτων ἐγγὺς ὄντων, ἀπεχώ-
ρησεν εἰς τὸ Ἡράκλειον τὸ τῶν Καλχηδονίων, οὗ ἦν
αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. Ἐκ τούτου δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν 8
ᾤχετο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἰς Χεῤῥόνησον χρήματα
πράξων· οἱ δὲ λοιποὶ στρατηγοὶ συνεχώρησαν πρὸς Φαρ-
νάβαζον ὑπὲρ Καλχηδόνος εἴκοσι τάλαντα δοῦναι Ἀθη-

§. 7. στενοπορίαν B. margg. Steph. Leoncl. Dind. II. III. pro στενοχωρίαν.

§. 8. E. Ἀλκ. δὲ ἐκ τούτου ᾤχ. μέν. — συνεχώρησαν ex B. C. D. E. Venet. margg. Steph. Leoncl. dedit Dind. pro συνεφώνησαν.

rus in vulgata lectione ἦν accipit pro ἐξῆν collato IV, 2,21., qui locus prorsus diversi est generis. Ceterum fluvio hic commemorato nomen est urbis Chalcedonis.

§. 7. στενοπορίαν] Schneiderus iungenda esse opinatur στενοπορίαν τοῦ ποταμοῦ, ut est Anab. IV, 3, 7 τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, qui locus ab hoc eo discrepat, quod illic flumen transeundum, hic inter munitiones et flumen iter in urbem patefaciendum est.

§. 8. συνεχώρησαν] Phavorin.: συγχωρῶ· ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ συνέρχομαι καὶ συμφωνῶ. Anab. V, 2, 9: Ἐδόκει — ᾤοντο — οἱ λοχαγοὶ — καὶ ὁ Ξενοφῶν ξυνεχώρησε.

ὑπὲρ Καλχηδόνος] Quae mox referuntur Brücknero (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 50.)

ναίοις Φαρνάβαζον καὶ ὡς βασιλέα πρέσβεις Ἀθηναίων
9 ἀναγαγεῖν, καὶ ὅρκους ἔδοσαν καὶ ἔλαβον παρὰ Φαρνα-
βάζου ὑποτελεῖν τὸν φόρον Καλχηδονίους Ἀθηναίοις,
ὅσονπερ εἰώθεσαν, καὶ τὰ ὀφειλόμενα χρήματα ἀποδοῦ-
ναι, Ἀθηναίους δὲ μὴ πολεμεῖν Καλχηδονίοις, ἕως ἂν
10 οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν. Ἀλκιβιάδης δὲ τοῖςδε
τοῖς ὅρκοις οὐκ ἐτύγχανε παρών, ἀλλὰ περὶ Σηλυβρίαν
ἦν· κείνην δ' ἑλὼν πρὸς τὸ Βυζάντιον ἧκεν, ἔχων Χεῤ-
ῥονησίτας τε πανδημεὶ καὶ ἀπὸ Θρᾴκης στρατιώτας καὶ
11 ἱππεῖς πλείους τριακοσίων. Φαρνάβαζος δὲ ἀξιῶν δεῖν
κἀκεῖνον ὀμνύναι περιέμενεν ἐν Καλχηδόνι, μέχρι ἔλ-
θοι ἐκ τοῦ Βυζαντίου· ἐπειδὴ δ' ἦλθεν, οὐκ ἔφη
12 ὀμεῖσθαι, εἰ μὴ κἀκεῖνος αὐτῷ ὀμεῖται. Μετὰ ταῦτα
ὤμοσεν ὁ μὲν ἐν Χρυσοπόλει οἷς Φαρνάβαζος ἔπεμψε
Μιτροβάτει καὶ Ἀρνάπει, ὁ δ' ἐν Καλχηδόνι τοῖς παρ'
Ἀλκιβιάδου Εὐρυπτολέμῳ καὶ Διοτίμῳ τόν τε κοινὸν
13 ὅρκον καὶ ἰδίᾳ ἀλλήλοις πίστεις ἐποιήσαντο. Φαρνά-
βαζος μὲν οὖν εὐθὺς ἀπῄει καὶ τοὺς παρὰ βασιλέα
πορευομένους πρέσβεις ἀπαντᾶν ἐκέλευσεν εἰς Κύζι-
κον. Ἐπέμφθησαν δὲ Ἀθηναίων μὲν Δωρόθεος, Φι-
λοδίκης, Θεογένης, Εὐρυπτόλεμος, Μαντίθεος, σὺν

§. 9. A. C. E. Venet. edd. vett. Schneid. I. Schaef. *ἔλαβον καὶ ἔδοσαν*. — Venet. edd. vett. *πρὸς Φαρνάβαζον*. — Schneid. II. cum Koeppenio scribit *οἱ παρὰ βασιλέα* coll. §. 13.

§. 10. Vulg. *τοῖς τε ὅρκοις* cum Wolfio correxit Schneid.; Dind. *τοῖς ὅρκοις*. — B. *Σηλυμβρίαν*. — *κείνην* scripsi cum A. B. C. D. E. edd. vett. excepta Cast. pro *ἐκείνην*.

§. 11. *μέχρι* pro *μέχρις* dedit Dind. cum B. C. E. — *ἔλθοι* Schneid. II. Dind. cum B. C. E. pro *ἔλθῃ*. — *ἐπειδὴ* pro *ἐπεὶ* dedi ex B.

non ad Chalcedonios pertinere videntur, quae vero de Chalcedoniis decernantur, introduci verbis: *καὶ ὅρκους ἔδοσαν καὶ ἔλαβον*, quare verba *ὑπὲρ Καλχηδόνος* interpolata esse censet. Sed, ut ipse vidit V. D., Pharnabazus, foedere pacto, in urbe moratus est, donec legati ad regem missi redirent, quod ei pro illis viginti talentis, ut videtur, concessum est. Ceterum contra Schneiderum recte monuit: ad tempus quidem statui tributum rursus Atheniensibus solvendum esse, at regem tamen simul percontandum fuisse, num in posterum etiam Atheniensibus illud concessurus esset. Itaque neque *ὑπὲρ Καλχηδόνος* nec *πολεμεῖν Καλχηδονίοις* quidquam habent offensionis. Irrito demum legationis successu moti Athenienses urbem occupasse videntur, ex qua pelluntur II, 2, 1.

§. 11. *ἔλθοι*] Codicum C. E. cum B. consensus me movit, ut eam sententiam, quam ad Oecon. XII, 1. protuli, mutarem,

δὲ τούτοις Ἀργεῖοι Κλεόστρατος, Πυῤῥόλοχος· ἐπο-
ρεύοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις Πασιππίδας
καὶ ἕτεροι, μετὰ δὲ τούτων καὶ Ἑρμοκράτης ἤδη φεύ-
γων ἐκ Συρακουσῶν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πρόξενος.
Καὶ Φαρνάβαζος μὲν τούτους ἦγεν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι 14
τὸ Βυζάντιον ἐπολιόρκουν περιτειχίσαντες καὶ πρὸς
τὸ τεῖχος ἀκροβολισμοὺς καὶ προςβολὰς ἐποιοῦντο. Ἐν 15
δὲ τῷ Βυζαντίῳ ἦν Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος ἁρμο-
στὴς καὶ σὺν αὐτῷ τῶν περιοίκων τινὲς καὶ τῶν νεο-
δαμωδῶν οὐ πολλοὶ καὶ Μεγαρεῖς καὶ ἄρχων αὐτῶν
Ἕλιξος Μεγαρεὺς καὶ Βοιωτοὶ καὶ τούτων ἄρχων Κοι-
ρατάδας. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὡς οὐδὲν ἠδύναντο διαπρά- 16
ξασθαι κατ' ἰσχύν, ἔπεισάν τινας τῶν Βυζαντίων προ-
δοῦναι τὴν πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ ἁρμοστὴς οἰόμενος 17
οὐδένα ἂν τοῦτο ποιῆσαι, καταστήσας δὲ ἅπαντα ὡς
ἠδύνατο κάλλιστα καὶ ἐπιτρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κοι-
ρατάδᾳ καὶ Ἑλίξῳ διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον εἰς
τὸ πέραν, μισθόν τε τοῖς στρατιώταις παρ' αὐτοῦ λη-
ψόμενος καὶ ναῦς ξυλλέξων, αἳ ἦσαν ἐν τῷ Ἑλληςπόντῳ
ἄλλαι καταλελειμμέναι φρουρίδες ὑπὸ Πασιππίδου καὶ
ἐν Ἀντάνδρῳ καὶ ἃς Ἡγησανδρίδας εἶχεν ἐπὶ Θρᾴ-

§. 12. *Μιτροβάτει* Dind. II. III. cum B. D. pro *Μητροβάτει*. — *καὶ* post *ἰδίᾳ* delevit Dind. II. III. cum B. D. Vict.

§. 13. B. *παρὰ βασιλέως*. — B. *μετὰ τούτων*, omissa particula *δέ*.

§. 15. B. *παροίκων*. — A. Ald. Iunt. *νεοδασμωδῶν*; Cast. *νεοδασμοδῶν*.

§. 17. Pro *ἄλλαι* scribere voluit V. D. in Bibl. crit. Amstelod. P. V. p. 92. *πάλαι*, Schaef. Schneid. II. Dind. II. III. scripserunt *ἄλλαι ἄλλῃ*. — B. *Ἀγησανδρίδας*.

quanquam a grammatica ratione bene se habet coniunctivus.

§. 13. ἐπορεύοντο] Ex cap. 4, §. 3. videmus iam antea legatos a Lacedaemoniis ad Persarum regem missos esse, ne, quum Athenienses legati apud regem essent, deessent qui apud eundem rem Lacedaemoniorum tuerentur. Mirum vero est, quod Pasippidas, qui I, 1, 32. exsilio multatus est, h. l. legationis dux, mirum etiam, quod eum comitari Hermocrates dicitur, quem, quum reditum in patriam moliretur, periisse narrat Diodorus XIII, 75.

ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν] Hoc duobus annis ante factum et iam I, 1, 27. narratum est. Fortasse haec verba profecta sunt a librario.

§. 17. ἄλλαι] Osiand. recte: *Schiffe, welche sonst im Hellespont sich befanden.* Dici enim poterat etiam sic: *καὶ ναῦς ξυλλέξων καὶ τὰς ἄλλας, αἳ ἦσαν — καταλελειμμέναι, φρουρίδας — καὶ ἃς — εἶχε.* V. Mehlhorn. Comment. de adiectivorum pro

κης, ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου, καὶ ὅπως ἄλλαι ναυπη-
γηθείησαν, ἀθρόαι δὲ γενόμεναι πᾶσαι κακῶς τοὺς
συμμάχους τῶν Ἀθηναίων ποιοῦσαι ἀποσπάσειαν τὸ
18 στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. Ἐπεὶ δ' ἐξέπλευσεν
Ol. 92, 4. ὁ Κλέαρχος, οἱ προδιδόντες τὴν πόλιν τῶν Βυζαν-
τίων Κύδων καὶ Ἀρίστων καὶ Ἀναξικράτης καὶ Λυ-
19 κοῦργος καὶ Ἀναξίλαος, ὃς ὑπαγόμενος θανάτου ὕστε-
ρον ἐν Λακεδαίμονι διὰ τὴν προδοσίαν ἀπέφυγεν, ὅτι
οὐ προδοίη τὴν πόλιν, ἀλλὰ σῶσαι, παῖδας ὁρῶν καὶ
γυναῖκας λιμῷ ἀπολλυμένας, Βυζάντιος ὢν καὶ οὐ
Λακεδαιμόνιος· τὸν γὰρ ἐνόντα σῖτον Κλέαρχον τοῖς
Λακεδαιμονίων στρατιώταις διδόναι· διὰ ταῦτ' οὖν
τοὺς πολεμίους ἔφη εἰσέσθαι, οὐκ ἀργυρίου ἕνεκα,
20 οὐδὲ διὰ τὸ μισεῖν Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς
παρεσκεύαστο, νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ἐπὶ
τὸ Θρᾴκιον καλουμένας εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ
21 τὸν Ἀλκιβιάδην. Ὁ δὲ Ἕλιξος καὶ ὁ Κοιρατάδας
οὐδὲν τούτων εἰδότες ἐβοήθουν μετὰ πάντων εἰς τὴν
ἀγοράν· ἐπεὶ δὲ πάντῃ οἱ πολέμιοι κατεῖχον, οὐδὲν
22 ἔχοντες, ὅ τι ποιήσαιεν, παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. Καὶ
οὗτοι μὲν ἀπεπέμφθησαν εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁ Κοιρα-
τάδας ἐν τῷ ὄχλῳ ἀποβαινόντων ἐν Πειραιεῖ ἔλαθεν
ἀποδρὰς καὶ ἀπεσώθη εἰς Δεκέλειαν.

Marg. Leoncl. ὅπως καί. — τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθ. pro τοὺς τῶν Ἀθ. συμμ. dedit Dind. II. III. ex B. C. D. E. Vict.; συμμάχους pro ξυμμ. scripsi cum B. C. D. E.

§. 19. Cast. σώσοι, ceterae edd. vett. σῶσαι.

adverbio positorum ratione et usu, p. 11. Kühner. gr. max. §. 685. adn. 2.

ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου] Cum Schneidero Poppo ad Thucyd. VIII, 61. ἐπιβάτην dici simpliciter quicunque (eadem) nave vehitur existimat. Quae significatio in hunc locum, ubi Hegesandridas stationi cuidam in Thracia praepositus esse dicitur, non quadrare videtur, nisi statuas Hegesandridam, relicta Thracia, Byzantium venisse et simul cum Clearcho navem conscendisse. Krügerus (Dion. Hal. p. 300.) et Sievers. p. 37. ἐπιβάτην inferioris ordinis ducem, qui vices exciperet ναυάρχου, fuisse putant.

καὶ ὅπως] Portus interserere voluit ἐπιμελησόμενος aut simile verbum, quo non opus est. Iunge: διέβη — μισθόν τε — ληψόμενος καὶ ναῦς ξυλλέξων καὶ (διέβη scil.) ὅπως — ναυπηγηθείησαν.

§. 18. οἱ προδιδόντες] Anacoluthon. Nam quae statim subiungi debebant εἰσήγαγον — Ἀλκιβιάδην propter interpositas enuntiationes sequuntur demum §. 20. Cf. II, 3, 15. III, 2,

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Redeuntes e Perside Lacedaemoniorum legati quum omnia, quae voluissent, a rege se obtinuisse dicerent, Athenienses quoque se istuc deduci cupiebant; sed diu a Pharnabazo et Cyro lusi tertio demum anno ad suum exercitum reducti sunt. Alcibiades quum animos civium a se non alienos videret seque audisset imperatorem esse creatum, Athenas demigravit ibique summum copiarum Atheniensium imperium demandatum accepit. Hinc profectus est Andrum et Samum.

Φαρνάβαζος δὲ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Φρυγίας ἐν 1
Γορδιδίῳ ὄντες τὸν χειμῶνα τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον
πεπραγμένα ἤκουσαν. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος πο- 2
ρευομένοις αὐτοῖς παρὰ βασιλέα ἀπήντησαν καταβαί- B.P.a.24.
νοντες οἵ τε Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Βοιώτιος ὄνομα
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι, καὶ ἔλεγον,
ὅτι Λακεδαιμόνιοι πάντων ὧν δέονται πεπραγότες εἶεν
παρὰ βασιλέως, καὶ Κῦρος ἄρξων πάντων τῶν ἐπὶ 3
θαλάττῃ καὶ ξυμπολεμήσων Λακεδαιμονίοις ἐπιστολήν
τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι τὸ βασίλειον σφράγισμα
ἔχουσαν, ἐν ᾗ ἐνῆν καὶ τάδε· Καταπέμπω Κῦρον κά-

Cap. IV. §. 1. Dind. III. *Γορδιαίῳ* cum Steph. Byz.
§. 2. Vict. *οἱ καταβαίνοντες.*
§. 3. *σφράγισμα ἔχουσαν* B. D. Vict. Dind. II. III. pro *ἔχουσαν σφράγ.*

21. V, 1, 28. 3, 16. VI, 3, 2. 4, 2. VII, 5, 18.

§. 19. *διδόναι*] De praesentis infinitivo v. ad Oecon. IV, 20. Ages. II, 25. Infra II, 2, 17.

§. 20. *ἐπεὶ δέ*] quum igitur. Particula *δέ*, quam Stephanus delendam censuit, orationem post longiorem parenthesin iam continuari indicat. V. Saupp. ad Comment. IV, 8, 11.

§. 21. *οὐδὲν τούτων εἰδότες*] Audiebant quidem, ut videtur, hostium urbem intrantium tumultum, nesciebant autem Atheniensium exercitu per proditionem totam fere urbem iam esse occupatam; itaque in forum properabant, ut ingredientem hostem, si possent, repellerent. Haec multo uberius et partim aliter narrant Diodor. XIII, 66 seq. et Plutarch. Alcib. 31. V. Praef. p. IX.

Cap. IV. §. 2. *Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος*] anni 408. a. Chr.

§. 3. *καὶ Κῦρος*] scil. *ἀπήντησε.*

τὸ βασίλειον σφράγισμα ἔχουσαν] Cf. VII, 1, 39: *ὁ Πέρσης ὁ φέρων τὰ γράμματα δείξας τὴν βασιλέως σφραγῖδα.*

4 ρανον τῶν εἰς Καστωλὸν ἀθροιζομένων· τὸ δὲ κάρα-
νον ἔστι κύριον. Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθη-
ναίων πρέσβεις καὶ ἐπειδὴ Κῦρον εἶδον, ἐβούλοντο
μὲν μάλιστα παρὰ βασιλέα ἀναβῆναι, εἰ δὲ μή, οἴκαδε
5 ἀπελθεῖν. Κῦρος δὲ Φαρναβάζῳ εἶπεν ἢ παραδοῦναι
Ol. 93, 1. τοὺς πρέσβεις ἑαυτῷ ἢ μὴ οἴκαδέ πω ἀποπέμψαι βου-
λόμενος τοὺς Ἀθηναίους μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα.
6 Φαρνάβαζος δὲ τέως μὲν κατεῖχε τοὺς πρέσβεις φάσκων
τοτὲ μὲν ἀνάξειν αὐτοὺς παρὰ βασιλέα, τοτὲ δὲ οἴκαδε
7 ἀποπέμψειν, ὡς μηδὲν μέμψηται· ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ
τρεῖς ἦσαν, ἐδεήθη τοῦ Κύρου ἀφεῖναι αὐτοὺς φάσκων
ὀμωμοκέναι ἀπάξειν ἐπὶ θάλατταν, ἐπειδὴ οὐ παρὰ
βασιλέα. Πέμψαντες δὲ Ἀριοβαρζάνει παρακομίσαι αὐ-
τοὺς ἐκέλευον· ὁ δὲ ἀπήγαγεν εἰς Κίον τῆς Μυσίας,
ὅθεν πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἀπέπλευσαν.
8 Ἀλκιβιάδης δὲ βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν
B.P. a.25. ἀποπλεῖν οἴκαδε ἀνήχθη εὐθὺς ἐπὶ Σάμου· ἐκεῖθεν
δὲ λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν ἔπλευσε τῆς Καρίας εἰς
9 τὸν Κεραμικὸν κόλπον. Ἐκεῖθεν δὲ συλλέξας ἑκατὸν
τάλαντα ἧκεν εἰς τὴν Σάμον. Θρασύβουλος δὲ σὺν
τριάκοντα ναυσὶν ἐπὶ Θρᾴκης ᾤχετο, ἐκεῖθεν δὲ τά τε

§. 4. Verba *τὸ δὲ κάρ. ἔστι κύριον* spuria censebat Koeppen. — Schneid. II. Dind. I. *μάλιστα μέν*.

§. 6. A. B. *πέμψηται*, C. *μέμψηται*, suprascripto *μέμψοιντο*, quod placuit Weiskio, receptum a Schneid. II. Dind.; Port. malebat *μέμψωνται*; restitui vulg. lectionem.

κάρανον] Cf. Anab. I, 1, 2: *καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζονται.* — Heilandio (Quaestt. de Xen. dial. p. 5.) *κάρανος* esse videtur vox dorica, qua usus sit Darius, quod cum Doriensibus loqueretur, quae opinio erat etiam Larcheri et Koeppenii contra Segaarium, qui in epist. ad Valcken. p. 41. locum e lex. ms. protulit: *κατὰ Πέρσας κάρανος, τοῦτ' ἔστι δεσπότης· τῇ δὲ Σύρῳ διαλέκτῳ ἀνδρεῖος πολεμιστής, δυνατώτατος.*

§. 6. *ὡς μηδὲν μέμψηται*] scil. Cyrus. Haec lectio, ut a codicibus tuta est, ita propter sensum postulatur. Nam Pharnabazus eo, quod modo ad regem se legatos Athenienses ducturum, modo in patriam dimissurum esse dicebat, neque hoc neque illud faciens, illorum vituperationem evitare nequaquam potuit, potuit vero hac re Cyro satisfacere. De coniunctivo v. ad I, 1, 4.

§. 7. *ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ τρεῖς ἦσαν*] i. e. non post tres plenos annos, sed tertio anno, postquam iter ingressi sunt legati, qui annus est 407. a. Chr. Ex §. 19., ubi Euryptolemus commemoratur, unus ex illis legatis (I, 3, 13.), coniicere licet hos iam ante Alcibiadem Athe-

ἄλλα χωρία τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μεθεστηκότα κα-
τεστρέψατο καὶ Θάσον ἔχουσαν κακῶς ὑπό τε τῶν πο-
λέμων καὶ στάσεων καὶ λιμοῦ. Θράσυλλος δὲ σὺν τῇ 10
ἄλλῃ στρατιᾷ εἰς Ἀθήνας κατέπλευσε· πρὶν δὲ ἥκειν
αὐτόν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὺς εἵλοντο Ἀλκιβιάδην
μὲν φεύγοντα καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κόνωνα δὲ
τρίτον ἐκ τῶν οἴκοθεν. Ἀλκιβιάδης δ' ἐκ τῆς Σάμου 11
ἔχων τὰ χρήματα κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσὶν εἴ-
κοσιν, ἐκεῖθεν δ' ἀνήχθη εὐθὺ Γυθείου ἐπὶ κατασκοπῇ
τῶν τριήρων, ἃς ἐπυνθάνετο Λακεδαιμονίους αὐτόθι
παρασκευάζειν τριάκοντα, καὶ τοῦ οἴκαδε κατάπλου
ὅπως ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν ἔχει. Ἐπεὶ δ' ἑώρα ἑαυ- 12
τῷ εὔνουν οὖσαν καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ᾑρημένους καὶ
ἰδίᾳ μεταπεμπομένους τοὺς ἐπιτηδείους, κατέπλευσεν
εἰς τὸν Πειραιᾶ ἡμέρᾳ, ᾗ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις,
τοῦ ἕδους κατακεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς, ὅ τινες
οἰωνίζοντο ἀνεπιτήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει·
Ἀθηναίων γὰρ οὐδεὶς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδενὸς
σπουδαίου ἔργου τολμῆσαι ἂν ἅψασθαι. Καταπλέον- 13
τος δ' αὐτοῦ, ὅ τε ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ ὁ ἐκ τοῦ
ἄστεος ὄχλος ἠθροίσθη πρὸς τὰς ναῦς θαυμάζοντες

§. 11. C. E. Venet. Vict. marg. Steph. ἐπὶ κατασκοπήν. — τριήρων B. D. E. Schneid. II. Dind. pro τριηρέων. — B. ὅπερ pro ὅπως. — ἔχει B. C. E. Schneid. II. Dind. pro ἔχοι.

§. 12. B. δ' ἑώραν.

nas rediisse, quod, teste Plutarcho Alc. 34., factum est Thargelionis die XXV, i. e. Iunii mensis die septimo decimo. Accurate haec exponit Herbst. (*die Rückkehr des Alcibiades* p. 60 seq.) V. Clinton. Fast. Hell. 407. Haackius et Sieversius Alcibiadis reditum anno 408. assignant.

πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον] Brevius dictum pro: πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους ἐν τῷ στρατοπέδῳ, quare supersedere possumus Brückneri (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 50.) coniectura: πρὸς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον.

§. 8. Ἀλκιβιάδης] Novi anni exordium hic non, uti solet, Xenophon indicat, quoniam temporis ratio e verbis ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ τρεῖς ἦσαν facile intelligitur.

§. 11. καὶ τοῦ — κατάπλου ὅπως — ἔχει] et quem sensum civitas haberet de eius in patriam restitutione. WEISKIUS.

§. 12. ᾑρημένους] Ex antecedenti πόλις intellige τοὺς πολίτας.

ἀνεπιτήδειον] Plutarch. Alc. 34: οὐ φιλοφρόνως οὖν, οὐδ' εὐμενῶς ἐδόκει προσδεχομένη τὸν Ἀλκιβιάδην ἡ θεὸς παρακαλύπτεσθαι καὶ ἀπελαύνειν ἑαυτῆς.

καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην, λέγοντες οἱ μὲν,
ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν καὶ μόνος ἀπελογήθη,
ὡς οὐ δικαίως φύγοι, ἐπιβουλευθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἔλατ-
τον ἐκείνου δυναμένων μοχθηρότερόν τε λεγόντων καὶ
πρὸς τὸ αὐτῶν ἴδιον κέρδος πολιτευόντων, ἐκείνου
ἀεὶ τὸ κοινὸν αὔξοντος καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ
14 τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ, ἐθέλοντος δὲ τότε κρίνεσθαι
παραχρῆμα, τῆς αἰτίας ἄρτι γεγενημένης ὡς ἠσεβηκό-
τος εἰς τὰ μυστήρια, ὑπερβαλλόμενοι οἱ ἐχθροὶ τὰ δο-
κοῦντα δίκαια εἶναι ἀπόντα αὐτὸν ἐστέρησαν τῆς πα-
15 τρίδος· ἐν ᾧ χρόνῳ ὑπὸ ἀμηχανίας δουλεύων ἠναγκάσθη

§. 13. In codd. et ante Morum in edd. *ὅτι οἱ μὲν ὡς*, ante Dind. *οἱ μὲν ὅτι ὡς* legebatur. — Vocabulo *μόνος* asterisco addito Dind. III. lacunam indicat. — Ante Steph. edebatur *ἀπηγγέλθη*; *ἀπελογήθη* est in B. C. D. Vict. — Marg. Steph. *μοχθηρότερα*. — *δὲ* post *ἐκείνου*, quod primus delevit Morus, om. B. D. Iunt. Bryl. — Ante Weiskium et Dind. legebatur *τό τε κοινόν*, quod retinuit Schneid., seclusit Schaef. — Iunt. Bryl. *καὶ τοῦ τῆς π.*

§. 14. Schneid. II. Dind. *ὑπερβαλόμενοι.*

§. 16. Leoncl. Zeun. *τὸν οἷόσπερ αὐτὸς ὄντα*; Weisk. *τοὺς*

§. 13. *οἱ μέν*] His respondent *οἱ δέ* §. 17. De appositione partitiva v. ad II, 1, 4.

ἀπελογήθη] Causam quidem in concione dicit demum §. 20., sed rebus gestis suis iam tum, ea erat plebis sententia, comprobaverat se immerito fuisse expulsum.

ἐπιβουλευθεὶς δέ] scil. *φύγοι.*

μοχθηρότερόν τε λεγόντων] qui operosius dicerent, i. e., ut recte vertit Leonclavius, qui inferiores dicendo fuerint. Schneider. frustra suspicatur scriptum fuisse *μοχθηροτέρων δὲ καὶ — κέρδος λεγόντων καὶ πολιτευόντων.*

ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ] Haec verba varie ab interpretibus vexata nulla indigent correctione. *δυνατόν* significare vires non solum ex usitatissimis dictionibus, *εἰς τὸ δυνατόν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐκ τοῦ δυνατοῦ*, sed maxime ex iis locis cognoscitur, ubi dativus vel genitivus additus est. Cf. I, 6, 7. *κατὰ — τὸ αὐτῷ δυνατόν*, §. 14. *εἰς τὸ ἐκείνου δυνατόν*, i. e. pro illius viribus. Quidni igitur dicere liceat *ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ*, i. e. ex reipublicae viribus sive opibus? Weiskius correxit *ἀπὸ τῶν τῆς πόλεως ἐκ τοῦ δυνατοῦ*, Schneiderus *καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως δυνατοῦ* (intellecto *ὄντος*), Brücknerus *καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς δυνατόν.*

§. 14. *τῆς αἰτίας*] Formulam accusationis vide apud Plutarch. Alc. 22.

ὑπερβαλλόμενοι] Praesens tempus, suadente Sauppio, revocavi. Verte: differendo. Distulerunt causam, quamvis postularet Alcibiades, ut statim ageretur. Kühner. gr. schol. §. 312. 4. e.

§. 16. *εἶναι*] Addito hoc vocabulo mutandi rationes irritae factae sunt omnes.

ὑπάρχειν μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δήμου αὐτῷ] Cum Reizio Schneiderus *ὑπάρχειν* accipit eo sensu, ut sit: populum ita de eo existimasse, quod illa verba significare nullo modo possunt. Neque vero Morus recte vertit: a populo ei contigisse. Nam

μὲν θεραπεύειν τοὺς ἐχθίστους, κινδυνεύων ἀεὶ παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι· τοὺς δὲ οἰκειοτάτους πολίτας τε καὶ ξυγγενεῖς καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ὁρῶν ἐξαμαρτάνουσαν οὐκ εἶχεν ὅπως ὠφελοίη φυγῇ ἀπειργόμενος· οὐκ ἔφασαν δὲ τῶν οἵωνπερ αὐτὸς ὄντων εἶ- 16
ναι καινῶν δεῖσθαι πραγμάτων, οὐδὲ μεταστάσεως· ὑπάρχειν μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δήμου αὐτῷ μὲν τῶν τε ἡλικιωτῶν πλέον ἔχειν τῶν τε πρεσβυτέρων μὴ ἐλαττοῦσθαι, τοῖς δ' αὐτοῦ ἐχθροῖς τοιούτοις δοκεῖν εἶναι οἵοιςπερ πρότερον, ὕστερον δὲ δυνασθεῖσιν ἀπολλύναι τοὺς βελτίστους, αὐτοὺς δὲ μόνους λειφθέντας δι' αὐτὸ

οἵονπερ αὐτὸν ὄντας; Schneid. revocavit vulg. τῶν οἵωνπερ αὐτὸς ὄντων, sed praeferebat τὸν οἷόνπερ αὐτὸν ὄντα coll. II, 3, 25.; εἶναι addidit ex B. Dind. II. III. — μὲν post ὑπάρχειν delevit Dind. II. III. cum Vict. — αὐτῷ pro ἑαυτῷ restituit Schneid. — C. E. om. τε ante ἡλικιωτῶν. — τῶν τε πρεσβ. pro καὶ τῶν πρεσβ. dedit Dind. II. III. ex B. C. D. E. Y. — Vulg. τοιοῦτος — οἷος correxit Morus. — Weisk. e Wolfii coniectura πρότερον, δυνασθεῖσιν — βελτίστους, ὕστερον δὲ αὐτοὺς μόνους; Schneid. cum Reizio πρότερον, ὕστερον δὲ delenda censet.

qua tandem ratione fiat, ut quis populi beneficio (sic Leoncl.) aequalibus sit superior, grandioribus natu non inferior? Itaque apparet ἐκ τοῦ δήμου non cum ὑπάρχειν iungendum esse, sed cum verbis τῶν — ἡλικιωτῶν — τῶν πρεσβυτέρων. Sententia enim haec est: contigisse ei (i. e. talibus eum uti ingenii facultatibus), ut ex populo (sive populi) et aequalibus superior et maioribus natu non inferior esset. De hoc usu praepositionis ἐκ vix est quod relegemus ad Kühner. gr. schol. §. 288, 2, 3. b. Verborum αὐτῷ μὲν collocatio nihil habet offensionis, immo αὐτῷ, in quo vocabulo maxima vis est, sic apte positum videtur; μὲν autem post ὑπάρχειν revocavi. Fortasse Xenophon sententiam ita exorsus est in mente habens alterum enuntiationis membrum sic conformatum: ἀλλ' οὐχ ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῦ ἐχθροῖς. Quum vero αὐτῷ μὲν mox intulisset, mutata structurae ratione, alterum enuntiatum incepit per τοῖς δ' — ἐχθροῖς. V. ad Oecon. IV, 17. Ages. V, 6., maxime ad Hier. III, 7. Kühner. ad Comment. I, 1, 1. Saupp. ad Comment. I, 2, 2. Si autem alterutrum μὲν h. l. ferri non posset, posterius potius eiiciendum censerem, quod interpolari poterat propter desideratam concinnitatem, quam in μὲν — δὲ particularum collocatione saepissime negligi notum est. V. ad Hier. I, 9. et III, 8.

τοῖς δ' αὐτοῦ ἐχθροῖς] Referendum ad ὑπάρχειν, ex quo repetendum est tale quid: οὐκ ἄλλο τι λοιπὸν εἶναι ἤ.

οἵοιςπερ πρότερον] Plebis sententia haec est: Alcibiades virtutibus suis potentiam sibi conciliat; eius adversariis nihil reliquum est, nisi tales videri, quales antea, i.e. specie quadam virtutis fallere cives, quum omnium virtutum re vera expertes sint.

δυνασθεῖσιν] i.e. quoniam possent, sive quoniam potentiam in civitate adeptiessent. De forma ἐδυνάσθην v. Bornemannum ad Cyrop. I, 1, 5. ed. Goth.

αὐτοὺς — λειφθέντας]

τοῦτο ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι ἑτέροις βελ-
17 τίοσιν οὐκ εἶχον χρῆσθαι· οἱ δέ, ὅτι τῶν παροιχομέ-
νων αὐτοῖς κακῶν μόνος αἴτιος εἴη, τῶν τε φοβερῶν
ὄντων τῇ πόλει γενέσθαι μόνος κινδυνεύσαι ἡγεμὼν
18 καταστῆναι. Ἀλκιβιάδης δὲ πρὸς τὴν γῆν ὁρμισθεὶς
ἀπέβαινε μὲν οὐκ εὐθέως, φοβούμενος τοὺς ἐχθρούς·
ἐπαναστὰς δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐσκόπει τοὺς
19 αὐτοῦ ἐπιτηδείους, εἰ παρείησαν. Κατιδὼν δὲ Εὐρυ-
πτόλεμον τὸν Πεισιάνακτος, αὐτοῦ δὲ ἀνεψιόν, καὶ
τοὺς ἄλλους οἰκείους καὶ τοὺς φίλους μετ' αὐτῶν,
τότε ἀποβὰς ἀναβαίνει εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν παρε-
20 σκευασμένων, εἴ τις ἅπτοιτο, μὴ ἐπιτρέπειν. Ἐν δὲ τῇ
βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπολογησάμενος, ὡς οὐκ ἠσε-
βήκει, εἰπὼν δὲ, ὡς ἠδίκηται, λεχθέντων δὲ καὶ ἄλλων
τοιούτων, καὶ οὐδενὸς ἀντειπόντος διὰ τὸ μὴ ἀνα-
σχέσθαι ἂν τὴν ἐκκλησίαν, ἀναῤῥηθεὶς ἁπάντων ἡγε-
μὼν αὐτοκράτωρ, ὡς οἷός τε ὢν σῶσαι τὴν προτέραν
τῆς πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν τὰ μυστήρια τῶν
Ἀθηναίων κατὰ θάλατταν ἀγόντων διὰ τὸν πόλεμον,
κατὰ γῆν ἐποίησεν ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἅπαν-
21 τας· μετὰ δὲ ταῦτα κατελέξατο στρατιάν, ὁπλίτας μὲν
πεντακοσίους καὶ χιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντήκοντα καὶ
Ol. 93,2. ἑκατόν, ναῦς δ' ἑκατόν. Καὶ μετὰ τὸν κατάπλουν τρίτῳ
μηνὶ ἀνήχθη ἐπ' Ἄνδρον ἀφεστηκυῖαν τῶν Ἀθηναίων,
καὶ μετ' αὐτοῦ Ἀριστοκράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ Λευ-

§. 17. Edd. vett. *κινδυνεῦσαι.*

§. 19. B. C. D. Y. *αὐτοῦ δέ*; *αὐτοῦ* Vict.; ante Dind. II. scribebatur *ἑαυτοῦ.*

§. 21. Cum Clintonio (Fast. Hell. 407.) Sievers. (Comm. hist. p. 82.) scribendum censet *τετάρτῳ μηνί.* — Ante Schneid. scri-

Antea erant dativi. De utroque casu coniuncto v. Kühner. gr. max. §. 648. b. sub finem.

§. 17. *τῶν τε φοβερῶν ὄντων τῇ πόλει γενέσθαι*] earum rerum, quae ne civitati acciderent timebatur. Cf. Hier. VI, 15: *φοβερὸς δὲ, μὴ ἀνήκεστόν τι ποιήσῃ*, ubi v. adn. V. Kühner. gr. schol. §. 329. adn. 4. Buttm. gr. §. 152, 7. d. Rost. gr. schol. § 184, 3.

ἡγεμών] i. e. auctor. Cf. Cyrop. I, 2, 7. 5, 12: *πόνους δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε.* Cf. Comment. III, 2, 3.

§. 20. *σῶσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν*] quasi adhuc in discrimine, non iam amissa fuisset potentia. Licet etiam duas sententias in unam confufas agnoscere: *σῶσαι τὴν πόλιν* et *ἀποκαταστῆσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν.*

πρότερον μέν] Ex quo De-

κολοφίδου συνεπέμφθησαν ᾑρημένοι κατὰ γῆν στρατηγοί. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀπεβίβασε τὸ στράτευμα τῆς Ἀν- 22
δρίας χώρας εἰς Γαύρειον· ἐκβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀνδρίους ἐτρέψαντο καὶ κατέκλεισαν εἰς τὴν πόλιν καί τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλοὺς καὶ τοὺς Λάκωνας, οἳ αὐτόθι ἦσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ τρόπαιόν τε ἔστησε 23
καὶ μείνας αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας ἔπλευσεν εἰς Σάμον κἀκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Lacedaemonii interim Persarum opibus adiuti ad bellum Lysandro duce se instruebant, classe ad Ephesum subducta. Iam quum Alcibiades Notium profectus a navibus discessisset, Antiochi temeritate Athenienses infelici pugna quindecim naves amiserunt. Id quum Alcibiadis culpae domi tribuerent, in eius locum suffectus est Conon.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρότερον τούτων οὐ πολ- 1
λῷ χρόνῳ, Κρατησιππίδᾳ τῆς ναυαρχίας παρεληλυθυίας, Λύσανδρον ἐξέπεμψαν ναύαρχον. Ὁ δὲ ἀφικόμενος εἰς Ῥόδον καὶ ναῦς ἐκεῖθεν λαβὼν εἰς Κῶ

bebatur *Λευκοροφείδου*; *Λευκολοφίδου* est in B. F. — E. om. *οἱ ᾑρημένοι*; *οἱ* omisi cum B. C. Vict.

§. 22. *καὶ* ante *τοὺς Λακ.* om. A. edd. vett.

Cap. V. §. 1. A. B. *ναυμαχίας* pro *ναυαρχίας*. — Marg. Leoncl. *Κῶν*.

celia a Lacedaemoniis occupata tenebatur.

§. 21. *τρίτῳ μηνί*] Mense Septembri. Sed mysteria quae Alcibiades terra deducenda suscepit Eleusina die vicesimo Boedromionis mensis, i. e. Octobris die decimo, agebantur. Commoratus igitur esse Athenis ille prope quattuor menses videtur. Cf. adn. ad §. 7. V. Clinton. l. d.

ᾑρημένοι] Quotannis deni praetores ab Atheniensibus creabantur, qui classibus et exercitibus praeessent. Tum autem, auctore Diodoro XIII, 72., reliqui copiarum pedestrium duces Athenis remanebant cum Agide bellum gesturi, duo, Aristocrates et Adimantus, cum Alcibiade emissi sunt. Hanc ob causam, suadente Hertlinio, articulum *οἱ* ante *ᾑρημένοι* delevi.

Cap. V. §. 1. *πρότερον τούτων*] Aequinoctio auctu-

καὶ Μίλητον ἔπλευσεν, ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἔφεσον, καὶ ἐκεῖ ἔμεινε ναῦς ἔχων ἑβδομήκοντα, μέχρι οὗ Κῦρος
2 εἰς Σάρδεις ἀφίκετο. Ἐπεὶ δὲ ἧκεν, ἀνέβη πρὸς αὐτὸν σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος πρέσβεσιν. Ἐνταῦθα δὴ κατά τε τοῦ Τισσαφέρνους ἔλεγον ἃ πεποιηκὼς εἴη, αὐτοῦ τε Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς
3 τὸν πόλεμον γενέσθαι. Κῦρος δὲ τόν τε πατέρα ἔφη ταῦτα ἐπεσταλκέναι καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλ' ἐγνωκέναι, ἀλλὰ πάντα ποιήσειν· ἔχων δὲ ἥκειν τάλαντα πεντακόσια· ἐὰν δὲ ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἰδίοις χρήσεσθαι ἔφη, ἃ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκεν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὸν θρόνον κατακόψειν, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ὄντα ἀργυ-
4 ροῦν καὶ χρυσοῦν. Οἱ δὲ ταῦτ' ἐπῄνουν καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δραχμὴν Ἀττικὴν διδάσκοντες, ὅτι, ἂν οὗτος ὁ μισθὸς γένηται, οἱ τῶν Ἀθηναίων ναῦται ἀπολείψουσι τὰς ναῦς, καὶ μείω χρήματα ἀνα-
5 λώσει. Ὁ δὲ καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς λέγειν, οὐ δυνατὸν δ' εἶναι παρ' ἃ βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ ἄλλα ποιεῖν. Εἶναι δὲ καὶ τὰς συνθήκας οὕτως ἐχούσας,

μέχρι B. Dind. II. III., antea μέχρις.
§. 2. Dind. II. III. ἐπεὶ δ' ἧκεν. — B. Y. marg. Steph. σὺν τοῖς Λακεδαιμονίοις.
§. 3. ἐφ' οὗ Dind. II. III. cum B. C. E. Y. Vict. pro ἐφ' ᾧ.
§. 4. Cast. ἐκέλευσαν pro ἐκέλευον. — ὅτι om. Ald. Iunt. Bryl.
§. 5. Codd. cum edd. ante Steph. ἀπέστειλεν. — Vict. ἂν βούλοιντο.
§. 7. προοφειλόμενον pro προςοφ. ex marg. Leoncl. reposuit Schneid. — καὶ ἔτι μηνὸς προέδωκε om. Vict.; Lennep. ad Phalar. p. 356. corrigit προςέδωκε.

mnali, quo tempore Spartanorum magistratus munus auspicabantur. V. Manso *Sparta*, II. p. 379. Müller. *Dor.* II. p. 125. Sed ναύαρχοι, etsi auctumno cum ceteris magistratibus designabantur, classem tamen suscipere solebant vere. Sic Mindarus (Thucyd. VIII, 85.) Astyocho mense Aprili successit. Hoc autem loco, ut ex verbis πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ intelligitur, narrantur quae ante Alcibiadis reditum et deinceps per annum 407. facta sunt. V. Herbst. l. d. p. 60.

§. 2. ἐκ Λακεδαίμονος] Λακεδαιμονίοις eius esse videtur, qui prohibere voluit, ne quis hos legatos, qui a rege redeunt I, 4, 2., nunc primum Lacedaemone missos putaret.

§. 4. καὶ μείω χρήματα ἀναλώσει] celerius nempe finito bello.

§. 6. ὅτι] introducit orationem rectam. V. ad Oecon. XII, 20. Rost. gr. schol. §. 184. adn. 5. Kühner. gr. schol. §. 329. adn. 3. Buttm. §. 139. G. adn. 4.

§. 9. μηδὲ οἵτινες] Eo vulgata et optimorum librorum

τριάκοντα μνᾶς ἑκάστῃ νηῒ τοῦ μηνὸς διδόναι, ὁπό-
σας ἂν βούλωνται τρέφειν Λακεδαιμόνιοι. Ὁ δὲ Λύ- 6
σανδρος τότε μὲν ἐσιώπησε· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἐπεὶ
αὐτῷ προπιὼν ὁ Κῦρος ἤρετο, τί ἂν μάλιστα χαρί-
ζοιτο ποιῶν, εἶπεν, ὅτι εἰ πρὸς τὸν μισθὸν ἑκάστῳ
ναύτῃ ὀβολὸν προςθείης. Ἐκ δὲ τούτου τέτταρες ὀβο- 7
λοὶ ἦν ὁ μισθός, πρότερον δὲ τριώβολον. Καὶ τόν τε
προοφειλόμενον ἀπέδωκε καὶ ἔτι μηνὸς προέδωκεν,
ὥςτε τὸ στράτευμα πολὺ προθυμότερον εἶναι. Οἱ δὲ 8
Ἀθηναῖοι ἀκούοντες ταῦτα ἀθύμως μὲν εἶχον, ἔπεμ-
πον δὲ πρὸς τὸν Κῦρον πρέσβεις διὰ Τισσαφέρνους.
Ὁ δὲ οὐ προςεδέχετο, δεομένου Τισσαφέρνους καὶ λέ- 9
γοντος, ἅπερ αὐτὸς ἐποίει πεισθεὶς ὑπ᾿ Ἀλκιβιάδου,
σκοπεῖν, ὅπως τῶν Ἑλλήνων μηδὲ οἵτινες ἰσχυροὶ ὦσιν,
ἀλλὰ πάντες ἀσθενεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στασιάζοντες.
Καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος, ἐπεὶ αὐτῷ τὸ ναυτικὸν συν- 10
τέτακτο, ἀνελκύσας τὰς ἐν τῇ Ἐφέσῳ οὔσας ναῦς
ἐνενήκοντα ἡσυχίαν ἦγεν, ἐπισκευάζων καὶ ἀναψύχων
αὐτάς. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀκούσας Θρασύβουλον ἔξω Ἑλ- 11

§. 9. ὅπερ pro ἅπερ mavult Schneid. — Ante Schneid. II. vulg. erat μηδὲν οἵτινες, quod habent A. C. E. F.; B. οἵτινες (om. μηδὲν); D. μηδὲ εἴ τινες; Bryl. Cast. μηδέ τινες; margg. Leoncl. Steph. II. μηδένες, quod recepit Schneid. II.; Dind. I. cum Wolfio μηδένες τινές; μηδὲ οἵτινες, quod est in marg. Steph. I. et in tribus codd., quos Dind. II. suos vocat, dederunt Dind. II. III.

§. 10. συντέτακτο B. D. E.; antea edebatur συνετέτακτο. — οὔσας ναῦς B. C. D. E. Vict. Dind. II. III. pro ναῦς οὔσας. — ἐνενήκοντα B. D. Dind. pro ἐννεν.

§. 11. Dind. III. ἐξ Ἑλληςπόντου, quod idem necessarium videbatur Schneidero.

scripturae ducunt. Dindorfius comparat Plat. Leg. XI. p. 919. D: μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ᾿ ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω μήτ᾿ ἔμπορος μήτε διακονίαν μηδ᾿ ἥντινα κεκτημένος. Praeter hunc alios locos affert Matth. gr. §. 483. b.

§. 10. συντέτακτο] Plusquamperfectum apud Xenophontem haud raro augmento carere docent Bornemannus ad Anab. IV, 5, 15., Poppo ad Cyrop. III, 2, 24., Sauppius ad Comment. I, 2, 64. Infra II, 2, 11. ἐπιλελοίπει, excepto B, omnes praebent codices. I, 6, 38. ipse Dindorfius servavit ἀποδεδράκεσαν, IV, 1, 3. ἀναβεβήκει.

§. 11. ἔξω] Infra I, 6, 20: ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος. IV, 8, 28: ἀπέπλει ἔξω τοῦ Ἑλληςπόντου. Anab. V, 1, 15: ἀποδρὰς ᾤχετο ἔξω τοῦ πόντου. 7, 15: οἴχεσθαι ἔξω τοῦ πόντου, et alia, quae vulgatam scripturam tuentur, in Sturz. lex. Xen. Pertinent haec ad eum usum, quo ποῦ et ποῖ, οὗ et οἷ inter se commutantur, de quo v. ad II, 3, 54.

λησπόντου ἥκοντα τειχίζειν Φώκαιαν διέπλευσε πρὸς αὐτόν, καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἀντίοχον τὸν αὐτοῦ κυβερνήτην, ἐπιστείλας μὴ ἐπιπλεῖν ἐπὶ τὰς Λυ-
12 σάνδρου ναῦς. Ὁ δὲ Ἀντίοχος τῇ τε αὐτοῦ νηῒ καὶ ἄλλῃ ἐκ Νοτίου εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων εἰσπλεύσας παρ' αὐτὰς τὰς πρῴρας τῶν Λυσάνδρου νεῶν
13 παρέπλει. Ὁ δὲ Λύσανδρος τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγας τῶν νεῶν καθελκύσας ἐδίωκεν αὐτόν, ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν πλείοσι ναυσί, τότε δὴ καὶ πάσας ξυντάξας ἐπέπλει. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ Νοτίου καθελκύσαντες τὰς λοιπὰς τριή-
14 ρεις ἀνήχθησαν, ὡς ἕκαστος ἤνοιξεν. Ἐκ τούτου δ' ἐναυμάχησαν οἱ μὲν ἐν τάξει, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διεσπαρμέναις ταῖς ναυσί, μέχρι οὗ ἔφυγον ἀπολέσαντες πεντεκαίδεκα τριήρεις. Τῶν δὲ ἀνδρῶν οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν. Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς ἀναλαβὼν καὶ τρόπαιον στήσας ἐπὶ τοῦ Νοτίου διέπλευσεν εἰς Ἔφεσον, οἱ δ' Ἀθηναῖοι εἰς Σάμον.
15 Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης ἐλθὼν εἰς Σάμον ἀνήχθη

Krüger. Dion. Halic. p. 342. *περιτειχίζειν* legendum censet, quod probat Sievers. Comm. hist. p. 84.

§. 13. Iunt. *ἁπάσας*.

§. 14. *μέχρι* B. Dind. II. III. pro *μέχρις*.

§. 15. *εἴ τι* pro *εἴ τις* maluit Köppen. — *ἐπειδὴ* B. D. Dind. III. pro *ἐπεί*. — Weiskius scribendum censuit *Τηΐους*, Sievers.

τειχίζειν] Phocaeam ad Lacedaemonios descivisse significare videtur Thucyd. VIII, 31., eamque posthac in Spartanorum ditione fuisse inde patet, quod post pugnam ad Arginusas factam pars eorum eo confugisse refertur infra I, 6, 34. Praeterea Thrasybul. exercitu suo abusum esse, ut non magni momenti urbem communiret, non admodum probabile videtur; nec perspicitur, cur Alcibiades operis spectator esse voluerit, classis imperio Antiochi temeritati relicto. Contra, si Phocaea oppugnata fuerit, commode auxilia adduxerit. Haec Krügerus l. d., cui assentior. *τειχίζειν* nusquam est circumvallare, oppugnare.

§. 13. *καὶ πάσας*] Morus propter *καί*, ut videtur, emendat *αὐτὸς πάσας*, quod valde placet Schneidero, quanquam notissimum est *καὶ* particulam saepe vim adverbiorum et adiectivorum quorundam, velut *μάλα, πάνυ, πᾶς, πολύς*, intendere atque augere. V. ad Oecon. II, 3. Herbst. ad Comment. I, 3, 13. Symp. II, 25.

ἤνοιξεν] De hoc verbo v. adn. ad I, 1, 2.

§. 15. *εἴ τις*] *wenn man.* V. infra II, 2, 16. Kühner. gr. max. §. 633, 2.

Ἠϊόνα] Diodorus XIII, 76. Eïona, Thraciae oppidum, non memorat a Lacedaemoniis captum, memorat vero praeter Delphi-

ταῖς ναυσὶν ἁπάσαις ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων καὶ
πρὸ τοῦ στόματος παρέταξεν, εἴ τις βούλοιτο ναυμα-
χεῖν. Ἐπειδὴ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἀντανήγαγε διὰ τὸ
πολλαῖς ναυσὶν ἐλαττοῦσθαι, ἀπέπλευσεν εἰς Σάμον.
Λακεδαιμόνιοι δὲ ὀλίγῳ ὕστερον αἱροῦσι Δελφίνιον
καὶ Ἠϊόνα. Οἱ δὲ ἐν οἴκῳ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἠγγέλθη 16
ἡ ναυμαχία, χαλεπῶς εἶχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ οἰόμενοι δι'
ἀμέλειάν τε καὶ ἀκράτειαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς καὶ
στρατηγοὺς εἵλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδον-
τα, Λέοντα, Περικλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτην,
Ἀρχέστρατον, Πρωτόμαχον, Θράσυλλον, Ἀριστογένην.
Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν πονήρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ φε- 17
ρόμενος, λαβὼν τριήρη μίαν ἀπέπλευσεν εἰς Χεῤῥό-
νησον εἰς τὰ ἑαυτοῦ τείχη. Μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων 18
ἐκ τῆς Ἄνδρου ξὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι, ψηφισα-
μένων Ἀθηναίων, εἰς Σάμον ἔπλευσεν ἐπὶ τὸ ναυτι-
κόν. Ἀντὶ δὲ Κόνωνος εἰς Ἄνδρον ἔπεμψαν Φανοσθένην
τέτταρας ναῦς ἔχοντα. Οὗτος περιτυχὼν δυοῖν τριή- 19
ροιν Θουρίαιν ἔλαβεν αὐτοῖς ἀνδράσι· καὶ τοὺς μὲν

Comm. hist. p. 82 seq. *Τεΐον*, Krüger. Dion. Halic. p. 333. *Τέων* pro *Ἠϊόνα*.

§. 16. B. C. (om. *ἡ*) *ναυμαχία*.

§. 18. A. edd. ante Cast. *Ἀντάνδρου*. — A. C. D. E. *Φανοσθένη*.

§. 19. *περιτυχών* B. Y. Vict. Steph. Leoncl. Wells. seqq. edd. pro *περιελθών*.

nium Teiorum urbem et Methymnam.

§. 16. *ἐπειδὴ ἠγγέλθη ἡ ναυμαχία*] Plutarcho Alc. 36. auctore, statim post proelium Thrasybulus quidam, Thrasonis filius, Alcibiadi adversarius, homo (praeterquam quod infra etiam V, 1, 26. commemoratur) alioquin ignotus, Athenas properat, omnia in maius extollit, atque efficit, ut ei imperium abrogetur. Sievers. Comm. hist. p. 26. Hinrichs. de Theramenis, Critiae et Thrasybuli rebus et ingenio comment. p. 12 seq. et p. 55 seq.

ἀκράτειαν] Plutarch. Alc. 36: *παραδιδοὺς τὴν στρατηγίαν ἀνθρώποις ἐκ πότων καὶ ναυτικῆς σπερμολογίας δυναμένοις παρ' αὐτῷ μέγιστον, ὅπως αὐτὸς ἐπ' ἀδείας χρηματίζηται περιπλέων καὶ ἀκολασταίνῃ μεθυσκόμενος καὶ συνὼν ἑταίραις Ἀβυδηναῖς καὶ Ἰωνίσιν.*

Λέοντα] Interpretes consentiunt hic et infra 6, 16. scribendum esse *Λυσίαν*, quod nomen reperitur 6, 30. 7, 1., Diodor. XIII, 101. et 74., nisi quod postremo loco librorum errore *Λυσανίαν* scriptum est. V. Sievers. Comm. hist. p. 86.

§. 17. *εἰς τὰ ἑαυτοῦ τείχη*] Quod castellum prope abfuit a Bysanthe, oppido Thraciae ad Propontidem sito, auctore Plutarcho l. c. Pactyen cum Diodoro XIII, 74. nominat Nepos Alc. 7.

§. 18. *ἐπὶ τὸ ναυτικόν*]

αἰχμαλώτους ἅπαντας ἔδησαν Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν Δωριέα, ὄντα μὲν Ῥόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ῥόδου ὑπὸ Ἀθηναίων κατεψηφισμένων αὐτοῦ θάνατον καὶ τῶν ἐκείνου συγγενῶν, πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς, ἐλεήσαντες ἀφεῖσαν οὐδὲ χρή-
20 ματα πραξάμενοι. Κόνων δ' ἐπεὶ εἰς τὴν Σάμον ἀφίκετο καὶ τὸ ναυτικὸν κατέλαβεν ἀθύμως ἔχον, ξυμπληρώσας τριήρεις ἑβδομήκοντα ἀντὶ τῶν προτέρων, οὐσῶν πλέον ἢ ἑκατόν, καὶ ταύταις ἀναγόμενος μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, ἄλλοτε ἄλλῃ ἀποβαίνων τῆς
21 τῶν πολεμίων χώρας ἐλῄζετο. (Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι εἰς Σικελίαν στρατεύσαντες εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τριήρεσι καὶ πεζῆς στρατιᾶς δώδεκα μυριάσιν εἷλον Ἀκράγαντα λιμῷ, μάχῃ μὲν ἡττηθέντες, προςκαθεζόμενοι δὲ ἑπτὰ μῆνας.)

ἀφεῖσαν A. C. D. E. Ald. Steph. II. Dind. II. III.; B Iunt. Steph. I. Leoncl. ἀφῆσαν; Wells. Mor. Schneid. Weisk. Schaef. Dind. I. ἀφῆκαν.

ad imperium classis suscipiendum, ut videmus ex Diodoro XIII, 74.

§. 19. Δωριέα] De hoc v. ad I, 1, 2.

ἐξ Ἀθηνῶν] Hoc quid sibi velit, miratur Brücknerus (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 50.), et mirum sane est Dorieum Rhodium dici exsulare Athenis, quum non credibile sit hunc celeberrimum Atheniensium adversarium ab his unquam civitate fuisse donatum, nisi forte liceat haec verba ita accipere, ut Dorieum et Atheniensis et Rhodiae civitatis hostem ab Atheniensibus esse iudicatum significent.

πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς] Civitate donatus erat a Thuriis. αὐτοῖς igitur referendum est ad αἰχμαλώτους.

§. 20. ἀθύμως ἔχον] V. §. 8.

§. 21. Καὶ ὁ ἐνιαυτός] Haec paragraphus errorem continet. Auctore enim Diodoro XIII, 91. Agrigentum captum est ab Hamilcare μικρὸν πρὸ τῆς χειμερινῆς τροπῆς olymp. 93, 3. sive belli Peloponnesiaci anno sexto et vicesimo. Hoc autem loco significandus erat finis anni quinti et vicesimi; quam ob causam hanc sectionem seclusi. Cf. II, 2, 24. V. Sievers. Comm. hist. p. 91. Praef. p. XXVIII seq.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Lysandro successor missus Callicratidas. Simultas inter utrumque. A Cyro quum huic non statim pecunia numeraretur, e Mileto et Chio accepit unde stipendia suis daret. Hinc statim Methymnam expugnavit et inde Cononem ad Mytilenen obsedit. Quod quum perlatum esset Athenas, magnam classem Athenienses ei miserunt subsidio. Cum hac reliquisque Atheniensium copiis Callicratidas congressus ad Arginusas ipse in mari periit, naves autem eius aut demersae aut captae. Eteonicus tamen callide cum reliquis elapsus est.

Τῷ δ᾽ ἐπιόντι ἔτει (ᾧ ἥ τε σελήνη ἐξέλιπεν ἑσπέ- 1
ρας καὶ ὁ παλαιὸς τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς ἐν Ἀθήναις B.P.a.26.
ἐνεπρήσθη, Πιτύα μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δὲ Καλ-
λίου Ἀθήνησιν), οἱ Λακεδαιμόνιοι, τῷ Λυσάνδρῳ παρε-
ληλυθότος ἤδη τοῦ χρόνου (καὶ τῷ πολέμῳ τεττά-
ρων καὶ εἴκοσιν ἐτῶν), ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλ-

Cap. VI. §. 1. Pro *Πίτιος* cum Steph. Schneid. ex II, 3, 10. rescripsit *Πιτύου*, Dind. II. III. *Πιτύα*.

Cap. VI. §. 1. *Τῷ δ᾽ ἐπιόντι ἔτει*] Is est annus 406. a. Chr. sive ol. 93, 2—3., quo lunae eclipsis erat die 15. sive 16. mensis Aprilis. Atque alibi quoque a Thucydide (IV, 52.) et a Xenophonte (IV, 3, 10. et II, 3, 4, ubi v. adn.) solis vel lunae eclipsis commemoratur, sed h. l. eam ad nullum anni tempus referri Brücknero (Progr. Suidnic. 1838. p. 11.) iure movet suspicionem. In sequentibus autem verbis manifeste erravit interpolator. Namque Erechtheum, quod, ut distinguatur a Parthenone, quod erat recentioris temporis, *παλαιὸς νεὼς* dicitur, a Persis paullo ante pugnam Salaminiam conflagratum (Herod. VIII, 53 seq.) neque, ut colligitur ex inscriptione quadam (Boeckh. C. I. no. 160. p. 264.), ol. 93, 2. plane restitutum erat. O. Müllerus (Minerv. Pol. p. 19 seq.) callide opinatur grammaticum, quum legisset archonte Callia sive Callida Minervae templum combustum esse, hoc factum, quod ol. 75, 1. accidit, male retulisse ad Calliam, qui archon erat ol. 93, 3. Aliter quidem de hac re sentit Boeckhius l. d., sed idem verba *καὶ — ἐνεπρήσθη* interpolatori tribuit. Magistratus quidem hic recte notantur, perperam vero additur belli praeterlapsos esse 24 annos pro 25. Unde id certe coniicere licet, magistratuum notationes non ab eodem profectas esse, a quo belli annorum notae sunt interpolatae.

ἔπεμψαν — Καλλικρατίδαν] Hoc factum est vere, non auctumno, ut contendit

2 λικρατίδαν. Ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς,
ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλαττοκράτωρ τε παρα-
δοίη καὶ ναυμαχίᾳ νενικηκώς. Ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν
ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀριστερᾷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὗ
ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ τὰς ναῦς
3 παραδοῦναι, καὶ ὁμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν. Οὐ φα-
μένου δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυπραγμονεῖν, ἄλλου ἄρχον-
τος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας πρὸς αἷς παρὰ Λυσάν-
δρου ἔλαβε ναυσὶ προςεπλήρωσεν ἐκ Χίου καὶ Ῥό-
δου καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων πεντήκοντα ναῦς.
Ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τετταράκοντα καὶ
ἑκατόν, παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολε-
4 μίοις. Καταμαθὼν δὲ ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων κα-
ταστασιαζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων,
ἀλλὰ καὶ διαθροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαι-
μόνιοι μέγιστα παραπίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς
ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτηδείων γινομένων καὶ ἄρτι
ξυνιέντων τὰ ναυτικὰ καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ
γινωσκόντων, ἀπείρους δὴ θαλάττης πέμποντες καὶ
ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ κινδυνεύοιέν τι παθεῖν διὰ τοῦτο,
ἐκ τούτου δὲ ὁ Καλλικρατίδας ξυγκαλέσας τοὺς Λα-
κεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε.
5 Ἐμοὶ ἀρκεῖ οἴκοι μένειν, καὶ εἴτε Λύσανδρος εἴτε
ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶ-

§. 2. *τὰς ναῦς παραδοῦναι* dedi ex B. pro *παραδ. τ. ν.*

§. 4. Pro *ἀνεπιτηδείων γινομένων* Iacobs. ad Athen. p. 21., Schneid. II. et Dind. scribunt *ἀντ' ἐπιτηδείων γενομένων*, iidem deinceps om. *οὐ* ante *γινωσκόντων* et dant *ἀπείρους δὴ* pro vulg. *ἀπ. δέ*, sed Dind. III. *ἀπείρους τε*; est quidem *γενομένων* in D, sed *γινομένων* in C. E, unde hoc rescripsi (v. Poppo Anab. p. XLIII. Saupp. ad Comment. I, 2, 53. Kühner. Exc. I. ad Comment. p. 481 seqq. et ad Anab. II, 2, 1. in var. script.), praesertim quum B. *γινωσκόντων* habeat, quod item reposui; Steph. coni. *καὶ ὅτι κινδ.*, quod recepit Wells.; Weisk. *καὶ κινδ.* et antea *ἀπείρους θαλάττης*; B. *κινδυνεύσειεν.*

Haackius p. 16. V. supra adn. ad 5, 1.

§. 4. *ὑπὸ τῶν — καταστασιαζόμενος*] Lysandri amicos sibi adversari. STURZ. Germanice vertas: *daſs die Anhänger des Lysandros Parteiungen gegen ihn bildeten.*

ἀνεπιτηδείων γινομένων] Peterus (Comm. crit. p. 28 seq.) hunc locum optime sic interpretatus est: „Lacedaemonios maximopere decipi classis praefectos saepe commutando sic, ut creentur (*γινομένων*) qui minus idonei sint et rem militarem modo recens perdiscant et hominibus quomodo utendum sit nesciant, ita igitur (*ἀπείρους δή*) quod mittant rei maritimae

ναι, οὐ κωλύω τὰ κατ' ἐμέ· ἐγὼ δ' ὑπὸ τῆς πόλεως
ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς οὐκ ἔχω, τί ἄλλο ποιῶ ἢ τὰ
κελευόμενα, ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστα. Ὑμεῖς δὲ πρὸς
ἃ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται,
ἴστε γὰρ αὐτὰ ὥςπερ καὶ ἐγώ, συμβουλεύετε τὰ ἄρι-
στα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν
ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν ἐροῦντα τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε.

Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν ἢ τοῖς 6
οἴκοι πείθεσθαι ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἥκει, ἐλθὼν παρὰ Κῦ-
ρον ᾔτει μισθὸν τοῖς ναύταις· ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε δύο 7
ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀνα-
βολῇ καὶ ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν, ὀργισθεὶς
καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρ-
βάρους κολακεύουσιν ἕνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἢν
σωθῇ οἴκαδε, κατά γε τὸ αὐτῷ δυνατὸν διαλλάξειν
Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν εἰς Μί-
λητον· κἀκεῖθεν πέμψας τριήρεις εἰς Λακεδαίμονα ἐπὶ 8
χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων τάδε εἶπεν.

Ἐμοὶ μέν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι
πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς
τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα
κακὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. Δεῖ δὲ ὑμᾶς ἐξηγεῖ- 9
σθαι τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, ὅπως ἂν τάχιστά τε καὶ
μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λα-

§. 5. Dind. cum Vict. Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ. — Ante Dind. II. legebatur ὡς ἐπί, sed ὡς abest in codd. — ξυμβουλεύετε dederunt ex emendatione Stephani Wells. Weisk. Schneid. II. Dind. pro συμβουλεύω, quod est in codd.; pro ξυμβ. scripsi συμβ. cum codd. — Vulg. ἐροῦντας, pro quo Bryl. Cast. dant ὁρῶντας, correxerunt Weisk. et Schneid. ex coniectura Stephani cum B. D.

§. 7. B. ἐπὶ ταῖς θήραις pro ἐπὶ τὰς θύρας. — C. E. Y. κατά τε τὸ αὐτῷ; etiam in edd. ante Morum est τε, quod Leoncl. Wells. plane om.

§. 9. Dind. II. III. δεῖ δ' ὑμᾶς. — Marg. Steph. οἱ Λακεδαιμόνιοι; B. om. ἐκ.

imperitos et eis qui illic sint ignotos, eos periculum adducere, ne idcirco aliquid detrimenti capiant." De part. δή v. Hartung. Part. I. p. 261.

§. 5. τὰ κατ' ἐμέ] Hertlinius (Progr. Werth. 1841. p. 9.) ex constanti usu postulat τὸ κατ' ἐμέ, quod mihi quoque reponendum videtur. V. Kühner. gr. max. §. 557. adn. 4. Matth. §. 283. Poppo ad Thucyd. II, 11.

ἐπὶ τὰς ναῦς] ὡς, si unus tantum ex melioribus codicibus haberet, recepissem. V. Kühner. gr. max. §. 604. adn. Buttmann. gr. §. 149, 1.

πρὸς ἅ] i. e. habita ratione eorum, in quibus

κεδαίμονος ἥκωσιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας,
ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρῳ ἀποδοὺς
10 ὡς περιττὰ ὄντα οἴχεται· Κῦρος δέ, ἐλθόντος ἐμοῦ
ἐπ᾽ αὐτόν, ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι, ἐγὼ δὲ ἐπὶ
τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἠδυνάμην ἐμαυτὸν πεῖ-
11 σαι. Ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν ἀντὶ τῶν ξυμβάντων ἡμῖν
ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖνα προςδεχώμεθα, χά-
ριν ἀξίαν ἀποδώσειν. Ἀλλὰ ξὺν τοῖς θεοῖς δείξωμεν
τοῖς βαρβάροις, ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνους θαυμάζειν
δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι.
12 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ καὶ μά-
λιστα οἱ αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι, δεδιότες εἰςηγοῦν-
το πόρον χρημάτων καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. Λα-
βὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος καὶ ἐκ Χίου πενταδραχμίαν ἑκά-
στῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος ἔπλευσε τῆς Λέσβου
13 ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὖσαν. Οὐ βουλομένων δὲ
τῶν Μηθυμναίων προςχωρεῖν, ἀλλ᾽ ἐμφρούρων ὄντων
Ἀθηναίων, καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων ἀττικιζόντων,
14 προςβαλὼν αἱρεῖ τὴν πόλιν κατὰ κράτος. Τὰ μὲν οὖν
χρήματα πάντα διήρπαζον οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀν-
δράποδα πάντα ξυνήθροισεν ὁ Καλλικρατίδας εἰς τὴν

§. 11. Dind. II. III. δ᾽ ὑμῖν. — ξυμβάντων ὑμῖν A. C. D. E. Ald. Iunt. Steph. I. Leoncl. — D. om. ἀγαθῶν. — Cast. δείξομεν.
§. 12. B. ἀντιοῦσθαι et om. ἐκεῖνος.
§. 14. πάντα om. D. — B. διήρπασαν. — A. E. αὐτοῦ (om. γε) ἄρχοντος; αὐτοῦ etiam C.; edd. vett. ante Steph. αὐτοῦ. — τὸ κείνου, quod est in codd. et edd. ante Schneid., quocum Dind.

equidem magno studio versor et civitas nostra incusatur.

§. 13. τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων] Item Thucyd. VI, 39. Similia III, 28. οἱ ἐν τοῖς πράγμασι. Idem sunt qui infra IV, 4, 5. dicuntur οἱ ἐν δυνάμει ὄντες, i. e. qui rempublicam moderantur. V. Krüger. ad Dion. Hal. 269 seq.

§. 15. τοὺς δέ] Haec ab interpretibus multum vexata quomodo sint intelligenda, bene exponit Peterus (p. 31.), ἐξανδραποδίζειν est: cives urbis captae in servitutem redigere agro simul bonisque publicatis. Id quod olim Athenienses in Aeginetas, Melios, Scionaeos aliosque (v. II, 3, 10. Thucyd. V, 116. I, 14. V, 32, 3.) fecerant et fecit (cf. supra 5, 20.) nunc quoque Conon, reprehendit Callicratidas seque non facturum affirmat §. 14. Athenienses scilicet, quos cepit Methymna expugnata, quia, si hoc non fecisset, mox denuo contra ipsum arma laturi fuissent, una cum iis, qui iam in urbe nondum capta servi fuerant (τὰ ἀνδράποδα τὰ δοῦλα), venum dedit, cives autem Methymnaeos liberos dimisit. De verbo ἀνδραποδίζειν compara II, 1, 15. 2, 14.

ἀγοράν, καί, κελευόντων τῶν ξυμμάχων ἀποδόσθαι καὶ
τοὺς Μηθυμναίους, οὐκ ἔφη ἑαυτοῦ γε ἄρχοντος οὐ-
δένα Ἑλλήνων εἰς τὸ κείνου δυνατὸν ἀνδραποδισθῆ-
ναι. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀφῆκε, τοὺς 15
δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ
δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν, ὅτι παύσει
αὐτὸν μοιχῶντα τὴν θάλατταν. Κατιδὼν δὲ αὐτὸν ἀνα-
γόμενον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐδίωκεν ὑποτεμνόμενος τὸν εἰς
Σάμον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγῃ. Κόνων δ' ἔφευγε 16
ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις διὰ τὸ ἐκ πολλῶν πληρω-
μάτων εἰς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας, καὶ
καταφεύγει εἰς Μιτυλήνην τῆς Λέσβου καὶ ξὺν αὐτῷ
τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρα-
τίδας δὲ ξυνεισέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα διώκων ναυσὶν
ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κόνων δὲ ὡς ἔφθη, ὑπὸ 17
τῶν πολεμίων κατακωλυθεὶς ἠναγκάσθη ναυμαχῆσαι
πρὸς τῷ λιμένι καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δ'
ἄνδρες εἰς τὴν γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν,
τετταράκοντα οὔσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλ- 18
λικρατίδας δὲ ἐν τῷ λιμένι ὁρμισάμενος ἐπολιόρκει ἐν-
ταῦθα, τὸν ἔκπλουν ἔχων. Καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψά-

scripsit τὸ ἐκείνου, reposui, v. ad I, 1, 28.; cum Leoncl. et Zeunio Weisk. dedit τοὐκείνου.

§. 15. Suadente Leonclavio Schneid. Dind. I. scripserunt τούς τε. — B. φύγοι.

§. 17. πολεμίων dederunt Port. marg. Leoncl. Wells. Schneid. Weisk. Dind. pro πολιτῶν. — Pro κατακωλυθεὶς Port. marg. Steph. κατακλεισθείς, quod probat Schneid.

16. 20. Ita apparet id quod hac paragrapho narratur de Callicratida non contrarium esse eius verbis antecedenti sectione commemoratis.

μοιχῶντα τὴν θάλατταν] Plutarch. Vol. X. p. 525. ed. R. explicat: *αἰσχρῶς καὶ κρύφα πειρᾶν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν θάλατταν.* Wesseling. ad Diodor. XIII, 77. affert Synesii locum ep. 5: *πυνθάνομαι, Κοττιακὸν ὄνομα — μοιχᾶσθαι πάλιν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ψευδοδιδασκάλους τινὰς ἐφιστάναι.*

§. 16. *Λέων καὶ Ἐρασινίδης*] De Leonte v. supra adn. ad 5, 16. Sed Erasinidis quoque nomen movet dubitationem. Hic una cum Conone in portu Mitylenensi inclusus esse non potuit, quippe qui paullo post interfuerit proelio ad Arginusas §. 29., nisi statuere velimus eum in ea nave effugisse, quae §. 22. hostibus elapsa Athenas pervenisse narratur. Quam ob rem Morus et Schneiderus recte opinari videntur pro illis nominibus vel certe pro nomine Leontis reponendum esse Ἀρχέστρατος, quem cum Conone inclusum fuisse et Mitylenae obiisse ex loco Lysiae p. 701. ed. R. constat. V. Sievers. p. 85.

ξυνεισέπλευσεν] E Diodoro XIII, 79. et Strabone XIII,

μενος τοὺς Μηθυμναίους πανδημεὶ καὶ ἐκ τῆς Χίου
τὸ στράτευμα διεβίβασε· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ
19 ἦλθεν. Ὁ δὲ Κόνων ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ σίτων οὐδαμόθεν ἦν εὐπορῆ-
σαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν καὶ οἱ
Ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα,
καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα πλεούσας δύο ἐπλή-
ρωσε πρὸ ἡμέρας, ἐξ ἁπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους
ἐρέτας ἐκλέξας, καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς κοίλην ναῦν με-
20 ταβιβάσας, καὶ τὰ παραῤῥύματα παραβαλών. Τὴν μὲν
οὖν ἡμέραν οὕτως ἀνεῖχον, εἰς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ
σκότος εἴη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλους εἶναι τοῖς
πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. Πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰςθέ-
μενοι σῖτα μέτρια, ἐπειδὴ ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ
οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο,
ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόν-
21 του ὥρμησεν, ἡ δὲ εἰς τὸ πέλαγος. Τῶν δὲ ἐφορμούν-
των ὡς ἕκαστοι ἤνοιγον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτον-
τες καὶ ἐγειρόμενοι ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες
ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι· εἰςβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν
εἰς τὸ πέλαγος ἀφορμήσασαν καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ δύ-
νοντι κατέλαβον καὶ κρατήσαντες μάχῃ ἀναδησάμενοι

§. 18. *ἐκ τῆς Χίου* ex edd. vett. et codd. Pariss. dedit Dind. II. III. pro *ἐκ Χίου*.

§. 19. B. D. *σῖτον*. — *παραβαλών* pro *παραλαβών*, monentibus Leoncl. et Stephano, scripsit primus Schneid. II.

§. 20. *ἀνεῖχον* pro *ἂν εἶχον* exhibent B. C. D. Vict. Steph. II. marg. Leoncl. Wells. Schneid. II. Dind. — *Πέμπτῃ* B. D. Vict. Dind. II. III. pro *Τῇ πέμπτῃ*. — E. *ἐθέμενοισι*. — A. *καὶ ἐφορμ.*;

p. 917. Schneiderus demonstrat Mitylenen habuisse duos portus, quorum alter interior et sub ipsam urbem sita erat, alter exterior et ab urbe remotior, ambo euripo inter se coniuncti, ita ut neque ex aperto mari et ex portu illo exteriore in portum ad urbem situm neque ex hoc in illum navi pervenire quisquam potuerit nisi per euripum. Callicratidas igitur Cononem persequens eum ingressus in exteriorem portum proelio vincit et arcet, quo minus per euripum in altum mare naviget.

§. 21. *Τῶν δὲ ἐφορμούντων ὡς ἕκαστοι ἤνοιγον*] Male Peterus *ὡς* ad *ἕκαστοι*, non ad verbum *ἤνοιγον* pertinere ait. Cf. I, 1, 3. 5, 13. Nec tamen hoc loco, ut nunc est, *ἤνοιγον* significare potest in altum mare viam sibi aperire, id quod apparet ex sequentibus verbis, maxime ex *ἐβοήθουν*, i. e. accurrerunt, et ex *εἰςβάντες*, sed nihil nisi viam sibi aperire (in terra), i. e. se expedire. Nautae enim, qui coenabant, subito excitati, ut quisque surrexit et se expe-

ἀπῆγον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἀνδράσιν. Ἡ δ' ἐπὶ 22
τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα ναῦς διέφυγε καὶ ἀφικο-
μένη εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διο-
μέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ δώδεκα ναυ-
σὶν ὡρμίσατο εἰς τὸν εὔριπον τῶν Μιτυληναίων. Ὁ 23
δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἐξαίφνης δέκα μὲν
τῶν νεῶν ἔλαβε, Διομέδων δ' ἔφυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ
ἄλλῃ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορ- 24
κίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν
καὶ δέκα εἰςβιβάζοντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαντας,
καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαντες τὰς δέκα
καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις ἀπῆραν. Εἰςέβησαν 25
δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί. Μετὰ ταῦτα ἀνήχθησαν
εἰς Σάμον κἀκεῖθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα· ἤθροι-
σαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα παρὰ τῶν ἄλ-
λων ξυμμάχων εἰςβαίνειν ἀναγκάσαντες ἅπαντας, ὁμοίως
δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὖσαι. Ἐγένοντο δὲ
αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ὁ δὲ Καλ- 26
λικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὖσαν
αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἄρχοντα Ἐτεό-
νικον, ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς ἐδειπνοποι-
εῖτο τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ ἀντίον τῆς Μι-

Wells. ἐφορῶντες. — A. E. edd. vett. ἐξέπλευσεν. — B. D. marg. Steph. Schneid. II. Dind. Ἑλληςπόντου; E. Ἑλληςποντο.

§. 21. Wells. ἐφορώντων. — Ante Dind. II. edebatur ἐφορμήσασαν; Schneid. malebat ὁρμήσασαν.

§. 22. ὁρμίσατο B. D. Schneid. II. Dind. antea ὁρμήσατο.

§. 24. B. marg. Steph. εἰςβιάζοντες. — Vict. ἐν τῇ ἡλικίᾳ. — τὰς ante δέκα addunt A. edd. vett. Weisk. Schneid. II. et Dind. V. adn. ad Oecon. XX, 16.

divit, cursu naves petunt. At vero sic quoque verba negligentius sunt collocata. Exspectamus enim enuntiationem sic compositam: ὡς ἕκαστοι ἐγειρόμενοι ἤνοιγον, ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες — ἀριστοποιούμενοι, καὶ τὰς ἀγκύρας ἀπέκοπτον. Hanc ob causam et quia verbum ἀνοίγειν in terra viam sibi aperire significans alibi non reperitur, a librario corruptum esse puto hunc locum. Scriptor fortasse dicturus erat: Τῶν δὲ ἐφορμούντων ὡς ἕκαστοι ἤνοιγον (in altum mare) ἐδίωκον κτλ. Iam vero, ut intelligeretur, cur nautae non uno impetu mare petiissent, sed singulatim, interseruit haec fere: ἐγειρόμενοι γὰρ καὶ τὰς ἀγκύρας ἀποκόπτοντες ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστοποιούμενοι. Deinde fieri facile potuit, ut immemor initii enuntiationis per anacoluthiam pergeret: εἰςβάντες δὲ ἐδίωκον κτλ. Grammaticus autem hanc anacoluthiam emendaturus omnia pervertit.

§. 26. ταῖς δ' εἴκοσι] De art. ταῖς v. ad I, 18.

27 τυλήνης. Τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι
δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις· αὗται δ' εἰσὶν
28 ἀντίον τῆς Λέσβου. Τῆς δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρὰ
καί τινων αὐτῷ ἐξαγγειλάντων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶεν,
ἀνήγετο περὶ μέσας νύκτας, ὡς ἐξαπιναίως προσπέσοι·
ὕδωρ δ' ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν
τὴν ἀναγωγήν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει
29 ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο εἰς
Ol. 93, 3. τὸ πέλαγος τῷ εὐωνύμῳ παρατεταγμένοι ὧδε. Ἀριστο-
κράτης μὲν τὸ εὐώνυμον ἔχων ἡγεῖτο πεντεκαίδεκα ναυσί,
μετὰ δὲ ταῦτα Διομέδων ἑτέραις πεντεκαίδεκα· ἐπετέ-
τακτο δὲ Ἀριστοκράτει μὲν Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ
Ἐρασινίδης· παρὰ δὲ Διομέδοντα οἱ Σάμιοι δέκα ναυ-
σὶν ἐπὶ μιᾶς τεταγμένοι· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Σάμιος
ὀνόματι Ἱππεύς· ἐχόμεναι δ' αἱ τῶν ταξιάρχων δέκα,
καὶ αὗται ἐπὶ μιᾶς· ἐπὶ δὲ ταύταις αἱ τῶν ναυάρχων
30 τρεῖς, καὶ εἴ τινες ἄλλαι ἦσαν ξυμμαχίδες. Τὸ δὲ δε-
ξιὸν κέρας Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαίδεκα ναυσί· παρὰ
δ' αὐτὸν Θράσυλλος ἑτέραις πεντεκαίδεκα· ἐπετέτακτο
δὲ Πρωτομάχῳ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς, Θρα-
31 σύλλῳ δὲ Ἀριστογένης. Οὕτω δ' ἐτάχθησαν, ἵνα μὴ

§. 27. Vulgo addunt post *αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου* verba *ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μιτυλήνης*; Dind. II. delevit, Dind. III. revocavit quidem verba *ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ*, sed uncinis inclusa; Krüger. (Dion. Hal. p. 307.) eiicit priore loco *ἀντίον τῆς Μιτυλήνης*, posteriore scribit *αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Μιτυλήνης*. — Totam paragraphum om. E.

§. 28. *οἱ* ante *Ἀθην.* Schneid. addidit e B. C.

§. 27. *αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου*] Quae vulgo subsequuntur verba, damnata a Palmerio, Moro, Zeunio, delevi; orta enim sunt sine dubio ex vitio librarii, qui ad postrema antecedentis sectionis verba aberravit. Plane inepte addi *ἀντίον τῆς Μιτυλήνης* in promptu est, sed ea quoque quae antecedunt, *ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ*, ferri non possunt, si quidem *ἐπί* neque est id quod *ἀντικρύς*, neque eam vim habet, ut illa verba significent: opposita e ei Lesbi insulae parti, in qua est Malea promontorium. Si hoc dicere voluit Xenophon, scribendum erat *ἀντίον τῆς Λέσβου τῆς Μαλέας* sive, quoniam altera Lesbi commemoratio prorsus inutilis est, *ἀντίον τῆς Μαλέας ἄκρας*.

§. 28. *ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας*] De tempore, quo proelium ad Arginusas commissum est, accurate disseruit Dindorfius in ed. Berol. p. 286. Adde Boeckh. *Staatshaush. d. Ath.* I, p. 374. ed. II., qui decem et centum illas naves (§. 24.) certe ante ol. 93, 3. armatas esse contendit. Ad praecedens *ἀνέσχεν* intellige *ὁ χειμών*. Schneiderus apposite comparat Theogni-

διέκπλουν διδοῖεν· χεῖρον γὰρ ἔπλεον. Αἱ δὲ τῶν Λα-
κεδαιμονίων ἀντιτεταγμέναι ἦσαν ἅπασαι ἐπὶ μιᾶς ὡς
πρὸς διέκπλουν καὶ περίπλουν παρεσκευασμέναι διὰ τὸ
βέλτιον πλεῖν. Εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας.
Ἕρμων δὲ Μεγαρεύς, ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν, 32
εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι· αἱ
γὰρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλέονες ἦσαν. Καλ-
λικρατίδας δὲ εἶπεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐδὲν μὴ κάκιον
οἰκεῖται, αὐτοῦ ἀποθανόντος, φεύγειν δὲ αἰσχρὸν ἔφη
εἶναι. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολύν, πρῶ- 33
τον μὲν ἀθρόαι, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμέναι. Ἐπεὶ δὲ
Καλλικρατίδας τε, ἐμβαλούσης τῆς νεώς, ἀποπεσὼν εἰς
τὴν θάλατταν ἠφανίσθη, Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ'
αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνίκησαν, ἐντεῦθεν φυγὴ
τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο εἰς Χίον, πλείστων δὲ καὶ
εἰς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν εἰς τὰς Ἀργινού-
σας κατέπλευσαν. Ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων 34
νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν, ἐκτὸς ὀλίγων
τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων, τῶν δὲ Πελοπον-
νησίων Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, πασῶν οὐσῶν δέκα, τῶν

§. 29. ἐπὶ μιᾶς post καὶ αὐταὶ ex codd. solus A habet. — αἱ ante τῶν, monente Steph., inseruit Dind. II. III.

§. 32. Steph. Ἕρμων δὲ καὶ Μεγ. — A. E. edd. vett. ante Steph. ἔχων. — μὴ Schneid. II. in μὲν mutavit, Dind. II. inclusit. — Dind. III. revocavit vulg. οἰκιεῖται, pro quo οἰκεῖται dederunt Schneid. II. Dind. I. II. ex A. et margg. Steph. et Leoncl. — ἔφη εἶναι scripsi cum B. pro εἶναι ἔφη.

dis illud οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς οὔθ' ὕων πάντας ἁνδάνει οὔτ' ἀνέχων.

§. 32. αἱ γὰρ — ἦσαν] Liberius in orationem rectam transitur. Usitatior esset aut infinitivus aut, quoniam per γάρ transitus fit, optativus. Ex εἴησαν, de qua forma v. Poppo ad Anab. I, 1, 5. facile poterat oriri ἦσαν. V. Kühner. gr. schol. §. 345, 3. adn. 1. Buttmann. gr. §. 139, 68. adn. 4. Infra VI, 5, 36.

οἰκεῖται] Sensus futurum tempus postulare videtur. Sed οἰκιεῖται nusquam significat: incoletur sive se habebit. Opinor scriptum fuisse οἰκήσει, unde ortum οἰκεῖται, deinceps οἰκιεῖται. De intransitiva verbi οἰκεῖν significatione cf. Plat. Legg. III, 16. p. 702. A: πῶς ποτ' ἂν πόλις ἄριστα οἰκοίη; Xen. Comment. I, 2, 64., ubi Sauppius cum Bornemanno recte e cod. F. recepit ἢ πόλεις τε καὶ οἶκοι εὖ οἰκοῦσι. Cyrop. VIII, 1, 2: ποῖαι δὲ πόλεις νομίμως ἂν οἰκήσειαν; Cf. infra IV, 8, 5. VII, 5, 5.

§. 33. ἐμβαλούσης τῆς νεώς] Quum ἔμβολον in hostilem navem iniecturus vehementer cum sua navi in illam irrumperet.

§. 34. αὐτοῖς ἀνδράσιν]

35 δ' ἄλλων ξυμμάχων πλείους ἢ ἑξήκοντα. Ἔδοξε δὲ καὶ
τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἑπτὰ μὲν καὶ τετταρά-
κοντα ναυσὶ Θηραμένην τε καὶ Θρασύβουλον, τριη-
ράρχους ὄντας, καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς
καταδεδυκυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους,
ταῖς δ' ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μιτυλήνῃ
ἐφορμούσας. Ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν ἄνεμος καὶ
χειμὼν αὐτοὺς διεκώλυσε μέγας γενόμενος· τρόπαιον δὲ
36 στήσαντες αὐτοῦ ηὐλίζοντο. Τῷ δ' Ἐτεονίκῳ ὁ ὑπη-
ρετικὸς κέλης πάντα ἐξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν.
Ὁ δὲ αὐτὸν πάλιν ἐξέπεμψεν εἰπὼν τοῖς ἐνοῦσι σιω-
πῇ ἐκπλεῖν καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖ-
θις πλεῖν εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους
καὶ βοῶντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν καὶ
37 ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἅπασαι. Καὶ
οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· αὐτὸς δ', ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέ-
πλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγ-
γειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις τὰ χρήματα
σιωπῇ ἐνθεμένους εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν εἰς Χίον,
ἦν δὲ τὸ πνεῦμα οὔριον, καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχί-
38 στην. Αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν εἰς τὴν Μήθυμναν,
τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς
ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀποδεδράκεσαν, καὶ ὁ ἄνε-
μος εὐδιαίτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἤδη
ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ
Ἐτεονίκου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν εἰς τὴν Μι-
τυλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανήχθησαν εἰς τὴν Χίον, καὶ οὐ-
δὲν διαπραξάμενοι ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

§. 35. *καὶ* post *δὲ* Schneid. II. et Dind. uncinis secludunt. — *ἑπτὰ* Schneid. ex D. reposuit pro *ἕξ*. — Vict. *διεκώλυσεν αὐτούς*.
§. 38. Y. *ἀπεδεδράκεσαν*. — A. C. E. edd. vett. *εὐδιαίρετος*.

Sine articulo etiam infra VI, 2, 35. Thucyd. IV, 14, 1: *ἔλαβον ναῦν μίαν αὐτοῖς ἀνδράσι.* Kühner. gr. schol. §. 283, 2. a. Buttmann. §. 133. adn. 14. Rost. gr. schol. §. 161, 9. addit. c.

§. 35. *ἑπτά*] Hunc numerum confirmat consensus cap. 7, 17 et 32.

§. 37. *τοῖς ἐμπόροις*] qui secuti exercitum commeatum suppeditabant.

τὴν ταχίστην] *ἀποπλεῖν* scil.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Praetores Atheniensium, quia suos, qui perierant in pugna, e mari non sustulerant, capitis omnes sunt damnati, frustraque eos defendit Euryptolemus. Interim Eteonicus in Chio penuria laborabat, ita ut eius milites conspiratione facta Chium diripere vellent. Sed eos prudenter cohibuit et accepta a Chiis pecunia iis solvit stipendium. Sed tamen Chii reliquique Lacedaemoniorum socii alium imperatorem, et Lysandrum quidem, petierunt. Lacedaemonii autem iis miserunt Aracum, Lysandro adiuncto legato.

Οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυ- 1
σαν πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἵλοντο Ἀδείμαν-
τον καὶ τρίτον Φιλοκλέα. Τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρα-
τηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον
εἰς Ἀθήνας, τῶν δὲ ἓξ καταπλευσάντων, Περικλέους 2
καὶ Διομέδοντος καὶ Λυσίου καὶ Ἀριστοκράτους καὶ
Θρασύλλου καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου
τότε προεστηκὼς ἐν Ἀθήναις, καὶ τῆς διωβελίας ἐπι-
μελόμενος, Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν κατηγόρει ἐν

Cap. VII. §. 2. ὁ τοῦ δήμου ex B. margg. Steph. et Leoncl. inseruit Schneid. II.; Brückner. (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 50.) mavult ὁ τοῦ δημοσίου. — διωβελίας dedit Dind. III., quum pro vulg. Δεκελείας B. C. Vict. διωκελίας, margg. Steph. et Leoncl. διωκελείας praebeant; Herbst. (*die Rückkehr des Alcibiades* p. 42.) coni. δεκατείας. — ἐπιμελόμενος B. D. Dind. II. III.; ceteri ἐπιμελούμενος. — ἐπιβολὴν B. D. Brod. Mor. seqq. edd.; antea ἐπιβουλήν.

Cap. VII. §. 1. οὐκ ἀπῆλθον] ad causam dicendam.

§. 2. ὁ τοῦ δήμου τότε προεστηκώς] Cf. Comment. II, 9, 4., ubi Archedemus ut magnus orator et gravissimus sycophantarum adversarius laudatur. Fuisse autem ol. 93, 3. demagogum valde potentem discimus ex Aristoph. Ran. 419: ὃς νυνὶ δημαγωγεῖ. V. Schneider. ad Comm. l. d. et Boeckh. *Staatshaush. d. Ath.* I. p. 311. ed. II.

τῆς διωβελίας] Zeunii et Schneideri sententia Archedemus Deceliae, unius e decem tribubus populi Atheniensis, fuit demarchus, qui e lege quadam, memorata apud Demosth. adv. Macart. p. 1069., pro civibus e demo Decelia occisis dixerit et duces navium, quod mortuos non sustulissent, accusaverit. Sed τῆς Δεκελείας ἐπιμελόμενος dici pro τῆς Δεκελείας δήμαρχος vix credibile est; accedit, quod tum temporis Deceliam Spartani tenebant. Egregia vero et loci sententiae

δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρή-
ματα ὄντα τοῦ δήμου· κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρα-
τηγίας. Καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινί-
3 δην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρα-
τηγοὶ περί τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ
χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλ-
λους χρὴ δεθέντας εἰς τὸν δῆμον παραδοθῆναι, ἡ βου-
4 λὴ ἔδησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾗ τῶν
στρατηγῶν κατηγόρουν ἄλλοι τε καὶ Θηραμένης μάλι-
στα, δικαίους εἶναι λέγων λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ
ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. Ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου
καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυε μαρτύριον, ἣν ἔπεμ-
ψαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸν δῆμον,
5 ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι ἢ τὸν χειμῶνα. Μετὰ δὲ ταῦτα
οἱ στρατηγοὶ βραχέα ἕκαστος ἀπελογήσατο, οὐ γὰρ προὐ-

§. 4. λέγων λόγον in solo cod. A. legitur. — ἐπεδείκνυε B. Schneid. II. Dind. pro ἐπεδείκνυ. — ἣν pro καί, suadente Stephano, dederunt Wells. Dind. II. III.; idem vertit Leoncl.

maxime conveniens est Dindorfii emendatio. Dabantur enim cuique civi diebus quibus spectacula edebantur bini oboli. Harum pecuniarum cura imprimis erat demagogi. Quam ob causam Archedemus Erasinidem accusat, quod pecunias ex Hellesponto redeuntes avertisset, quae ad commodum populi converti poterant. Fortasse Archedemus simul erat unus ἐκ τῶν ἑλληνοταμιῶν, quorum erat administratio τοῦ θεωρικοῦ. V. Boeckh. l. d. Pecuniis publicis illum praefuisse colligendum videtur Brücknero e Lys. in Alcib. I. §. 25: οὗτος γὰρ παῖς μὲν ὢν παρ' Ἀρχηδήμῳ τῷ γλάμωνι, οὐκ ὀλίγα τῶν ὑμετέρων ὑφῃρημένῳ.

ἐπιβολὴν ἐπιβαλών] mulctam irrogans, quod facere licebat cuivis magistratui, etiamsi actio non esset instituta. Hermann. *Gr. Staatsalterth.* §. 137, 10. Meier. et Schoemann. *Att. Proc.* p. 34.

§. 3. ἔδησε] in vincula coniici iussit. V. Kühnerum ad Comment. IV, 4, 5.

§. 4. δικαίους εἶναι] dignos esse, qui; cf. Buttm. gr. §. 151, 7. c.

ἣν ἔπεμψαν] Hertlinius (Progr. Werth. 1836. p. 9.) defendens vulgatum καί delegat ad Duker. ad Thucyd. VIII, 73., Wessel. ad Diodor. IV, 75. et XIII, 25. et ad Poppo. ad Thucyd. Vol. I. P. I. p. 291. Quae vero inde affert exempla, velut Anab. I, 2, 6. 8, 26., Thucyd. VI, 4., nostro loco sunt prorsus dissimilia. Postremo loco *Πάμιλλον πέμψαντες Σελινοῦντα κτίζουσι· καὶ ἐκ Μεγάρων τῆς μητροπόλεως οὔσης αὐτοῖς ἐπελθὼν ξυγκατῴκισε* verte: atque e Megaris Graeciae profectus Selinuntem cum suis et iis, quos (Megaris Hyblaeis) secum duxerat, ibidem domicilium sibi fecit. Omnibus quos collectos video locis καί, quanquam per qui reddi potest, nihil tamen est nisi atque, ita

τέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον, καὶ τὰ πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προςτάξαιεν τῶν τριηράρχων ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἤδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ 6
εἴπερ γέ τινας δέοι, περὶ τῆς ἀναιρέσεως οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιάσασθαι ἢ τούτους, οἷς προςετάχθη. Καὶ οὐχ, ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, ψευσόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναίρεσιν. Τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν ξυμπλεόντων πολλούς. Τοιαῦτα λέγοντες ἔπει- 7
θον τὸν δῆμον· ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι· ἔδοξε δὲ ἀναβαλέσθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν· τότε γὰρ ὀψὲ ἦν, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἂν καθεώρων· τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύσασαν εἰςενεγκεῖν,

§. 5. D. Μετὰ ταῦτα δέ. — B. D. Steph. βραχέως, C. βράχεος. — Schwidop. postulat ἀπελογήσαντο.

§. 6. αἰτιάσασθαι B. C. D. Vict.

usurpatum, ut novam actionem cum quadam consequentiae notione introducat, vel significat etiam, ut Anab. I, 8, 26: καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι. Quod quidem genus spectat ad notum illum usum, quo ex enuntiatione relativa transire amant Graeci in liberam orationem. V. adn. ad Oecon. IV, 1. A quo genere dicendi hic locus omnino abhorret. Nam καί, sive per atque sive per etiam vertis, sententiarum nexui non convenit. Aliter quoque se habet V, 3, 13: καὶ τότε τῶν κατεληλυθότων ἦσαν.

§. 5. οἱ στρατηγοὶ — ἕκαστος ἀπελογήσατο] Sic saepe praedicati forma non subiecto, sed appositioni distributivae accommodatur. Kühner ad Anab. I, 8, 9. Eiusd. gr. max. §. 509.

προυτέθη — λόγος] Dictio propria de libera se defendendi potestate, quam dare magistratus erat, qui iudicio praesidebat. Schoem. de comit. Att. p. 59 seqq.

πλέοιεν] Exspectas fortasse πλεύσειεν. Sed v. infra V, 2, 2. συστρατεύοιεν et II, 2, 17. κατέχει. Sequitur autem aoristus προςτάξαιεν, quia hoc prius factum est, quam adversus hostes navigarent.

§. 6. κατηγοροῦσιν] Hoc non simul ad Thrasybulum pertinere, sed ad solum Theramenem eiusque socios, patet ex §. 4., §. 8. et maxime ex §. 31. V. Hinrichs. de Theram., Crit. et Thrasyb. rebus et ingenio p. 18. et 57.

ἀλλὰ τὸ μέγεθος] Ex ψευσόμεθα intellige verbum contrariae significationis. Buttmann. §. 151. VIII. Rost. gr. schol. §. 190, 5.

§. 7. ἔπειθον] persuadere studebant. Item ἔπειθεν Anab. VI, 1, 19. VII, 2, 2. Vid. Kühner. ad I, 3, 1. Buttm. §. 137. adn. 10. Rost. gr. schol. §. 150. adn. 9.

τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύσασαν] Ex legibus Atheniensium a senatu antea deliberanda erant de quibus populus

8 ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγένετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵ τε πατέρες καὶ οἱ ξυγγενεῖς ξύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. Οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ ξυγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κα-
9 τηγορεῖν τῶν στρατηγῶν. Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, εἰς ἣν ἡ βουλὴ εἰςήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, Καλλιξένου εἰπόντος, τήνδε· Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους ἅπαντας κατὰ φυλάς· θεῖναι δὲ εἰς τὴν φυλὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, εἰς τὴν προτέ-
10 ραν ψηφίσασθαι, ὅτῳ δὲ μή, εἰς τὴν ὑστέραν· ἂν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ ζημιῶσαι καὶ τοῖς ἕνδεκα πα-

§. 8. Vict. *ἐγίγνετο Ἀπατ.* — Brunck. et Zeun. malebant *φράτορες* pro *πατέρες*.

§. 9. A. edd. vett. *Ἐπεὶ δὲ* pro *Ἐπειδή*. — E. om. *τε* post *τῶν*. — *κατὰ* ante *τῶν στρ.* Steph. deleri voluit. — B. *ἐν τῇ προτερείᾳ*; marg. Steph. *ἐν τῇ προτεραίᾳ*. — Edd. vett. *ἀκηκόατε*. — B. *ἅπαντας*, quod recepi pro *πάντας*.

§. 12. *προςεκαλέσαντο*, Mori emendationem, Weisk. Schneid. II. Dind. pro *προεκαλ.* reposuerunt. — Weisk., suadente Koeppenio, inseruit *καὶ Ἀξίοχος* ante *καὶ ἄλλοι*, coll. dialogo, qui inscri-

deinceps decerneret. V. Hermann. *Gr. Staatsalterth.* §. 125.

§. 8. *Ἀπατούρια*] Herod. I, 147. Agebantur Pyanepsione mense sive primis auctumni diebus. His infantes recens nati in phratriae catalogum referebantur. Duodecim autem phratriae inter se habebant conventus, in quibus gentis et communium sacrorum originem celebrabant. Hermann. l. d. §. 100, 10.

πατέρες] *φράτορες* erant curiales, i. e. eiusdem *φρατρίας*, ut Suidas, *ἐπειδή*, inquit, *φράτορες ὀψίας συνελθόντες εὐωχοῦντο*. Sed quoniam adiiciuntur *οἱ ξυγγενεῖς*, quo nomine eodem Suida et Hesychio testibus dicuntur curiales, *πατέρες* servandum videtur.

§. 9. *κατὰ τῶν στρατηγῶν*] Praepositionem Schneiderus recte ita defendit, ut ad ambiguitatem genitivi vitandam insertum esse dicat.

§. 10. *τοῖς ἕνδεκα*] Undecim viri erant magistratus, quibus rei, postquam capitis damnati erant, tradebantur custodiendi et supplicio afficiendi. Meier. et Schoem. *Att. Proc.* p. 68 seqq.

ἐπιδέκατον] Dictio forensis pro *δέκατον*. Demosth. c. Macart. §. 71. *τὸ ἐπιδέκατον τούτου τῆς θεοῦ εἶναι.* De re ipsa v. Boeckh. *Staatshaush. der Ath.* I. p. 445. et 519. ed. II.

ϱαδοῦναι καὶ τὰ χϱήματα δημοσιευσαι, τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι. Παϱῆλθε δέ τις εἰς τὴν ἐκκλη- 11
σίαν φάσκων ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στϱατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἀϱίστους ὑπὲϱ τῆς πατϱίδος γενομένους. Τὸν δὲ Καλ- 12
λίξενον πϱοσεκαλέσαντο παϱάνομα φάσκοντες ξυγγεγϱαφέναι Εὐϱυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος καὶ ἄλλοι τινές· τοῦ δὲ δήμου ἔνιοι ταῦτα ἐπῄνουν, τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον πϱάττειν ὃ ἂν βούληται. Καὶ ἐπὶ τούτοις εἰπόντος Λυκί- 13
σκου καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κϱίνεσθαι, ᾗπεϱ καὶ τοὺς στϱατηγούς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεθοϱύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις. Τῶν δὲ πϱυτάνεών τινων οὐ φασκόντων 14
πϱοθήσειν τὴν διαψήφισιν παϱὰ τοὺς νόμους, αὖθις Καλλίξενος ἀναβὰς κατηγόϱει αὐτῶν τὰ αὐτά. Οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας. Οἱ δὲ πϱυτάνεις φο- 15

bitur Ἀξίοχος, 378. — τινές· τοῦ δὲ δήμου ἔνιοι τ. ἐπ. B. D. Vict. margg. Steph. et Leoncl. Schneid. II. Dind.; antea legebatur καὶ ἄλλοι τινὲς τοῦ δήμου τ. ἐπ. — Weisk. ἐάσαι δῆμον.

§. 13. Dind. III. ἀφῶσι· τὴν κλῆσιν, quod postulavit Dobraeus.

§. 14. τινῶν addunt Athen. p. 217. B. C. D. E. Y. Vict. Wolf. Schneid. II. Dind. — B. D. edd. vett. πϱοςθήσειν. — τοὺς νόμους Athen. A. B. C. D. E. Schneid. II. Dind. pro τὸν νόμον. — τὰ αὐτά om. Athen.

τῆς θεοῦ] Ἀθηνᾶς.

§. 12. πϱοςεκαλέσαντο] Harpocrat.: πϱόςκλησις ἡ εἰς δικαστήϱιον κλῆσις, καὶ πϱοςκαλεῖσθαι τὸ παϱαγγέλλειν εἰς δίκην. Hermann. l. d. §. 140, 2. Meier. et Schoem. l. d. p. 576.

παϱάνομα — ξυγγεγϱαφέναι] Callixeni rogationem legibus non convenire.

§. 13. ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν ἐκκλησίαν] Cf. Cyrop. I, 2, 2: Αἱ μὲν γὰϱ πλεῖσται πόλεις ἀφεῖσαι παιδεύειν, ὅπως τις ἐθέλει, τοὺς ἑαυτῶν παῖδας. Si hoc est: parentum arbitrio relinquere liberorum educandorum rationem, quidni dicere liceat: ἀφεῖναι τὴν ἐκκλησίαν eo sensu, ut sit: permittere concioni, ut agat in reos, quomodo animus iubeat? Hoc enim sententiae supplementum in tanto actionis tumultu atque in tali animorum commotione omitti facillime poterat, praesertim quum ex postremis antecedentis paragraphi verbis: δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις — ὃ ἂν βούληται, vim et sensum illorum verborum nemo non intelligeret.

§. 14. Τῶν δὲ πϱυτάνεων] V. Hermann. *Gr. Staatsalterth.* §. 127.

καλεῖν] scil. εἰς δίκην.

βηθέντες ὡμολόγουν πάντες προθήσειν πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου· οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ' ἢ
16 κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς Εὐρυπτόλεμος ἔλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε.

Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνέβην ἐνθάδε, Περικλέους ἀναγκαίου μοι ὄντος καὶ ἐπιτηδείου καὶ Διομέδοντος φίλου, τὰ δ' ὑπεραπολογησόμενος, τὰ δὲ ξυμβουλεύσων, ἅ μοι δοκεῖ ἄριστα εἶ-
17 ναι ἁπάσῃ τῇ πόλει. Κατηγορῶ μὲν οὖν αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς ξυνάρχοντας βουλομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ τετταράκοντα καὶ ἑπτὰ τριήρεσιν
18 ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς, οἱ δὲ οὐκ ἀνείλοντο. Εἶτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν ἔχουσιν, ἐκείνων ἰδίᾳ ἁμαρτόντων, καὶ ἀντὶ τῆς τότε φιλανθρωπίας νῦν ὑπ' ἐκείνων τε καί τινων ἄλλων ἐπιβουλευόμενοι κινδυνεύουσιν
19 ἀπολέσθαι· οὔκ, ἂν ὑμεῖς γέ μοι πείθησθε τὰ δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦντες καὶ ὅθεν μάλιστα τἀληθῆ πεύσε-

§. 15. Athen. ἅπαντες. — προςθήσειν ut §. 14. — Athen. ἄλλα ἤ; ἀλλ' ἢ pro vulg. ἄλλ' ἢ restituit cum Wolfio Weisk. — Schneid. ex Athen. dat κατὰ τοὺς νόμους. — πάντα ex Athen. et B. interseruerunt Schneid. II. Dind. II. III.

§. 17. Pro ἔπεισαν Goldhagen. maluit ἔπαυσαν, Brückner. μετέπεισαν.

§. 18. B. C. ἐπ' ἐκείνων, idem D. a pr. m.

§. 19. Cast. Bryl. οὐκοῦν pro οὔκ. — Ante Schneid. edebatur πείθοισθε, quod iam correxit Steph.; πείθησθε dant B. C. D. Vict. — Ante Weisk. legebatur μάλιστ' ἀληθῆ. — Vulg. εἰς τὰ μέγιστα θεοὺς Bryl. et Cast. mutaverunt in εἰς τὰ μέγιστα εἰς

§. 15. πλὴν Σωκράτους] Cf. Comment. I, 1, 18. IV, 4, 2. Plat. Apol. p. 32. B: ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβουλεύσασθε ἀθρόους κρίνειν παρανόμως, τότ' ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν.

§. 17. ἔπεισαν] scil. μὴ πέμπειν, quod, quoniam facile subauditur, propter enuntiationis longitudinem addere praetermisit scriptor. Vide infra IV, 4, 5., ubi post πείθειν simili ratione intelligendum est μὴ ἀποχωρεῖν sive μὴ ποιεῖν. Quod Goldhagenius proposuit ἔπαυσαν ne ferri quidem potest, quia non ἔπαυσαν — βουλομένους πέμπειν, sed ἔπαυσαν — πέμποντας dicendum erat.

πέμπειν γράμματα — ὅτι] ὅτι ponitur, ac si γράφειν antecederet.

§. 18. Εἶτα] Ita evenit, ut—.

§. 19. οὐκ] Repete: κινδυνεύουσιν ἀπολέσθαι sive ἀπολοῦνται.

καὶ ὅθεν] Commate ante καὶ deleto, cum Petero haec verba sic intelligo: καὶ ποιοῦντες ὅθεν sive ταῦτα ἐξ ὧν — πεύσεσθε sive καὶ ταῦτα ποιοῦντες, ἅπερ ποιήσαντες πεύσεσθε. Qua ratione mutatione

σθε, καὶ οὐ μετανοήσαντες ὕστερον εὑρήσετε σφᾶς αὐ-
τοὺς ἡμαρτηκότας τὰ μέγιστα εἰς θεούς τε καὶ ὑμᾶς
αὐτούς. Ξυμβουλεύω δ' ὑμῖν, ἐν οἷς οὔθ' ὑπ' ἐμοῦ
οὔθ' ὑπ' ἄλλου οὐδενός ἐστιν ἐξαπατηθῆναι ὑμᾶς, καὶ
τοὺς ἀδικοῦντας εἰδότες κολάσεσθε, ᾗ ἂν βούλησθε
δίκῃ, καὶ ἅμα πάντας καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, εἰ μὴ
πλέον, ἀλλὰ μίαν ἡμέραν δόντες αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν
ἀπολογήσασθαι, μὴ ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες ἢ ὑμῖν
αὐτοῖς. Ἴστε δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες, ὅτι τὸ 20
Καννωνοῦ ψήφισμά ἐστιν ἰσχυρότατον, ὃ κελεύει, ἐάν
τις τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδι-
κεῖν ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀπο-
θανεῖν εἰς τὸ βάραθρον ἐμβληθέντα, τὰ δὲ χρήματα
αὐτοῦ δημευθῆναι καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέκατον εἶναι.
Κατὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα κελεύω κρίνεσθαι τοὺς στρα- 21
τηγούς, καὶ νὴ Δία, ἂν ὑμῖν γε δοκῇ, πρῶτον Περι-
κλέα τὸν ἐμοὶ προσήκοντα· αἰσχρὸν [γάρ] μοί ἐστιν
ἐκεῖνον περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ τὴν πόλιν. Τοῦτο 22

θεούς, quod praeferebat Koeppen., Mor. Zeun. Weisk. Schneid. II. Dind. in τὰ μέγιστα εἰς θεούς. — ἄλλου οὐδενὸς B. D. E. Dind. pro οὐδενὸς ἄλλου. — C. om. εἰδότες; A. B. D. E. dant εἰδότας, quod correxerunt Bryl. Cast. margg. Steph. et Leoncl. Wells. et seqq. edd. — Vict. κολάσασθαι. — Leoncl. Wells. βούλεσθαι. — Mor. Schneid. Weisk. Dind. μηδ' ἄλλοις.

§. 20. C. πάντως. — Dind. I. II. Καννώνου; Dind. III. Καννωνοῦ; antea Κανώνου; C. Y. Καννώνους. — ἀποθανεῖν — ἐμβληθέντα dedit Dind. III. pro ἀποθανόντα — ἐμβληθῆναι.

§. 21. γάρ, quod habent Bryl. Cast., coniecerunt Brod. Steph., receperunt Schneid. Weisk. Dind. — B. τὴν ὅλην πόλιν.

Schneideri, qui verba καὶ ὅθεν — ὑμᾶς αὐτοὺς transponenda censet post ἐξαπατηθῆναι ὑμᾶς, facile supersedemus.

σφᾶς αὐτούς] i. e. ὑμᾶς αὐτούς.

μὴ ἄλλοις] Librorum scripturam revocavi. Continent enim haec et sequentia verba causam, cur diem reis ad causam dicendam dari velit Euryptolemus. Hoc postulat non solum, quia aequum est, sed maxime, ne eo, quod legitimum causae dicendae tempus non dent, aliorum potius quam suo iudicio obnoxii sint.

§. 20. Καννωνοῦ] Hesychius: Καννωνοῦ ψήφισμα· εἰςήνεγκε γὰρ οὗτος ψήφισμα, ὥςτε διειλημμένους τοὺς κρινομένους ἑκατέρωθεν ἀπολογεῖσθαι. Statutum igitur erat Cannoni lege, et ut, ἐάν τις τὸν δῆμον ἀδικῇ, vinctus in iudicium duceretur ibique causam diceret, et ut, si plures eiusdem criminis publici rei agerentur, non omnes simul iudicarentur, sed singuli suam quisque causam dicerent atque audirentur. Cf. Aristoph. Eccles. 1089.

εἰς τὸ βάραθρον] βάρ. s. ὄρυγμα erat vorago sita in demo Κειριάδαι, de qua Schol. Aristoph. Plut. 431. haec tradit:

7*

δ' εἰ βούλεσθε, κατὰ τόνδε τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ,
23 τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι. Τούτων ὁποτέρῳ βούλεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες κατὰ ἕνα ἕκαστον, διῃρημένων τῆς ἡμέρας τριῶν μερῶν, ἑνὸς μέν, ἐν ᾧ ξυλλέγεσθαι ὑμᾶς δεῖ καὶ διαψηφίζεσθαι, ἐάν τε ἀδικεῖν δοκῶσιν ἐάν τε μή, ἑτέρου δ', ἐν ᾧ κατηγορῆσαι, ἑτέρου δ', ἐν ᾧ ἀπολογή-
24 σασθαι. Τούτων δὲ γιγνομένων, οἱ μὲν ἀδικοῦντες τεύξονται τῆς μεγίστης τιμωρίας, οἱ δ' ἀναίτιοι ἐλευθερωθήσονται ὑφ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ οὐκ ἀδικοῦν-

§. 22. Schneid. II. Dind. III., quod volebant Goldhagen. Mor. Zeun., *εἰ μὴ βούλεσθε* scribunt, sed Schneid. *μὴ* uncinis inclusit. — Vulg. *τοῦτον τὸν νόμον*; B. C. D. *τόνδε νόμον*, unde Dind. II. III. *τόνδε τὸν νόμον*. — B. Vict. *προδῷ*. — Vulg. et A. C. *κατακριθέντα*, E. *κριθέντες*, B. *κριθήσεται*, D. Vict. Steph. Wells. Dind. II. III. *κριθέντα*.

§. 23. Classen. postulat *τῶν νόμων*. — Buttmann. Demosth. Mid. ind. p. 177. scribendum censet *καθ' ἕνα ἕκαστος*, cui assentitur Schwidop. — A. B. C. D. edd. ante Leoncl. *διῃρημένης*. — B. C. E. edd. ante Leoncl. *ἡμερῶν* pro *μερῶν*. — A. Ald. *δεῖ τι διαψηφίζεσθαι*; Brod. *τί διαψηφίζεσθε*; Bryl. Cast. *τί χρὴ διαψηφίζεσθαι*; primus Steph. edidit *δεῖ καὶ διαψηφίζεσθαι*, quod est in B. D. C. Vict.

χάσμα τι φρεατῶδες καὶ σκοτεινὸν —, ἐν δὲ τῷ χάσματι τούτῳ ὑπῆρχον ὄγκινοι οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ κάτω. Wachsmuth. *Hellen. Alterthumsk.* II. p. 204. Classenius, qui tuetur vulgatam lectionem, nescio quo nisus testimonio, non solum vivos, sed etiam mortuos esse dicit in voraginem deiectos.

§. 22. *Τοῦτο δ' εἰ βούλεσθε*] Plerumque *οὗτος* ad antecedentia, *ὅδε* ad sequentia spectat. Occurrunt tamen loci, ubi utrumque pronomen contraria ratione usurpatur. V. Matth. gr. §. 470, 1. et imprimis Kühnerum ad Comment. I, 2, 3. et ad Anab. II, 5, 10. Nihil igitur impedit, quin *τοῦτο* non minus quam *τόνδε* referamus ad sequentia, praesertim quum liceat opinari Xenophontem scripsisse *τοῦτον τὸν νόμον*, unde ortum *τοῦτον νόμον*, quod librarius mutavit in *τόνδε νόμον*. — Alterum locum, ubi *εἰ δὲ βούλει* est: si malueris, citat Wolfius: Plat. Men. p. 71. C: *Ἀνάμνησον οὖν με, πῶς ἔλεγεν· εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς εἰπέ.*

κριθέντα] Morus opinatur *κατακριθέντα* esse genuinum, cui interpretationis causa appositum sit a librario *ἂν καταγνωσθῇ*, id quod veritatis speciem prae se fert, si modo meliores codd. praeberent *κατακριθέντα*.

§. 23. *ὁποτέρῳ — τῷ νόμῳ*] Classenii coniectura non opus est. V. Plat. Phaed. p. 79: *ποτέρῳ οὖν ὁμοιότερον τῷ εἴδει φαῖμεν ἂν εἶναι — τὸ σῶμα;* Gorg. p. 520: *ἐπὶ ποτέραν οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν;* Kühner. gr. max. §. 841.

τες ἀπολοῦνται. Ὑμεῖς δὲ κατὰ τὸν νόμον εὐσεβοῦν- 25
τες καὶ εὐορκοῦντες κρινεῖτε καὶ οὐ ξυμπολεμήσετε
Λακεδαιμονίοις τοὺς ἐκείνους ἑβδομήκοντα ναῦς ἀφε-
λομένους καὶ νενικηκότας, τούτους ἀπολλύντες ἀκρί-
τους παρὰ τὸν νόμον. Τί δὲ καὶ δεδιότες σφόδρα οὕ- 26
τως ἐπείγεσθε; ἢ μὴ οὐχ ὑμεῖς ὃν ἂν βούλησθε ἀπο-
κτείνητε καὶ ἐλευθερώσητε, ἂν κατὰ τὸν νόμον κρίνη-
τε, ἀλλ' οὐκ, ἂν παρὰ τὸν νόμον, ὥςπερ Καλλίξενος
τὴν βουλὴν ἔπεισεν, εἰς τὸν δῆμον εἰςενεγκεῖν μιᾷ ψή-
φῳ; Ἀλλ' ἴσως ἄν τινα καὶ οὐκ αἴτιον ὄντα ἀποκτεί- 27
ναιτε, μεταμελῆσαι δὲ ὕστερον ἀναμνήσθητε ὡς ἀλγει-
νὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἐστί, πρὸς δ' ἔτι καὶ περὶ θα-
νάτου ἀνθρώπου ἡμαρτηκότες. Δεινὰ δ' ἂν ποιήσαιτε, 28

§. 24. Cast. Bryl. ediderunt καὶ οἱ ἀδικοῦντες; Leoncl. Wells. οὐκ ἀδίκως; Koeppen. οὐκ οὐδὲν ἀδικοῦντες; Schneid. ex Steph. emendatione dedit οὐχ ὡς ἀδικοῦντες.

§. 26. Classen. mavult ἦ μὴ et ἀλλ' οὔκ. — A. E. Ald. Iunt. ἐλευθερωθήσεται; Cast. Bryl. ἐλευθερωθήσηται; ἐλευθερώσητε dat etiam Vict.

§. 27. Vulg. ἀποκτείνητε; B. ἀποκτείνετε; E. ἀποκτήνειτε; ἀποκτείναιτε Vict. Dind. — Suadente Petero, pro vulg. μεταμελήσει scripsi μεταμελῆσαι, deleto puncto, quod erat post ὕστερον; Vict. μεταμελήσῃ. — ἀνθρώπου pro ἀνθρώπους dedit Dind.

§. 28. Ante Schneid. II. legebatur ποιήσητε.

διῃρημένων] Cyropaed. I, 2, 5: δώδεκα Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται. Buttmann. gr. §. 131. adn. 9. Rost. gr. schol. §. 160, 5. addit. Kühner. gr. schol. §. 280, 3.

§. 24. οὐκ ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται] Haec lectio firmata est iis, quae Goellerus ad Thucyd. I, 12. et Poppo in comment. ad Thucyd. Vol. I. p. 127. disserunt. Inspice modo hos tres locos: Hellen. III, 5, 18: οὐκέτι ἡσυχίαν ἔχων ἀνέμενον, Thucyd. I, 12: ὥςτε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι, ibid. VI, 33: οὐ καταφοβηθεὶς ἐπισχήσω. Omnibus his locis dicitur aliquid non esse factum: οὐκέτι — ἀνέμενον, μὴ — αὐξηθῆναι, οὐ — ἐπισχήσω. Omnibus his locis per participium causa additur, cur illud non sit factum: οὐκέτι ἡσυχίαν ἔχων, μὴ ἡσυχάσασα, οὐ καταφοβηθείς. Omnibus his locis non duae, sed una tantum negatio posita est, quae pertinet ad totam sententiam. Non aliter se habet hic locus. Etenim οὐκ ἀδικοῦντες causam continet, qua οὐκ ἀπολοῦνται. Quam ob causam h. l. eodem iure atque illis tribus et multis aliis locis una negatio sufficit.

§. 26. ὥςπερ] i. e. ea scilicet ratione, qnam inire senatui Callixenus proposuit.

εἰς τὸν δῆμον εἰςενεγκεῖν μιᾷ ψήφῳ] scil. κρίνειν, i. e. ut ad populum de iudicandis omnibus eodem suffragio referretur. Cf. §. 7.

§. 27. μεταμελῆσαι δὲ ὕστερον ἀναμνήσθητε]

εἰ Ἀριστάρχῳ μέν, πρότερον τὸν δῆμον καταλύοντι, εἶτα δὲ Οἰνόην προδιδόντι Θηβαίοις πολεμίοις οὖσιν, ἔδοτε ἡμέραν ἀπολογήσασθαι ᾗ ἐβούλετο καὶ τἆλλα κατὰ τὸν νόμον προὔθετε, τοὺς δὲ στρατηγοὺς τοὺς πάντα ὑμῖν κατὰ γνώμην πράξαντας, νικήσαντας δὲ τοὺς πολεμί-
29 ους, τῶν αὐτῶν τούτων ἀποστερήσετε. Μὴ ὑμεῖς γε, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀλλ᾽ ἑαυτῶν ὄντας τοὺς νόμους, δι᾽ οὓς μάλιστα μέγιστοί ἐστε, φυλάττοντες ἄνευ τούτων μηδὲν πράττειν πειρᾶσθε. Ἐπανέλθετε δὲ καὶ ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ πράγματα, καθ᾽ ἃ καὶ αἱ ἁμαρτίαι δοκοῦσι γεγενῆσθαι τοῖς στρατηγοῖς. Ἐπεὶ γὰρ κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ εἰς τὴν γῆν κατέπλευσαν, Διομέδων μὲν ἐκέλευεν ἀναχθέντας ἐπὶ κέρως ἅπαντας ἀναιρεῖσθαι τὰ ναυάγια καὶ τοὺς ναυαγούς, Ἐρασινίδης δὲ ἐπὶ τοὺς πρὸς Μιτυλήνην πολεμίους τὴν ταχίστην πλεῖν ἅπαντας· Θράσυλλος δ᾽ ἀμφότερα ἂν ἔφη γενέσθαι, ἂν τὰς μὲν αὐτοῦ καταλίπωσι, ταῖς
30 δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέωσι· καὶ δοξάντων τούτων,

Classen. postulat προδόντι pro προδιδόντι. — Vulg. προὔθετο; προὔθετε, quod praebet unus ex Dind. codicibus et restituit cum Weiskio Schneid. II., iam Steph. voluit cum Fr. Porto; Morus maluit προὐτίθετο.

§. 29. B. Vict. ὑπ᾽ αὐτά. — E. γενέσθαι pro γεγενῆσθαι. — E. Διομέδης. — πρὸς Μιτ. B. D. Vict. Dind. II. III. pro εἰς Μιτ.; C. E. om. εἰς. — ἀμφότερα ἂν ἔφη, quod voluit Steph., scripsi cum Weiskio, Schneid. II. Dind. I. pro ἀμφότερα ἔφη.

Hac egregia emendatione oratio optime procedit. Est enim **μεταμελῆσαι** subiectum sequentium verborum **ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς — ἐστί.** Bene etiam **ἤδη — πρὸς δ᾽ ἔτι** Peterus interpretatur: iam per se — tum maxime. Hartung. Partic. I. p. 141. Sed non recte idem V. D. **περὶ θανάτου ἀνθρώπους** revocat, quod ita defendit, ut simili ratione explicandum dicat atque Euripideum illud **παρθένος εὐδοκίμων γάμων**, i. e. virgo ad nuptias honestas destinata (Iph. Taur. 1113.). Nam, ut **θανάτου ἀνθρώπους** prosario scriptori eo sensu dicere liceat, ut sit *Männer des Todes*, tamen hic sensus in nostrum locum non prorsus quadrat, ubi dicendum est: si aberraveritis a recto iudicio in ea causa, quae de capite hominis agatur.

§. 28. *Ἀριστάρχῳ*] V. Thucyd. VIII, 90: **ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ.** Erat enim ex iis, qui anno 411. a. Chr. quadringentorum virorum imperium constituerant.

Οἰνόην προδιδόντι] Oenoen, demum Atticae munitum, Aristarchus prodidit. Thucyd. VIII, 98. **προδιδόντι** non idem est ac **προδόντι**; verte: *dem Verräther von Oenoe*. Item infra VII, 3, 3. Neque aliter se habet quod antecedit **τὸν δῆμον καταλύοντι**, supra I, 1, 30. **προσομιλοῦντες** et infra V, 2, 10. **τοὺς — πριαμένους**, *die Käufer*. V. gramm. I, 1, 5. citatas.

καταλιπεῖν τρεῖς ναῦς ἕκαστον ἐκ τῆς αὐτοῦ ξυμμορίας, τῶν στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, καὶ τὰς τῶν ταξιάρχων δέκα καὶ τὰς τῶν Σαμίων δέκα καὶ τὰς τῶν ναυάρχων τρεῖς· αὗται ἅπασαι γίγνονται ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα, τέτταρες περὶ ἑκάστην ναῦν τῶν ἀπολωλυιῶν, δώδεκα οὐσῶν. Τῶν 31
δὲ καταλειφθέντων ταξιάρχων ἦσαν καὶ Θρασύβουλος καὶ Θηραμένης, ὃς ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ κατηγόρει τῶν στρατηγῶν. Ταῖς δὲ ἄλλαις ναυσὶν ἔπλεον ἐπὶ τὰς πολεμίας. Τί τούτων οὐχ ἱκανῶς καὶ καλῶς ἔπραξαν; Οὐκοῦν δίκαιον τὰ μὲν πρὸς τοὺς πολεμίους μὴ καλῶς πραχθέντα τοὺς πρὸς τούτους ταχθέντας ὑπέχειν λόγον, τοὺς δὲ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, μὴ ποιήσαντας ἃ οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν, διότι οὐκ ἀνείλοντο, κρίνεσθαι. Τοσοῦτον δ' ἔχω εἰπεῖν ὑπὲρ ἀμφοτέρων, ὅτι ὁ χειμὼν 32
διεκώλυσε μηδὲν πρᾶξαι ὧν οἱ στρατηγοὶ παρεκελεύσαντο. Τούτων δὲ μάρτυρες οἱ σωθέντες ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὧν εἷς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐπὶ καταδύ-

§. 30. Classen. καὶ inserit ante καταλιπεῖν. — Ante Schneid. II. scribebatur τῆς αὐτοῦ. Verba καὶ τὰς τῶν Σαμίων δέκα, quae desunt in edd. vett. et in B. D. F., primus recepit Steph.

§. 31. B. C. D. E. margg. Steph. et Leoncl. τριηραρχῶν pro ταξιάρχων. — καὶ post ἦσαν ex B. C. D. E. addidit Schneid. II. — C. D. E. Vict. πρὸς τούτοις.

§. 32. B. C. D. margg. Steph. et Leoncl. παρεσκευάσαντο pro παρεκελεύσαντο.

προὔθετε] Xenophontem προὐτίθετο scripsisse ego quoque suspicor; propter antecedens ἔδοτε librarius προὔθετε habuisse videtur pro necessario. De verbo προτιθέναι v. adn. ad §. 5.

§. 29. Μὴ ὑμεῖς γε] scil. ποιεῖτε οὕτως.

ἀλλ' ἑαυτῶν ὄντας] Peterus scribendum putat ὄντες, ut sententia existat opposita verbis πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομένους §. 33. Frustra. Sensus est: servate eas leges, quas vobis ipsi dedistis. Nam ἑαυτῶν est pro ὑμῶν αὐτῶν.

καθ' ἃ καί] Non multum differt a καθ' ἅπερ, *bei welchen eben*.

ἀμφότερα ἂν ἔφη γενέσθαι] i. e. fore, ut utrumque eveniret, si partem reliquissent etc. In qua sententia abesse posse particulam ἄν persuadere mihi non possum.

§. 30. καταλιπεῖν] Infinitivus pendet a verbo ἔφη, quod antecessit. Alii intelligunt ἔδοξε, quod mihi durius videtur.

§. 31. ταξιάρχων] Ex iis, qui relinquebantur et qui plurimam partem erant taxiarchi, erant quoque Thrasybulus et Theramenes trierarchi. Manifestum est lectionem τριηραρχῶν ortam esse ex I, 6, 35.

τὰ — πραχθέντα] i. e. quod attinet ad — gesta. Videtur autem Xenophon in animo habuisse verbum aliquod transitivum, pro quo deinceps infertur ὑπέχειν λόγον.

σης νεὼς διασωθείς, ὃν κελεύουσι τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρί-
νεσθαι, καὶ αὐτὸν τότε δεόμενον ἀναιρέσεως, ἧπερ τοὺς
33 οὐ πράξαντας τὰ προσταχθέντα. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς εὐτυχίας ὅμοια
ποιήσητε τοῖς ἡττημένοις τε καὶ ἀτυχοῦσιν, ἀντὶ δὲ τῶν
ἐκ θεοῦ ἀναγκαίων ἀγνωμονεῖν δόξητε, προδοσίαν κα-
ταγνόντες ἀντὶ τῆς ἀδυναμίας οὐχ ἱκανοὺς γενομένους
διὰ τὸν χειμῶνα πρᾶξαι τὰ προσταχθέντα· ἀλλὰ πολὺ
δικαιότερον στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας ἢ θανάτῳ
ζημιοῦν πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομένους.
34 Ταῦτ' εἰπὼν Εὐρυπτόλεμος ἔγραψε γνώμην κατὰ
τὸ Καννωνοῦ ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας δίχα ἕκα-
στον· ἡ δὲ τῆς βουλῆς ἦν μιᾷ ψήφῳ ἅπαντας κρίνειν.
Τούτων δὲ διαχειροτονουμένων, τὸ μὲν πρῶτον ἔκριναν
τὴν Εὐρυπτολέμου· ὑπομοσαμένου δὲ Μενεκλέους καὶ
πάλιν διαχειροτονίας γενομένης, ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς.
Καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρα-
35 τηγῶν, ὀκτὼ ὄντων· ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ. Καὶ οὐ
πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἐψη-
φίσαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν

Ex B. C. D. marg. Steph. recepi διασωθείς pro σωθείς. — Schwidop. coll. §. 13. vult ἧπερ καὶ τούς. — οὐ post τοὺς om. A. edd. vett. excepta Cast., in qua est μή.
§. 33. Weisk. ἀντὶ μὲν τῶν τῆς νίκης. — Verba οὐχ ἱκανοὺς — προσταχθέντα Brückner. interpolata esse censet. Steph. τούς, Peter. ὡς inseri vult ante οὐχ.
§. 34. Ante Dind. legebatur Κανώνου.
§. 35. A. C. edd. vett. excepta Cast. μετέμελε. — A. E. edd. vett. προσβολάς.

§. 32. *διασωθείς*] Cur non recipiendum sit, non video. Facilius erat *δια* omittere tanquam superfluum, quam, si aberat, interserere.

§. 33. **οὐχ ἱκανοὺς γενομένους**] Haec verba, si genuina sunt, de qua re ego quoque dubito, quia qui capitis accusati sunt praetores non dici possunt omnes **οὐχ — πρᾶξαι τὰ προσταχθέντα** (v. §. 31.), si igitur profecta sunt a Xenophonte, liberiore vinculo suspensa sunt a **καταγνόντες**, cui verbo cogitando facile additur **αὐτούς**. De verbo *καταγιγνώσκειν* cum duplici accusativo iuncto cf. Lob. ad Sophocl. Ai. p. 351. ed. II.

§. 34. *τὴν Εὐρυπτολέμου*] *γνώμην* scil.

ὑπομοσαμένου] i. e. interposito iureiurando, quominus decretum fieret, intercedente. Hermann. *Gr. Staatsalterth.* §. 132, 3. Meier. et Schoem. *Att. Proc.* p. 696.

§. 35. **οἱ παρόντες ἕξ**] V. §. 2.
προβολάς] **προβολή** est accusatio, quae penes populum instituebatur eo consilio, ut reus

εἶναι καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἕως ἂν κριθῶσιν, εἶναι δὲ καὶ Καλλίξενον τούτων. Προὐβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμένων. Ὕστερον δὲ στάσεώς τινος γενομένης, ἐν ᾗ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗτοι, πρὶν κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθών, ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων λιμῷ ἀπέθανεν.

Ante Weisk. edebatur *ἐὰν* pro *ἕως ἂν*; hoc voluerunt iam Steph. et Leoncl. — B. C. D. E. Vict. *Καλλίξεινος*.

damnaretur, antequam causa esset cognita. Hermann. *Gr. Staatsalterth.* §. 130, 14. Meier. et Schoem. p. 272.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Lysander a Cyro pecunia instructus exercitui stipendium solvit et, expugnatis Cedreis, Cariae civitate Atheniensium socia, navigat Rhodum. Athenienses autem Chium et Ephesum transmittunt et se parant ad pugnam navalem. Tum Lysander Hellespontum petit et Lampsacum expugnatam militibus diripiendam dedit. Athenienses item illos persecuti ad Hellespontum contendunt et ad Aegospotamos, spreto Alcibiadis, qui prope habitabat, consilio, cum Lysandro infelicissima pugna confligunt, imparati ab illo oppressi. Conon cum novem navibus Cyprum ad Euagoram fugit; reliqua omnia capta. Athenienses omnes sunt necati.

---

1 *Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶ-
ται ὄντες, ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέ-
φοντο καὶ ἐργαζόμενοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν· ἐπεὶ
δὲ χειμὼν ἐγένετο καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον γυμνοί τε
ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, ξυνίσταντο ἀλλήλοις καὶ ξυνε-
τίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι· οἷς δὲ ταῦτα ἀρέ-
σκοι κάλαμον φέρειν ἐδόκει, ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν
2 ὁπόσοι εἴησαν. Πυθόμενος δὲ τὸ ξύνθημα ὁ Ἐτεό-
νικος, ἀπόρως μὲν εἶχε, τί χρῷτο τῷ πράγματι διὰ*

Cap. I. §. 1. Iunt. Ald. Cast. *μετὰ Ἐτεονίκου.* — B. *πόσοι* pro *ὁπόσοι.*

Cap. I. §. 1. *Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ*] V. I, 6, 36 seqq.
τῆς ὥρας] i. e. *τῶν ὡραίων καρπῶν.*
ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν ὁπόσοι εἴησαν] V. Hier. VIII, 2: *ἐπισκοποῦντες δὲ αὐτό, εἰ οὕτως ἔχει.* V. adn. ad Oecon. XVII, 7. Buttm. gr. §. 151, 6.
§. 2. *ἀπόρως μὲν εἶχε*] His respondent §. 3. *ἀναλαβὼν δὲ — ἐπορεύετο.*
τί χρῷτο τῷ πράγματι]

τὸ πλῆθος τῶν καλαμηφόρων· τό τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμ-
φανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ εἰς τὰ
ὅπλα ὁρμήσωσι καὶ τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ πολέ-
μιοι γενόμενοι ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἂν κρα-
τήσωσι, τό τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους ξυμμάχους
πολλοὺς δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μή τινα καὶ εἰς τοὺς
ἄλλους Ἕλληνας διαβολὴν σχοῖεν καὶ οἱ στρατιῶται
δύςνοοι πρὸς τὰ πράγματα ὦσιν· ἀναλαβὼν δὲ μεθ' 3
ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα ἐγχειρίδια ἔχοντας ἐπο-
ρεύετο κατὰ τὴν πόλιν καὶ ἐντυχὼν τινι ὀφθαλμιῶντι
ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέ-
κτεινε. Θορύβου δὲ γενομένου, καὶ ἐρωτώντων τινῶν, 4
διὰ τί ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν
ὁ Ἐτεόνικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. Κατὰ δὲ τὴν πα-
ραγγελίαν ἐῤῥίπτουν πάντες ὅσοι εἶχον τοὺς καλά-
μους, ἀεὶ ὁ ἀκούων δεδιὼς, μὴ ὀφθείη ἔχων. Μετὰ 5

§. 2. καλαμηφόρων B. D. marg. Steph. Vict. Schneid. II. Dind.; antea καλαμοφ. — Dind. III. δύςνοι. — πρὸς τὰ B. D. C. Vict. Dind. II. III.; vulg. ἐς τά; E. εἰς τά.
§. 3. μεθ' ἑαυτοῦ delet Vict. — ὀφθαλμ. ἀνθρώπῳ B. D. Y. Dind. II. III.; antea ἀνθρ. ὀφθ.
§. 4. Weisk. Schneid. ὁ ἀεὶ ἀκούων.

Quomodo se gereret hac in re. Cf. Ages. VI, 4: τῇ μὲν πατρίδι οὕτως ἐχρῆτο, i. e. erga patriam ita se gerebat. De accusativo τί v. adn. ad Oecon. IX, 16: ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι.

σφαλερὸν — μὴ — ὁρμήσωσι] periculosum videbatur (i. e. metum movebat), ne ad arma currerent, ii scilicet, qui coniurationis participes essent. V. Rost. gr. schol. §. 166, 3. Cf. adn. ad Oecon. II, 7: οἰκτείρω σε, μή τι ἀνήκεστον κακὸν πάθῃς. De coniunctivo posito, quum praecedat ἐδόκει, v. adn. ad Ages. VII, 7: ἐπεμελήθη — ὅπως — ἀπόληται. Rost. gr. schol. §. 186. addit. 1. Kühner. gr. schol. §. 330. adn. 1. Loquitur haec Xen. quasi ex mente Eteonici, ut patet etiam ex verbis sequentibus ἂν κρατήσωσι, quae rectae potius conveniunt orationi.

τό τ' αὖ ἀπολλύναι] ἐκ τοῦ ἀφανοῦς scil., quod cogitando facile addas ex antecedentibus verbis ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς. Quum enim duo essent, quae facere poterat Eteonicus, aut aperta vi aggredi coniuratos aut per insidias opprimere, neutrum fecit, sed mediam quandam se expediendi ex hac difficultate excogitavit rationem.

μὴ — διαβολὴν σχοῖεν] ne male apud ceteros Graecos audirent.

δύςνοοι] V. adn. ad κρυψινόους Ages. XI, 5. Adde Heiland. Quaestt. de Xen. dial. p. 19. Invitis codicibus in hac re moliendum nihil arbitror.

§. 4. ἀπέθανε] interfectus esset. V. ad II, 3, 24.

ἀεὶ ὁ ἀκούων] De collocatione adverbii ἀεί v. adn. ad Oecon. VIII, 7: εἰς γὰρ τὸ κενούμενον ἀεὶ οἱ ὄπισθεν ἐπέρχονται. Sanpp. ad Comment. I,

δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος ξυγκαλέσας τοὺς Χίους χρήματα ἐκέλευσε συνειςενεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθὸν καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰςήνεγκαν· ἅμα δὲ εἰς τὰς ναῦς ἐσήμανεν εἰςβαίνειν· προςιὼν δὲ ἐν μέρει παρ᾽ ἑκάστην ναῦν παρεθάῤῥυνέ τε καὶ παρήνει πολλὰ ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς, καὶ μι-
6 σθὸν ἑκάστῳ μηνὸς διέδωκε. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι συλλεγέντες εἰς Ἔφεσον ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ταῦτά τε ἐροῦντας καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὖ φερόμενον παρὰ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ
7 τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. Καὶ ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, ξὺν αὐτοῖς δὲ καὶ παρὰ Κύρου ταὐτὰ λέγοντες ἄγγελοι. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἄρακον· οὐ γὰρ

§. 5. B. D. *συνενεγκεῖν*, unde *συνειςεν*. scripsi pro *ξυνειςεν*. — Cast. Schneid. *τὸν μισθόν*. — Dind. III. *ἐσήμηνεν*, v. adn. ad I, 1, 2. — *εἰςβαίνειν* B. D. E. Vict. marg. Steph. Schneid. II. Dind. pro vulg. *ἐμβαίνειν*. — *διέδωκε* B. D. Vict. margg. Steph. et Leoncl. Schneid. II. Dind., ceteri *δέδωκε*.
§. 6. A. C. E. Ald. Iunt. Bryl. *συλλέγοντες*. — *πέμπειν εἰς Λακ. πρέσβεις* B. D. Dind. pro *πρέσβεις εἰς Λακ. πέμπειν*.
§. 7. *δὲ καὶ* B. C. D. E. Vict. marg. Steph. Wells. seqq. edd. pro *δέκα καί*, quod est in A. — *τῷ πολέμῳ*, quod exhibent Y. marg. Steph., inseruerunt cum Weiskio seqq. edd.

6, 7. De appositione partitiva v. adn. ad II, 2, 3.
§. 5. *συνειςενεγκεῖν*] i. e. conferre, quod alibi est sive *συμφέρειν* sive *εἰςφέρειν*.
§. 6. *ἐπὶ τὰς ναῦς*] Cf. Comment. I, 1, 9: *οἷον εἴ τις ἐπερωτῴη, πότερον ἐπιστάμενον ἡνιοχεῖν ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν κρεῖττον ἢ μὴ ἐπιστάμενον· ἢ πότερον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον.*
§. 7. (*ἔτων ἤδη — παρεληλυθότων*)] Hinc incipit belli Peloponnesiaci annus vicesimus septimus sive 405. a. Chr. Interpolator igitur male *πέντε* scripsit pro *ἕξ*.
§. 8. *τοῦ Ξέρξου τοῦ Δαρείου*] In voce *Ξέρξου* est error, nam Darii Nothi pater erat Artaxerxes, cuius legitimi filii erant Xerxes II. et Sogdianus, spurius Darius. Etiam id mirum est, quod iuxta productiorem formam *Δαρειαῖος* bis positam semel legitur brevior forma *Δαρεῖος*. Illa enim apud Ctesiam quidem invenitur, apud Xenophontem praeter hunc locum nusquam.
ἡ δὲ κόρη — ποιῆσαι] Haec quoque verba manum grammatici produnt, praesertim quum Cyrop. VIII, 3, 10. et 13., ubi de eadem re sermo est, quod h. l. *κόρη*, dicatur *κάνδυς*. Ceterum particulam *ἢ* post comparativum, sequente genitivo, pleonastice interponi olim putabant; nunc grammatici de hac re rectius iudicant. V. Her-

νόμος αὐτοῖς δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν· τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ (ἐτῶν ἤδη τῷ πολέμῳ πέντε καὶ εἴκοσι παρεληλυθότων).

(Τούτῳ δὲ τῷ ἐνιαυτῷ καὶ Κῦρος ἀπέκτεινεν Αὐ- 8
τοβοισάκην καὶ Μιτραῖον, υἱεῖς ὄντας τῆς Δαρειαίου ἀδελφῆς τῆς τοῦ Ξέρξου τοῦ Δαρείου πατρός, ὅτι αὐτῷ ἀπαντῶντες οὐ διέωσαν διὰ τῆς κόρης τὰς χεῖρας, ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνον· ἡ δὲ κόρη ἐστὶ μακρότερον ἢ χειρίς, ἐν ᾗ τὴν χεῖρα ἔχων οὐδὲν ἂν δύ-
ναιτο ποιῆσαι. Ἱεραμένης μὲν οὖν καὶ ἡ γυνὴ ἔλεγον 9
πρὸς Δαρειαῖον δεινὸν εἶναι, εἰ περιόψεται τὴν λίαν ὕβριν τούτου· ὁ δὲ αὐτὸν μεταπέμπεται ὡς ἀῤῥωστῶν πέμψας ἀγγέλους.)

Τῷ δ᾽ ἐπιόντι ἔτει (ἐπὶ Ἀρχύτα μὲν ἐφορεύον- 10
τος, ἄρχοντος δ᾽ ἐν Ἀθήναις Ἀλεξίου) Λύσανδρος B.P.a.27.
ἀφικόμενος εἰς Ἔφεσον μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ

§. 8. Pirkheimer. Goldhagen. et Zeun. voluerunt *τῆς Δαρειαίας*; Weisk. scripsit *τῆς Δαρειαίου, τῆς ἀδελφῆς*. — Mor. et Zeun. *Ἀρταξέρξου*. — Ante Morum ed. *διέσωσαν*, quod est in C. E.; Wells. cum Porto *διέζωσαν*. — *μόνον* pro *μόνῳ* ex B. D. dedit Dind. II. III. — *ἢ χειρίς* scripsit Dind. II. III. e coniectura Steph. pro vulg. *ἢ χειρός*; Brod. maluit *τῆς χειρός*, Port. *χειρίδος*; Leoncl. delet *ἤ*. — Weisk. postulat *ἐν ᾗ τις τήν*. — B. D. *δύνατο*.

§. 9. Vict. *ὁ Ἐραμένης*. — Weisk. et Zeun. scribunt *Δαρεῖον*, B. *Δαριαῖον*.

§. 10. B. D. marg. Steph. Dind. II. III. *Ἀρχύτα* pro vulg. *Ἀρχύτου*.

mann. ad Soph. Antig. 1266. Matth. gr. §. 450. adn. 2. Kühner. gr. max. §. 748. adn. 2. — Pronomine *τὶς* participium *ἔχων* non indigere docet Kühner. gr. max. §. 414, 5. Apposite Dindorfius comparat Symp. I, 8: *εὐθὺς οὖν ἐννοήσας τὰ γιγνόμενα ἡγήσατ᾽ ἂν φύσει βασιλικόν τι τὸ κάλλος εἶναι*, ubi v. Saupp ium, nos ad Oecon. I, 4. et Kühner. ad Anab. I, 1, 7.

§. 9. *Ἱεραμένης*] Hic, qui alibi non commemoratur a Xenophonte, Autoboesacis et Mitraei pater esse videtur; sed hoc dicendum erat.

ὁ δὲ αὐτὸν — ἀγγέλους] Secundum Diod. XIII, 104. Cyri iter ad aegrotantem patrem incidit in ol. 93, 4., et si respicis, quae §. 10—12. narrantur, quae prius quam Cyrus ad patrem arcessitus est, facta esse censendum est, consentaneum videtur §. 9. falsa exhibere; nam quae *τῷ ἐπιόντι ἔτει* facta sunt fieri non potuerunt etiam antecedenti anno. Ita apparet verba *ὁ δὲ αὐτὸν — ἀγγέλους* non ab eo profecta esse, qui §. 13. scripsit.

§. 10. *Τῷ δ᾽ ἐπιόντι ἔτει*] Haec quoque verba Brücknerus (Progr. Suidnic. 1838. p. 11 sqq.) habet pro suppositiciis. Sed tum pessime cohaerent *τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ — Λύσανδρος ἀφικόμενος κτλ.* V. Praef. p. XXIX. sq. De ephori et archontis nominibus, quae statim sequuntur, v. quae disputata sunt in Praef. p. XXVI. sqq.

Χίου ξὺν ταῖς ναυσὶ καὶ τὰς ἄλλας πάσας ξυνήθροισεν,
εἴ πού τις ἦν, καὶ ταύτας τε ἐπεσκεύαζε καὶ ἄλλας
11 *ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. Ἐλθὼν δὲ παρὰ Κῦρον*
χρήματα ᾔτει· ὁ δ' αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βα-
σιλέως ἀνηλωμένα εἴη καὶ ἔτι πλείω πολλῷ δεικνύων,
12 *ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι, ὅμως δ' ἔδωκε. Λα-*
βὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τἀργύριον ἐπὶ τὰς τριήρεις τριη-
ράρχους ἐπέστησε καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφειλόμενον
μισθὸν ἀπέδωκε. Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθη-
ναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.
13 *Κῦρος δ' ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον,*
ἐπεὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἧκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι
ἀῤῥωστῶν κεῖνον καλοίη, ὢν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μη-
δείας ἐγγὺς Καδουσίων, ἐφ' οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶ-
14 *τας. Ἥκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμαχεῖν πρὸς*
Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ· εἶναι
γὰρ χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ ἑαυτῷ, ὥςτε τού-
του ἕνεκεν πολλὰς πληροῦν. Παρέδειξε δ' αὐτῷ πάν-
τας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πόλεων, οἳ αὐτῷ ἴδιοι
ἦσαν, καὶ τὰ περιττὰ χρήματα ἔδωκε· καὶ ἀναμνήσας,
ὡς εἶχε φιλίας πρός τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πό-
λιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ, ἀνέβαινε παρὰ τὸν
πατέρα.
15 *Λύσανδρος δ', ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς*

§. 11. A. E. edd. vett. *δέδωκε.*

§. 13. *κεῖνον* pro *ἐκεῖνον* scripsi cum B. D. C. — D. Weisk. Schneid. II. Dind. *Μηδίας.* — A. C. E. Ald. Iunt. Bryl. *καθεστῶτας.*

§. 14. B. *αὐτῷ* pro *ἑαυτῷ.* — A. C. E. edd. vett. *τὴν Λακεδαιμονίων.*

§. 15. B. Vict. *παρὰ τὸν* pro *πρὸς τόν.* — B. E. *Κεράμιον.* — B. *δὲ οἱ μιξοβ.*

§. 16. *Οἱ δ' Ἀθην.* B. C. Dind. II. III. pro *Οἱ δὲ Ἀθην.* —

§. 13. *Μηδείας*] Iis, quae Dindorfius ad Anab. II, 4, 27. de hac forma disseruit, mihi non persuasum erat etiam invitis libris vel, ut h. l., cum uno cod. D. vulgatam scripturam esse corrigendam. V. Poppo. ad Anab. I, 7, 15. et ibidem Kühnerum.

§. 15. *αἱρεῖ καὶ ἐξηνδραπόδισεν*] Cf. infra §. 19: *αἱροῦσι κατὰ κράτος καὶ διήρπασαν.* Anab. V, 8, 6: *Ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει τε αὐτὸν καὶ ἤρετο.* IV, 6, 22: *ἀπήρχοντο καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος.* Plat. Phaed. p. 84. D: *ἐγέλασέ τε — καί φησι.*

§. 16. *Οἱ δ' Ἀθηναῖοι*] Mirum est parare se Atheneinses ad pugnam navalem, quum Chium et Ephesum peterent, Lysander autem Rhodum concessisset, sed mirabilius etiam

τὰ αὑτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀῤῥωστοῦντα μετάπεμπτος
ἀνέβαινε, μισθὸν διαδοὺς τῇ στρατιᾷ ἀνήχθη τῆς Κα-
ρίας εἰς τὸν Κεράμειον κόλπον. Καὶ προσβαλὼν πόλει
τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχῳ ὄνομα Κεδρείαις τῇ ὑστεραίᾳ
προσβολῇ κατὰ κράτος αἱρεῖ καὶ ἐξηνδραπόδισεν. Ἦσαν
δὲ μιξοβάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες. Ἐκεῖθεν δ' ἀπέπλευ-
σεν εἰς Ῥόδον. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώ- 16
μενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν καὶ ἐπὶ τὴν Χίον Ol. 93,4.
καὶ τὴν Ἔφεσον ἐπέπλεον καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς
ναυμαχίαν καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσ-
είλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος 17
δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν
Ἑλλήσποντον πρός τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν καὶ
ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. Ἀνήγοντο δὲ οἱ
Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολε- 18
μία αὐτοῖς ἦν· Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς
Λάμψακον ξύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδη-
νοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ· ἡγεῖτο δὲ Θώραξ
Λακεδαιμόνιος. Προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἱροῦσι 19
κατὰ κράτος καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὖσαν πλου-
σίαν καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων
πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσαν-
δρος. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὡρμί- 20
σαντο τῆς Χεῤῥονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι ναυσὶν ὀγδοή-

Vulg. καὶ τὴν ἐπὶ Χίον; B. D. Vict. καὶ ἐπὶ Χίον; καὶ ἐπὶ τὴν Χίον dedit Wells. e marg. Steph. — προσείλοντο Dind. III. cum B. marg. Steph., ceteri εἵλοντο.

§. 17. καὶ ante οἱ Ἀθην. inclusit cum Moro et Schneid. I. Dind. I., delevit Dind. II. III.

§. 19. Y. Προσβάλλοντες.

§. 20. Οἱ δ' Ἀθην. B. D. C. Dind. II. III. pro Οἱ δὲ Ἀθ. — B. ὁρμήσαντο. — Ἐλαιοῦντι Dind. II. III. dedit ex uno suorum codd. pro Ἐλεοῦντι.

tum demum imperatores dici tribus illis, Cononi, Adimanto et Philocli, additos esse et ita additos dici, quasi ab exercitu, non a populo Atheniensium creati fuerint. Quas difficultates Brücknerus (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 51.) acutissime tollit verbis sic ordinatis: *Οἱ δ' Ἀθηναῖοι στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον καὶ ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἔφεσον ἐπέπλεον καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν. Λύσανδρος δὲ κτλ.*

§. 17. τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν] ut navibus onerariis Lacedaemoniorum liberum e Ponto exitum praestaret.

Ἀνήγοντο δέ] qui antea oram Ioniae petierant.

§. 20. κατὰ πόδας] scil.

κοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐ-
τοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθὺς ἀνή-
21 χθησαν εἰς Σηστόν. Ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι
ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμοὺς ἀντίον τῆς Λαμψάκου·
διεῖχε δ' ὁ Ἑλλήςποντος ταύτῃ σταδίους ὡς πεντε-
22 καίδεκα. Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο. Λύσανδρος δὲ
τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν εἰς τὰς
ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰςβαίνειν, πάντα δὲ παρα-
σκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα
παραβαλὼν προεῖπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τά-
23 ξεως, μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ
ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς
εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος,
καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς
24 Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν
ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι,
κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖ-
λαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν
αὗται ἧκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ

§. 21. Schneid. vult διέχει. — ταύτῃ, quod est in B. C. D. Vict., dederunt Wells. seqq. edd. pro ταύτης. — Dind. II. III. ἐνταῦθα δέ.

§. 22. παραβαλών, quod primus exhibet marg. Bas. a. 1572, deinde marg. Leoncl., restituit Schneid. II. pro παραβάλλων.

§. 25. ἐκ τῶν τειχῶν B. C. D. E. Vict. Dind. II. III. pro ἀπὸ τῶν τ. — πρὸς πόλει ἔχοντας, quod est in B. D. margg. Steph. et Leoncl., recepit Schneid. II. pro πρὸς πόλιν ἔχ. — A.

αὐτῶν. Thucyd. V, 65: ἰέναι κατὰ πόδας αὐτῶν ἐς Τεγέαν.

§. 21. διεῖχε — ταύτῃ] Plutarch. Lys. 11: τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ἠπείρων διάστημα ταύτῃ πεντεκαίδεκα σταδίων ἐστί. De imperfecto cf. quae Kühner. congessit ad Anab. I, 4, 9: οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, imprimis IV, 8, 1: ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὃς ὥριζε τὴν τῶν Μακρώνων καὶ τὴν τῶν Σκυθινῶν. V. eiusdem gr. schol. §. 256, 4. a. Rost. §. 151, 5. adn. 1.

Ἐνταῦθα δή] hic iam.

§. 22. παραβλήματα] Eadem videntur esse quae I, 6, 19. dicuntur παραῤῥύματα.

§. 24. ἐξεβίβασεν] milites scil.

§. 25. μεθορμίσαι] Plutarch. Alc. 37: ταῦτα λέγοντος τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ παραινοῦντος εἰς Σηστὸν μεθορμίσαι τὸν στόλον, οὐ προςεῖχον οἱ στρατηγοί.

§. 26. αὐτοὺς γάρ] Nominativum poni etiam ubi αὐτός alteri nomini vel pronomini opponitur, demonstravit Schwidopius in observv. in Xen. Hellen. p. 5., e. g. Anab. IV, 2, 1: καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι —, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσειν, ubi v. Kühnerum. Sed inde accusativos, ubi reperiuntur in tali verborum nexu, corrigendos

Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο. Ἀλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν 25
τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας
καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ
μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς
δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα,
οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι
εἰς Σηστὸν παρῄνει πρός τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν·
οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. Οἱ δὲ 26
στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέ-
ναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὺς γὰρ νῦν στρατηγεῖν,
οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύσανδρος δ', ἐπεὶ 27
ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς
παρ' αὐτοῦ ἑπομένοις, ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβη-
κότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χεῤῥόνησον, ὅπερ
ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν τά τε σι-
τία πόῤῥωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ
Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν, ἀποπλέοντας τοὔμπα-
λιν παρ' αὐτὸν ἆραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν.
Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐ- 28

C. Ald. Iunt. Cast. ἔφη αὐτοῖς. — B. et ab alt. m. D. μεθορμῆσαι.

§. 26. αὐτοί, quod voluit Goeller. ad Dionys. Halic. p. 43., dedit Dind. II. III. ex Vict. et duobus, ut ait, codicibus pro αὐτούς.

§. 27. ἦν ἡμέρα B. D. C. Dind. II. III. pro ἡμέρα ἦν. — Vict. πεμπομένοις pro ἑπομένοις. — Dind. III. ex duobus suorum codd. ἐπὴν dedit pro ἐπάν. — Iunt. Bryl. Cast. τι τοῦ pro δὴ τοῦ.

esse nequaquam consequitur. Dicendi varietatem, qua omnino insignis est lingua graeca, in hoc quoque genere ei vindicat Lobeck. ad Phryn. p. 750 seq. Sensum quidem, quo ducti Graeci modo nominativo, modo accusativo in talibus enuntiatis utuntur, non ubique possumus indagare, sed quomodo verba Thucydidis IV, 28: οὐκ ἔφη αὐτὸς ἀλλ' ἐκεῖνον στρατηγεῖν, ab hoc loco discrepent, in promptu est. Illic enim αὐτός iuxta ἔφη positum verbi subiecto quasi attrahitur, hic autem αὐτοὺς — στρατηγεῖν suspensum est a verbo dicendi, cuius notio ex antecedenti verbo intelligenda est. Accusativum habes Thucyd. VIII, 63: ἐσκέψαντο Ἀλκιβιάδην μὲν — ἐᾶν —, αὐτοὺς δὲ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν — ὁρᾶν. Plat. Lys. p. 209. D: ὅταν σε ἡγήσηται βέλτιον περὶ οἰκονομίας ἑαυτοῦ φρονεῖν ἢ αὐτὸν ἐπιστατήσειν. Demosth. contra Leoch. p. 1080: αἴτιός ἐστι τοῦ καὶ αὐτὸν κρίνεσθαι καὶ ἐμὲ λέγειν. V. etiam Kühner. gr. max. §. 646, 1. Matth. §. 536. Saupp. ad Comment. 1, 4, 8. Ceterum, si non excepto Vict. codices nobis noti omnes in accusativo consentirent — nam quos Dindorfius suos praedicat, qui sint

θὺς ἐσήμανε τὴν ταχίστην πλεῖν· ξυμπαρῄει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθρόαι καὶ ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ ξυνέλεξαν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τει-
29 χύδρια. Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία, καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγέλ-
30 λουσα τὰ γεγονότα. Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἆλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. Ἧι δ' ἡμέρᾳ ταῦτα κατειρ-

§. 28. B. om. *ἰδών*. — Dind. II. III. bis *ἐσήμηνε* V. ad I, 1, 2. — *ὄντων* post *τῶν ἀνθρώπων* om. Dind. II. III. cum B. D.; Meibom. mavult *πάντων*. — *ἀθρόαι* inseruit Dind. II. III. cum B. — *ξυνέλεξαν* Weisk. Schneid. II. Dind. mutaverunt in *ξυνέλεξεν*. — Vulg. *τὰ χείδρια* correxit Leoncl. in *τειχύδρια*, quod dant B. D. Vict.

et quales ignoramus — *αὐτοὶ* me recepturum fuisse confiteor, quia, ut recte monent Sauppius et Schwidopius, huius quidem pronominis nominativus in hoc dicendi genere apud Xenophontem praevalet.

§. 28. *Διεσκεδασμένων*] Antea additum *ὄντων* defendit Sauppius (*NN. Jahrbb.* 1833. p. 390.) cum hoc loco comparans I, 2, 2. *διεσπαρμένους ὄντας*. Et sane quidem ferri potest, quia huius loci sententiam ita accipere licet, ut non tam ipsa actio, quam status, in quo tum erant Athenienses, significetur. V. Kühner. gr. max. §. 416, 4. Nihilominus Dindorfii ratio probanda videtur, quia *ὄντων*, quod necessarium non est, sed a librario inseri facile potuit, in optimis libris abest. Accedit, quod Plutarch. Lys. 11. in iisdem verbis *ὄντων* omissum videmus: *ἦν δὲ οὐδὲν ἔργον αὐτοῦ τῆς σπουδῆς ἐσκεδασμένων τῶν ἀνθρώπων*.

ξυνέλεξαν] scil. Lysandri milites. Brücknerus, ut infra II, 4, 9. *ξυνειλημμένων*, sic h. l. *ξυνέλαβον* postulat. V. adn. ad II, 4, 9.

§. 29. *ἀπαγγέλλουσα*] Sola codicis E auctoritate non moveor, ut scribam *ἀπαγγελοῦσα*. Infra II, 4, 37. eadem ratione habes *ἔπεμπον — λέγοντας*, Anab. V, 4, 2. *πέμπουσι — ἐρωτῶντας*, IV, 5, 8. *διέπεμπε διδόντας*, ubi v. Kühnerum. „Saepe enim verbis motum significanti-

γάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον λῃστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, ὃς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος 31
ἀθροίσας τοὺς ξυμμάχους ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἅ τε ἤδη παρανενομήκεσαν καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν· Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά, 32
καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος· ᾐτιάθη μέντοι ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

§. 29. C. om. τὰς ante Ἀθήνας. — Dind. recepit ἀπαγγελοῦσα, quod volebat Steph. et praebet E.
§. 31. Iunt. Cast. om. ἀθροίσας.
§. 32. Ante Schneid. II. scribebatur κατακρημνίσειε; κατεκρήμνισε est in B. C. D. et a pr. m. in E.

bus adiungitur participium praesentis, quo actio notatur, quae nondum quidem fit, sed tamen aut reapse incipitur aut mente instituitur." Buttmann. gr. §. 144, 3. adn. 4. Codicis E. scriptura sine dubio orta est ex eo, quod mox sequitur ἀπαγγελοῦντα, quanquam hic locus ab illo differt eo, quod ne antecedit quidem ἔπεμψε, sed ἀπέπλευσε, ita ut ἀπαγγέλλουσα simpliciter significet: quae nuntiabat.

§. 31. τὴν δεξιὰν χεῖρα] Plutarch. Lys. 9: ἔπεισε ψηφίσασθαι τὸν δῆμον ἀποκόπτειν τὸν δεξιὸν ἀντίχειρα τῶν ἁλισκομένων, ὅπως δόρυ μὲν φέρειν μὴ δύνωνται, κώπην δ' ἐλαύνωσι. Inde, coll. etiam Cic. de Off. III, 11., Schneiderus scribendum opinatur τὸν δεξιὸν ἀντίχειρα.

8*

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Paralus navis quum nuntium de calamitate pertulisset Athenas, cives omnia parant, ut certam obsidionem tolerarent. Mox a Pausania Lacedaemoniorum rege et Lysandro terra marique diu obsessis, quum multi fame morerentur, pax convenit his legibus, ut naves nonnisi duodecim haberent, exsules revocarent, diruerent muros longos et Lacedaemoniis omne imperium traderent.

1 Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. Οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθή-
2 νας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὔ, εἰδώς, ὅτι, ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.
3 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις, τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτός, ἐλέγετο ἡ ξυμφορά, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραι-

Cap. II. §. 1. In B. post *Βυζάντιον* lacuna est duodeviginti verborum. — *Καλχηδόνα* Dind. II. III., antea *Χαλκ.*
§. 2. Hertlin. (Progr. Werth. 1845. p. 15 seq.), postulat *ἄλλοσε* pro *ἄλλοθι*. — Steph. et Leoncl. deleri volebant *ὅτι*, quod om. C. — *Καλχηδ.* ut §. 1.
§. 3. Art. *ἡ* ante *οἰμωγὴ* delevi cum B. C. D. E. Vict. —

Cap. II. §. 1. *Οἱ δὲ προδόντες*] De re v. I, 3, 16.
§. 2. *ἄλλοθι*] referendum ad *διδοὺς — ἀσφάλειαν*, non ad *πλέουσιν*.
εἰδώς, ὅτι — ἔσεσθαι] Sic infra III, 4, 27: *τοιῷδε λογισμῷ, ὡς, εἰ — ἄρχοι, τό τε πεζὸν πολὺ ἂν ἰσχυρότερον εἶναι*. Anab. VII, 5, 8: *ἀεὶ ἐμέμνητο, ὡς, ἐπειδὰν — ἀπέλθῃ, παραδώσειν αὐτῷ Βισάνθην*, atque nulla inter coniunctionem et infinitivum interposita enuntiatione Cyrop. III, 1, 22: *λέγω, ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελ-*

ὡς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥςτ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας κρατήσαντες πολιορκίᾳ καὶ Ἱστιαιέας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκ- 4
κλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τἆλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.

Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ δια- 5
κοσίαις ἀφικόμενος εἰς Λέσβον κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ καὶ Μιτυλήνην· εἰς δὲ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἔπεμψε δέκα τριήρεις ἔχοντα Ἐτεόνικον, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν.
Εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων 6
μετὰ τὴν ναυμαχίαν πλὴν Σαμίων· οὗτοι δὲ σφαγὰς

Ante Weisk. edebatur ὥςτε κείνης; ὥςτ' ἐκείνης dat Vict. — μᾶλλον ἔτι B. D. E. Vict. Dind. II. III. pro ἔτι μᾶλλον. — αὐτοὶ Weisk. Schneid. II. Dind. I. ponunt post οἷα. — A. B. C. D. E. et edd. ante Schneid. Ἱστιέας.

§. 5. Λέσβον pro τὴν Λέσβον B. C. D. E. Vict. Dind.

τίονας σωφρονίζειν. Infra VI, 5, 42: ἐλπίζειν δὲ χρή, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι. V. Kühner. gr. max. §. 771, 5. b. Matth. gr. §. 539, 1. Rost. gr. schol. §. 184. adn. 12.

§. 3. ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων] Quasi antecessisset ᾤμωζον. De appositione partitiva quam vocant v. Kühner. gr. schol. §. 266, 3. Rost. gr. schol. §. 154, 4. b. V. adn. ad Oecon. VII, 28: τὸ ζεῦγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἃ τὸ ἕτερον ἐλλείπεται τὸ ἕτερον δυνάμενον. Supra II, 1, 4.

οὐδεὶς — πενθοῦντες] De numerorum synesi v. Rost. gr. schol. §. 148. adn. 2. Kühner. gr. schol. §. 241, 1. Buttmann. §. 129. adn. 12.

αὐτοὶ ἑαυτούς] Hic αὐτοὶ aptissime collocatum est. Duplici enim ratione Athenienses opponuntur aliis. Primum dicitur non solum alios, sed ipsos Athenienses vidisse, quid passuri essent, deinde iam ipsis Atheniensibus eandem sortem parari, quam parassent Meliis, Histiaeis etc. De Meliis v. Thucyd. V, 116., de Histiaeis I, 14., de Scionaeis V, 32., de Toronaeis V, 3., de Aeginetis I, 108. et maxime II, 27. V, 57.

§. 5. κατεσκευάσατο] Formam civitatis constituit decemviralem. V. Plutarch. Lys. 13. Isocr. Paneg. 32. SCHNEID.

7 τῶν γνωρίμων ποιήσαντες κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε πρὸς Ἆγιν τε εἰς Δεκέλειαν καὶ εἰς Λακεδαίμονα, ὅτι προςπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐξῄεσαν πανδημεὶ καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου.
8 Ἐπεὶ δ' ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῷ κα-
9 λουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγιναν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν, ὡς δ' αὔτως καὶ Μηλίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς αὐτῶν ἐστέροντο. Μετὰ δὲ τοῦτο δῃώσας Σαλαμῖνα ὡρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἴςπλου.

10 Οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ

§. 7. καὶ ante εἰς Δεκ. deleverunt Schneid. II. Dind. cum B. D. C. Vict.

§. 8. Ἐπεὶ δ' A. B. C. D. E. Dind. II. III. pro Ἐπεὶ δέ. — Dind. III. Ἀκαδημείᾳ; Krüger. (Dion. Hal. p. 306.) legendum putat ἐν τῷ Ἀκ. καλουμένῳ γυμν.

§. 9. εἰς Αἴγιναν pro πρὸς Αἴγ. B. D. Y. Vict. Dind. —

§. 6. γνωρίμων] Plutarch. Nic. 2. τοὺς πλουσίους καὶ γνωρίμους opponit τῷ δήμῳ. Aristot. Polit. IV, 3. et 8. eosdem vocat καλοὺς κἀγαθούς.

§. 7. ἔπεμψε — ὅτι] i. e. ἔπεμψε λέγοντα vel ἔπεμψεν ἀγγέλλοντα — ὅτι. De sequenti indicativo v. ad §. 17.

πλὴν Ἀργείων] De his v. II, 4, 1.

§. 8. ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ] Schneiderus quum mallet legere ἐν τῇ καλουμένῃ Ἀκαδημίᾳ τῷ γυμνασίῳ, seclusit verba τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ, quae Wolfius ex glossa fluxisse putabat. Sed Hertlinius (Progr. Werth. 1845. p. 16.) vulgatam lectionem defendit interpretans: „in gymnasio, cui Academiae est nomen". De articuli usu post appellandi verba praedicato additi citat Matth. gr. §. 268. Herodot. V, 77: οἱ δὲ ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων, Thucyd. II, 25: τὸν Ἰχθῦν καλούμενον τὴν ἄκραν, Arrian. Anab. II, 20, 4: εἰς τὸν Ἀντιλίβανον καλούμενον τὸ ὄρος, Diodor. XIV, 27: μέχρι τοῦ τῶν Καρδούχων καλουμένου ἔθνους, Polyb. I, 85, 7: περὶ τὸν τόπον τὸν Πρίονα καλούμενον. Quodsi vero quis exspectet ἐν τῷ τῇ Ἀκ. καλ. γυμν., comparari iubet Hier. 4, 5: τῷ μιαιφόνῳ μηδὲ τὸν συνόντα, et delegat ad Kühner. ad Comment. I, 6, 13. Sed omnes hi loci nostro loco non prorsus sunt similes. Desideramus exemplum, ubi verbi appellandi participio, cui articulus additur, antecedat praedicatum. Nam ut nunc verba posita sunt, nemo non dativum τῇ Ἀκαδημίᾳ iungit cum praepositione ἐν. Itaque dubitatio quaedam relinquitur, an τῷ delendum sit, vel, id quod mihi magis placet,

κατὰ θάλατταν ἠπόρουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν
οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων οὔτε σίτου· ἐνόμιζον
δ' οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν, εἰ μὴ παθεῖν ἃ οὐ τι-
μωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν
ἀνθρώπους μικροπολίτας, οὐδ' ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ
ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. Διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους 11
ἐπιτίμους ποιήσαντες ἐκαρτέρουν καί, ἀποθνησκόντων
ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν, οὐ διελέγοντο περὶ διαλλα-
γῆς. Ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σῖτος ἐπιλελοίπει, ἔπεμ-
ψαν πρέσβεις παρὰ Ἆγιν, βουλόμενοι ξύμμαχοι εἶναι
Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ
ἐπὶ τούτοις ξυνθήκας ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ αὐτοὺς εἰς 12
Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐ-
τός. Ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθη-
ναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα. Οἱ δ' ἐπεὶ 13
ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ (πλησίον) τῆς Λακωνικῆς καὶ ἐπύ-

ἐδύνατο pro ἠδ. B. D. E. Vict. Dind. — B. αὐτῶν ἀθροίσας. — αὕτως pro αὔτως restituit Dind. — τῆς αὐτῶν pro τῶν αὐτῶν, quod tuetur Schwidop., dant B. D. C. Vict. Dind. — Cast. ἐστερέοντο et ὡρμήσατο.

§. 10. E. Dind. III. τοῦ μὴ pro εἰ μή.

§. 11. B. Dind. III. ἐπελελοίπει, v. ad I, 5, 10.

verba τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ pro glossemate sint habenda. — Quod attinet ad scripturam Ἀκαδημία, haec confirmatur h. l. et VI, 5, 49. omnibus codicibus; item duobus ceteris locis Xenophonteis, ubi hoc vocabulum reperitur: Hipparch. III, 1. et 14., nisi quod postremo loco solus margo cod. Vratisl. exhibet Ἀκαδημεία.

§. 9. τῆς αὐτῶν] Dindorfius affert Thucyd. VIII, 6: Καλλίγειτος καὶ Τιμαγόρας, φυγάδες τῆς ἑαυτῶν ἀμφότεροι.

ἐστέροντο] privati erant.

§. 10. εἰ μὴ παθεῖν] Verba οὐ τιμωρούμενοι, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν, magis Xenophontis quam Atheniensium ex mente dicta esse animadvertit Krügerus (*Histor. phil. Stud.* p. 253 seqq.) col. Thucyd. V, 85 seqq. Igitur, si non irrisionem, ut censet Spillerus (Quaest. de Xen. hist. gr. spec. p. 33.), tamen ironiam quandam auctoris produnt haec et quae dicta sunt §. 3. Hac de causa non dubitavi meliorum codicum revocare lectionem, praesertim quum urbis deditione σωτηρίαν quandam revera nacti sunt; etenim, si se non dedidissent, qui in urbe erant fame et morbis periissent omnes. Cf. verba Theramenis II, 3, 41.

οὐ τιμωρούμενοι] ut nunc Lacedaemonii, qui his verbis quodammodo excusantur.

ἠδίκουν] i. e. fecerant. Krüger. ad Dion. Hal. p. 304. Cf. supra I, 7, 20.

§. 11. ἀτίμους] V. Hermann. *Gr. Staatsalterth.* §. 124.

§. 13. (πλησίον) τῆς Λακωνικῆς] Polybius XVI, 21. exercitum pernoctasse ait ad Sellasiam, ut mane posset Laconicam incursare. Contra Pausanias II, 38. III, 1. in ipsa La-

θοντο οἱ ἔφοροι αὐτῶν ἃ ἔλεγον ὄντα οἷάπερ καὶ
πρὸς Ἆγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἴ
14 τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους. Οἱ
δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἧκον οἴκαδε καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα
εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν· ᾤοντο γὰρ ἀν-
δραποδισθήσεσθαι, καὶ ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέ-
15 σβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. Περὶ δὲ τῶν τει-
χῶν τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἐβούλετο ξυμβουλεύειν·
Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ Λακεδαιμονίοις
κράτιστον εἶναι ἐφ' οἷς προὐκαλοῦντο εἰρήνην ποιεῖ-
σθαι, ἐδέθη· προὐκαλοῦντο δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν
ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκατέρου· ἐγένετο δὲ ψή-
16 φισμα μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων ξυμβουλεύειν. Τοιού-
των δὲ ὄντων, Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι, εἰ
βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει
Λακεδαιμονίους, πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πό-

§. 13. οἱ ἔφοροι αὐτῶν B. D. Vict. Dind. pro αὐτῶν οἱ ἔφ. — αὐτόθεν om. Iunt. Cast.

§. 15. ἐβούλετο B. C. D. E. Vict. Cast. Dind. pro ἠβ. — A. B. C. E. προεκαλοῦντο, mox idem A. C. E; προὐκαλοῦντο dederunt Schneid. II. Dind. — E. om. δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν. — ἑκατέρου B. D. margg. Steph. et Leoncl. Schneid. II. Dind. pro ἑκάτερον.

conica ponere videtur Sellasiam. SCHN.

αὐτόθεν] *auf der Stelle.*

§. 15. ἑκατέρου] Lys. cont. Agor. §. 8: εἰ κατασκαφείη τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπὶ δέκα στάδια ἑκατέρου, scil. τοῦ βορείου καὶ τοῦ νοτίου τείχους.

§. 16. Τοιούτων δὲ ὄντων] Haec explicanda sunt ex illo usu, quo participii absolute positi subiectum saepe omittitur, de quo v. ad I, 2, 29. Non aliter se habent Anab. III, 1, 40. οὕτω γ' ἐχόντων, ibid. 2, 10. οὕτω δ' ἐχόντων; nam haec ipsa verba idem fere valent quod τοιούτων — ὄντων, si quidem, ut per se patet, τοιούτων est praedicatum. Quare frustra quod est Anab. II, 5, 12. τούτων δὲ ὄντων hic reponendum censet Schmidtius in progr. Stettin. 1831. p. 10.

παρὰ Λύσανδρον] qui tum erat in Asia. V. Plutarch. Lys. 14.

καὶ πλείω] Dindorfium, qui πλεῖον necessarium esse commonstrare studuit, accurate refellit G. Sauppius in Annal. Lips. 1833. VII. p. 390 seq. cl. Plat. Menex. p. 379. ed. Bekk.: ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς. V. eundem Sauppium ad Comment. III, 11, 3.

ἐπιτηρῶν, ὁπότε] i. e. τὸν καιρὸν φυλάττων, ἐν ᾧ —. Pertinet ad illum usum, quo dicitur μέμνημαι ὅτε, de quo v. ad Oecon. XI, 10. Kühner. gr. max. §. 771, 6. Buttm. §. 139. g. adn. 2. Rost. gr. schol. §. 179, 7.

ἅπαντα ὅ τι] V. gramm. §. 3. ad οὐδεὶς — πενθοῦντες citatas. Aristoph. Nub. 348: γίγνονται πάντ' ὅ τι βούλονται.

λιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως
ἕνεκα. Πεμφθεὶς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς
μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν, ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον
διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἅπαντα ὅ τι τις λέγοι
ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δὲ ἧκε τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλεν 17
ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχει,
εἶτα κελεύει εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύ-
ριος ὧν ἐρωτῷτο ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους.
Μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα αὐ-
τοκράτωρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἐφόροις 18
ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ᾽ ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀρι-
στοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο
Θηραμένει κείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέ-
μου. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν 19
ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δὲ, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν,
εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ

§. 16. εἶπεν ἐν ἐκκλ. dedi ex B. pro ἐν ἐκκλ. εἶπεν. — Vulg. ἀνέχουσι corr. Schneid.— Dind. III. καὶ πλεῖον. — E. λέγει.
§. 17. τῷ ante τετάρτῳ om. B. D. Vict. Dind. — E. Schneid. II. Dind. κατέχοι.— Schwidop. postulat εἶτα δέ. — E. Schneid. II. Dind. κελεύοι.
§. 18. Weisk. Dind. II. III. ἐκείνους.
§. 19. δὲ post ἐρωτώμενοι addunt B. D. Vict. Schneid. II. Dind.

De re hic narrata cf. Lys. in Agor. p. 119.

§. 17. τετάρτῳ μηνί] exeunte mense Martio anni 404. V. Plutarch. Lys. 15. Sievers. Comm. hist. p. 107.

κατέχει — κελεύει] Non dubitabam revocare indicativos, praesertim quum cod. B. altero tantum loco praebeat optativum. Praesens historicum in secundariis quoque enuntiationibus usurpatur. Supra I, 7, 5. II, 2, 7. Anab. I, 8, 1: ἐβόα —, ὅτι βασιλεὺς προςέρχεται. Supra §. 7. Propius etiam ad nostrum accedit locum Arrian. de Ven. VII, 2: ἤδη δὲ ἔγνων κύνα, ἥτις — διεδήλου, ὅτι ἀνιᾶται, οἴκοι μένουσα. „Amant enim Graeci pro sua ingenii mobilitate res praeteritas in ipsam praesentiam adducere, quo propius possint earum quasi ad vivum expressam imaginem intueri." HAAS. ad de Rep. Lac. II, 8. Heind. ad Plat. Protag. p. 320. D. Kühner. gr. schol. §. 255, 1. Rost. gr. schol. §. 151, 3, 1. Buttm. §. 137. adn. 7. Eadem natura est infinitivi praesentis, de quo v. ad Oecon. IV, 20. Ages. II, 25., supra I, 3, 19.

εἶτα] In εἶτα simul particulae δέ vim latere notum est. V. ad Oecon. V, 5.

οὐ γὰρ εἶναι] φάναι scil., quod verbum intelligas ex antecedenti κελεύει.

ᾑρέθη — εἰς Λακεδαίμονα] V. adn. ad I, 1, 23.

δέκατος αὐτός] i. e. cum aliis novem. Thucyd. I, 116. δεκάτου αὐτοῦ. III, 3. τρίτος αὐτός. Plutarch. Demosth. 16. πρεσβεύων δέκατος, non addito αὐτός.

ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον. Ἐπεὶ δ' ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίη-
σαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα,
πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι
20 Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφα-
σαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν, μέγα ἀγαθὸν εἰρ-
γασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ
Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ
τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν
δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας, τὸν
αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις
ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν
21 ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις
ἐπανεφέροντο ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ'
αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι, μὴ ἄπρα-
κτοι ἥκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆ-

Post ἐκέλευον inserunt αὐτούς E. marg. Leoncl. Schneid. II. Dind. I. II.; Dind. III. uncinis seclusit.

§. 20. A. Ald. Iunt. Bryl. Cast. γενομένην (pro γενομένοις), quod recepit, suadente Zeunio, Weiskius, secluso εἰργασμένην. —

§. 19. ἐκέλευον] αὐτούς, quo non opus est, delevi, quia abest in optimis codd.

ἐξαιρεῖν] sc. τὴν πόλιν. Hic et antecedens infinitivus suspensus est a notione iubendi, quae latet in ἀντέλεγον. De re cf. Plutarch. Lys. 15.

§. 20. Λακεδαιμόνιοι] Auctore Aristide or. Leuctr. p. 120. Lacedaemoniorum tum aliquis dixisse ferebatur satius esse servare Athenas incolumes, ne Ἑλλὰς fieret ἑτερόφθαλμος.

μέγα ἀγαθὸν — τῇ Ἑλλάδι] Classenius haec verba habet pro insiticiis. Magis placeret Zeunii opinio, nisi obstarent codices.

ἐποιοῦντο εἰρήνην] Actum publicum, quo pacis conditiones continebantur, exstat apud Plutarch. Lys. 14. V. Sievers. Comm. hist. p. 93.

καθελόντας — νομίζοντας] Participia aoristi posita sunt de iis rebus, quae peragendae sunt, antequam pax fiat, praesentis participium de iis, quae ad futur. tempus pertinent.

πλὴν δώδεκα] Diodorus XIII, 107. solas decem et quidem longas naves concessas esse narrat. In conditionibus, ut Andocides de pace p. 95. tradit, fuit etiam: τῶν πόλεων πασῶν ἐκχωρῆσαι.

καθέντας] Καθιέναι de exsulibus dicitur, ut κατέρχεσθαι et κατιέναι. Sunt quidem aliquot loci, quibus verbi ἄγειν aor. I. inveniatur, ut Thucyd. II, 97. προσῆξαν., Antiph. de c. Her. p. 134, 46. ἄξαι, sed hanc ob causam Classenius h. l. κατάξαντας, revocare non debebat. Manifeste rarioris verbi καθέντας illud, quod non nisi in peioribus libris exstat, interpretamentum est.

§. 22. δέχεσθαι τὴν εἰρήνην] Hoc factum est die XVI Munychionis mensis ol. 93, 4., i. e. exeunte Martio a. 404. a. Chr. V. Sievers. p. 45.

§. 23. ὑπ' αὐλητρίδων] ad tibicines. Usitatius esset ὑπ' αὐλῶν. Non dissimile est apud Herodot. IX, 98: ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε. Cf. Xen. de Rep.

θος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπήγ- 22
γελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ᾽ οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων ξυνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ 23
δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν, καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ᾽ αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

(Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ μεσοῦντι Διονύ- 24
σιος ὁ Ἑρμοκράτους Συρακόσιος ἐτυράννησε, μάχῃ μὲν πρότερον ἡττηθέντων ὑπὸ Συρακοσίων Καρχηδονίων, σπάνει δὲ σίτου ἑλόντων Ἀκράγαντα, ἐκλιπόντων τῶν Σικελιωτῶν τὴν πόλιν.)

καθέντας pro vulg. *κατάξαντας* dant B. D. (C. **καταθέντας**) Vict. margg. Steph. et Leoncl. Dind. II. III.

§. 21. *μέλλειν* C. D. E. (B. *μέλειν*), Steph. Leoncl. Weisk. Schneid. Dind.; antea edebatur *μένειν*, quod est in A.

§. 22. **πολὺ** pro *πολλῷ* dant B. C. D. E. Vict. Dind.

Lac. V, 7: *ὑπὸ φανοῦ — πορεύεσθαι*. Kühner. gr. max. §. 617. I, 2. c. Rost. gr. max. §. 110. sub finem. De re cf. Plutarch. Lys. 15: *πολλὰς μὲν ἐξ ἄστεος μετεπέμψατο αὐλητρίδας, πάσας δὲ τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ συναγαγὼν τὰ τείχη κατέσκαπτε καὶ τὰς τριήρεις κατέφλεγε πρὸς τὸν αὐλόν, ἐστεφανωμένων καὶ παιζόντων ἅμα τῶν συμμάχων, ὡς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄρχουσαν τῆς ἐλευθερίας.* Etiam Thebarum muros sub cantu tibiarum Alexander iussit deleri, Tzetz. Chil. VII, 408. X, 413. Ceterum testibus Lysia (c. Eratosth. p. 109.), Plutarcho (Lys. 15.) et Diodoro (XIV, 3.) muri ab exercitu Peloponnesiorum demum uno vel duobus mensibus post deditam urbem eversi sunt. Eodem tempore triginta virorum tyrannis constituta est, i. e. mense Aprili vel Maio a. 404. V. ad II, 3, 2. Sievers. l. l. p. 46. 93 seq. et 95 seq.

§. 24. *ἐν ᾧ μεσοῦντι* — *ἐτυράννησε*] Hoc eo sensu dictum esse videtur, ut sit: tyrannidem occupavit, quam vim vocabulum *τυραννεῖν* nullo modo habet. Praeterea falsa sunt quae hic legimus. Nam teste Diodoro XIII, 109. Dionysius imperium invasit ea hieme, quae captum Agrigentum secuta est, nequaquam igitur medio anno eo, cuius exordium a veris initio statuendum est. V. Praefat. p. XXVIII seq. et XXX.

ἑλόντων Ἀκράγαντα] Hic quoque falsus est qui haec interpolavit. Agrigentum enim non B. P. anno 27., cuius finis hic indicatur, captum est, sed ol. 93, 3. (i. e. inter Iulium a. 406. et eundem mensem a. 405. a. Chr.), ut testatur Diodorus XIII, 31. Accedit, quod aperte repugnant inter se chronologiae rationes, si cum h. l. comparamus I, 5, 21. Hanc ob causam, suadente Brücknero (Progr. Suidn. 1838. p. 13.) hanc sectionem seclusi. V. etiam Sievers. p. 91.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Imperio Athenarum triginta viris tradito, Lysander Samum expugnat et magna e toto bello pecunia ditatus Spartam redit. Triginta viri quum leges conscribere deberent, magistratibus novis constitutis et praesidio harmostaque a Lacedaemoniis expetito, pro lubitu optimum quemque ad mortem ducebant. Critias princeps triginta virorum, qui e collegis Theramenem maxime haberet adversarium, lenius quippe sentientem, ne huic populus se applicaret, re cum reliquis composita, tria millia civium legit, qui summam rempublicam defenderent; reliquos arma tradere iubent. Hinc Theramenem in senatu Critias proditionis accusat. Egregie se defendit ille adeo, ut senatus eum absolvere velle videretur; sed calumnia usus Critias et armatis hominibus hominem ad supplicium abstrahi iubet.

---

1 Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει (ᾧ ἦν Ὀλυμπιάς, ᾗ τὸ στά-
B. P. a. 28. διον ἐνίκα Κροκίνας Θετταλός, Ἐνδίου ἐν Σπάρτῃ
ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ' ἐν Ἀθήναις ἄρχοντος, ὃν
Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐν ὀλιγαρχίᾳ ᾑρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν,
2 ἀλλ' ἀναρχίαν τὸν ἐνιαυτὸν καλοῦσιν. Ἐγένετο δὲ αὕτη

Cap. III. §. 1. ᾧ pro ἐν ᾧ B. Dind. II. III.; Weisk. delet etiam ᾧ. — B. C. D. Vict. *Κρωκίνας*. — *Ἐνδίου* dedit Dind. III. pro *Εὐδίου*, quod Schneid. e margg. Steph. et Leoncl. mutavit in *Εὐδίκου*. — A. C. Y. Ald. Iunt. *ἐν Ἀθήνῃσι*.

Cap. III. §. 1. *Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει*] Ab initio belli Peloponnesiaci anno octavo et vicesimo.

ᾧ ἦν Ὀλυμπιάς] Haec et sequentia verba produnt grammaticum, qui res ad constitutos archontum fastos referret. Accedit oratio *ἀνακόλουθος* et perperam quidem procedens. Brücknerus etiam verba *Τῷ δ' ἐπιόντι* spuria esse censet.

Ἐνδίου] Hoc ducit vulgata scriptura. Namque *Ἔνδιος* ephorus commemoratur Thucyd. V, 44. VIII, 6. 12. Unde consequitur, ut §. 10. quoque hoc nomen scribatur. — Ceterum auctore Lysia c. Agorat. p. 495. triginta viri omnes fuerunt inter quadringentos illos, qui a. 411. a. Chr. per quattuor menses reipublicae praeerant. V. Hinrichs l. l. p. 21. et 55.

ἀναρχίαν] Haec durabat per sedecim vel septemdecim menses, per quos (v. ad II, 2, 23. et II, 4, 43.) magistratibus utebantur Athenienses non libera populi voluntate creatis. V. §. 11. Sievers. l. l. p. 47. Similiter Elei olympiades aliis ludorum praesidiis actas non numerabant, sed *ἀνολυμπιάδας* appellabant, ut narrat Pausan. VI, 22, 2.

ἡ ὀλιγαρχία ὧδε.) Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι. Καὶ ᾑρέθησαν οὗτοι· Πολυχάρης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππόλοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηραμένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀναίτιος, Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς, Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομήδης, Ἐρασίστρατος, Φείδων, Δρακοντίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱππόμαχος, Μνησιθείδης. Τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπέπλει Λύσανδρος 3
πρὸς Σάμον, Ἆγις δ' ἐκ τῆς Δεκελείας ἀπαγαγὼν τὸ Ol. 94, 1.
πεζὸν στράτευμα διέλυσε κατὰ πόλεις ἑκάστους.

4 Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν περὶ ἡλίου ἔκλειψιν Λυκόφρων ὁ Φεραῖος, βουλόμενος ἄρξαι ὅλης τῆς Θετταλίας, τοὺς ἐναντιουμένους αὐτῷ τῶν Θετταλῶν, Λαρισαίους τε καὶ ἄλλους, μάχῃ ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

5 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Διονύσιος ὁ Συρακόσιος τύραννος μάχῃ ἡττηθεὶς ὑπὸ Καρχηδονίων Γέλαν καὶ Καμάριναν ἀπώλεσε. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Λε-

§. 2. Vict. Dind. II. III. *οἵδε* pro *οὗτοι*. — *Πολυχάρης* B. D. Dind. II. III. pro *Πολυάρχης*.
§. 3. *Τούτων δὲ* B. D. Vict. Dind. II. III.; antea *Τούτων δή*.
§. 4. *μάχῃ ἐνίκησε* B. D. Dind. II. III.; antea *ἐνίκ. μάχῃ*.
§. 5. A. D. E. edd. ante Cast. *Γέλλαν*.

Sieversius autem (p. 96.) hanc anarchiam ita intelligit, ut, archontum magistratu anni 403. Iunio mense finito, novos archontes per turbulentam illam reipublicae tempestatem non fuisse creatos opinetur. Ceterum *ἀναρχία* vocabulum vix ante Diodorum invenitur, quem cf. XIII, 3. Voemelius, qui anarchiam inde a 7. die m. Iulii a. 404. incipere statuit, in eo lapsus est, quod novum annum a Iulio, non a mense Aprili ordiri putat. V. Praef. p. XXVI sq. et p. XXX.

§. 2. *Ἔδοξε τῷ δήμῳ*] Hac sollenni decreti formula abusus esse videtur Lysander, quum ab eo populus vi esset adactus. Quum enim muros destruere tardarent (v. ad II, 2, 23.), ille sub ruptae pacis praetextu per Theramenem legem curavit ferendam de re publica triginta viris tradenda; quam rogationem nisi acciperent Athenienses, ultima esse passuros minabatur. Sic populus decrevit quod iubebatur: quo facto demum muri sunt destructi. V. Sievers. l. l. p. 46. Qua ratione illi triginta creati sint, legimus apud Lys. contra Eratosth. p. 110.

Σοφοκλῆς] Non Sophocles poeta, qui iam ol. 93, 3. mortuus erat.

§. 4. *περὶ ἡλίου ἔκλειψιν*] quam, monente Dodwello, Septembris diei tertio assignant tabulae astronomicae.

§. 5. *Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ*] Pugnam, quae hic me-

οντῖνοι Συρακοσίοις ξυνοικοῦντες ἀπέστησαν εἰς τὴν αὑτῶν πόλιν ἀπὸ Διονυσίου καὶ Συρακοσίων. Παραχρῆμα δὲ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἱππεῖς ὑπὸ Διονυσίου εἰς Κατάνην ἀπεστάλησαν.

6 Οἱ δὲ Σάμιοι πολιορκούμενοι ὑπὸ Λυσάνδρου πάντῃ, ἐπεί, οὐ βουλομένων αὐτῶν τὸ πρῶτον ὁμολογεῖν, προςβάλλειν ἤδη ἔμελλεν ὁ Λύσανδρος, ὡμολόγησαν ἓν ἱμάτιον ἔχων ἕκαστος ἀπιέναι τῶν ἐλευθέ-
7 ρων, τὰ δ' ἄλλα παραδοῦναι· καὶ οὕτως ἐξῆλθον. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἀρχαίοις πολίταις παραδοὺς τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα καὶ δέκα ἄρχοντας καταστήσας φρουρεῖν ἀφῆκε τὸ τῶν ξυμμάχων ναυτικὸν κατὰ
8 πόλεις, ταῖς δὲ Λακωνικαῖς ναυσὶν ἀπέπλευσεν εἰς Λακεδαίμονα ἀπάγων τά τε τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀκρω-

§. 6. A. οὐ βουλευομένων, D. βουλομένων, unde Dind. οὐ βουλομένων dedit pro βουλευομένων.

§. 7. Cast. om. τοῖς. — φρουρεῖν B. C. D. E. Vict. margg. Steph. et Leoncl. Dind.; ceteri φρουρούς.

§. 8. C. ἀπέπλει pro ἀπέπλευσεν. — B. ἀπαγαγών. — τοῦ ante Πειραιῶς omisi cum B; v. 4, 26. — B. καὶ ἔτι ἄλλο προεκτήσατο; Vict. ἐκτήσατο.

moratur, narrat Diodorus XIII, 109 seq., sed pro rerum ab eo expositarum ordine, quum Dionysius victus a Carthaginiensibus dicatur ol. 93, 4., hic non esse potest nisi annus 405. a. Chr. Minoris momenti esse videtur, quod parum accurate Geloi et Camarinaei, qui in civitatem recepti erant Syracusarum, dicuntur Leontini, quum tum demum ita recte vocari possent, postquam Syracusis Leontinos secesserant, Diodor. XIII, 113. Indidem discimus equites Syracusanos Aetnam sive Catanam non missos esse a Dionysio, sed ibi refugium quaesivisse. Has ob causas hanc quoque paragraphum non a Xephonte profectam esse suspicatur Brücknerus p. 14.

§. 7. τοῖς ἀρχαίοις πολίταις] Civibus antiquis, qui ab Atheniensibus fuerant eiecti, quadringentis, Thucyd. VIII, 21.

φρουρεῖν] Hoc mihi, ut Brücknero (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 51.), additum esse videtur ab eo, qui δέκα ἄρχοντας interpretari vellet, quod ipse non intelligebat.

§. 8. ἐλάμβανε] Schneiderus exspectabat aoristum. Imperfectum significat passim in itinere, quod nondum confectum erat, accepisse coronas.

οὓς — παρέδειξεν] V. II, 1, 14.

§. 9. εἰς ὃ ὁ ἑξάμηνος καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα] Bellum si computatur ab illo Thebanorum in Plataeenses impetu, quem Thucyd. II, 2. duobus mensibus ante Pythodori archontis magistratum posuit, usque ad captas Athenas, septem fere et viginti anni conficiuntur, Thucyd. V, 26. Sin adnumerantur sex menses, quos Lysander et constituendo triginta virorum imperio et expeditioni in Samios susceptae insumpsit, scribendum erat ἑπτά,

τήρια καὶ τὰς ἐκ Πειραιῶς τριήρεις πλὴν δώδεκα καὶ
στεφάνους, οὓς παρὰ τῶν πόλεων ἐλάμβανε δῶρα
ἰδίᾳ, καὶ ἀργυρίου τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τά-
λαντα, ἃ περιεγένοντο τῶν φόρων, οὓς αὐτῷ Κῦρος
παρέδειξεν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ εἴ τι ἄλλο προςεκτή-
σατο ἐν τῷ πολέμῳ. Ταῦτα δὲ πάντα Λακεδαιμονίοις 9
ἀπέδωκε, τελευτῶντος τοῦ θέρους (εἰς ὃ ὁ ἑξάμηνος
καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα, ἐν οἷς
ἔφοροι οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο, Αἰνησίας πρῶ-
τος, ἐφ' οὗ ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ
ἔτει τῶν μετ' Εὐβοίας ἅλωσιν τριακονταετίδων σπον-
δῶν, μετὰ δὲ τοῦτον οἵδε, Βρασίδας, Ἰσάνωρ, Σω- 10
στρατίδας, Ἔξαρχος, Ἀγησίστρατος, Ἀγγενίδας, Ὀνο-
μακλῆς, Ζεύξιππος, Πιτύας, Πλειστόλας, Κλεινόμα-

§. 9. Ταῦτα δὲ B. C. D. E. Vict. Dind.; ceteri Ταῦτα δή. — Vict. εἰς ὃ ἑξάμ. — Peter. legi vult κἂν ὀκτώ; Weissenborn. (Hellen. p. 199. n. 12.) ἑπτὰ vult reponi. — οἱ ante ἀριθμούμενοι addidit Schneid. II. ex B.

§. 10. Monente Heilandio Quaestt. de dial. Xen. p. 11. ex h. l. Papias in lex. attulit Εὔαρχος.

non ὀκτώ. Facili igitur opera correcto hoc numero locus sanari posset, nisi satius esse videretur totam hanc inde a verbis εἰς ὃ et sequentem sectionem eidem tribuere grammatico, qui antea passim ephororum nomina Xenophonti obtrusit. V. quae de hac re dixi in Praef. p. XXVII. Quo autem modo fieri potuerit, ut in sequenti paragrapho non septem et viginti, sed undetriginta ephori enumerarentur, perspicue demonstrat Morus (Praef. p. XXIII.) Si nimirum anni numerantur olympici, per quos pugnabatur, inde ab ol. 87, 1. usque ad ol. 93, 4., conficiuntur octo et viginti anni, quibus accedunt illi sex menses. Qua in computatione interpolator eo lapsus est, quod primum annum, cuius duo tantum menses in bellum incidunt, pro pleno numeraret. Undetricesimum autem addidit ephorum, quia Lysander redisse videtur, postquam ille magistratum iam intravit. Ut enim e Thucyd. V, 36. intelligitur, ineunte auctumno (ab aequinoctio auctumnali) annus civilis Lacedaemoniorum et ephororum magistratus initium cepit. V. Ideler. chronol. I, 362. Müller. Dor. II. p. 125.

καὶ ὀκτώ] Peterus καὶ in κἂν mutato haec verba sic interpretatur: „hac exeunte aestate sex menses erant (s. deerant) et duodetriginta anni explerentur", sive: „*noch* 6 *Monate und die* 28 *Jahre wären vollgewesen*": qui sensus quomodo ex verbis graecis eliciatur, equidem non video. Certe non solum „paullo durius", ut ipse confitetur V. D., sed prorsus barbare ita locutus esset Xenophon. Neque plus proficitur interpretatione Voemelii, qui (Progr. Francof. 1851. p. 4.) nostrum locum ita vertit: rediit domum Lysander praeterita aestate, qua finita belli tempus se-

χος, Ἴλαρχος, *Λέων*, *Χαιρίλας*, *Πατησιάδας*, *Κλεοσθένης*, *Λυκάριος*, Ἐπήρατος, Ὀνομάντιος, Ἀλεξιππίδας, *Μισγολαΐδας*, Ἰσίας, Ἄρακος, *Εὐάρχιππος*, *Παντακλῆς*, *Πιτύας*, Ἀρχύτας, Ἔνδιος, ἐφ᾽ οὗ *Λύσανδρος* πράξας τὰ εἰρημένα οἴκαδε κατέπλευσεν).

11 Οἱ δὲ τριάκοντα ᾑρέθησαν μέν, ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθῃρέθη· αἱρεθέντες δὲ ἐφ᾽ ᾧτε ξυγγράψαι νόμους, καθ᾽ οὕςτινας πολιτεύσοιντο, τούτους μὲν ἀεὶ ἔμελλον ξυγγράφειν τε καὶ ἀποδεικνύναι, βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς

12 κατέστησαν, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς. Ἔπειτα πρῶτον μὲν οὓς πάντες ᾔδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας καὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας συλλαμβάνοντες ὑπῆγον θανάτου· καὶ ἥ τε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο οἵ τε ἄλλοι, ὅσοι ξυνῄδεσαν

13 ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτοι, οὐδὲν ἤχθοντο. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο βουλεύεσθαι, ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι, ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν πέμψαντες εἰς *Λακεδαίμονα* *Αἰσχίνην* τε καὶ Ἀριστοτέλην ἔπεισαν *Λύσανδρον* φρουροὺς σφίσι ξυμπρᾶξαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ τοὺς πονηροὺς ἐκποδὼν ποιησάμενοι κατα-

B. C. D. Vict. margg. Steph. et Leoncl. Dind. *Χαιρίλας* pro *Χαιρίδας*, E. *Χεαιρίλας*; Heiland. l. d. scribi vult *Χαρίλας*. — Vulg. *Εὔδικος*; D. *Πρόδικος*; *Ἔνδιος* Dind. III., v. §. 1. — Cast. *ἐφ᾽ ᾧ* pro *ἐφ᾽ οὗ*.

§. 12. A. C. E. Ald. Iunt. om. *ὅσοι*; Cast. edidit *οἵ*. — A. C. *τοσοῦτοι* pro *τοιοῦτοι*.

§. 14. *ξυμπέμποντος* B. margg. Steph. et Leoncl. Wells.

mestre finitum est simulque 28 anni militares. Non enim *θέρη* scriptum est, sed *ἔτη*. Igitur sex menses accedere debent, sive recte 27, sive perperam 28 belli anni fuerint numerati. Accedit, quod superflue prorsus et inepte addita essent verba *εἰς ὃ ὁ ἐξάμηνος*, si nihil dicerent, nisi exeunte aestate tempus semestre finitum esse.

§. 10. *οἴκαδε κατέπλευσεν*] Plutarcho Lys.16. et Diodoro XIII, 106. testibus Gylippum cum spoliis domum misit, ipse in Thraciam abiit, unde rediit in patriam.

§. 11. *καθ᾽ οὕςτινας*] V. Kühner. gr. max. §. 781, 4., eundem ad Comment. II, 1,30.

§. 12. *συκοφαντίας*] Plutarch. de sollertia p. 137. ed. Hutt.: *ὥςπερ ἐν Ἀθήναις πρῶτός τις ὑπὸ τῶν τριάκοντα συκοφάντης ἀποθανὼν Ἐπιτήδειος ἐλέχθη καὶ δεύτερος ὁμοίως καὶ τρίτος· ἐκ τούτου δὲ κατὰ μικρὸν ἤδη προϊόντες ἥπτοντο τῶν ἐπιεικῶν, καὶ τέλος οὐδὲ τῶν ἀρίστων ἀπέσχοντο πολιτῶν.* Cf. Sallust. Cat. 50.

ὅσοι ξυνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτοι] V. in-

στήσαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δὲ αὐτοὶ ὑπισχνοῦντο.
14 Ὁ δὲ πεισθεὶς τούς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν ξυνέπραξεν αὐτοῖς πεμφθῆναι. Οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουρὰν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα ἐπαινοίη ἃ πράττοιεν, τῶν δὲ φρουρῶν τούτου ξυμπέμποντος αὐτοῖς, οὓς ἐβούλοντο ξυνελάμβανον, οὐκέτι τοὺς πονηρούς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους, ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἀνέχεσθαι, ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας πλείστους ἂν τοὺς συνεθέλοντας λαμβάνειν.
15 Τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε καὶ φίλος ἦν· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν προπετὴς ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνειν, ἅτε καὶ φυγὼν ὑπὸ τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε λέγων, ὅτι οὐκ εἰκὸς εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο, ἐπεὶ καὶ ἐγώ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἕνεκα τῇ πόλει καὶ εἴπομεν καὶ ἐπράξαμεν·
16 ὁ δέ, ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει, ἀντέλεγεν, ὅτι οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανωτάτους διακω-

Schneid. Weisk. Dind. pro ξυμπεσόντος. — Schaef. ἂν ἀνέχεσθαι. — συνεθέλοντας B. D., ξυνθέλοντας Y., Schneid. II. Dind. ξυνεθέλοντας, ceteri ξυνελθόντας.

§. 15. Cast. ἔπειτα pro ἐπεί. — A. Ald. Iunt. Bryl. Cast. ἐπὶ τῷ πολλούς. — ἀποκτείνειν B. C. D. Schneid. II. Dind.; vulg. ἀποκτεῖναι. — φυγὼν ὑπὸ monente Koeppenio dedit Schneid. pro φυγ. ἀπό.

fra II, 4, 17. Cyrop. III, 1, 19: σύνοιδεν ἑαυτῷ ἐλευθερίας — ἐπιθυμήσας. I, 6, 4: συνειδέναι σαυτῷ δοκεῖς οὐ πώποτε ἀμελήσας αὐτῶν. Buttmann. gr. §. 144. adn. 9. Kühner. gr. schol. §. 310. adn. 2. Rost. gr. schol. §. 184. adn. 10.

§. 13. τοὺς πονηρούς] „*die Schlechtgesinnten*", i. e. qui oligarchiae minus faverent.

§. 14. τῶν δὲ φρουρῶν] De hoc genitivo v. adn. ad Ages. I, 22., infra V, 2, 21. Adde Cyrop. II, 4, 18: πέμπων ἐπὶ τὸν *Κυαξάρην* ᾔτει τῶν νεωτέρων scil. ἱππέων. Rost. gr. schol. p. 413.

τούτου ξυμπέμποντος] Haec quum ad Callibium pertineant, non ad Lysandrum, scribendum videtur πέμποντος.

ἀνέχεσθαι] Particula ἂν non opus est, quia sequitur in altero enuntiationis membro, quod rarius quidem, sed tamen nonnunquam accidit, ut infra §. 27. V. Saupp. ad Comment. II, 1, 18.

§. 15. ἐπεὶ δέ] Apodosis deest. Excipitur oratio demum §. 18. verbis Ἐκ τούτου. V. ad I, 3, 18. De oratione obliqua in hac et seq. §. in rectam transeunte cf. I, 1, 27.

λύειν· εἰ δέ, ὅτι τριάκοντά ἐσμεν καὶ οὐχ εἷς, ἧττόν
τι οἴει (ὥςπερ τυραννίδος) ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι
17 ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ. Ἐπεὶ δέ, ἀποθνησκόντων
πολλῶν καὶ ἀδίκως, πολλοὶ δῆλοι ἦσαν ξυνιστάμενοί
τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ πολιτεία, πάλιν ἔλε-
γεν ὁ Θηραμένης, ὅτι, εἰ μή τις κοινωνοὺς ἱκανοὺς
λήψοιτο τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρ-
18 χίαν διαμένειν. Ἐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλ-
λοι τῶν τριάκοντα, ἤδη φοβούμενοι καὶ οὐχ ἥκιστα
τὸν Θηραμένην, μὴ συῤῥυείησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πο-
λῖται, καταλέγουσι τριςχιλίους τοὺς μεθέξοντας δὴ
19 τῶν πραγμάτων. Ὁ δ᾽ αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα
ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ γε εἶναι τὸ πρῶτον
μὲν βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν κοινω-
νοὺς ποιήσασθαι τριςχιλίους, ὥςπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦ-
τον ἔχοντά τινα ἀνάγκην καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι,
καὶ οὔτ᾽ ἔξω τούτων σπουδαίους οὔτ᾽ ἐντὸς τούτων
πονηροὺς οἷόν τε εἴη γενέσθαι· ἔπειτα δ᾽, ἔφη, ὁρῶ

§. 16. C. E. Ald. Iunt. *τυραννίδα.*

§. 18. *οἱ ἐκ*, quae verba vulgo leguntur post *ἄλλοι* et sunt non nisi in A, delevit Schneid. II.; Dind. II. III. delevit cum Vict. etiam *τῶν*, quod retinuerant Schneid. Dind. I. — Vulg. *συῤῥύησαν* Portus mutavit in *συῤῥυῶσι*, Schneid. Dind. I. II. in *συῤῥείησαν*, quod est in B. (C. *συρείησαν*, E. *συρύησαν*), Dind. III. cum Matth. Iacobs. et Schmidtio in *συῤῥυείησαν*.

§. 19. *ἑαυτῷ γε* B. D. Y. Vict. Schneid. II. Dind.; ceteri om. *γε*. — Post *τριςχιλίους* cum Leonclavio Wells. inserit *κατα-*

§. 16. *ὥςπερ τυραννίδος*] Morus interpretatur: „ut si civibus invitis et vi raptum esset." Immo contrariam desideramus sententiam: quasi non esset tyrannis. Quare aut, ut censet Iacobsius, haec verba ex interpretamento orta et delenda sunt, aut scribi necesse est *ὡς μὴ τυραννίδος*.

§. 18. *οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα*] Dicuntur quidem II, 4, 21. 23. 38. *τριάκοντα*, etiam postquam nonnulli triginta virorum ceciderunt; sed commendatur *τῶν τριάκοντα* loco II, 4, 8., ubi item est *Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα*, praesertim quum ex Gailii editione non intelligatur, num codd. B. C. D. E. *τῶν* praebeant, an omittant.

§. 19. *κοινωνοὺς ποιήσασθαι*] Haec iungenda sunt cum *τριςχιλίους*, ita ut ad *τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν* illa verba cogitando debeant repeti. Dindorfius apposite comparat Anab. III, 4, 13: *Τισσαφέρνης ἐπεφάνη, οὓς τε αὐτὸς ἱππέας* (scil. *ἔχων*) *ἦλθεν ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντου δύναμιν.* Adde Thucyd. I, 134: *καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν* (scil. *ἐμβάλλειν*), *οὗπερ τοὺς κακούργους ἐμβάλλειν εἰώθεσαν*, quem locum affert Classenius.

ὥςπερ — ἔχοντα] V. Buttmann. §. 145. adn. 7. Rost. gr. schol. §. 182, 2. adn. 4. Kühner. gr. schol. §. 312, 6. c.

ἔγωγε δύο ἡμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν τε
τὴν ἀρχὴν καὶ ἥττονα τῶν ἀρχομένων κατασκευαζο-
μένους. Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν. Οἱ δ' ἐξέτασιν ποιήσαν- 20
τες τῶν μὲν τρισχιλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δ' ἔξω τοῦ
καταλόγου ἄλλων ἀλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες ἐπὶ τὰ
ὅπλα, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεσαν, πέμψαντες τοὺς
φρουροὺς καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμογνώμονας αὐτοῖς
τὰ ὅπλα πάντων πλὴν τῶν τρισχιλίων παρείλοντο, καὶ
ἀνακομίσαντες ταῦτα εἰς τὴν ἀκρόπολιν ξυνέθηκαν ἐν
τῷ ναῷ. Τούτων δὲ γενομένων, ὡς ἐξὸν ἤδη ποιεῖν 21
αὐτοῖς ὅ τι βούλοιντο, πολλοὺς μὲν ἔχθρας ἕνεκα
ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ χρημάτων. Ἔδοξε δ' αὐτοῖς,
ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φρουροῖς χρήματα διδόναι, καὶ
τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν καὶ αὐτοὺς μὲν
ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημήνασθαι.
Ἐκέλευον δὲ καὶ τὸν Θηραμένην λαβεῖν ὅντινα βούλοιτο. 22
Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Ἀλλ' οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη, καλὸν
εἶναι φάσκοντας βελτίστους εἶναι ἀδικώτερα τῶν συ-

λέξασθαι. — A. Ald. Iunt. ἀνάγκῃ, quod cum Brod. correxit Steph. — A. Ald. Iunt. Bryl. Steph. ὁρῶ δ' ἔγωγε. — ἡμᾶς dedit Schneid. II. cum B. E. pro ὑμᾶς. — Ald. Iunt. Cast. om. τὰ ante ἐναντ.

§. 20. τῶν δ' ἔξω dedit Schneid. II. e B. C. pro τῶν δὲ ἔξω. — A. E. ἀπεληλύθησαν, quod Schneid. mutavit in ἀπεληλύθεσαν; antea ἀπεληλύθεισαν.

§. 21. B. om. μὲν post πολλοὺς et τοῖς ante φρουροῖς.

καὶ — οἷόν τ' εἴη] tanquam praecessisset ὡς εἰ ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἔχοι.

§. 20. ἔξω τοῦ καταλόγου] Sunt iidem, quos Isocrates c. Euthynum p. 400, 2. et c. Callimachum p. 374, 16. ad τὸν μετὰ Πεισάνδρου κατάλογον pertinere ait. Fortasse, ut opinatur Sievers. p. 98., Pisandro mandatum erat a triginta viris, ut τοὺς ἔξω τοῦ καταλόγου in alias tabulas referret. Eundem catalogum Lysias p. 172, 16. dicit τὸν κατάλογον Ἀθηναίων, qui cum contemtu quodam patriae τοῖς τρισχιλίοις oppositi esse videntur Seversio.

κελεύσαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα] Cf. infra §. 54: ἐκέλευσε τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ Θηραμένην. Anab. I, 5, 13: παραγγέλλει εἰς τὰ ὅπλα. Rem Weiskius bene sic explicat: Volebant triginta illi omnes Athenienses arma sua proferre. Quod quum hi facerent, φρουροὶ illi singulis et dispersis per urbem, prout quemque armatum prodire viderant, facile arma adimebant. ἐκεῖνοι sunt igitur οἱ ἔξω τοῦ καταλόγου.

§. 21. τῶν μετοίκων] De genitivo partitivo v. adn. ad §. 14.

ἕνα ἕκαστον] τῶν τριάκοντα.

ἀποσημήνασθαι] pro-

κοφαντῶν ποιεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρ᾽ ὧν χρήματα
λαμβάνοιεν ζῆν εἴων, ἡμεῖς δὲ ἀποκτενοῦμεν μηδὲν
ἀδικοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν; πῶς οὐ ταῦτα
23 τῷ παντὶ ἐκείνων ἀδικώτερα; Οἱ δ᾽ ἐμποδὼν νομίζοντες
αὐτὸν εἶναι τῷ ποιεῖν ὅ τι βούλοιντο, ἐπιβουλεύουσιν
αὐτῷ, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἄλλος πρὸς
ἄλλον διέβαλλον ὡς λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. Καὶ
παραγγείλαντες νεανίσκοις, οἳ ἐδόκουν αὐτοῖς θρασύ-
τατοι εἶναι, ξιφίδια ὑπὸ μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι
24 ξυνέλεξαν τὴν βουλήν. Ἐπεὶ δὲ ὁ Θηραμένης παρῆν,
ἀναστὰς ὁ Κριτίας ἔλεξεν·

Ὦ ἄνδρες βουλευταί, εἰ μέν τις ὑμῶν νομίζει
πλέονας τοῦ καιροῦ ἀποθνήσκειν, ἐννοησάτω, ὅτι, ὅπου
πολιτεῖαι μεθίστανται, πανταχοῦ ταῦτα γίγνεται· πλεί-
στους δ᾽ ἀνάγκη ἐνθάδε πολεμίους εἶναι τοῖς εἰς ὀλι-
γαρχίαν μεθιστᾶσι διά τε τὸ πολυανθρωποτάτην τῶν
Ἑλληνίδων τὴν πόλιν εἶναι καὶ διὰ τὸ πλεῖστον χρό-
25 νον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν δῆμον τεθράφθαι. Ἡμεῖς δὲ
γνόντες μὲν τοῖς οἵοις ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν χαλεπὴν πολι-
τείαν εἶναι δημοκρατίαν, γνόντες δὲ, ὅτι Λακεδαιμονίοις
τοῖς περισώσασιν ἡμᾶς ὁ μὲν δῆμος οὔποτ᾽ ἂν φίλος
γένοιτο, οἱ δὲ βέλτιστοι ἀεὶ ἂν πιστοὶ διατελοῖεν, διὰ
ταῦτα σὺν τῇ Λακεδαιμονίων γνώμῃ τήνδε τὴν πολι-

§. 22. B. om. τῷ ante παντὶ et cum E. dat ἀδικοῦντες.

§. 23. παραγγείλαντες B. D. C. Vict. Cast. seqq. edd.; ceteri παρήγγειλαν. — τοῖς ante νεανίσκοις om. B. D. C. Bryl. seqq. edd. excepta Dind. III.; eodem ducit quod est in Ald. Iunt. παρήγγειλαν τοῖς νεανίσκοις.

§. 24. Cum B. omisi ὧδε, quod legebatur post ἔλεξεν. Cf. §. 35. — ἐνθάδε, quod est in B. Y., defuit ante Schneid. II.

§. 25. μὲν post γνόντες om. Ald. Iunt. Bryl. Cast. — Vulg. τοῖς οἵοις τε ἡμῖν καὶ cum Reiz. et Weiskio correxit Schneid.

scriptione publicare. Cf. 4, 13. Hanc rem accuratius narrat Lysias contra Eratosth. p. 6 seq.

§. 23. νεανίσκοις] Articulum delevi, quia de his adolescentibus nondum sermo fuit, neque unde noti sint, liquet.

§. 24. πλέονας τοῦ καιροῦ] iusto plures. Cf. infra V, 3, 5: τοῦ καιροῦ ἐγγυτέρω τοῦ τείχους. Symp. II, 19: μείζω τοῦ καιροῦ τὴν γαστέρα ἔχων.

ἀποθνήσκειν] interfici, ut II, 1, 3. V, 2, 6. VI, 4, 33.

μεθιστᾶσι] Intellige τὴν πολιτείαν.

§. 25. τοῖς οἵοις ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν] iis qui tales sunt, quales et nos et vos sumus, i. e. et nobis et vobis, qui in tali sumus statu. V. Rost. gr. schol. p. 470.

§. 26. ἐναντίον] De omis-

τείαν καθίσταμεν. Καὶ ἐάν τινα αἰσθανώμεθα ἐναντίον 26
τῇ ὀλιγαρχίᾳ, ὅσον δυνάμεθα, ἐκποδὼν ποιούμεθα·
πολὺ δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι, εἴ τις ἡμῶν
αὐτῶν λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστάσει, δίκην αὐτὸν
διδόναι. Νῦν οὖν αἰσθανόμεθα Θηραμένην τουτονὶ 27
οἷς δύναται ἀπολλύντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. Ὡς δὲ
ταῦτα ἀληθῆ, ἢν κατανοῆτε, εὑρήσετε οὔτε ψέγοντα
οὐδένα μᾶλλον Θηραμένους τουτουὶ τὰ παρόντα οὔτε
ἐναντιούμενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν βουλώμεθα ποιή-
σασθαι τῶν δημαγωγῶν. Εἰ μὲν τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα
ἐγίγνωσκε, πολέμιος μὲν ἦν, οὐ μέντοι πονηρός γ' ἂν
δικαίως ἐνομίζετο· νῦν δὲ αὐτὸς μὲν ἄρξας τῆς πρὸς 28
Λακεδαιμονίους πίστεως καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ τῆς τοῦ
δήμου καταλύσεως, μάλιστα δὲ ἐξορμήσας ὑμᾶς τοῖς
πρώτοις ὑπαγομένοις εἰς ὑμᾶς δίκην ἐπιτιθέναι, νῦν,
ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς φανερῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ
γεγενήμεθα, οὐκέτ' αὐτῷ τὰ γιγνόμενα ἀρέσκει, ὅπως
αὐτὸς μὲν αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστῇ, ἡμεῖς δὲ δίκην
δῶμεν τῶν πεπραγμένων. Ὥστε οὐ μόνον ὡς ἐχθρῷ 29
αὐτῷ προσήκει, ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ ὑμῶν τε καὶ
ἡμῶν διδόναι τὴν δίκην. Καίτοι τοσούτῳ μὲν δεινό-
τερον προδοσία πολέμου, ὅσῳ χαλεπώτερον φυλάξα-
σθαι τὸ ἀφανὲς τοῦ φανεροῦ, τοσούτῳ δ' ἔχθιον,

II., Schneid. I. cum Zeunio *οἷοις πέρ.*

§. 26. *ἐναντία*, quod habent A. E. Ald. Iunt. Mor. Weisk., mutarunt Bryl. Cast. in *ἐναντιᾶν*, Schneid. II. cum B. C. D. Vict. in *ἐναντίον*, quod iam receperat Wells. e margg. Steph. et Leoncl.; Brückner. postulat *ἐναντίον ὄντα.* — Vict. *δοκεῖ ἡμῖν.*

§. 27. *ταῦτα* ante *ἐγίγν.* om. A. C. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. — D. E. *ἐγίνωσκε.*

§. 28. B. C. D. *ἐξορμ. ὑμᾶς*, unde et hic et paullo post pro *ἡμᾶς* scripsi *ὑμᾶς.*

so *ὄντα* v. adn. ad Oecon. III, 11., Hier. VI, 3: *διὰ τὸ μηδεμίαν ἐνορᾶν εὔνοιαν ἐμοὶ παρ' αὐτῶν.*

§. 27. *Ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ — εὑρήσετε*] Bene Dindorfius: „Post hoc sequi debebat *μαρτύριον* vel tale quid, quod latet in oratione ad iudices conversa: *ἢν κατανοῆτε, εὑρήσετε.* Infra §. 34: *ὡς δ' εἰκότα ποιοῦμεν, καὶ τάδε ἐννοήσατε.*" Adde VI, 1, 11: *εἰ δὲ εἰκότα λογίζομαι, σκόπει, ἔφη, καὶ ταῦτα.* Eodem loco, quo illis duobus locis *τάδε* et *ταῦτα*, hic sunt verba *οὔτε ψέγοντα κτλ.*

§. 28. *ὑμᾶς — εἰς ὑμᾶς*] Ita recte scribi commonstrat Brücknerus (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 51.) Patet enim e II, 3, 12. triginta tyrannos reorum nomina detulisse senatui, hunc autem eos damnasse.

ὅσῳ πολεμίοις μὲν ἄνθρωποι καὶ σπένδονται αὖθις
καὶ πιστοὶ γίνονται, ὃν δὲ προδιδόντα λαμβάνωσι,
τούτῳ οὔτε ἐσπείσατο πώποτε οὐδεὶς οὔτ' ἐπίστευσε
30 τοῦ λοιποῦ. Ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ καινὰ ταῦτα οὗτος
ποιεῖ, ἀλλὰ φύσει προδότης ἐστίν, ἀναμνήσω ὑμᾶς
τὰ τούτῳ πεπραγμένα. Οὗτος γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν τι-
μώμενος ὑπὸ τοῦ δήμου κατὰ τὸν πατέρα Ἅγνωνα,
προπετέστατος ἐγένετο τὴν δημοκρατίαν μεταστῆσαι εἰς
τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἐπρώτευεν ἐν ἐκείνοις. Ἐπεὶ

§. 29. Vulg. *πολέμιοι* Mor. in *πολεμίοις* mutavit; Schmidt. p. 11. *πολέμιοι* revocandum censet. — *γίνονται* scripsi cum B. C. D. E. pro *γίγν.* — *ὃν δὲ* pro *ὃν δ' ἂν* dedi ex B. D. — Vulg. *οὔτ' ἂν σπείσαιτο*; C. *οὔτε πείσαιτο*; marg. Leoncl. *οὔτε πιστεῦσαι*; *οὔτε ἐπίστευσε* B. D. Vict. Dind.

§. 30. A. C. D. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. *Οὗτος μὲν ἐξ ἀρχῆς τιμώμενος*. — Ante Dind. scribebatur *Ἄγνωνα*. — A. C. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. *ἐν* om. ante *ἐκείνοις*.

§. 29. *ὃν δὲ — λαμβάνωσι*] Non dubitabam optimorum librorum fidem hic quoque sequi. Nam quod dicunt, pronomen relativum sine *ἂν* coniungi apud poetas quidem, nonnunqnam etiam apud Thucydidem et Platonem cum coniunctivo, non item apud „eos prosae orationis scriptores, qui familiarem sermonem exprimant", hoc sana ratione carere equidem arbitror. V. Poppo. ad Cyrop. II, 2, 25., Sauppium et Kühnerum ad Comment. I, 6. 13., Rost. gr. max. §. 123. adn. 1., Kühner. gr. max. §. 796., Buttmann. §. 139. 8. adn. 1. Id quod poetis tragicis, qui eadem dialecto attica utuntur, et Thucydidi conceditur, liceat oportet etiam Xenophonti, qui cur altius et supra familiaris sermonis tenuitatem surgere — si hoc in hac quaestione alicuius est momenti — non debeat, nullo modo patet. Hanc ob causam, ubi meliores codices omittunt, addi non debet particula *ἄν*. Quare iam me poenitet Hier. VII, 2. non cum codd. Lips. et Par. A. edidisse *ὅντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνωσι*. Etiam Vectig. I, 1. unum codicem B. non tanti faciam, ut scribendum *ὁποῖοί τινες ἂν οἱ προστάται ὦσι* existimem. V. Haasium ad Remp. Lac. IX, 5. De Thucydide v. Poppo. P. I. Vol. I. p. 141., eund. ad Cyrop. III, 3, 50., de Platone Schneid. ad Civit. VI, 508. D., Buttmann. ad Alcib. I, 60. V. etiam Matth. gr. §. 527. adn. 2.

§. 30. *κατὰ τὸν πατέρα*] ad exemplum patris. De Theramene, Nicia et Thucydide dicit Plutarch. Nic. 2: *καὶ πατρικὴν ἔχοντες εὔνοιαν καὶ φιλίαν πρὸς τὸν δῆμον.* Cf. Thucyd. VIII, 89 seq. Fuit autem Theramenes ab Hagnone non genitus, sed in filii locum receptus. V. schol. ad Aristoph. Ran. 540., Hinrichs. l. l. p. 33.

§. 31. *καὶ γὰρ — ἀμφότερον*] Schol. Aristoph. Ran. 47: *ὁ κόθορνος εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πόδας ἁρμόζει, ἔνθεν καὶ Θηραμένης ἐλέγετο, ὅτι τοῖς καιροῖς καθομιλεῖν δύναται· οἱ δὲ, ὅτι ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἁρμόττει. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν Ἑλληνικοῖς ἀμφοτέροις τοῖς ποσὶν ἁρμόζειν αὐτόν φησιν.* Respicere videtur scholiasta non h. l. sed §. 47. Quare cum Ruhnkenio (Dissert. de Antiph. p. 816.)

δ' ᾔσθετο ἀντίπαλόν τι τῇ ὀλιγαρχίᾳ ξυνιστάμενον, πρῶτος αὖ ἡγεμὼν τῷ δήμῳ ἐπ' ἐκείνους ἐγένετο· ὅθεν δήπου καὶ κόθορνος ἐπικαλεῖται· καὶ γὰρ ὁ κό- 31
θορνος ἁρμόττειν μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις δοκεῖ, ἀποβλέπει δ' ἐπ' ἀμφότερον. Δεῖ δέ, ὦ Θηράμενες, ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν οὐ προάγειν μὲν δεινὸν εἶναι εἰς πράγματα τοὺς ξυνόντας, ἢν δέ τι ἀντικόπτῃ, εὐθὺς μεταβάλλεσθαι, ἀλλ' ὥςπερ ἐν νηῒ διαπονεῖσθαι, ἕως ἂν εἰς οὖρον καταστῶσιν· εἰ δὲ μή, πῶς ἀφίκοιντό

§. 31: γὰρ post δήπου, quod Mor. Schneid. Dind. secludunt, delevi; B. δήπου habet supra lineam. — Verba καὶ γὰρ — ἀμφότερον Schneid. seclusit; vulg. ἐπ' ἀμφοτέρων monentibus Port. Steph. Leoncl. in ἐπ' ἀμφότερον mutarunt Wells. Schneid. Dind. I. II.; Dind. III. cum B. C. D. Vict. scribit ἀπ' ἀμφοτέρων. — εἰς πράγματα τοὺς ξυνόντας B. C. Dind. pro τοὺς ξυν. εἰς πρ., sed B. C. dant ἐς pro εἰς. — Post πῶς Dind. III. e nescio quo cod. inserit ἄν.

et Moro, si non cuncta illa, tamen certe verba ἀποβλέπει δ' ἐπ' ἀμφότερον pro glossa habenda censeo, quae si a Xenophonte profecta essent, cum iis quae antecedunt melius sine dubio essent iuncta, fortasse sic: ὥςπερ καὶ ἐκεῖνος ἀποβλέπει ἐπ' ἀμφότερον vel potius ἐπ' ἀμφοτέρους. Cf. §. 47. Dum vero in verborum contextu locum teneant haec verba, scribendum est ἐπ' ἀμφότερον, non ἀπ' ἀμφοτέρων, quod eum sensum, quem ei tribuunt, non habet. Sauppius enim (*NN. Jahrbb.* 1833. p. 392.) et Schmidtius (Progr. Stettin. 1831. p. 11.) cum Pirkheimero vertunt: cothurnus enim ambobus congruere videtur pedibus, etsi ab utrisque dissentiat, et ille Plutarch. praecept. reip. ger. 32. in verbis: ἀλλ' ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν καὶ μηδετέροις προςτίθεσθαι, eundem fere sensum inesse dicit. Sed ἀποβλέπειν nusquam est dissentire. Referendum potius ἀποβλέπει ad Theramenem et ἐπ' ἀμφότερον significat: in utrasque partes.

Δεῖ — οὐ — δεινὸν εἶναι] Haec iungenda sunt.

ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν] Capitis nimirum accusabatur Theramenes a Critia.

ἕως ἂν εἰς οὖρον καταστῶσιν] donec eo navem promoveant, ubi secundus aspiret ventus. Nihil apud veteres frequentius quam rei publicae cum navi comparatio. V. interprr. ad Horat. Od. I, 14.

πῶς ἀφίκοιντο] In interrogationibus optativus potentialis nonnunquam obvenit sine ἄν. Oecon. XIX, 16: καὶ περὶ αὐλητῶν μὴ δυναίμην ἀναπεῖσαι —; ubi v. adn. Adde Matth. gr. §. 515. adn. Kühner. gr. max. §. 466. e. Rost. gr. max. §. 120, 5. Sententia in mera cogitatione posita est; deinde demum in mentem venit scriptori addere sententiam conditionalem, quoniam antecedentes particulae εἰ δὲ μή non perspicue dicerent, quid vellet. V. adn. ad Hier. VII, 7., ubi nunc scriberem πῶς γὰρ φαίημεν. De εἰ δὲ μή — εἰ v. adn. ad Oecon. XV, 2: εἰ δὲ μή, οὐδὲ τῆς ἐπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδὲν γίγνεσθαι, εἰ μή τις ἐπίσταιτο κτλ.

ποτε ἔνθα δεῖ, εἰ, ἐπειδάν τι ἀντικόψῃ, εὐθὺς εἰς
32 τἀναντία πλέοιεν; Καὶ εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβο-
λαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι, σὺ δὲ διὰ τὸ εὐμετάβο-
λος εἶναι πλείστοις μὲν μεταίτιος εἶ ἐξ ὀλιγαρχίας ὑπὸ
τοῦ δήμου ἀπολωλέναι, πλείστοις δ' ἐκ δημοκρατίας
ὑπὸ τῶν βελτιόνων. Οὗτος δέ τοί ἐστιν ὃς ταχθεὶς
ἀνελέσθαι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοὺς καταδύντας Ἀθη-
ναίων ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ αὐτὸς οὐκ ἀνε-
λόμενος, ὅμως τῶν στρατηγῶν κατηγορῶν ἀπέκτεινεν
33 αὐτούς, ἵνα αὐτὸς περισωθείη. Ὅστις γε μὴν φανε-
ρός ἐστι τοῦ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ ἐπιμελόμενος, τοῦ
δὲ καλοῦ καὶ τῶν φίλων μηδὲν ἐντρεπόμενος, πῶς
τούτου χρή ποτε φείσασθαι; πῶς δ' οὐ φυλάξασθαι
εἰδότας αὐτοῦ τὰς μεταβολάς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς ταὐτὸ
δυνασθῇ ποιῆσαι; Ἡμεῖς οὖν τοῦτον ὑπάγομεν καὶ
ὡς ἐπιβουλεύοντα καὶ ὡς προδιδόντα ἡμᾶς τε καὶ
ὑμᾶς. Ὡς δ' εἰκότα ποιοῦμεν, καὶ τάδ' ἐννοήσατε.
34 Καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πολιτεία εἶναι ἡ Λα-
κεδαιμονίων· εἰ δὲ ἐκείνῃ ἐπιχειρήσειέ τις τῶν ἐφό-
ρων ἀντὶ τοῦ τοῖς πλείοσι πείθεσθαι ψέγειν τε τὴν
ἀρχὴν καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, οὐκ ἂν
οἴεσθε αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐφόρων καὶ ὑπὸ
τῆς ἄλλης ἁπάσης πόλεως τῆς μεγίστης τιμωρίας ἀξιω-
θῆναι; Καὶ ὑμεῖς οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ τούτου,
ἀλλ' ὑμῶν αὐτῶν φείσεσθε, ὡς οὗτος σωθεὶς μὲν
πολλοὺς ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν ἐναντία γινω-

§. 33. *ἐπιμελόμενος*, quod praebet D. (B. *ἐπιμελώμενος*), recepit Dind. II. III. pro *ἐπιμελούμενος*.

§. 34. E. *ἡ δ' ἐκείνη*, Schneid. II. cum Steph. et marg. Leoncl. *εἰ δὲ (ἐν) ἐκείνῃ*. — Dind. II. fortasse legendum putabat *προςταττομένοις*. — *αὐτῶν* addiderunt B. D. Vict. Steph. Leoncl. Wells. Schneid. II. Dind. — *γινωσκόντων* scripsi cum B. C. D. pro *γιγν*.

§. 35. *δήπου* addunt B. D. Vict. Steph. Leoncl. Schneid. II. Dind. — *προςταχθέν μοι* Vict. margg. Steph. et Leoncl. Schneid. II. Dind. pro *προςταχθέντα με*. — *ἐκεῖνοι δ'* scripsi cum B. C.

§. 32. *πᾶσαι — θανατηφόροι*] omnes rerum publicarum mutationes caedes secum ferunt.

ὑπὸ τῶν βελτιόνων] ab optimatibus.

§. 34. *τῶν ἔξω*] exsulum.

§. 35. *κατηγοροῦντα*] eo quod eos accusaverim. V. adn. ad Hier. II, 3.

οὐκ ἦρχον] Cf. I, 7, 4.

προςταχθέν μοι] quum mandatum esset mihi. De accusativo absoluto quem vocant v. adn. ad Oecon. XX, 10., Ages. I, 36. II, 12., Rost.

σκόντων ὑμῖν, ἀπολόμενος δὲ πάντων καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξω ὑποτέμοι ἂν τὰς ἐλπίδας.

Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ἐκαθέζετο· Θηραμένης δὲ 35
ἀναστὰς ἔλεξεν· Ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι, ὦ ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ᾽ ἐμοῦ εἶπε. Φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι κατηγοροῦντα. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἦρχον δήπου κατ᾽ ἐκείνων λόγου, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι ἔφασαν, προσταχθέν μοι ὑφ᾽ ἑαυτῶν, οὐκ ἀνελέσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ. Ἐγὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς διὰ τὸν χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας δυνατὸν ἦν, ἔδοξα τῇ πόλει εἰκότα λέγειν, ἐκεῖνοι δ᾽ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ἐφαίνοντο. Φάσκοντες γὰρ οἷόν τε εἶναι σῶσαι τοὺς ἄνδρας, προέμενοι ἀπολέσθαι αὐτούς, ἀποπλέοντες
ᾤχοντο. Οὐ μέντοι θαυμάζω γε τὸν Κριτίαν παρανε- 36
νομηκέναι· ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν, οὐ παρὼν ἐτύγχανεν, ἀλλ᾽ ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμηθέως δημοκρατίαν κατεσκεύαζε καὶ τοὺς πενέστας ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δε-
σπότας. Ὧν μὲν οὖν οὗτος ἐκεῖ ἔπραττε μηδὲν ἐνθάδε 37
γένοιτο· τάδε γε μέντοι ὁμολογῶ ἐγὼ τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς μὲν τῆς ἀρχῆς βούλεται παῦσαι, τοὺς δ᾽ ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν ἰσχυροὺς ποιεῖ, δίκαιον εἶναι τῆς μεγίστης αὐτὸν τιμωρίας τυγχάνειν· ὅςτις μέντοι ὁ ταῦτα πράττων ἐστίν, οἴομαι ἂν ὑμᾶς κάλλιστα κρίνειν, τά τε πεπραγμένα καὶ ἃ νῦν πράττει ἕκαστος
ἡμῶν εἰ κατανοήσετε. Οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς 38

D. E. pro ἐκεῖνοι δέ. — *ἀπολέσθαι αὐτούς* dedi e B. pro αὐτοὺς ἀπολ.

§. 36. E. *παρενομηκέναι*; Wolf. coniecit *παρανενοηκέναι*, Wyttenbach. *παρακηκοέναι*. — Vulg. *κατασκευασείων*; A., a sec. m. E. Ald. Iunt. *κατασκευαζείων*; E. a pr. m. C. Bryl. Cast. *κατασκευάζων*; Vict. *κατασκεύαζε*; Steph. *κατεσκεύαζε*, quod recepit Dind.

§. 37. *ποιεῖ* B. Vict. Schneid. II. Dind. pro ποιεῖν. — *οἴομαι* pro οἶμαι B. C. D. E. Dind.

gr. schol. p. 495., Kühner. gr. schol. §. 312.

οὐκ ἀνελέσθαι] me non sustulisse. Cf. §. 32.

Φάσκοντες γάρ] Nam quum servari eos potuisse dicerent (cf. I, 7, 5.), nihilominus ipsi cum classe discesserant atque illos exstingui passi fuerant.

§. 36. *παρανενομηκέναι*] i. e. iniuste me accusavisse. Addit autem Theramenes ὅτε γὰρ κτλ. ironice, ac si Critias scire non potuisset id quod bene sciebat.

τοὺς πενέστας] Erant pe-

τε καταστῆναι εἰς τὴν βουλὴν καὶ ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι καὶ τοὺς ὁμολογουμένως συκοφάντας ὑπάγεσθαι πάντες ταὐτὰ ἐγιγνώσκομεν· ἐπεὶ δέ γε οὗτοι ἤρξαντο ἄνδρας καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ξυλλαμβάνειν, ἐκ τούτου
39 κἀγὼ ἠρξάμην τἀναντία τούτοις γιγνώσκειν. Ἤιδειν γάρ, ὅτι ἀποθνήσκοντος μὲν Λέοντος τοῦ Σαλαμινίου, ἀνδρὸς καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἱκανοῦ εἶναι, ἀδικοῦντος δ' οὐδὲ ἕν, οἱ ὅμοιοι τούτῳ φοβήσοιντο, φοβούμενοι δὲ ἐναντίοι τῇδε τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο· ἐγίγνωσκον δέ, ὅτι ξυλλαμβανομένου Νικηράτου τοῦ Νικίου, καὶ πλουσίου καὶ οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν οὔτε αὐτοῦ οὔτε τοῦ πατρὸς πράξαντος, οἱ τούτῳ ὅμοιοι
40 δυςμενεῖς ὑμῖν γενήσοιντο. Ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ' ὑμῶν ἀπολλυμένου, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις εὖ πλεούσας παρείχετο, ἠπιστάμην, ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι πάντες ὑπόπτως ὑμῖν ἕξοιεν. Ἀντεῖπον δὲ καί, ὅτε τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν ἔφασαν χρῆναι· εὔδηλον γὰρ ἦν, ὅτι

§. 38. καταστῆναι A. C. D. (E. κατεθῆναι) Vict. Steph. Leoncl. Wells. Weisk. Schneid. II. Dind. pro καταστῆσαι. — D. Vict. Cast. Dind. ὁμολογουμένους. — ταὐτὰ cum Steph. dedit Morus pro ταῦτα. — γὲ post δὲ addunt B. C. Dind. — C. οὗτος ἤρξατο.

§. 39. Vict. om. μέν. — Marg. Leoncl. φοβηθήσοιτο. — A. a pr. m. C. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. margg. Steph. et Leoncl. ἐναντία. — Iunt. Cast. τῇδε πολιτείᾳ.

§. 40. B. C. D. ὑφ' ἡμῶν. — εὐ πλεούσας pro ἐςπλ. A. B. Vict. margg. Leoncl. et Steph. Wells. seqq. edd.; D. ἐκπλ., C. πλεούσας. — B. C. D. E. ἡμῖν ἕξοιεν.

nestae eadem conditione apud Thessalos, qua in Laconica Helotes. — Haec Theramenes dicit ad irridendum Critiam, qui in Thessalia fecit contraria iis quae nunc facit. De Critiae in Thessaliam fuga cf. etiam Comment. I, 2, 24.

§. 38. καταστῆναι εἰς τὴν βουλήν] Weiskius comparat Cyrop. I, 5, 7. κατέστην εἰς τόδε τὸ τέλος.

ὁμολογουμένως] Demosth. c. Aphob. de fals. test. §. 14. τὸν ὁμολογουμένως δοῦλον. §. 39. τοὺς ὁμολογουμένως δούλους. Plutarch. Timol. 1. τῶν ὁμολογουμένως τυράννων. His et multis aliis exemplis Hertlinius (Progr. Werth. 1836. p. 13.) comprobavit non solum adverbia veluti ἀληθῶς et ὀρθῶς, sed etiam γνησίως, ψιλῶς et ὁμολογουμένως adiectivorum instar usurpari. V. etiam Baiterum ad Isocr. Panegyr. 33.

§. 40. τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον] ut supra §. 21.

§. 41. δυναίμεθα] Ex optimi libri et alterius scriptura opinari licet scriptum fuisse a Xenophonte ὅπως — ἐδυνάμεθα, i. e. ut possemus. Etenim ὀλίγοι γενόμενοι vertendum: si pauci facti essemus. Cf. §. 42: ἕως — ἐμέλλο-

τούτων ἀπολομένων καὶ οἱ μέτοικοι ἅπαντες πολέμιοι τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. Ἀντεῖπον δὲ καί, ὅτε τὰ ὅπλα τοῦ 41
πλήθους παρῃροῦντο, οὐ νομίζων χρῆναι ἀσθενῆ τὴν πόλιν ποιεῖν· οὐδὲ γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους ἑώρων τούτου ἕνεκα βουλομένους περισῶσαι ἡμᾶς, ὅπως ὀλίγοι γενόμενοι μηδὲν δυναίμεθα αὐτοὺς ὠφελεῖν· ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς, εἰ τούτου γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν ὀλίγον ἔτι χρόνον τῷ λιμῷ πιέσαντας. Οὐδέ γε τὸ 42
φρουροὺς μισθοῦσθαι ξυνήρεσκέ μοι, ἐξὸν αὐτῶν τῶν πολιτῶν τοσούτους προςλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. Ἐπεί γε μὴν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ τῇδε δυςμενεῖς, πολλοὺς δὲ φυγάδας γιγνομένους, οὐκ αὖ ἐδόκει μοι οὔτε Θρασύβουλον οὔτε Ἄνυτον οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεύειν· ᾔδειν γάρ, ὅτι οὕτω γε τὸ ἀντίπαλον ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγεμόνες ἱκανοὶ προςγενήσοιντο, τοῖς δ᾽ ἡγεῖσθαι βουλομένοις ξύμμαχοι πολλοὶ φανήσοιντο. Ὁ ταῦτα οὖν νομοθετῶν ἐν τῷ φανερῷ 43

§. 41. B. βουλουμένους et δυνάμεθ᾽, E. δυνάμεθα; δυναίμεθ᾽ D. Schneid. II. Dind. II. III. pro δυναίμεθα. — Brückner. (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 51.) postulat εἰ τούτου γ᾽ ἐδέοντο.

§. 42. Ald. Iunt. Bryl. Cast. μισθοῦσαι. — γιγνομένους B. D. Schneid. II. Dind. pro γενομένους. — οὐκ αὖ pro οὐκ ἂν dederunt B. C. D. Weisk. Schneid. II. Dind.

§. 43. ταῦτα pro ταῦτ᾽ B. C. D. E. Schneid. Dind. — C. ἐν τ. φ. νουθετῶν; etiam marg. Leoncl. νουθετῶν, quod verbum Wells. Schneid. II. Dind. receperunt pro νομοθετῶν.

μεν. V. Rost. gr. max. §. 123, 13. Kühner. §. 778. Krüger. gr. 54, 8. adn. 8.

εἰ τούτου γε δέοιντο] Brückneri emendatione non opus est, quia haec verba intelligere licet de eo animo, quem etiam praesenti tempore erga Athenienses habeant Lacedaemonii.

§. 42. ἕως — κρατήσειν] donec facile subditis superiores evaderemus. Cf. adn. ad §. 41.

Θρασύβουλον — Ἄνυτον] Utrumque, recuperata libertate, plurimum auctoritate valuisse refert Isocr. c. Callim. p. 236.

§. 43. νομοθετῶν] Huius verbi significatio loci sententiae multo magis convenit quam verbi νουθετῶν. Antea enim sermo erat de rebus a Critia institutis vel eius consilio sub quadam legum forma exactis, velut de civibus proscribendis, eiiciendis, armis spoliandis et de arcessendo et conducendo praesidio. Has res commode dicitur Critias νομοθετῶν, i. e. per leges instituens. Itaque non erat, quod unius codicis C. scriptura vulgatae lectioni, quam optimi libri tuentur, praeferretur.

πότερα εὐμενὴς ἂν δικαίως ἢ προδότης νομίζοιτο; Οὐχ οἱ ἐχθρούς, ὦ Κριτία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι, οὐδ' οἱ ξυμμάχους πλείστους διδάσκοντες κτᾶσθαι, οὗτοι τοὺς πολεμίους ἰσχυροὺς ποιοῦσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρήματα ἀφαιρούμενοι καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες καὶ προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς δι' αἰσχροκέρ-
44 δειαν. Εἰ δὲ μὴ ἄλλως γνωστόν, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε ἐπισκέψασθε. Πότερον οἴεσθε Θρασύβουλον καὶ Ἄνυτον καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας ἃ ἐγὼ λέγω μᾶλλον ἂν ἐνθάδε βούλεσθαι γίγνεσθαι ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν; Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι νῦν μὲν αὐτοὺς νομίζειν ξυμμάχων πάντα μεστὰ εἶναι· εἰ δὲ τὸ κράτιστον τῆς πόλεως προσφιλῶς ἡμῖν εἶχε, χαλεπὸν ἂν ἡγεῖσθαι εἶ-
45 ναι καὶ τὸ ἐπιβαίνειν ποι τῆς χώρας. Ἃ δ' αὖ εἶπεν, ὡς ἐγώ εἰμι οἷος ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. Τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αυτὸς δήπου ὁ δῆμος ἐψηφίσατο διδασκόμενος,

οὐδ' pro οὐδὲ B. C. D. E. Schneid. II. Dind. — Fortasse legendum οὐχ οὗτοι τοὺς π.

§. 44. A. C. E. Ald. Iunt. εἶναι pro οἶμαι; Bryl. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγεῖσθαι νῦν μὲν αὐτοὺς νομίζων, idem Cast., nisi quod νομίζω scripsit. — C. χαλεπῶς. — A. C. E. Ald. Iunt. Bryl. ἡγεῖσθε. — καὶ ἐπιβαίνειν A. Ald. Iunt. Cast. — Dind. II. mavult που τῆς χ.

§. 45. Praepos. ἐπὶ ante τῶν τετρακ. addunt B. Y. Schneid. II. Dind.

οὗτοι] De hoc pronomine demonstrativo cum vi quadam illato v. adn. ad Ages. I, 35: τοὺς δ' ἀξιοῦντας καὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καρποῦσθαι, τούτους (i. e. hos qui tales sunt) ποιήσας μηδ' ἀντιβλέπειν τοῖς Ἕλλησι δύνασθαι κτλ. Ibid. II, 6. IV, 4. Hier. I, 17. alibi.

§. 44. ἃ ἐγὼ λέγω], quae ego dico et volo, scilicet ut moderate nostra utamur in cives potentia.

§. 45. Ἃ δ'] Quodsi. V. ad Oecon. XV, 6.

§. 46. ἀνίεσαν] De tyrannis quadringentis Thrasybuli legatis et exercitui non cedentibus interpretatur Morus e Thucyd. VIII, 81—90., rectius Weiskius respecto Thucyd. VIII, 70. ἀνιέναι πόλεμον: remittere actiones hostiles.

ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα] agger seu moles mari opposita, quam memorat Demosth. c. Polycl. p.1208 et 1229., ubi scholiasta ait fuisse οἰκοδόμημα ἐν τῷ λιμένι προβεβλημένον προσορμίσεως ἕνεκα καὶ ἀγορᾶς ναυτῶν.

εἰς ὃ ἐβούλοντο — δεξάμενοι] V. de hac re Thucyd. VIII,90., Hinrichs. de Theram.,

ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν ἢ δημοκρατίᾳ πιστεύσειαν. Ἐπεὶ δέ γε ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἀνίεσαν, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀριστοτέλην καὶ Μελάνθιον καὶ Ἀρίσταρχον στρατηγοῦντες φανεροὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες, εἰς ὃ ἐβούλοντο τοὺς πολεμίους δεξάμενοι ὑφ' αὑτοῖς καὶ τοῖς ἑταίροις τὴν πόλιν ποιήσασθαι, εἰ ταῦτ' αἰσθόμενος ἐγὼ διεκώλυσα, τοῦτ' ἐστὶ προδότην εἶναι τῶν φίλων; Ἀποκαλεῖ δὲ κόθορνόν με, ὡς ἀμφοτέροις πειρώμενον ἁρμόττειν. Ὅστις δὲ μηδετέροις ἀρέσκει, τοῦτον, ὦ πρὸς τῶν θεῶν, τί ποτε καὶ καλέσαι χρή; Σὺ γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ πάντων μισοχρηστότατος γεγένησαι. Ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, ἐκείνοις μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ τοῖς οὐ πρόσθεν οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν ἂν καὶ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν πόλιν δραχμῆς μετέχοιεν, καὶ τοῖσδέ γ' αὖ ἀεὶ ἐναντίος εἰμί, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐγγενέσθαι ὀλιγαρχίαν, πρὶν ἂν εἰς τὸ ὑπ' ὀλίγων τυραννεῖσθαι

46 47 48

§. 46. Cast. ἤνυσαν pro ἀνίεσαν. — ἑταίροις Y. Schneid. II. Dind. pro ἑτέροις. — αἰσθόμενος B. D. Schneid. Dind. pro αἰσθανόμενος.

§. 47. Vict. ἐν τῇ δημοκρ. particula μὲν omissa.

§. 48. C. οὐκ οἰομ. πρόσθεν pro οὐ πρόσθεν οἰομένοις. — Bryl. Cast. καλλίστην pro καλήν. — ἂν post πρὶν Dind. bis om. — Pro altero δραχμῆς Wyttenbach. scribi voluit ἀρχῆς, quod placuit Schneidero et Weiskio. — A. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. ἂν ἀεὶ pro αὖ ἀεί. — Cast. iterum καλλίστην pro καλήν.

Crit. et Thrasyb. rebus et ingenio p. 55.

§. 47. τί — καλέσαι χρή;] V. Kühner. gr. schol. §. 280, 4. Rost. gr. schol. p. 398 seq. Buttmann. gr. §. 131. adn. 11.

§. 48. πρὶν ἂν] Etiam II, 4, 18. Dindorfius ἂν post πρὶν et V, 4, 47. post ἕως delet, quanquam constat inter viros grammaticos ἂν post coniunctiones et pronomina relativa in oratione obliqua poni solere, si sententia in rectam orationem mutata illam particulam asciscat. H. l. in oratione recta dicendum erat: οὐ πρόσθεν καλὴ δημοκρατία ἔσται sive εἴη ἄν, πρὶν ἂν — μετέχωσι. V. Kühner. gr. max. §. 810. a. Rost. §. 121, 5. c. Poppo ad Anab. I, 3, 17. III, 2, 12. Alterum ἂν (post δραχμῆς positum) non ad verbum finitum spectare, sed ad ἀποδόμενοι per se intelligitur. Verte: qui drachma rempublicam venderent (si possent).

δραχμῆς μετέχοιεν] i. e. senatores fierent. Etenim drachma erat salarium diurnum senatorum Atheniensium.

τὴν πόλιν καταστήσειαν. Τὸ μέντοι σὺν τοῖς δυναμένοις καὶ μεθ' ἵππων καὶ μετ' ἀσπίδων ὠφελεῖν, διὰ τούτων τὴν πολιτείαν πρόσθεν ἄριστον ἡγούμην εἶναι
49 καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. Εἰ δ' ἔχεις εἰπεῖν, ὦ Κριτία, ὅπου ἐγὼ ξὺν τοῖς δημοτικοῖς ἢ τυραννικοῖς τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἀποστερεῖν πολιτείας ἐπεχείρησα, λέγε· ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ ἢ νῦν ταῦτα πράττων ἢ πρότερον πώποτε πεποιηκώς, ὁμολογῶ τὰ πάντων ἐσχατώτατα παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν.

50 Ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας, ὅτι, εἰ ἐπιτρέψει τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς
51 τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις. Πάλιν δ' εἰσελθὼν εἶπεν, Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι

διὰ τούτων B. D. Vict. Dind. II. III. pro διὰ τοῦτο; Schmidt. vult τὴν διὰ τοῦτο πολιτείαν, Schneid. τὴν διὰ τούτων πολιτείαν. — ἡγούμην B. D. margg. Steph. et Leoncl. Mor. seqq. edd. pro ἡγουμένην.

§. 49. ταῦτα post πώποτε om. B. D. C. Steph. Leoncl. Dind. II. III.; E. om. πώποτε.

§. 50. B. Schneid. II. Dind. ἐπιτρέψοι. — Vict. ψηφίζεσθαι. —

Τὸ μέντοι — ἡγούμην εἶναι] Omissis ceteris coniecturis, quibus vexarunt interpretes hunc locum, commemoratu dignam habemus emendationem Schneideri, ad quam commendandam Sauppius attulit Demosth. Lept. 480, 27. αἱ δι' ὀλίγων πολιτεῖαι. Sed invitis libris corrigere vulgatam nolim, dum defendi possit. Habemus enim hic anacoluthon, quale ab hoc tenui quod vocant dicendi genere non abhorreat. Dicturus Xenophon erat fere hoc: Τὸ μέντοι σὺν τοῖς δυναμένοις (ὠφελεῖν) καὶ μεθ' ἵππων καὶ μετ' ἀσπίδων ὠφελεῖν τὴν πολιτείαν ἀρίστην παρέχειν ἡγούμην. Mutato autem enuntiationis tenore post ὠφελεῖν pergit διὰ τούτων (i. e. per eos qui civitatem armis et equis iuvare possunt) τὴν πολιτείαν — εἶναι, ut nunc τὸ — ὠφελεῖν quodammodo absolute positum videatur. Cf. V, 4, 1: τοὺς εἰσαγαγόντας — τὴν τούτων ἀρχήν. V, 4, 40: ἀναστρέφοντες — ἀπέθανον αὐτῶν δώδεκα. VI, 3, 19: ἀπογραψάμενοι — οἱ Θηβαῖοι — οἱ πρέσβεις αὐτῶν.

§. 49. πώποτε] Subsequens ταῦτα, quod facile irrepere poterat, omisi, quamvis Hertlinius (Progr. Werth. 1845. p. 19.) pluribus quam opus erat exemplis saepe idem vocabulum exiguo recurrere spatio commonstret.

§. 50. ἐπιτρέψει] Cf. supra II, 2, 13., infra V, 2, 13. Anab. V, 6, 34: ἠπείλουν αὐτῷ, ὅτι, εἰ λήψονται ἀποδιδράσκοντα, τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν, et alia mixtae structurae exempla, quae

οἷον δεῖ, ὃς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπῃ. Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὔ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, ξυνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν. Ἀκούσας 52
ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν Ἑστίαν καὶ εἶπεν, Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. Καὶ τοῦτο μέν, ἔφη, 53
μὰ τοὺς θεούς, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε

Marg. Leoncl. ἀποφεύξοιτο, cf. VI, 5, 40. — δρυφάκτοις B. Steph., monente Leonclavio, et seqq. edd. pro δρυφράκτοις; item §. 55.

§. 51. B. ὑμῖν ἐπιτρέψειν. — ἅπασιν ἡμῖν B. D. Weisk. Schneid. II. Dind. pro ἅπασιν ὑμῖν.

§. 52. B. Y. marg. Leoncl. τοὺς — ἐννομωτάτους.

Kühnerus collegit ad Anab. I, 3, 14: εἰ μὴ βούλεται ἀπάγειν. Codicis B. scriptura est e correctione orta. Cf. infra V, 1, 34.

§. 51. ὃς ἂν — μὴ ἐπιτρέπῃ] Cf. Anab. II, 6, 6: ταῦτ' οὖν φιλοπολέμου δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις, ἐξὸν εἰρήνην ἄγειν —, αἱρεῖται πολεμεῖν. Thucyd. IV, 18: σωφρόνων δ' ἀνδρῶν, οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο, ubi plura huius generis congessit Poppo. V. etiam Kühnerum ad Anab. II, 5, 21: παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιορκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν τι. Omnibus his locis duae confunduntur structurae, h. l. νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἷον δεῖ — ὁρῶντα — μὴ ἐπιτρέπειν et νομίζω προστάτην εἶναι οἷον δεῖ, ὃς ἂν ὁρῶν — ἐπιτρέπῃ.

οἵδε οἱ ἐφεστηκότες] οἱ τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντες.

καινοῖς νόμοις] quos Nicomachus suggerere solebat ex tempore et loco. V. Lys. c. Nicom. p. 849.

τῶν δ' ἔξω] Genitivus pendat a κυρίους, cui per epexegesin subiungitur θανατοῦν.

§. 52. Ἑστίαν] Diodorus: βουλαίαν Ἑστίαν, ad quam supplices saepe confugiebant. V. Andoc. de myster. p. 22. §. 44., de reditu p. 82: ἐπὶ τὴν ἑστίαν ἐκαθέζοντο ἱκετεύοντες μὴ στρεβλωθῆναι.

οὗτοι] οἱ τριάκοντα.

καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι] ut — et de

ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι
οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ
περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες
καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐ-
τοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες, ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα
54 εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου. Ἐκ δὲ τούτου
ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κήρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ
τὸν Θηραμένην· ἐκεῖνοι δὲ εἰςελθόντες σὺν τοῖς ὑπη-
ρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου
τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας, Παραδίδο-
μεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ
τὸν νόμον· ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἕν-
55 δεκα οὗ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράσσετε. Ὡς δὲ ταῦτα
εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον
δὲ οἱ ὑπηρέται. Ὁ δὲ Θηραμένης, ὥςπερ εἰκός, καὶ
θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γιγνό-

§. 53. B. εὐσεβέστατοι et ἐξαλειπτότερον.

§. 54. Marg. Leoncl. et Steph. ἐκάλεσε pro ἐκέλευσε. — E. ἡγουμένων. — B. om. τοῦ. — τε καὶ B. Dind. III. pro αὐτῶν καί. — οἷ δεῖ et πράττετε Dind.

§. 55. E. Ald. Iunt. ὁμοίως Σατ.; Bryl. Cast. ὁμοίων. — δρυφάκτοις, v. §. 50.

vobis et de me cognoscatur.

§. 54. ἐκέλευσε — τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην] V. §. 20. et de undecim viris I, 7, 10.

ἐκεῖνοι δὲ εἰςελθόντες] Nominativi non habent verbum. Quod dicendi genus Xenoph. magis usitatum quam aliis bonis scriptoribus hoc quidem loco paullo durius esse videtur quam infra VI, 5, 31. et iis locis, quos attuli ad Oecon. XII, 8. XVII, 2. Nominativi explicandi sunt ex anacoluthia, ut infra III, 5, 23. IV, 1, 24. Cyrop. V, 4, 34: τῆς γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς οὖσα, ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαί ἐστιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν. III, 2, 28: δεῖσθαι δὲ τούτων νομίζων, τῶν μὲν ὑμετέρων ἡδύ μοι φείδεσθαι. VIII, 8, 6: ἦν δὲ αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προχοΐδας εἰςφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες κτλ. V. Haasium ad de rep. Lac. VIII, 4.

οὗ δεῖ] Hoc recte dici intelligitur ex multis exemplis, quae collegit Lobeckius ad Phryn. p. 43 seq. Cyrop. V, 4, 15: οὗ (δὴ) κατέφυγε, i. e. quo confugerat et tum erat. H. l. intellige οἷ ἄγεσθαι et οὗ εἶναι δεῖ. V. adn. ad Ages. VI, 6: ὅπου ἴοι, ubi Dindorfius item scripsit ὅποι. Adde Haasium ad de rep. Lac. VI, 3. p. 138.

τὰ ἐκ τούτων πράσσετε] „besorgt ihr das Weitere.“ Cf. Plutarch. Poplic. 6: ἀποστρέψας πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τὸ πρόσωπον, ὑμέτερον, εἶπε, τὸ λοιπὸν ἤδη ἔργον, quem locum affert Classenius.

§. 55. ἀγνοοῦντες] per synesin pertinet ad βουλή. Sic supra II, 2, 21: ὄχλος — πολύς, φοβούμενοι. V. adn. ad Oecon. IV, 7. ἀριθμὸν — τούτους.

μενα. Ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. Οἱ δ' 56
ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε. Λέγεται δ' ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο. Ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμώξομαι; καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα, ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

§. 56. ἄρ' B. Schneid. II. Dind. pro ἄρα. — οἰμώξοιτο C. D. et a pr. m. E. Vict. marg. Steph. Wells. Schneid. II. Dind. pro οἰμώξειεν. — Classen. cum Schneid. et Weiskio postulat τοιαῦτα ἀποφθ. — C. ἐκεῖνο δὲ τοῦ ἀνδρὸς κρίνω ἀγαστόν; Cast. ἀγαθόν.

§. 56. οἰμώξοιτο] Sic minationi exprimendae inservit hoc verbum saepius. Classenius comparat Plutarch. Phoc. 21: ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Φακίωνος οἰμώξεσθαι τὸν Ἅρπαλον, εἰ μὴ παύσεται διαφθείρων τὴν πόλιν. Lucian. Timon. 45: ἀλλ' εὖ γε ἐποίησεν ἀφικόμενος, οἰμώξεται γὰρ πρὸ τῶν ἄλλων.

ἀποκοτταβίσαντα] Cicero in Quaest. Tuscul. I, 40. interpretatur: „reliquum sic e poculo eiecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, arridens, propino, inquit, hoc pulchro Critiae." In conviviis enim Graecorum amantes ex cottabo augurium capiebant atque, ut addit Cicero, solebant nominare, cui poculum traditun essent.

ταῦτα] Hoc est subiectum, ἀποφθ. οὐκ ἀξιόλογα praedicatum.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Tum Thrasybulus Thebis, quo multi Atheniensium exsules se contulerant, cum paucis profectus Phylen castellum occupat, et crescente suorum numero mox tyrannorum copias ad oppugnationem Phyles profectas vincit. Hi ut haberent perfugium, Eleusina occupant, incolis nefaria fraude circumventis. Iam Thrasybulus noctu Piraeum occupat et mox in Munychia fundit adversarios, qua in pugna cecidit Critias. Tandem populus abrogato triginta virorum imperio decemviros creat. Quum in Piraeo exsules se magis magisque confirmarent, rursus Lysander accitu maxime triginta virorum cum fratre nauarcho venit, ut exsules terra marique obsessos ad deditionem compellerent. Quae res quum ex sententia succedere videretur, Pausanias invidens Lysandro nomine quidem subsidio ei venit, sed re ipsa Thrasybulo. Itaque post levia cum ipso proelia clam ad utriusque factionis Athenienses misit eosque permovit, ut Lacedaemoniorum arbitrio se suaque ad restituendam concordiam permitterent. Lacedaemonii ergo miserunt quindecim legatos, qui cum Pausania res Atheniensium his conditionibus composuerunt, ut hi inter se pacem haberent et ad sua quisque negotia praeter magistratus redirent; si qui eorum, qui fuissent in urbe, tutum sibi in ea locum non putarent, iis potestas esset Eleusina migrandi. Paullo post quum hi ex Eleusine bellum moverent, eorum ducibus circumventis Athenienses lege *ἀμνηστίας* discordias omnes sustulerunt.

---

1 Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα, ὡς ἐξὸν ἤδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, προεῖπον μὲν τοῖς ἔξω τοῦ καταλόγου μὴ εἰςιέναι εἰς τὸ ἄστυ,

Cap. IV. §. 1. *ἵν' αὐτοὶ* pro *ἵνα αὐτοὶ* B. D. C. Schneid. II. Dind.

§. 2. A. C. E. Ald. Iunt. Cast. *σύν τε τριςχ.* articulo omisso.

§. 3. Iunt. *ἐκπόλιορκησείαντες*; Cast. *ἐκπολιορκήσαντες*. — Vulg. *αὐτοῖς* ante *τὰς ἐφ.* om. B. D. Vict. Schneid. II. Dind. —

Cap. IV. §. 1. *καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Θήβας*] Xen. omittit atrox Lacedaemoniorum edictum, qui, a tyrannis, iam exsulum multitudinem metuentibus, impulsi, vetuerunt, ne quae civitas Atheniensium exsules reciperet. Huic edicto non obtemperabant Argivi, Megarenses atque Thebani. Plutarch. Lys. 27. Pelop. 6. Diodor. XIV, 6. Sievers. p. 53. 99. Hinrichs. p. 39.

§. 2. *ὡς σὺν ἑβδομήκοντα*] i. e. cum septuaginta circiter. De *ὡς* transposito cf. adn. ad Oecon. XVIII, 8: *ὡς εἰς στενώτατον*, quanquam ibi aliam habet significationem.

καὶ μάλ'] De usu emphatico

ἦγον δὲ ἐκ τῶν χωρίων, ἵν' αὐτοὶ καὶ οἱ φίλοι τοὺς τούτων ἀγροὺς ἔχοιεν. Φευγόντων δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς ἄγοντες ἐνέπλησαν καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Θήβας τῶν ὑποχωρούντων.

Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν 2
ὡς σὺν ἑβδομήκοντα Φυλὴν χωρίον καταλαμβάνει ἰσχυρόν. Οἱ δὲ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ ἄστεος σύν τε τοῖς τρισχιλίοις καὶ σὺν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ μάλ' εὐημερίας οὔσης. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, εὐθὺς μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέων προσέβαλον πρὸς τὸ χωρίον καὶ ἐποίησαν μὲν οὐδέν, τραύματα δὲ λαβόντες ἀπῆλθον. Βουλομένων δὲ τῶν τριάκοντα ἀποτειχίζειν, ὅπως 3
ἐκπολιορκήσειαν αὐτοὺς ἀποκλείσαντες τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων, ἐπιγίγνεται τῆς νυκτὸς χιὼν παμπληθὴς καὶ τῇ ὑστεραίᾳ. Οἱ δὲ νιφόμενοι ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, μάλα συχνοὺς τῶν σκευοφόρων ὑπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβαλόντες. Γιγνώσκοντες δὲ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν 4
ἀγρῶν λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακὴ ἔσοιτο, διαπέμπουσιν εἰς τὰς ἐσχατιὰς ὅσον πεντεκαίδεκα στάδια ἀπὸ Φυλῆς τούς τε Λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φρουροὺς καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. Οὗτοι δὲ στρατοπεδευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ ἐφύλαττον. Ὁ δὲ Θρασύβου- 5
λος, ἤδη συνειλεγμένων εἰς τὴν Φυλὴν περὶ ἑπτακοσίους, λαβὼν αὐτοὺς καταβαίνει τῆς νυκτός· θέμενος δὲ τὰ ὅπλα ὅσον τρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῶν φρουρῶν ἡσυχίαν εἶχεν. Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἐγί- 6
γνετο, καὶ ἤδη ἀνίσταντο ὅποι ἐδεῖτο ἕκαστος ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ οἱ ἱπποκόμοι ψήχοντες τοὺς ἵππους ψόφον

Ante Dind. II. scribebatur οἵδε νιφ. — ὑπὸ τῶν reposuit Dind. pro ἀπὸ τῶν.

§. 5. Pro Φυλὴν ante Brod. et Leonclavium edebatur βουλήν, quod est etiam in B. C. D. E.

§. 6. Cum Leonclavio Schneid. postulat ὅπου ἔκειτο.

particulae καί, quam hic deleri voluit Morus, v. ad I, 5, 13.

§. 4. τὰς ἐσχατιάς] Boeotiae fines.

§. 6. ἀνίσταντο ὅποι ἐδεῖτο] In verbo ἀνίσταντο latet simul notio eundi. Item infra VII, 1, 16. Audacius etiam dictum est quod legimus I, 1, 23: ἑάλωσαν εἰς Ἀθήνας, ubi v. adn. Adde Rost. gr. max. §. 139, 9. c., qui citat Plat. Phaed. p. 116. A: ταῦτ' εἰπὼν ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος, ad quem locum v. Stallbaumium.

ἀπὸ τῶν ὅπλων] ex castris. Item Anab. II, 4, 15: πρὸ τῶν ὅπλων, III, 1, 3. 33.

ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαβόντες οἱ περὶ Θρασύβουλον τὰ ὅπλα δρόμῳ προςέπιπτον· καὶ ἔστι μὲν οὓς αὐτῶν κατέβαλον, πάντας δὲ τρεψάμενοι ἐδίωξαν ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια, καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὁπλιτῶν πλέον ἢ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, τῶν δὲ ἱππέων Νικόστρατόν τε τὸν καλὸν ἐπικαλούμενον καὶ ἄλλους δὲ δύο, ἔτι καταλα-
7 βόντες ἐν ταῖς εὐναῖς. Ἐπαναχωρήσαντες δὲ καὶ τρόπαιον στησάμενοι, συσκευασάμενοι ὅπλα τε ὅσα ἔλαβον καὶ σκεύη ἀπῆλθον ἐπὶ Φυλῆς. Οἱ δὲ ἐξ ἄστεος ἱππεῖς βοηθήσαντες τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἔτι εἶδον, προςμείναντες δέ ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ
8 προςήκοντες, ἀνεχώρησαν εἰς ἄστυ. Ἐκ δὲ τούτου οἱ τριάκοντα οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα ἐβουλήθησαν Ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι, ὥςτε εἶναι σφίσι καταφυγήν, εἰ δεήσειε. Καὶ παραγγείλαντες τοῖς ἱππεῦσιν ἦλθον εἰς Ἐλευσῖνα Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα· ἐξέτασίν τε ποιήσαντες ἐν τοῖς ἱππεῦσι, φάσκοντες εἰδέναι βούλεσθαι πόσοι εἶεν καὶ πόσης

κατέβαλον B. D. (E. κατέβαλων) Schneid. II. Dind.; antea κατέλαβον. — δὲ ante δύο seclusit Classenius. — ἔτι καταλαβ. pro vulg. ἐπικαταλαβ. dant Schneid. Weisk. Dind. cum B. C. D. E. Vict. margg. Leoncl. et Steph.

§. 7. D. τρόπαιον στήσαντες. — B. Dind. II. III. καὶ inserunt post στησάμενοι. — εἰς ἄστυ B. D. C. et E. a pr. m. Vict. Dind. II. III. pro εἰς τὸ ἄστυ.

§. 8. B. D. Vict. Schneid. II. Dind. δεήσειε, ceteri δεήσοι. — E. om. τὲ post ἐξέτασιν. — Classen. scripsit ἐν τοῖς Ἐλευ-

καὶ ἄλλους δὲ δύο] De particularum καὶ — δέ iunctura apud Xenophontem longe frequentissima v. ad Oecon. I, 3. et Kühnerum ad Comment. I, 1, 3. Antecedit non solum saepissime καί, velut Comment. I, 1, 15., Cyrop. I, 1, 2. 4. al., sed interdum etiam τέ, velut Comment. I, 1, 3: οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν —, κἀκεῖνος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν. Cyrop. V, 3, 43: οἵ τε ἄρχοντες καὶ πάντες δὲ οἱ σωφρονοῦντες. V. Bornem. ad Comment. I, 1, 3., qui tamen Ages. I, 25. τὲ — καὶ — δέ ambiguae esse auctoritatis male dicit.

§. 7. στησάμενοι] καὶ particula post hoc verbum facile poterat inseri, non facile excidere. De participiis ἀσυνδέτως positis v. Sauppium et Kühnerum ad Comment. I, 1, 18. et maxime ad Anab. I, 1, 7: ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας, συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον. V. etiam adn. ad Oecon. XIX, 15.

§. 8. ἐν τοῖς ἱππεῦσι] De Eleusiniis, et non solum de equitibus, sed de omnibus, qui arma ferre possent, sermonem esse ex iis quae statim sequuntur cognoscitur. V. Hinrichs. l. l. p. 40. Quapropter Classenius non male suspicatur librarium

φυλακῆς προςδεήσοιντο, ἐκέλευον ἀπογράφεσθαι πάντας, τὸν δ' ἀπογραψάμενον ἀεὶ διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν θάλατταν ἐξιέναι. Ἐπὶ δὲ τῷ αἰγιαλῷ τοὺς μὲν ἱππέας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν, τὸν δ' ἐξιόντα ἀεὶ οἱ ὑπηρέται ξυνέδουν. Ἐπεὶ δὲ πάντες ξυνειλημμένοι ἦσαν, Λυσίμαχον τὸν ἵππαρχον ἐκέλευον ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἕνδεκα.

9 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἰς τὸ Ὠιδεῖον παρεκάλεσαν τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ὁπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας. Ἀναστὰς δὲ Κριτίας ἔλεξεν· Ἡμεῖς, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἧττον ὑμῖν κατασκευάζομεν τὴν πολιτείαν ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. Δεῖ οὖν ὑμᾶς, ὥςπερ καὶ τιμῶν μεθέξετε, οὕτω καὶ τῶν κινδύνων μετέχειν. Τῶν οὖν ξυνειλεγμένων Ἐλευσινίων καταψηφιστέον ἐστίν, ἵνα ταὐτὰ ἡμῖν καὶ θαῤῥῆτε καὶ φοβῆσθε. Δείξας δέ τι χωρίον, εἰς τοῦτο ἐκέλευσε φανερὰν φέρειν τὴν ψῆφον.

10 Οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Ὠιδείου ἐξωπλισμένοι ἦσαν· ἦν δὲ ταῦτα ἀρεστὰ καὶ τῶν πολιτῶν ὅσοις τὸ πλεονεκτεῖν μόνον ἔμελεν.

σινίοις pro ἐν τοῖς ἱππεῦσι; Palmerius voluit ξὺν τοῖς ἱππεῦσι, quod probat Sturz. in lex. — A. C. E. πόσης φυλακῆς πόσοι προςδ.; D. Ald. Iunt. πόσοι εἶεν καὶ πόσοι φυλ., sed D. supra πόσοι scriptum habet ης. — ἐκέλευον B. C. D. Vict. marg. Leoncl. Dind. II. III.; ceteri ἐκέλευσαν. — D. ἀνάγοντα; Morus coni. ἀπαγαγόντα.

§. 9. Τῇ δ' ὑστ. A. B. C. D. E. Dind.; antea Τῇ δὲ ὑστ. — Pro ξυνειλεγμένων coni. Mor. et recepit Dind. II. III. ξυνειλημμένων.

§. 10. B. marg. Leoncl. οἷς pro ὅσοις.

ad antecedentia aberrantem ἐν τοῖς ἱππεῦσι scripsisse pro ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις. Minus recte Dindorfius ἐν hic idem esse quod σύν dicit. Quos autem comparat, loci Anab. V, 3, 3: ἐξέτασις ἐν τοῖς ὅπλοις γίγνεται καὶ ἀριθμός, et Cyrop. II, 4, 1: ἐξέτασιν δέ ποτε πάντων τοῦ Κύρου ποιουμένου ἐν τοῖς ὅπλοις, ubi ἐν τοῖς ὅπλοις simpliciter est in armis, non comprobant quod vult. V. Krüger. ad Anab. l. d. ed. mai. Hoc loco ἐν est inter, verti autem potest, ut recte monuit Schneiderus, ac si scriptum esset τῶν ἱππέων vel potius τῶν Ἐλευσινίων. Mihi vero verba ἐν τοῖς ἱππεῦσι, quibus facile carere possumus, inserta esse videntur ab eo, qui, quorum fieret recensus, non dici miraretur.

ἀναγαγόντα] a mari in urbem.

§. 9. τὸ Ὠιδεῖον] erat Athenis aedificium publicum, a Pericle exstructum, audiendis concentibus musicis et recitationibus poetarum destinatum. Plutarch. Pericl. c. 13. Hinrichs. l. l. p. 40.

τοὺς ἄλλους ἱππέας] i. e. equites, qui alii erant. V. adn. ad Ages. I, 13: οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι.

Ἐκ δὲ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ Φυλῆς περὶ χιλίους ἤδη ξυνειλεγμένους, ἀφικνεῖται τῆς νυκτὸς εἰς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ δὲ τριάκοντα ἐπεὶ ᾔσθοντο ταῦτα, εὐθὺς ἐβοήθουν ξύν τε τοῖς Λακωνικοῖς καὶ ξὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ὁπλίταις· ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἁμαξιτὸν ἀναφέ-
11 ρουσαν. Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἔτι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς· ἐπεὶ δὲ μέγας ὁ κύκλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι οὔπω πολλοῖς οὖσι, ξυνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνυχίαν. Οἱ δ' ἐκ τοῦ ἄστεος εἰς τὴν Ἱπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες πρῶτον μὲν ξυνετάξαντο, ὥςτε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδόν, ᾗ φέρει πρός τε τὸ ἱερὸν τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίδειον· καὶ ἐγένοντο βάθος οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα
12 ἀσπίδων. Οὕτω δὲ ξυντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω. Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἀντανέπλησαν μὲν τὴν ὁδόν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ εἰς δέκα ὁπλίτας ἐγένοντο. Ἐτάχθησαν μέντοι ἐπ' αὐτοῖς πελτοφόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταί, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ πετροβόλοι. Οὗτοι μέντοι συχνοὶ ἦσαν· καὶ

εὐθὺς ἐβοήθουν dedi ex B. pro vulg. ἐβοήθουν εὐθύς; post εὐθὺς B. D. Vict. Schneid. II. Dind. om. αὐτοῖς, quod E. non nisi in marg. addit; Leoncl. Steph. Koeppen. malebant αὐτοί, Wyttenb. αὐτόσε; C. om. εὐθύς.

§. 11. Οἱ δ' ἐκ A. B. C. D. Dind. pro Οἱ δὲ ἐκ.

§. 12. C. ἀντανεπλήρωσαν, secunda syllaba (αν) supra lineam scripta. — Vulg. ἐπ' αὐτούς, monente Leoncl., correxit Schneid. — A. Ald. Iunt. Bryl. Cast. αὐτόθι, E. αὐτόθη pro αὐτόθεν. — B. προςίεσαν pro προςήεσαν.

ξυνειλεγμένων] Mori emendationem, quae mihi quoque placet, invitis libris recipere nolui, praesertim quum II, 1,28. de hominibus vi comprehensis et in unum locum collectis idem verbum usurpatum videamus.

§. 10. ἀναφέρουσαν] De participii transpositione v. ad I, 1, 23.

§. 11. ἔτι μὲν — ἐπεὶ δέ] Locum hunc et Anab. VI, 2, 15: Ξενοφῶν δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἐκπλεῦσαι, θυομένῳ δὲ αὐτῷ ἐσήμηνεν ὁ θεὸς συστρατεύεσθαι, et Plat. Protag. p. 310. C: καὶ ἔτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ ἰέναι, ἔπειτά μοι λίαν πόῤῥω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι, inter se contulit Heindorfius. DIND.

καὶ ἐγένοντο — ἀσπίδων] Altitudo aciei non minus quinquaginta scutatos continebat.

§. 13. ἡμέραν πέμπτην] Cf. Cyrop. VI, 3, 11: καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔπραττον. Rost. gr. max. §. 104, 9. Matth. gr. §. 425, 3. d.

οὗτοι δή] Iniuria Dindorfius infra VII, 2, 5. correxit ἐν δὲ τούτῳ. Hic autem, ubi οὗτοι

γὰρ αὐτόθεν προςεγένοντο. Ἐν ᾧ δὲ προςῄεσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβουλος τοὺς μετ' αὐτοῦ θέσθαι κελεύσας τὰς ἀσπίδας καὶ αὐτὸς θέμενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα
ἔχων, κατὰ μέσον στὰς ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τοὺς 13
μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνῆσαι ὑμῶν βούλομαι, ὅτι εἰσὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν ἔχοντες, οὓς ὑμεῖς ἡμέραν πέμπτην τρεψάμενοι ἐδιώξατε, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοι δὴ οἱ τριάκοντα, οἳ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρουν οὐδὲν ἀδικοῦντας καὶ οἰκιῶν ἐξήλαυνον καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπεσημαίνοντο. Ἀλλὰ νῦν τοι παραγεγένηνται οὗ οὗτοι μὲν
οὔποτε ᾤοντο, ἡμεῖς δὲ ἀεὶ εὐχόμεθα. Ἔχοντες γὰρ 14
ὅπλα μὲν ἐναντίοι αὐτοῖς καθέσταμεν· οἱ δὲ θεοί, ὅτι ποτὲ καὶ δειπνοῦντες ξυνελαμβανόμεθα καὶ καθεύδοντες καὶ ἀγοράζοντες, οἱ δὲ καὶ οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ἐπιδημοῦντες ἐφυγαδευόμεθα, νῦν φανερῶς ἡμῖν ξυμμαχοῦσι. Καὶ γὰρ ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα ποιοῦσιν, ὅταν ἡμῖν ξυμφέρῃ, καὶ ὅταν ἐγχειρῶμεν, πολλῶν ὄντων ἐναντίων, ὀλίγοις οὖσι τρόπαια ἵστασθαι διδόασι·

§. 13. *ἡμέραν πέμπτην* B. D. E. margg. Steph. et Leoncl. Schneid. II. Dind.; ceteri *ἡμέρᾳ πέμπτῃ*. — *οὗτοι δὴ* D. (fortasse etiam C.) Dind. II. III.; antea *οὗτοι δέ*. — B. *οἳ ὑμᾶς*; E. om. *οἵ*. — A. D. E. edd. ante Cast. *πόλεων*; *πόλεως* etiam Vict. — Cum Porto Koeppen. voluit *τὰ φίλτατα*, Wyttenb. *τὰ ἡμέτερα ἀπεσημαίνοντο καὶ τοὺς φιλτάτους ἀπέκτεινον*.

§. 14. Dind. III. *ὅπλα ἐναντίοι μέν*. — Bryl. Cast. Leoncl. inserunt *εἰδότες* post *οἱ δὲ θεοί*. — Schwidop. cum Moro *οἳ τότε καὶ* scribi vult. — A. C. D. E. Ald. Iunt. Steph. Leoncl. *οὐχ οὕτως*. — *ἐγχειρῶμεν* B. D. et a pr. m. E. margg. Steph. et Leoncl. Dind. II. III. pro *ἐπιχ*.

proxime sequitur verba *οἱ δὲ — ἔσχατοι*, non locus est particulae *δέ*, quae non infertur post pronomina demonstrativa, nisi ubi aut in apodosi oppositionem quandam indicet, v. Sauppium et Kühnerum ad Comment. III, 7, 8., aut, antecedente pronomine vel adverbio relativo, vim pronominis demonstrativi augeat, de quo usu v. ad Oecon. XV, 8, aut, interiectis pluribus verbis, orationem denuo excipiat. Sic illatum vides *δέ* supra I, 6, 4. post *ἐκ τούτου*, infra VII, 2, 5., Lycurg. adv. Leocr. §. 127: *καὶ τῆς πίστεως — ταύτης δὲ μὴ κληρονομεῖν*, et ceteris locis, quibus h. l. vulgatam scripturam defendere studet Hertlinius (Progr. Werth. 1836. p. 14 seq.).

ἀπεσημαίνοντο] tanquam non solum bona, sed cives ipsi etiam publicati essent: quod rarius dicendi genus, ut monet Iacobsius, indignationem loquentis apte exprimit.

§. 14. *ὅπλα μέν*] Se et suos felices praedicat Thrasybulus, primum quod armati, non inermes hostibus oppositi sint, deinde quod deos secum habeant. Hanc

15 καὶ νῦν δὲ κεκομίκασιν ἡμᾶς εἰς χωρίον, ἐν ᾧ οὗτοι
μὲν οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν ὑπὲρ τῶν προτετα-
γμένων διὰ τὸ πρὸς ὄρθιον ἰέναι δύναιντ' ἄν, ἡμεῖς
δὲ εἰς τὸ κάταντες καὶ δόρατα ἀφιέντες καὶ ἀκόντια
καὶ πέτρους ἐξιξόμεθά τε αὐτῶν καὶ πολλοὺς κατα-
16 τρώσομεν. Καὶ ᾤετο μὲν ἄν τις δεήσειν τοῖς γε πρω-
τοστάταις ἐκ τοῦ ἴσου μάχεσθαι· νῦν δέ, ἂν ὑμεῖς,
ὥςπερ προςήκει, προθύμως ἀφιῆτε τὰ βέλη, ἁμαρτή-
σεται μὲν οὐδεὶς ὧν γε μεστὴ ἡ ὁδός, φυλαττόμενοι
δὲ δραπετεύσουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν· ὥςτε ἐξέσται
ὥςπερ τυφλοὺς καὶ τύπτειν ὅπου ἂν βουλώμεθα καὶ
17 ἐναλλομένους ἀνατρέπειν. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, οὕτω χρὴ
ποιεῖν, ὅπως ἕκαστός τις ἑαυτῷ ξυνείσεται τῆς νίκης
αἰτιώτατος ὤν. Αὕτη γὰρ ἡμῖν, ἂν θεὸς θέλῃ, νῦν
ἀποδώσει καὶ πατρίδα καὶ οἴκους καὶ ἐλευθερίαν καὶ
τιμὰς καὶ παῖδας, οἷς εἰσί, καὶ γυναῖκας. Ὦ μακάριοι
δῆτα, οἳ ἂν ἡμῶν νικήσαντες ἐπίδωσι τὴν πασῶν ἡδί-
στην ἡμέραν. Εὐδαίμων δὲ καὶ ἄν τις ἀποθάνῃ· μνη-
μείου γὰρ οὐδεὶς οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύξεται.
Ἐξάρξω μὲν οὖν ἐγώ, ἡνίκ' ἂν καιρὸς ᾖ, παιᾶνα· ὅταν
δὲ τὸν Ἐνυάλιον παρακαλέσωμεν, τότε πάντες ὁμοθυ-
μαδὸν ἀνθ' ὧν ὑβρίσθημεν τιμωρώμεθα τοὺς ἄνδρας.

§. 15. *νῦν δὲ* om. B. — B. D. E. *ἐφιέντες* pro *ἀφ.* — B. *ἐξιόμεθα*; Bryl. Cast. *ἀψόμεθα*.

§. 16. *πρωτοστάταις* B. C. D. Y. Mor. Schneid. Dind.; ceteri *προστάταις*. — Vict. *πίπτειν* pro *τύπτειν*. — *βουλώμεθα* B. D. C. Leoncl. Steph. Wells. Weisk. Schneid. II. Dind.; E. *βουλόμεθα*, ceteri *βουλοίμεθα*.

§. 17. *Ἐξάρξω μὲν* B. C. D. E. Vict. margg. Leoncl. et Steph. Schneid. Weisk. Dind.; ceteri *Ἐξάρξομαι*.

§. 18. *παρήγελλεν* scripsi cum B. pro *παρήγγειλεν*. — Dind. III. om. *ἂν* post *πρίν*, v. ad 3, 48. — *ὑμῖν* in B. C. D. ob causam *μὲν* particulam in suo loco reposui.

§. 16. *Καὶ ᾤετο μὲν ἄν τις — μάχεσθαι*] „Et existimasset aliquis necessario nobis pugnandum in hostem ex aequo loco fuisse, praesertim iis qui prima in acie consisterent." LEONCL.

§. 17. *ἕκαστός τις ἑαυτῷ — αἰτιώτατος ὤν*] De participii nominativo v. adn. ad II, 3, 12.

οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύξεται] Cf. Herod. VII, 46: *ἐν γὰρ ουτω βραχέϊ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε.* Krüger. ad Dion. Hal. p. 253.

§. 19. *τῶν δ' ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων*] Plutarch. Lys. 15: *τριάκοντα μὲν ἐν ἄστει, δέκα δ' ἐν Πειραιεῖ καταστήσας ἄρχοντας.*

τοὺς δὲ χιτῶνας] Nepos Thrasyb. 2: neminem iacentem veste spoliavit, nil attigit, nisi

Ταῦτα δ' εἰπὼν καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναν- 18
τίους ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐ-
τοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν ἂν τῶν σφετέρων
ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείη· ἐπειδὰν μέντοι τοῦτο γένηται,
ἡγησόμεθα μέν, ἔφη, ἡμεῖς, νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἑπο-
μένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ. Καὶ 19
οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, αὐτὸς μέν,
ὥςπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος, ἐκπηδήσας πρῶτος,
ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν
τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κα-
τεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. Ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν
μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἱππόμαχος, τῶν δ' ἐν
Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν
δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔλαβον,
τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν.
Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους
ἀπεδίδοσαν, προςιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο.
Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὔφωνος ὤν, 20
κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς
ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς
κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχήκαμεν δὲ

superscriptum pro ἡμῖν dederunt Schneid. II. Dind. — ἑπομένοις B. D. Vict. et a pr. m. C. E. Schneid. II. Dind.; ceteri ἑπομένη.

§. 19. ἀνέλαβον B. D. C. Vict. margg. Leoncl. et Steph. Wells. Schneid. Weisk. Dind. pro ἀνέλαβε. — Marg. Leoncl. προςιόντες τε ἀλλ.

§. 20. εὔφωνος B. D. C. Vict. marg. Leoncl. Dind.; ceteri ἔμφωνος. — μὲν post κακὸν addunt B. Vict. Steph. Leoncl. Schneid. II. Dind. — οὐδὲν πώποτε B. D. Schneid. II. Dind. pro οὐδὲ πώπ. — Cum Moro Schneid. mavult συμμετεσχήκαμεν.

arma, quorum indigebat, et quae ad victum pertinebant.

§. 20. τῶν μυστῶν κῆρυξ] Utebantur mystae Eleusinii ad praeconia faciunda Eumolpidarum gente, ad quam pertinuit Cleocritus, quem hominem Aristoph. Ran. 1085. et Eupolis in dramate Κόλακες irriserunt.

εὔφωνος] Cf. quae dixi Hier. IX,6. de εὐτόνως et ἐντόνως, Oecon. VI, 10. de εὔδοξος et ἔνδοξος; εὔφωνος est suavi voce praeditus, sed habet etiam significationem vocabulo ἔμφωνος propriam: sonanti voce praeditus.

κατασιωπησάμενος] scil. omnes qui aderant. Activum habes V, 4, 7.

κακὸν μέν] Codici B. nisi assentirent Victorius et margines Stephani et Leonclavii, omisissem μὲν-particulam, quae irrepere facile potuit. V. Kühnerum ad Comment. I,3,15.

μετεσχήκαμεν — ὑμῖν] V. Plutarch. Rom. 21: ἑορτῶν

ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ ξυγχορευταὶ καὶ ξυμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ ξυστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθε-
21 ρίας. Πρὸς θεῶν πατρῴων καὶ μητρῴων καὶ ξυγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἑταιρίας, πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδούμενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἳ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτὼ μησὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα
22 ἔτη πολεμοῦντες. Ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἴσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε, ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδακρύσαμεν.

Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπή-

καὶ ante κατὰ γῆν addunt B. Dind. II. III.

§. 22. τὸν πάντων B. D. E. Schneid. II. Dind.; ceteri τῶν πάντων. — E. om. cum A. D. καὶ ante ἔχθιστον et hoc vocabulum non nisi in marg. habet. — Ald. Iunt. Bryl. Cast. om. καὶ ante θεῖος. — Cast. ὑφ' ὑμῶν. — πολλὰ om. Leoncl. Wells. —

δὲ καὶ θυσιῶν ἀλλήλοις μετεῖχον. Arrian. Anab. III, 27, 5: ὑποπτεύσας (Δημήτριον) μετασχεῖν Φιλώτᾳ τῆς ἐπιβουλῆς, ubi v. Ellendtium. Kühner. gr. max. §. 573. a.

§. 21. Πρὸς θεῶν πατρῴων καὶ μητρῴων] Deos domesticos dicit, quorum unicuique sacra a patre matreque tradita essent, ut in libro de Venat. I, 15: Αἰνείας σώσας τοὺς πατρῴους καὶ μητρῴους θεούς. DIND.

τοῖς — τριάκοντα] Cf. II, 3, 18.

ἐν ὀκτὼ μησίν] Constitutum est triginta virorum imperium Aprili vel Maio mense (v. ad II, 3, 2.). Ergo pugna Piraeensis commissa est aut exeunte anno 404. aut mense Ianuario anni 403. Sievers. p. 95 seq,

δέκα ἔτη πολεμοῦντες] Decem postremos belli annos dicit, quos comprehendunt belli Decelei nomine. Isocr. adv. Callim. p. 380, 47: ὅς, δέκα μὲν ἔτη συνεχῶς ὑμῖν Λακεδαιμονίων πολεμησάντων, οὐδεμίαν παρέσχεν αὐτὸν ἡμέραν τάξαι τοῖς στρατηγοῖς. Id. Panathen. p. 244, 57. De scelesta triginta tyrannorum crudelitate cf. Isocr. Panegyr. c. 32: αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μησὶν ἀκρίτους ἀποκτείναντες, ὧν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ἔκρινε. Id.

γαγον εἰς τὸ ἄστυ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα 23
πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι ξυνεκάθηντο ἐν τῷ ξυνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. Ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον, ὡς οὐ χρὴ καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον, ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι, οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. Καὶ εἵλοντο δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς.

Καὶ οἱ μὲν τριάκοντα Ἐλευσίναδε ἀπῆλθον· οἱ 24
δὲ δέκα τῶν ἐν ἄστει καὶ μάλα τεταραγμένων καὶ ἀπιστούντων ἀλλήλοις ξὺν τοῖς ἱππάρχοις ἐπεμέλοντο. Ἐξεκάθευδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ Ὠιδείῳ, τούς τε ἵππους καὶ τὰς ἀσπίδας ἔχοντες, καὶ δι' ἀπιστίαν ἐφώδευον τὸ μὲν ἀφ' ἑσπέρας ξὺν ταῖς ἀσπίσι κατὰ τὰ τείχη, τὸ δὲ πρὸς ὄρθρον ξὺν τοῖς ἵπποις, ἀεὶ φοβούμενοι, μὴ ἐπεισπέσοιέν τινες αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ

Vict. μεθ' αὐτῶν.

§. 23. A. C. D. Ald. Iunt. Bryl. Cast. ἔφασαν χρῆν.

§. 24. ἐφώδευον τὸ pro ἐφωδεύοντο dedit Dind. II. III., Wyttenbach. Weisk. Schneid. II. Dind. I. ἐφωδεύοντο τό. — B. κατὰ τείχη.

Panathen. c. 24., Areopagit. c. 27: οἱ μὲν γὰρ ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν, εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ φεύγειν πλείονας ἢ πεντακισχιλίους ἠνάγκασαν. V. Hinrichs. de Theram., Crit. et Thrasyb. rebus et ingenio p. 59.

§. 22. οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες] qui non in pugna ceciderant.

καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν] καί quid sibi velit, facile intelligitur: clade accepta, a suis, ut consentaneum est, conviciis petiti, quum haec insuper audissent, reliqui duodetriginta tyranni in urbem se receperunt.

§. 23. διεφέροντο] Lys. adv. Eratosth. p. 776: ἐπειδὴ δὲ πυνθάνοισθε τοὺς μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας ἐκ τοῦ ἄστεος, τοὺς ἄλλους δὲ πολίτας ἐκκεκηρυγμένους, τοὺς δὲ τριάκοντα μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας, πλείους δ' ὄντας τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν δεδιότας ἢ τοὺς ὑμῖν πολεμοῦντας, τότ' ἤδη καὶ κατιέναι προσεδοκᾶτε.

τοῖς ἐν Πειραιεῖ] Sic vocantur, occupato Piraeo, Thrasybulei.

§. 24. ἐφώδευον] Eodem sensu activam huius verbi formam habes V, 3, 22.

25 *Πειραιέως. Οἱ δέ, πολλοί τε ἤδη ὄντες καὶ παντοδα-*
ποί, ὅπλα ἐποιοῦντο, οἱ μὲν ξύλινα, οἱ δὲ οἰσύϊνα,
καὶ ταῦτα ἐλευκοῦντο. Πρὶν δὲ ἡμέρας δέκα γενέσθαι,
πιστὰ δόντες, οἵτινες ξυμπολεμήσειαν, καὶ εἰ ξένοι εἶεν,
ἰσοτέλειαν ἔσεσθαι, ἐξῄεσαν πολλοὶ μὲν ὁπλῖται, πολ-
λοὶ δὲ γυμνῆτες· ἐγένοντο δὲ αὐτοῖς καὶ ἱππεῖς ὡςεὶ
ἑβδομήκοντα· προνομὰς δὲ ποιούμενοι καὶ λαμβάνον-
τες ξύλα καὶ ὀπώραν ἐκάθευδον πάλιν ἐν Πειραιεῖ.
26 *Τῶν δ' ἐκ τοῦ ἄστεος ἄλλος μὲν οὐδεὶς ξὺν ὅπλοις*
ἐξῄει, οἱ δὲ ἱππεῖς ἔστιν ὅτε καὶ λῃστὰς ἐχειροῦντο
τῶν ἐκ Πειραιῶς, καὶ τὴν φάλαγγα αὐτῶν ἐκακούρ-
γουν. Περιέτυχον δὲ καὶ τῶν Αἰξωνέων τισὶν εἰς τοὺς
αὑτῶν ἀγροὺς ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια πορευομένοις· καὶ τού-
τους Λυσίμαχος ὁ ἵππαρχος ἀπέσφαξε πολλὰ λιτα-
27 *νεύοντας καὶ πολλῶν χαλεπῶς φερόντων ἱππέων. Ἀν-*
ταπέκτειναν δὲ καὶ οἱ ἐν Πειραιεῖ τῶν ἱππέων ἐπ' ἀ-
γροῦ λαβόντες Καλλίστρατον φυλῆς Λεοντίδος. Καὶ
γὰρ ἤδη μέγα ἐφρόνουν, ὥςτε καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ
ἄστεος προςέβαλον. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεῖ εἰπεῖν τοῦ

Πειραιέως scripsi cum A. B. D. E. pro *Πειραιῶς*.
§. 25. *πολλοί τε* B. Y. Vict. marg. Leoncl. Schneid. II. Dind. — *ἤδη* addunt e B. et marg. Leoncl. Schneid. II. Dind. — B. *σύϊνα*.
§. 26. B. *ἐκ Πειραιῶς*, quod recepi pro *ἐκ τοῦ Π.* — Vulg. *τῶν ἔξω νέων τισὶν* correxerunt cum Palmerio Valcken. Wyttenb. Zeun. Weisk. Dind.; Brückner. (*Zeitschr. f. A.-W.* 1839. no. 51.) mavult *τῶν ἔξω νέοις τισίν*. — B. C. *ἐπέσφαξε*.
§. 27. Wyttenb. corrigit *Εἰ δὲ* in *Ἔτι δέ*, Brückner. *ὃς ἐπεὶ* in

Πειραιέως] I, 2, 14. II, 2, 3. 3, 8. 4, 26. III, 5, 16. V, 1, 22. omnes codices exhibent *Πειραιῶς*, hoc autem loco, §. 36. et §. 39. *Πειραιέως*; item VI, 2, 3. *Ἁλιέων*, VI, 3, 5. *Πλαταιέων* et *Θεσπιέων*. V. Poppo. ad Thucyd. P. I. vol. 1. p. 222. P. II. vol. 1. p. 135. Schneider. ad Plat. Civit. T. I. p. 412. Kühner gr. max. §. 283, 2. adn. 3. Krüger. gr. §. 18, 5. adn. 3.

§. 25. *Οἱ δέ*] *οἱ ἐκ Πειραιέως*.

ὅπλα] scuta.

ἰσοτέλειαν] Inquilini sive *μέτοικοι*, qui nullum *μετοίκιον* solvunt, sed aequo sunt cum civibus iure in tributis pendendis, *ἰσοτελεῖς* dicuntur. — Ante *ἰσοτέλειαν* intellige *τούτοις*.

§. 26. *ἐκ Πειραιῶς*] Solet quidem ante *Πειραιῶς* articulum ponere Xenophon, sed v. §. 33., supra 3, 8., Plat. Civit. Tom. I. p. 412. ed. Schneid.

τῶν Αἰξωνέων] Vulgata lectio ferri non potest, quia singularem quasi classem *τῶν ἔξω νέων* distinguere non licet. Quod Brücknerus coniecit non est contemnendum, sed a vulgata scriptura longius recedit quam Palmerii emendatio. Indigna-

μηχανοποιοῦ τοῦ ἐν τῷ ἄστει, ὅς, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον μέλλοιεν τὰς μηχανὰς προσάγειν, τὰ ζεύγη ἐκέλευσε πάντα ἁμαξιαίους λίθους ἄγειν καὶ καταβάλλειν ὅπου ἕκαστος βούλοιτο τοῦ δρόμου. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολλὰ εἷς ἕκαστος τῶν λίθων πράγματα παρεῖχε. Πεμπόντων δὲ πρέσβεις εἰς Λακε- 28
δαίμονα τῶν μὲν τριάκοντα ἐξ Ἐλευσῖνος, τῶν δ' ἐν τῷ καταλόγῳ ἐξ ἄστεος, καὶ βοηθεῖν κελευόντων, ὡς ἀφεστηκότος τοῦ δήμου ἀπὸ Λακεδαιμονίων, Λύσανδρος λογισάμενος, ὅτι οἷόν τε εἴη ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι τοὺς ἐν τῷ Πειραιεῖ κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰ τῶν ἐπιτηδείων ἀποκλεισθείησαν, ξυνέπραξεν ἑκατόν τε τάλαντα αὐτοῖς δανεισθῆναι, καὶ αὐτὸν μὲν κατὰ γῆν ἁρμοστήν, Λίβυν δὲ τὸν ἀδελφὸν ναυαρχοῦντα ἐκπεμφθῆναι. Καὶ ἐξελθὼν αὐτὸς μὲν Ἐλευ- 29
σίναδε ξυνελέγετο ὁπλίτας πολλοὺς Πελοποννησίων· ὁ δὲ ναύαρχος κατὰ θάλατταν ἐφύλαττεν, ὅπως μηδὲν εἰςπλέοι αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων· ὥςτε ταχὺ πάλιν ἐν ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἐν Πειραιεῖ, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει πάλιν

οὗτος ἐπεί. — A. E. ζεύγεα, quod edebatur ante Wellsium, revocavit Morus; ζεύγη B. D. C. Vict. marg. Leoncl. Wells. Schneid. seqq. edd. — A. E., ut videtur, προςέβαλλον praebent, nam Gailius refert: B. C. D. προςέβαλον.

§. 28. ἐν τῷ καταλ. B. Schneid. Dind. pro ἐν καταλ. — A. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. δανισθῆναι.

§. 29. ξυνελέγετο A. B. (E. a sec. m. συνελέγετο) edd. exceptis Steph. Leoncl. Wells. pro ξυνέλεγεν; marg. Leoncl. ξυνελέγετο Πελοποννησίους πολλούς; Πελοποννησίους etiam Vict. —

tio equitum, quam ille V. D. eo commotam esse putat, quod iuvenes misericordiam hostium implorantes trucidati essent, excitari potuit etiam propter rusticos inermes, qui ad negotia peragenda in agros ibant, crudeliter caesos. Quod autem Aexonensium pagi nomen nemini nisi Atheniensibus notum et hanc ob causam tam nude hic non dicendum fuisse iudicat, hoc plane nullius est momenti.

§. 27. Εἰ δὲ καὶ — ὅς] Duae confunduntur structurae. Aut enim non per εἰ ordiendum, aut per οὗτος, non per ὅς, pergendum erat. Eodem modo Isocr. Archid. p. 128. §. 62: εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν ἔξωθεν βοηθειῶν εἰπεῖν, πολλοὺς ἔσεσθαι τοὺς βουλομένους ἡμῖν ἐπαμύνειν. Cf. Anab. VI, 4, 18: ὡς γὰρ ἐγὼ — ἤκουσά τινος, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστὴς μέλλει ἥξειν πλοῖα ἔχων καὶ τριήρεις, ad quem locum v. Krügerum.

§. 28. ἑκατὸν — τάλαντα] Haec deinde post reditum exsulum populus solvit. V. Demosth. c. Lept. p. 460.

αὐτοῖς] iis qui erant in urbe et Eleusine.

αὖ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ Λυσάνδρῳ. Οὕτω δὲ προχωρούντων, Παυσανίας ὁ βασιλεὺς φθονήσας Λυσάνδρῳ, εἰ κατειργασμένος ταῦτα ἅμα μὲν εὐδοκιμήσοι, ἅμα δὲ ἰδίας ποιήσοιτο τὰς Ἀθήνας, πείσας
30 τῶν ἐφόρων τρεῖς ἐξάγει φρουράν. Ξυνείποντο δὲ καὶ οἱ ξύμμαχοι πάντες πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων· οὗτοι δὲ ἔλεγον μέν, ὅτι οὐ νομίζοιεν εὐορκεῖν ἂν στρατευόμενοι ἐπ' Ἀθηναίους μηδὲν παράσπονδον ποιοῦντας· ἔπραττον δὲ ταῦτα, ὅτι ἐγίγνωσκον Λακεδαιμονίους βουλομένους τὴν τῶν Ἀθηναίων χώραν οἰκείαν καὶ πιστὴν ποιήσασθαι. Ὁ δὲ Παυσανίας ἐστρατοπεδεύσατο μὲν ἐν τῷ Ἁλιπέδῳ καλουμένῳ πρὸς τῷ Πειραιεῖ δεξιὸν ἔχων κέρας, Λύσανδρος δὲ ξὺν τοῖς
31 μισθοφόροις τὸ εὐώνυμον. Πέμπων δὲ πρέσβεις ὁ

ποιήσοιτο B. Schneid. II. et Dind. pro *ποιήσαιτο*.

§. 30. *οὗτοι δὲ* A. B. C. D. Dind.; ceteri *οὗτοι δ'*.

§. 31. *ἐπεὶ δὲ* pro *ἐπεὶ δ'* scripsi cum B. — B. C. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. *προςέβαλλον*, D. *προςέβαλον*. — *οὐδὲν ἀπὸ τῆς* A. C. D. E. Vict. Steph. Leoncl. Dind.; ceteri *οὐδὲν τῆς*. — *μόρας* B. D, Vict. margg. Steph. et Leoncl. Mor. seqq. edd.; ceteri *μοίρας*. — *εὐαποτειχιστότατος* B. Vict. Dind.; ceteri

§. 29. *Οὕτω δὲ προχωρούντων*] Weiskius deesse aliquid, veluti *τῶν πραγμάτων*, putabat. Vide autem quae de hoc verbo et de latinis procedere et succedere affert Poppo ad Thucyd. I, 109: *ὡς δὲ αὐτῷ οὐ προὐχώρει*. Cf. etiam adn. ad II, 2, 16: *τοιούτων δὲ ὄντων*.

φθονήσας Λυσάνδρῳ] Iustin. V, 10. Pausaniam misericordia exsulis populi permotum patriam miseris civibus restituisse narrat. Diodorus XIV, 33. cum Xenophonte consentit, sed addit Pausaniam illud fecisse, quod Spartanos ob crudelitatem male apud ceteros Graecos audire intellexisset. Cf. Pausan. III, 5. et Hinrichs. l. l. p. 66.

τρεῖς] Ephori erant quinque.

φρουράν] i. e. exercitum: locutio laconica, saepius *φαίνειν φρουράν*, ut infra est V, 2, 3.

§. 30. *ἐν τῷ Ἁλιπέδῳ*] Haec est regio humilis inter Piraeum sita et Hymettum.

§. 31. *ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν*] Cf. §. 38.

ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκεν] h. e. tantum initii faciundi causa; nam a clamore initium capiebant proelia et impetus in oppugnandam urbem. Atqui exspectas aut *ὅσον ἀπὸ βοῆς*, i. e. tantum clamore, v. Schneider. ad de rep. Ath. I, 11., Kühner. gr. schol. §. 288, 11. f.; aut *ὅσον βοῆς ἕνεκεν*, i. e. tantum ita, ut clamor fieret, v. Kühner. ibid. adn. c. Sed utramque dictionem videmus compositam etiam Thucyd. VIII, 92: *καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἐλθὼν ἐς τὸν Πειραιᾶ — ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκα ὠργίζετο τοῖς ὁπλίταις· ὁ δὲ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντίοι τῷ ἀληθεῖ ἐχαλέπαινον*. Kühner. gr. max.

*Πανσανίας πρὸς τοὺς ἐν Πειραιεῖ ἐκέλευεν ἀπιέναι
ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, προςέβαλλεν
ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη εὐμενὴς
αὐτοῖς ὤν. Ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀπὸ τῆς προςβολῆς πράξας
ἀπῆλθε, τῇ ὑστεραίᾳ λαβὼν τῶν μὲν Λακεδαιμονίων
δύο μόρας, τῶν δὲ Ἀθηναίων ἱππέων τρεῖς φυλάς,
παρῆλθεν ἐπὶ τὸν κωφὸν λιμένα, σκοπῶν, πῇ εὐαπο-
τειχιστότατος εἴη ὁ Πειραιεύς. Ἐπεὶ δέ, ἀπιόντος αὐ-* 32
*τοῦ, προςέθεόν τινες καὶ πράγματα αὐτῷ παρεῖχον,
ἀχθεσθεὶς παρήγγειλε τοὺς μὲν ἱππέας ἐλᾶν εἰς αὐ-
τοὺς ἐνέντας καὶ τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ξυνέπεσθαι· ξὺν
δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἐπηκολούθει. Καὶ ἀπέκτειναν
μὲν ἐγγὺς τριάκοντα τῶν ψιλῶν, τοὺς δ' ἄλλους κα-
τεδίωξαν πρὸς τὸ Πειραιοῖ θέατρον. Ἐκεῖ δὲ ἔτυχον* 33

εὐαποτείχιστος.

§. 32. ἐλᾶν B. C. D. Vict. margg. Leoncl. et Steph. Dind. II. III.; ceteri *ἐλαύνειν*. — ἐνέντας B. C. D. et a pr. m. E. Vict. marg. Leoncl. Dind.; ceteri *ἀνέντας*. — E. a pr. m. *σύν*. — καὶ τὰ δέκα dedit Dind. II. III. pro *καὶ τοὺς τὰ δέκα*. — τὸ Πειραιοῖ B. Dind. II. III.; *τὸ Πειραιεῖ* C. D. Vict. margg. Leoncl. et Steph.; ceteri *τὸ ἐν Πειραιεῖ*.

§. 618, 4. affert Plat. Legg. III. p. 701. D: *τίνος δὴ χάριν ἕνεκα*, Lys. c. Evandr.: *περὶ τῶν ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἀρξάντων ἕνεκεν*, atque nostrates quoque non raro duabus praepositionibus uti, v. c. *von Rechts wegen, um des Geschreies willen*, apposite commemorat Haackius ad Thucyd. l. d.

οὐδὲν ἀπὸ τῆς προςβολῆς πράξας] Vulgata lectio ferri nequit, quia oppugnandi initium revera fecisse Pausaniam ex iis quae antecedunt intelligitur. Accedit, quod vix graecum est: *οὐδὲν ἀπὸ τῆς προςβολῆς πράξας*. Quod Morus malebat *τῇ προςβολῇ*, si codicibus firmaretur, mihi placeret.

τὸν κωφὸν λιμένα] eodem sensu, ut monet Leonclavius, quo Homer. Il. XIV, 16. *κῦμα κωφόν*. Secundum Curtium de port. Athen. p. 34 seq. intelligendus est intimus Piraei recessus.

§. 32. προςέθεόν τινες] *τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς*.

ἐλᾶν] Alterum huius formae apud Atticos rarissimae exemplum est *ἀπέλα* Cyrop. VIII, 3, 32.

ἐνέντας] Item Cyrop. VII, 1, 29: *ἐνίει οὐδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων*. Sed diversum est quod legitur Hipparch. III, 2: *εἰς τάχος ἀνιέναι τοὺς ἵππους μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου*.

τὰ δέκα ἀφ' ἥβης] Dindorfius aliis exemplis comprobavit constanti usu dici *τὰ δέκα ἀφ' ἥβης, τὰ πεντήκοντα ἀφ' ἥβης* et similia, non *οἱ τὰ δέκα ἀφ' ἥβης*. V. III, 4, 23. IV, 5, 15. 6, 10. V, 4, 20. VI, 4, 17. Est autem elocutio laconica.

τὸ Πειραιοῖ θέατρον] Intactum *Πειραιοῖ*, ut monet Dindorfius, servarunt libri Aeliani Var. Hist. II, 13. Sermo est de theatro, quod erat ad Munychiae collem, ubi exsules castra habebant.

ἐξοπλιζόμενοι οἵ τε πελτασταὶ πάντες καὶ οἱ ὁπλῖται τῶν ἐκ Πειραιῶς. Καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ αὐτῶν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, μάλα πιεζόμενοι ἀνεχώρουν ἐπὶ πόδα· οἱ δ' ἐν τούτῳ πολὺ μᾶλλον ἐπέκειντο. Ἐνταῦθα καὶ ἀποθνήσκει Χαίρων τε καὶ Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχω, καὶ Λακράτης ὁ ὀλυμπιονίκης καὶ ἄλλοι οἱ τεθαμμένοι Λακεδαιμονίων
34 πρὸ τῶν πυλῶν ἐν Κεραμεικῷ. Ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται ἐβοήθουν καὶ ταχὺ παρετάξαντο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ὀκτώ. Ὁ δὲ Παυσανίας μάλα πιεσθεὶς καὶ ἀναχωρήσας ὅσον στάδια τέτταρα ἢ πέντε πρὸς λόφον τινὰ παρήγγελλε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ἐπιχωρεῖν πρὸς ἑαυτόν. Ἐκεῖ δὲ ξυνταξάμενος βαθεῖαν παντελῶς τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ δ' εἰς χεῖρας μὲν ἐδέξαντο, ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἐξεώσθησαν εἰς τὸν ἐν ταῖς Ἁλαῖς πηλόν, οἱ δὲ ἐνέκλιναν· καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.
35 Ὁ δὲ Παυσανίας τρόπαιον στησάμενος ἀνεχώρησε· καὶ οὐδ' ὣς ὠργίζετο αὐτοῖς, ἀλλὰ λάθρα πέμπων ἐδίδασκε τοὺς ἐν Πειραιεῖ, οἷα χρὴ λέγοντας πρέσβεις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς παρόντας ἐφόρους. Οἱ

§. 33. E. Πειραιέως. — A. B. C. ἔβαλον. — ἀνεχώρουν B. C. D. Vict. et a pr. m. E. marg. Steph. Schneid. II. Dind.; ceteri ἀνεχώρησαν. — Ἐνταῦθα καὶ dedi cum Hertlinio ex B. C.; Vict. ἐνταῦθα δὲ καί; D. ἐνταῦθα δ'; ceteri ἐνταῦθα δέ.

§. 34. παρήγγελλε scripsi cum D. (B. παρήγελε) pro παρήγγειλε; E. παρήγγειλεν. — E. a pr. m. συνταξ. — B. C. Dind. II. III. παντελῶς βαθεῖαν. — A. B. C. D. E. edd. ante Steph. ἐξεώθησαν.

§. 33. Ἐνταῦθα καί] καί spectat ad ἐτιτρώσκοντο. Vulnerati non solum multi sunt Lacedaemoniorum, sed quidam etiam occisi. — Haec pugna Piraeensis incidere videtur in finem mensis Ianuarii anni 403. a. Chr. V. Sievers. l. l. p. 107.

§. 34. βαθεῖαν παντελῶς] Haec insolentior adverbii collocatio apud Xenophontem et alibi invenitur nonnunquam. Hertlinius affert ipsum βαθεῖαν παντελῶς IV, 2, 18., ὀλίγην παντελῶς V, 3, 2., ἀγαθὸς παντελῶς Ages. X, 1., λευκὰ παντελῶς Venat. IV, 7., βραχὺ παντελῶς Plut. Quaest. conviv. VI, 8, 4., καταγελαστὰ παντελῶς Aeschin. 2, 111. Item παντάπασιν infra VI, 5, 3., saepius πάνυ. V. Schaef. ad Plutarch. T. IV. p. 370. et Stallbaum. ad Plat. Phileb. 26. A.

ἐν ταῖς Ἁλαῖς πηλόν] Intelligenda est palus salsa, quae

δ' ἐπείθοντο. Διΐστη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἄστει καὶ
ἐκέλευε πρὸς σφᾶς προσιέναι ὡς πλείστους ξυλλεγο-
μένους, λέγοντας, ὅτι οὐδὲν δέονται τοῖς ἐν τῷ Πει-
ραιεῖ πολεμεῖν, ἀλλὰ διαλυθέντες κοινῇ ἀμφότεροι Λα-
κεδαιμονίοις φίλοι εἶναι. Ἡδέως δὲ ταῦτα καὶ Ναυ- 36
κλείδας ἔφορος ὢν ξυνήκουεν· ὥςπερ γὰρ νομίζεται
ξὺν βασιλεῖ δύο τῶν ἐφόρων ξυστρατεύεσθαι, καὶ τότε
παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, ἀμφότεροι τῆς μετὰ Παυ-
σανίου γνώμης ὄντες μᾶλλον ἢ τῆς μετὰ Λυσάνδρου.
Διὰ ταῦτα οὖν καὶ εἰς τὴν Λακεδαίμονα προθύμως
ἔπεμπον τούς τ' ἐκ τοῦ Πειραιέως ἔχοντας τὰς πρὸς
Λακεδαιμονίους σπονδὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῷ
ἄστει ἰδιώτας, Κηφισοφῶντά τε καὶ Μέλητον. Ἐπεὶ 37
μέντοι οὗτοι ᾤχοντο εἰς Λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ
οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεος λέγοντας, ὅτι αὐ-
τοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη, ἃ ἔχουσι, καὶ σφᾶς
αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται· ἀξιοῦν
δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι
Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν
Μουνυχίαν. Ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι 38
καὶ οἱ ἔκκλητοι ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς
τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπέταξαν ξὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι
ὅπῃ δύναιντο κάλλιστα. Οἱ δὲ διήλλαξαν ἐφ' ᾧτε εἰ- Ol. 94, 2.

§. 35. *Διΐστη* B. Vict. Schneid. II. Dind.; ceteri *Διΐστησι*.

§. 36. *δὲ* post *Ἡδέως* dederunt B. D. Vict. Schneid. II. Dind. — *Πειραιέως* scripsi cum B. pro *Πειραιῶς*; ex eodem cod. Schneid. II. et Dind. addunt articulum *τοῦ*. — *καί*, quod vulgo erat ante *Κηφισ.*, monente Wyttenbachio, om. Weisk. et Dind., seclusit Schneid. II.

§. 38. C. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. om. *τὲ* post *ἐφ' ᾧ*.

sita erat ad littus maximi sinus Piraei. V. Ulrichs. *Zeitschr. f. A.-W.* 1844. p. 20.

§. 35. *Διΐστη — τοὺς ἐν τῷ ἄστει*] Urbanos a se invicem dirimit.

§. 36. *νομίζεται*] positum est in more atque instituto Lacedaemoniorum.

ἔπεμπον] οἱ ἔφοροι.

τὰς — σπονδάς] foederis ineundi sive pacis formulam.

§. 37. *οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ*] οἱ δέκα. V. §. 24.

λέγοντας] De participio praesentis temporis v. adn. ad II, 1, 29. Item paullo ante §. 35.

χρῆσθαι ὅ τι βούλονται] V. adn. ad II, 1, 2.

§. 38. *οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι*] Infra III, 2, 23: τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ.

ρήνην μὲν ἔχειν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἕνδεκα καὶ τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα. Εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεος, ἔδοξεν αὐτοῖς Ἐλευσῖνα
39 κατοικεῖν. Τούτων δὲ περανθέντων, Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα, οἱ δὲ ἐκ τοῦ Πειραιέως ἀνελθόντες ξὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. Ἐπεὶ δὲ κατέβησαν οἱ στρατηγοί, * ἔνθα δὴ ὁ Θρα-
40 σύβουλος ἔλεξεν· Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεος ἄνδρες, ξυμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. Μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε, ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν, ὥςτε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιότεροί ἐστε; ἀλλ' ὁ μὲν δῆμος πενέστερος ὑμῶν ὢν οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκησεν· ὑμεῖς δὲ πλουσιώτεροι πάντων ὄντες πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιήκατε. Ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν

ἕκαστον B. C. D. Vict. marg. Leoncl. Dind. II. III. pro ἑκάστους. — E. Vict. ἐν Πειραιεῖ. — A. Ald. Iunt. Bryl. Cast. Schneid. Weisk. Dind. I. τὴν Ἐλευσῖνα.

§. 39. περανθέντων pro περαιωθέντων, monente Wyttenbachio, receperunt Schneid. Weisk. Dind. I. III. — Dind. II. III. οἱ δ' ἐκ. — Πειραιέως scripsi cum A. B. C. D. E.

§. 40. B. ἀναλογίσησθε; E. ἀναλογίσασθε; A. Ald. Iunt. Bryl. Cast. ἀναλογίσεσθε. — δικαιότεροί ἐστε, suadente Stephano, Wells. Schneid. seqq. edd. edunt pro δικαιότερον ἔσται. — Dind. II. III. ἠδίκηκεν. — A. E. Ald. Iunt. Bryl. Cast. ἀνδρίᾳ.

ὡς πρὸς ἀλλήλους] inter se scilicet. Particula ὡς antecedens εἰρήνην ἔχειν certis quibusdam finibus circumscribitur. V. Buttm. gr. §. 149, 1. Kühner. gr. schol. §. 342. adn. 4.

πλὴν τῶν τριάκοντα] Nepos Thrasyb. 3: ne qui praeter triginta tyrannos et decem, qui postea praetores creati superioris more crudelitatis erant usi, adficerentur exsilio, neve bona publicarentur, rei publicae procuratio populo redderetur.

§. 39. Τούτων δὲ περανθέντων] V. infra III, 2, 19. Vectig. 9, 17: περαινομένων γε μὴν ὧν λέγω —. Plat. Theaet. p. 183. C: τούτων γὰρ περανθέντων, καὶ ἐμὲ δεῖ ἀπηλλάχθαι σοι ἀποκρινόμενον κατὰ τὰς συνθήκας.

* ἔνθα δή] Ante haec verba excidisse quaedam videntur, quibus concionis convocatae mentio facta erat. Comitia habebant Athenienses, auctoribus Polluce s. v. Πνύξ et Thucyd. VIII, 97., in Pnyce, qui locus iuxta acropolin in Lycabetto monte fuit.

§. 41. παρελύθητε] περιεληλύθατε vim passivam habere: circumventi estis, id quod Weiskius censuit, non magis probo, quam sententiam Mori, qui interpretatur: res vestrae in contrarium mutatae sunt. Dindorfii emendatio magis, quanquam non ab omni parte, placet. Perfectum desideramus; nam praecedens

ὑμῖν προςήκει, σκέψασθε, εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρείᾳ ὑμῖν
μέγα φρονητέον. Καὶ τίς ἂν καλλίων κρίσις τούτου 41
γένοιτο ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; Ἀλλὰ
γνώμῃ φαίητ' ἂν προέχειν, οἳ ἔχοντες καὶ τεῖχος καὶ
ὅπλα καὶ χρήματα καὶ ξυμμάχους Πελοποννησίους
ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων παρελύθητε; ἀλλ' ἐπὶ
Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; πῶς,
οἵγε, ὥςπερ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῷ δήσαντες
παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖνοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ
ἠδικημένῳ τούτῳ δήμῳ οἴχονται ἀπιόντες; Οὐ μέντοι 42
γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ ὧν ὀμωμόκατε παραβῆ-
ναι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς
ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ εὔορκοι καὶ ὅσιοί ἐστε. Εἰπὼν δὲ
ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράτ-
τεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέ-
στησε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστη- 43

§. 41. Vitio, quod est in lectione codd. et edd. *περιεληλύθατε*, Portus mederi voluit inserens *ἐς τοῦτο*, probantibus Leoncl. et Stephano; Wells. *ἐς τοῦτο* recepit; Wyttenb. proposuit aut *περιείληφθε* aut *παραλέλυσθε*, Schneid. *περιηρέθητε*; *παρελύθητε* dedit Dind. II. III. — Vulg. *οἵγε τοὺς δάκνοντας ὥςπερ κλοιῷ δήσαντες*; *κύνας*, quod est in B. margg. Steph. et Leoncl., addidit Schneid. I.; *ὥςπερ* post *οἵγε* posuit cum Weiskio Schneid. II., sed post *ὥςπερ* inserto *οἱ*, quod Schneid. seclusit; nostram lectionem cum Wyttenb. et Matthiaeo dedit Dind.

ἐπολεμήσαμεν, quo aoristum stabilitum esse dicit Dindorfius, non prorsus eadem est conditione; neque loci sententiae verbum *παραλύεσθαι* bene convenire uno Polybii loco XXXVI, 5, 3: *οἱ δὲ πάντες ἅμα ἀνακραγόντες ἐξαυτῆς οἱονεὶ παρελύθησαν*, ubi postremum verbum Casaubonus restituit pro *παρεληλύθεισαν*, satis evincitur. Neque tamen in eo assentior Classenio, quod necessarium esse ait verbum, cui insit notio decipiendi; etenim a Pausania quidem triginta viri cum sociis fraude sunt circumventi, non vero *ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων*. Ab his illi fortitudine potius ac prudentia devicti sunt.

ὥςπερ — δήσαντες] Respicitur lex Solonis, de qua Plutarch. Solon. 24: *ἔγραψε δὲ καὶ βλάβης τετραπόδων νόμον, ἐν ᾧ καὶ κύνα δάκνοντα παραδοῦναι κλοιῷ τετραπήχει δεδεμένον.* Qui post *ὥςπερ* articulum *οἱ* inseri volebant, hos intelligendum esse *οἱ ἄνθρωποι* ad verbum *παραδιδόασι* praeteriit.

§. 42. *Οὐ μέντοι γε ὑμᾶς*] His verbis Thrasybulus se convertit ad amicos.

§. 43. *Καὶ τότε*] Populus in urbem rediit *τῇ δωδεκάτῃ Βοηδρομιῶνος*, teste Plutarcho (Glor. Ath. 7.), i. e. medio Septembri a. 403. a. Chr. V. Sievers. l. l. p. 95.

ἀρχὰς καταστησάμενοι] Archon eponymus creatus est

σάμενοι ἐπολιτεύοντο· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοῦσθαι τοὺς Ἐλευσῖνι, στρατευσάμενοι πανδημεὶ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰςπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους ἔπεισαν συναλλαγῆναι· καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

§. 43. τοὺς Ἐλευσῖνι B. D. Dind. II. III. pro τοὺς ἐν Ἐλ. — συναλλ. scripsi cum B. C. D. et a pr. m. E. pro ξυναλλ. — ὁμοῦ τε pro ὁμοῦ γε Vict. Dind. II. III.; in B. C. utrum γὲ an τὲ scriptum fuerit, non discernendum esse narrat Gailius.

Εὐκλείδης, quo archonte leges Solonianae vel instaurabantur vel emendabantur. V. Andoc. de myster. c. 88: τούτων ἕνεκα τοῖς νόμοις ἐψηφίσασθε χρῆσθαι ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος. Item 89. 93. 94. alibi. V. etiam adn. ad II, 3, 1.

εἰς λόγους ἐλθόντας] Cf. Iustin. V, 11: „Sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi ut pacis victimae trucidantur."

μὴ μνησικακήσειν] His verbis denotatur lex illa, quae posteriore demum tempore ἀμνηστία appellata est. In proverbium hanc dictionem abiisse non male collegit Hinrichs. l. l. p. 66. ex Aristoph. Plut. 1146: μὴ μνησικακήσῃς, εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες, „quibus verbis Mercurius Carionem cum Thrasybulo comparat eumque ait Phylen occupasse, h. e. potentem, divitem factum esse, sed eum etiam monet, ne memor sit iniuriarum, quas ei nuper pauperi intulerit", ad quem locum schol. adnotat: ὅτι μετὰ τὸ κατελθεῖν τοὺς μετὰ Θρασυβούλου Φυλήν, καταλαβόντας καὶ νικήσαντας ἐν Πειραιεῖ τοὺς τριάκοντα ψηφίσασθαι ἔδοξε μὴ μνησικακῆσαι ἀλλήλοις καθάπαξ τοὺς πολίτας. De ἀμνηστίας lege v. Nep. Thras. 3., Valer. Max. IV, 1. Iuris iurandi formulam servavit Andoc. de myst. cap. 90: καὶ οὐ μνησικακήσω τῶν πολιτῶν οὐδενὶ πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἕνδεκα, οὐδὲ τούτων ὃς ἂν ἐθέλοι εὐθύνας διδόναι τῆς ἀρχῆς, ἧς ἦρξεν. V. etiam cap. 91.

ἔτι καὶ νῦν] De tempore, quod his verbis denotari videatur, v. Praef. p. XXIII.

ὁμοῦ τε] Qui ὁμοῦ γε scribunt interpretantur hunc locum sic: saltem concordiam et iusiurandum servant, etsi aliquid μνησικακίας in animis eorum resideat.

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

INDEX LATINUS.

INDEX GRAECUS.

CORRIGENDA ET ADDENDA.

P. VII. v. ult. scr. Chersonesi pro Mersonesi.

p. XVIII. v. paenult. scr. exercitarentur pro exercitentur.

p. XXI. v. 15. post vocabulum tractavit exciderunt haec: Qua quidem in re non multum videatur referre, quid de eorum statuatur sententia, qui Apologiam et de Lacedaemoniorum non minus quam de Atheniensium republica libellum, et hunc quidem gravissimis, ut mihi videtur, argumentis a Xenophonte abiudicant, quia illos libros, si Xenophontis non sunt, eos certe habere auctores, qui, ut in elocutione ac sententiis, sic in exordiis quoque instituendis Xenophontem sint imitati, consentaneum est.

p. XXVIII. v. 24. post vocabulum mittebat inseras haec: Accedit II, 3, 5., qui locus et ipse est suspectus propter res partim non suo tempore, partim ne vere quidem ibi narratas.

p. XXX. adn. 1. scripsi: Secundum Thuc. II, 2. bellum Pelop. ortum est *Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις*, i. e., si cum Poppone pro *δύο* scribas *τρεῖς*, Aprili mense a. 431. — Aliam viam, ut nunc video ex Annal. Antiq. a Iulio Caesare editis a. 1853. p. 168., ingressus est Emil. Muellerus in dissert. inaugur. De tempore, quo bellum Pelop. initium ceperit, qui, cum Boeckhio Metonis canonem illo tempore nondum institutum et annum Pythodori intercalarem fuisse statuens, pro *δύο* cum Krügero *τέσσαρας* scribendum putat: qua ratione impetum in Plataeas, quod erat belli exordium, eidem Aprili mensi, et quidem diebus 5—7 assignat. — Ceterum per se patet novum non eodem semper die annum exordiri Xenophontem, sed, ut ferebant res gestae, modo prius, modo posterius. V. e. c. adn. ad I, 3, 1.

p. XXXI. v. 27. Hic eos codices, quos Dindorfius in ed. Berolinensi suos appellat, silentio haud temere praetermisi. Quum enim qui illi et quales sint, ne coniectando quidem assequi liceat — nam quod Peterus et Spillerus intelligendos esse libros Parisienses Dindorfii iussu iterum comparatos opinantur, id falsum esse demonstravi in Annal. Antiq. a. 1851. p. 501. —, in factitanda critica Dindorfii „librorum" rationem nullam esse habendam censui.

p. XXXII. v. 19. scr. comparavit pro comparavi.

p. XXXIV. Post v. 26. adde haec: Lectionum varietatem exhibui quam potui plenissimam et ita quidem, ut eos libros vel scriptos vel editos, quos non commemoratos vides, eam lectionem habere debeas credere, quam in verborum recepi contextum. Qua quidem in re hoc unum vereor, ne Gailium, qui libros Parisienses ad priorem Schneideri editionem comparavit, ubi unius vel alterius vel omnium codicum mentionem non faciat, eos a Schneideri editione non dissentire significare voluisse

ubique recte statuerim. Etenim parum accurate comparandi munere in hoc quoque libro perfunctum esse Francogallum vel ex iis intelligere licet, quae de codicibus B. et D. narrat Haeusserus apud Hertlinium in progr. Werthem. 1841. p. 3 seqq. V. nos in Annal. Antiq. a. 1851. p. 482 et 501.

p. 11. I, 1, 18. *ταῖς εἴκοσι τῶν νεῶν*] Ad vim articuli *ταῖς* explicandam ante omnia adhibere debebam I, 6, 20. *ταῖς δ' εἴκοσι καὶ ἑκατόν.*

p. 20. I, 2, 1. (*ὡς ἅμα καὶ πελτασταῖς ἐσομένοις*)] Ei loco, quem ad defendenda haec verba, quae ego pro insiticiis habeo, Peterus ex Hellenicis affert, addere licet imprimis Thuc. VII, 27: *ὕστερον δὲ φρουραῖς ὑπὸ τῶν πόλεων κατὰ διαδοχὴν χρόνου ἐπιούσαις τῇ χώρᾳ ἐπῳκεῖτο.* Sunt dativi instrumentales, quales in locutionibus militaribus usurpantur, quorum natura accedente participio non mutatur.

p. 24. I, 3, 1. *Ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγε*] post diem vicesimum quintum mensis Martii. Ubi exciderunt verba: ex ratione Dodwelli.

p. 46. I, 6, 16. adn. v. 4. scr. situs erat pro sita erat.

p. 53. I, 7, 5. adn. v. 2. scr. *πλεύσαιεν* pro *πλεύσειεν.*

p. 58. I, 7, 23. Buttmanni coniecturam *καθ' ἕνα ἕκαστος*, quam probat Schwidopius, refutare, quum librorum lectio se ipsa defendat, vix operae pretium videbatur. Exempla si desideras, quibus *καθ' ἕνα ἕκαστον* vel *καθ' ἓν ἕκαστον* ita saepius poni confirmatur, ut *ἕκαστον* cum *ἕν* vel *ἕνα* arctissime sit iungendum, adi Hertlinium in progr. Werthem. a. 1845. p. 13 seq.

p. 82. II, 3, 1. adn. v. 4. scr. *ᾧ ἦν* pro *ῳ ἦν* et v. 11. scr. *Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει* pro *Τῷ δ' ἐπιόντι.*

p. 98. II, 3, 43. Var. lect. v. 1. dele verba: Fortasse legendum **οὐχ οὗτοι τοὺς π.**

Gothae, litteris officinae Engelhardo-Reyherianae.